

"De vil os stadig til livs"

Betydningskonstruktioner i tv-nyhedsformidling om terrortruslen mod Danmark

Nielsen, Asta Smedegaard

Publication date:
2014

Document version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Nielsen, A. S. (2014). "De vil os stadig til livs": Betydningskonstruktioner i tv-nyhedsformidling om terrortruslen mod Danmark. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Ph.d.-afhandling

Asta Smedegaard Nielsen

”De vil os stadig til livs”

Betydningskonstruktioner i tv-nyhedsformidling om
terrortruslen mod Danmark

Vejleder: Eva Jørholt

Bivejleder: Rikke Andreassen

Afleveret den: 08/05/14

Institutnavn: Institut for Medier, Erkendelse og Formidling

Name of department: Department of Media, Cognition and Communication

Forfatter: Asta Smedegaard Nielsen

Titel: "De vil os stadig til livs" – betydningskonstruktioner i tv-nyhedsformidling om terrortruslen mod Danmark

Title: "They Still Want Us Dead" – Constructions of signification in television news communication about the threat of terror against Denmark

Vejleder: Eva Jørholt

Bivejleder: Rikke Andreassen

Afleveret den: 8. maj 2014

Antal ord: 99.723

TAK!

Der findes mennesker, uden hvis hjælp og tilstedeværelse denne afhandling aldrig var blevet til noget – dem vil jeg gerne takke:

Jeg kunne selvsagt ikke have lavet mine analyser uden de journalister fra nyhedsredaktionerne på DR og TV2, der har stillet op til interviews – tak!

Uden nyhedsudsendelser ville jeg også komme til kort. Dem har Statsbiblioteket, og især Ole Dreyer, været meget behjælpelige med at fremskaffe – tak!

Mine vejledere Eva Jørholt og Rikke Andreassen har leveret uvurderlig hjælp, støtte og kritiske øjne under arbejdet med afhandlingen – tak! Også tak til Stig Hjarvard som vejledte det indledende arbejde med projektet.

Jeg vil også gerne takke bedømmelsesudvalget, Mette Mortensen, Kaarina Nikunen og Kirsten Hvenegård-Lassen, for at have brugt tid og kræfter på kyndig og grundig læsning og bedømmelse af afhandlingen.

Teoretiske, metodiske og analytiske diskussioner i diverse forskningsnetværk har hjulpet mig i udviklingen af argumenter og pointer. Dette har især været affekt-gruppen i TheoryNord-netværket og studiegruppen Diskurs/Identitet – tak til jer! Og derudover vil jeg gerne takke for muligheden for at deltage i seminarer arrangeret af MigraNord, Remeso/Linköping Universitet og FMKJ.

Der er to, der har hjulpet med så stort et stykke arbejde, at jeg har måttet kvittere med kontant betaling. Det er Lotte Knold, som har udskrevet samtlige interviews, og Liv Rolf Mertz, der har korrekturlæst afhandlingen – tak!

Jeg vil også takke kolleger fra Institut for Medier, Erkendelse og Formidling for konstruktiv kritik ved interne seminarer, for en rar og fornøjelig hverdag især sammen med afdelingens yngre forskere og for det administrativt-tekniske personales altid store hjælpsomhed.

På det mere personlige plan vil jeg takke øjenafdelingen på Glostrup Hospital for at jeg kunne bevare mit syn og min læseevne. Jeg vil takke mine forældre for altid at stille op til barns 1., 2., 3. osv. sygedag. Sami skal have tak for at være der og altid have maden klar. Orlando for at dukke fuldstændigt forstyrrende op midt i det hele.

Indhold

INDLEDNING	5
RAMMESÆTNING	13
2. Kontekster	14
2.1 Verden ifølge Vesten – 11. september og Krigen mod terror	14
2.2 Konstruktion af forskel mellem Vesten og Islam	19
2.3 Tegningesagen	24
2.4 De danske terrorsager og terrorbekæmpelse i Danmark	25
3. Afklaring af forskningsobjekt: public service, tv-nyheder og truslen fra terror	31
3.1 Terrortrussel og terrorsager	31
3.2 Valg af cases	33
3.3 Tv-nyheder og journalistik	37
3.4 Public service-tv og det nationaliserede, sociale rum	41
4. Afhandlingens position i relation til danske studier af mediediskurser om den muslimske forskel til 'os'	49
5. Undersøgelsens teoretiske afsæt	59
5.1 Intersektionalitet og de svære kategorier	60
5.2 Affekt og rumlig orientering	64
5.3 Krop og race	70
6. Læsning af nærhed og distance som analysestrategi	80
7. Undersøgelsens empiriske grundlag	91
7.1 Hvad kan min empiri egentlig sige noget om?	91
7.2 Gennemførelse af kvalitative interviews med journalister	93
8. Analysens opbygning	102

NYHEDSUDSENDELSENE OG DET MEDIEREDE RUM	105
9. Glasvej-sagen: den mandlige, brune krop som potentiel terrorist	106
9.1 En terrorist er en islamist er en muslim er en indvandrer – og genkendes på sin unge, mandlige, brune krop	109
9.2 Med eller uden skæg: terroristen blandt os	132
9.3 Rum og race: nation og ghetto	140
9.4 Den mandlige, brune krops potentialiteter	153
10. Hvad pokker var det med ham Doukaev?	161
10.1 Forventningen om et terrorangreb	161
10.2 Identitet og terror	167
10.3 Farlig bombe – men hvad med terroristen?	177
10.4 <i>Lone Wolf</i> som ny terroristidentitet	180
11. 22. juli: blondt hår og norsk af udseende	184
11.1 Terrorspøgelset viser sig?	186
11.2 Terroristen fra den hvide overklasse	191
11.3 Lettelse	200
12. Ikke alle muslimer er terrorister	208
12.1 Tillid og indvandrerens som ressource	208
12.2 Den taknemmelige indvandrer	212
12.3 Farveblind medmenneskelighed	218
13. Det medierede rum – en opsummering	232
JOURNALISTERNE OG MEDIERNE	239
14. Islamistisk terror som vane og sandsynlighed	240
15. Journalistiske konstruktioner af hvidhed, nordiskhed og danskhed	254
15.1 <i>Hvis</i> det havde været en muslim	255
15.2 Norsk 'naturlig' sorg og dansk medieret medfølelse	272
15.3 Konstruktionen af et hvidt hér og et dansk rum – en opsummering	279
16. Journalisterne og seerne	283
16.1 Det <i>kunne</i> være dig – frygt og identifikation	284
16.2 Sensation og journalisternes betydningsfuldhed	294

17. Terrortrussel, journalistik og medier – sammenfattende perspektiver	307
KONKLUSIONER OG PERSPEKTIVER	317
Referencer	324
Resumé	338
Summary	339

Indledning

Tv-nyhedsformidling om terrortruslen mod Danmark er denne afhandlings forskningsgenstand. De fleste seere af danske tv-nyheder må jævnligt være stødt på dette fænomen siden det terrorangreb i USA, der den 11. september 2001 fik verden til at fremstå som forandret. Og ikke mindst siden dengang i 2005 og 2006, hvor 12 tegninger af den muslimske profet Muhammed, publiceret i den danske avis *Jyllands-Posten*, fik placeret Danmark som særligt mål for truslen fra terror. Ikke desto mindre er der mig bekendt ikke forsket i, hvad det egentlig er, der fortælles i den tv-nyhedsformidling, hvorfra mange mennesker i Danmark får deres viden om truslen. Dette søger denne afhandling at råde bod på ved at fokusere på, hvordan og hvilken betydning, der skabes, når der nyhedsformidles om terror i en dansk sammenhæng.

Når dette er sagt, må det tilføjes, at dette ikke er det eneste, afhandlingen gør. Udover det empiriske bidrag, den søger at komme med, er den også baseret på nogle mere tematiske og teoretisk baserede interesser i, hvordan medier bidrager til den konstruktion af betydning, som vi forstår verden igennem. Her går mine interesser blandt andet på at undersøge, om og i givet fald hvordan terrortruslen aktualiserer særlige betydningskonstruktioner, når den fremtræder med den nærhed, som den opnår, når der tv-nyhedsformidles om den. Samtidig er jeg interesseret i at forsøge at forstå den betydning, det kan have, at den studerede nyhedsformidling finder sted inden for rammen af en bestemt type medie. Det har ledt mig til at fokusere på nationale public service-medier og ladet dette danne udgangspunkt for et analysefokus på konstruktionen af det sociale rum, de repræsenterer og positionerer sig i forhold til med deres nyhedsformidling. Således søger jeg at lokalisere medierne og deres journalister som relevante elementer også i de repræsentationer af verden, som de samtidig tilvejebringer med deres nyhedsformidling. Dette betyder også, at når jeg taler om 'nyhedsformidling', taler jeg om nyhedsudsendelser i den kontekst af journalistiske praksisser og diskurser, de produceres indenfor, og som desuden er knyttet til den specifikke medietype, der gøres til genstand for undersøgelse, som her public service-tv.

Afhandlingen har således en ambition om at sammentænke forskellige elementer i analysen af public service-tv-nyhedsformidlingen om terrortruslen mod Danmark. Dette er dels den repræsentation af et socialt rum, som finder sted i formidlingen, dels medtænkes forhold vedrørende den særlige profession og genre, som journalistisk tv-nyhedsformidling udgør, og dels er det et perspektiv om, hvordan medier og journalister med deres nyhedsformidling relaterer sig til det samfund, de agerer i. I denne sammentænkning kan terrortruslen forstås som noget, der bevæger sig ind imellem disse elementer og får dem til at positionere sig og relatere sig til hinanden på en særlig måde.

Med et fokus på den trussel fra terror, der som fænomen er fremkommet post-2001 i form af idéen om en islamistisk terrortrussel mod Vesten (jf. fx Bhattacharyya 2008), kan det ikke overses, at denne betydningsmæssigt trækker tråde til de forestillinger om et muslimsk 'dem' og et dansk 'os', som har præget megen offentlig debat i Danmark i snart adskillige årtier (jf. fx Hervik 2002, Andreassen 2005, 2007, Yilmaz 2006). Ikke mindst terrortruslens relation til krisen om *Jyllands-Postens* Muhammed-tegninger, i form af udpegningen af tegningerne som et tilbagevendende formodet eller reelt motiv for trusler (Stage 2011), tydeliggør terrortruslens sammenhæng med denne forskelstænkning, idet denne krise også kom til at markere en oplevet konflikt mellem 'det danske' og 'det muslimske' (Hervik 2008, Stage 2011). Derfor kan mit studie ikke undgå at bringe spørgsmål om identitetsmæssig og kulturel forskelstænkning i forgrunden, i form af forestillinger om fx nationalitet, etnicitet, race, religion, køn og alder. En udforskning af sådanne forestillingers tilstedeværelse i betydningsskabelsen vil derfor stå centralt. Ikke mindst vægter jeg betydningen af 'race', idet den kropslige synliggørelse af forskel, som dette begreb indebærer, har en tendens til at glide i baggrunden i studier af forskelskonstruktioner mellem fx 'det danske' og 'det muslimske'.

Med disse overvejelser som springbræt vil jeg koncentrere mig om nedenstående forskningsspørgsmål, som vil guide min udforskning af tv-nyhedsformidling om terrortruslen mod Danmark.

Afhandlingen fokuserer på det overordnede spørgsmål:

Hvordan skabes betydning i public service-mediers nyhedsformidling om terrortruslen mod Danmark? Og hvilken betydning skabes?

Dette søges udforsket gennem nogle mere specifikke forskningsspørgsmål, der kan hjælpe til at få øje på disse betydningskonstruktioner:

- *Hvordan gives der form til det sociale rum, som medierne repræsenterer og samtidig er del af? Hvilke positioner udpeges, og hvordan relateres de til hinanden?*
- *Hvordan er historier og strukturer af betydningsindhold, om fx nationalitet, etnicitet, race, køn, religion og alder, med til at give det medierede, sociale rum form?*
- *Hvordan positioneres medierne og deres journalister selv inden for dette rum, og hvordan relaterer de sig til andre positioner her indenfor?*

For at finde svar på det har jeg set nyhedsudsendelser om terrorsager fra DR1 og TV2, og jeg har interviewet 12 journalister fra begge kanalers nyhedsredaktioner. Jeg har valgt at fokusere studiet af nyhedsudsendelser på tre udvalgte cases. Disse er de to danske terrorsager, der i den offentlige debat går under betegnelserne *Glasvej-sagen*, *Lors Doukaev-sagen/Bombemanden fra Hotel Jørgensen* samt den norske *22. juli-terror* fra 2011, gennemført af den højreekstreme gerningsmand Anders Behring Breivik. Idet mit fokus er på terrortruslen mod Danmark, var mit udgangspunkt at fokusere på sager, der har fundet sted i Danmark. Men 22. juli-terroren i Norge fandt sted under mit indledende arbejde med afhandlingen, og i kraft af dens voldsomme omfang og dens brud med billedet af terror som islamistisk motiveret kom den til at markere en helt særlig case i forhold til terrorfænomenet. Derfor fandt jeg det afgørende at inddrage den i analysen for at kunne studere den betydning, den kan have for fremstillingen af terrortruslen mod Danmark.

Jeg har indtil nu lidt frimodigt talt om *terrortruslen mod Danmark*, som om det var indlysende, hvad det er. Det mener jeg ikke, det er, og selve det at tale om en terrortrussel mod Danmark er i sig selv noget, der tilskriver væsentlig betydning til den virkelighed, man taler om. Ved at tale om en terrortrussel giver man form til en nutidig oplevelse af en fare, der (måske) vil komme i fremtiden. Den fremtidige fare bliver dermed nærværende i form af truslen og den mulige frygt, den vil afstedkomme (Ahmed 2004:69, Massumi 2010:52-54). Man kan sige, at en trussel er til stede i form af betydning og affektiv oplevelse, men ikke som en egentlig hændelse. Dermed står det også centralt i afhandlingen at inddrage selve de betydningskonstruktioner og affektive relationer, der ligger i det at tale om en terrortrussel. Med dette perspektiv på terrortruslen fremtræder denne først og fremmest som et diskursivt og oplevet fænomen. Jeg kigger altså på den betydning, der skabes i kraft af terrortruslens diskursive og oplevede tilstedeværelse, uanset dennes tilknytning til en egentlig fremtidig fare for terrorangreb.

Før jeg går til de egentlige analyser, vil jeg opstille en ramme for disse. Denne består af, først, en skitsering af de kontekster, der er relevante at have i baghovedet, når jeg går til analysen. Disse præsenteres i kapitel 2 og er dels en skitse over de diskurser, der på globalt niveau er fulgt i kølvandet på 11. september og *Krigen mod terror*. Dels kontekstualiseres terrortruslen i en dansk sammenhæng gennem en præsentation af krisen om *Jyllands-Postens* Muhammed-tegninger, de såkaldte danske terrorsager, og af de tiltag der er taget til terrorbekæmpelse i Danmark. I kapitel 3 indkredser jeg danske public service-mediers tv-nyhedsformidling om terrortruslen som mit forskningsobjekt. Dette inkluderer refleksioner over den ramme for min analyse, som dette forskningsobjekt udstikker, herunder relationen mellem den generelle terrortrussel og specifikke terrorsager, samt valget af specifikke sager som cases i analysen. Desuden indeholder kapitlet refleksioner over, hvordan jeg analytisk kan tage med i betragtning, at jeg beskæftiger mig med tv-nyheder som genre og nyhedsjournalistik som profession. Ligesom overvejelser over TV2 og DR's position som institutionaliserede nationale public service-medier leder mig til at

argumentere for en præmis om at betragte disse som medier, der i deres praksis blandt andet virker til at give form til et nationaliseret, socialt rum. Herefter skitserer jeg i kapitel 4 den forskning, der i en dansk sammenhæng har beskæftiget sig med mediers konstruktioner af forskel mellem især et dansk 'os' og et muslimsk 'dem'. Efterhånden er der blevet forsket en del på dette område, hvilket i sig selv vidner om, at der er tale om en forskelstænkning, der fremtræder som så markant, at den må tænkes med i et studie som mit af den terrortrussel mod Danmark, som især knyttes til islamisme og således kan trække betydning til 'noget muslimsk' i mere bred forstand.

I kapitel 5 præsenterer jeg de teoretiske perspektiver, jeg vil anvende som tilgange til at søge svar på mine forskningsspørgsmål gennem analysen. Disse perspektiver vidner om, at jeg placerer mig mellem forskningstraditioner, der kan tilknyttes kritiske, konstruktivistiske og post-strukturalistiske erkendelsespositioner, og som desuden kan tilknyttes både humanistiske og samfundsvidenskabelige forskningstraditioner. Derudover vil det vise, at jeg er inspireret af teoridannelser inden for kritisk forskning i race/racisme og nationalisme, samt af affektteori og feministisk teori. De teoretiske overvejelser bringer mig videre til kapitel 6, hvor jeg opstiller den læsestrategi, jeg vil forfølge i mine analyser. Udover at tage afsæt i min teoriramme er den udviklet i interaktion mellem teori og indledende analyser af dele af empirien og er således tænkt som en udvikling af den analysestrategi, med hvilken jeg mener bedst at kunne besvare mine specifikke forskningsspørgsmål med det specifikke empiriske materiale, jeg gør til genstand for analyse. Dette materiale vil jeg nærmere præsentere i kapitel 7, hvor især gennemførelsen af kvalitative interviews med journalister er genstand for refleksion. Rammesætningen afrundes i kapitel 8 med en præsentation af analysen, som vil fylde det meste af den tilbageværende del af afhandlingen, nemlig kapitel 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 og 17, inden afhandlingen afrundes med konklusioner og perspektiver. Da analysen således præsenteres nærmere i kapitel 8, vil jeg blot her nævne, at den første del af den fokuserer på nyhedsudsendelser fra DR1 og TV2, mens anden

del fokuserer på interviews med journalister fra de to kanalers nyhedsredaktioner.

Rammesætning

2. Kontekster

Med terrorangrebene i USA den 11. september 2001 og den efterfølgende *Krigen mod terror* krystalliseredes for alvor et globalt konfliktparadigme, der placerede terrorfænomenet som omdrejningspunkt for mere generaliserede idéer om forskel, uforenelighed og konflikt mellem Vesten eller 'det vestlige', på den ene side, og på den anden side, en vifte af ting som fx regioner eller regimer, grupper, personer, idéer, religioner, kulturer og værdier, der på forskellig vis knyttes til den islamisme, som 11. september-terroristerne var motiverede af (jf. fx Mamdani 2002, Bhattacharyya 2008:10-12, Andersen 2011:8-10). Selvom man kan placere Danmark som del af det generelle billede af Vesten og dermed som positioneret i det globale konfliktparadigme, ikke mindst i kraft af den danske krigsdeltagelse i både Afghanistan og Irak, var det dog især i forbindelse med krisen udløst af *Jyllands-Postens* tegninger af den muslimske profet Muhammed, at terrortruslen for alvor indskrev sig som noget af direkte relevans for Danmark. Derfor har jeg valgt at lægge mit empiriske fokus på perioden efter 2005-2006, hvor krisen, som jeg fremover vil benævne *tegningekrisen*, stod på. Ikke desto mindre må dette altså relateres til den kontekst af det post-2001 globale konfliktparadigme, der har sat terrorisme i centrum som noget, der også i bredere forstand tilskriver betydning til verden.

2.1 Verden ifølge Vesten – 11. september og Krigen mod terror

Post-2001 *terror/Krigen mod terror*-paradigmet har betydet, at der på globalt plan er opstået en særlig ramme, som terrorfænomenet hovedsageligt forstås indenfor. *Krigen mod terror* blev som fænomen lanceret af den daværende US-amerikanske præsident George W. Bush. Selvom den efterfølgende og nuværende præsident Barack Obama siden, i maj 2013, har talt om, at *Krigen*

mod terror skal afsluttes (jf. fx Burcharth 2013), er det væsentligt at holde fast i dette fænomen som et, der markerer den særlige måde, som terror efter 2001 kom til at indgå i den globale betydningsskabelse i forhold til et vestligt 'os' og et 'dem', der på den ene eller anden måde relateres til den islamistiske terrortrussel.

I en dansk sammenhæng er dette relevant, fordi Danmark meget hurtigt markerede sig som tæt allieret med USA i denne krig (Kaspersen 2008:193-198). Danmark har således deltaget aktivt med militært engagement i både krigen i Afghanistan, der i 2001 blev indledt som umiddelbar reaktion på 11. september-angrebene, og krigen i Irak, der udspillede sig 2003-2011 (med dansk deltagelse 2003-2007). Også Irak-krigen blev delvist begrundet med at være del af terrorbekæmpelsen, hvilket også var et tema, der optrådte i den danske mediedækning af krigen, om end ikke som et af de mest dominerende temaer (Kristensen & Ørsten 2006:48, DR 2014 [2007], Kaspersen 2008:179f, Forsvarsministeriet 2014). Således har Danmark fra starten i 2001 kunnet ses som part i den globale *terror/Krig mod terror*-konflikt, som del af den vestlige, af USA anførte, anti-terror-koalition, og dermed som potentielt mål for truslen fra terror.

I den forbindelse fremhæver Lars Bo Kaspersen (2008), der er professor i politisk sociologi, at Danmark ikke før sin deltagelse i disse krige var truet af terror. Ikke desto mindre blev terrortruslen af den danske regering fremstillet som en trussel mod den vestlige verden som sådan, og dermed som et argument for også Danmarks deltagelse i krigen mod terror (Kaspersen 2008:197). Man kan således argumentere for, at *terror/Krigen mod terror*-paradigmet på meget konkret vis har fundet vej ind i en dansk kontekst, hvor det både har haft betydning for Danmarks deltagelse i krige, men også for, at Danmark blev positioneret som terrormål. Denne positionering har både en diskursiv dimension i kraft af, at alliancen med USA positionerer Danmark som terrortruet part i den konflikt, hvor krige artikuleres som en bekæmpelse af terrortruslen.

Men ikke mindst betød krigsdeltagelsen ifølge Kaspersen altså også, at der opstod en reel terrortrussel mod Danmark (Kaspersen 2008:197).

Udover terrorangrebene i USA i 2001 blev billedet af truslen yderligere forstærket med terrorangrebene mod offentlige transportmidler i Madrid og London i henholdsvis 2004 og 2005. Disse angreb bliver af det danske politis efterretningstjeneste (PET)¹ konkret knyttet til truslen mod Danmark som eksempler på, hvorledes truslen kan manifestere sig i form af angreb (PET 2014a). Efter 2001 ser det således ud til, at terrorangreb og krigshandlinger uden for Danmark knyttes sammen i et billede af en generel terrortrussel mod Vesten som sådan, der også inkluderer Danmark som truet.

Med paradigmet om *terror/Krigen mod terror* kan det foreslås, at der er fremvokset en særlig *diskursiv formation* omkring fænomenet terrorisme. Begrebet diskursiv formation henter jeg fra Michel Foucault (2005 [1969]), der bruger det til at betegne et system af ytringer, der opstiller den regelmæssighed, der muliggør et objekts fremtræden (Foucault 2005 [1969]:75-84). Dermed kan man tale om, at der er fremvokset en diskursiv formation, der opstiller et slags regelsæt for, hvorledes *terrorismen* kan fremtræde, og der er således fremvokset en særlig ramme for, hvordan man meningsfyldt kan tale om terrorisme. Men denne ramme må ikke forstås som en størrelse, der fastlåser måden, hvorpå terrorisme kan fremtræde. Den diskursive formation udgøres af relationer mellem mange forskellige elementer og kan således også inddrage forskellige diskurser, ligesom der inden for formationen kan finde diskursive forandringer sted (Foucault 2005 [1969]:124-128). Når jeg i det følgende skriver om *terrorismediskurser*, *diskurser om terrorisme* og *diskurser om terrortruslen*, refererer jeg altså først og fremmest til de diskurser, der optræder som elementer i, og dermed kan betragtes som reguleret af den diskursive formation, der siden 2001 har formet en særlig ramme for de ytringer, der har givet mening til fænomenet terrorisme. Selvom den diskursive formation og således også de

¹ Forkortelsen PET (Politiets Efterretningstjeneste) er betegnelse for det danske politis sikkerheds- og efterretningstjeneste.

diskurser, den regulerer, som nævnt konstant undergår forandring og forskydninger, er det ikke desto mindre en pointe med at indføre begrebet, at der er en vis regelmæssighed til stede i forhold til de ytringer der post-2001 har givet mening til terrorisme. Dette betyder, at man kan pege på nogle træk, der i særlig grad præger den måde, hvorpå man kan tale om terrorisme.

Overordnet må det fremhæves, at de dominerende diskurser om terrorisme i den vestlige offentlige debat post-2001 overvejende knytter terrorisme til en islamisk ekstremisme, med større eller mindre tilknytning til Al-Qaeda, der truer Vesten og 'det vestlige' (jf. fx Mamdani 2002, Ahmed 2004, Bhattacharyya 2008, Kaspersen 2008:179f, Maira 2009, Staun 2009, Andersen 2011:8-10). Siden har denne forståelse vist sig at have haft stor indflydelse på, hvordan forskellige fænomener som fx voldshandlinger, lovgivning, gruppedannelser og adfærd er blevet fortolket og fremstillet i både medier, den politiske debat og i forskningen (Ibid., samt Gaardmand 2011). I og med at diskurser om islamistisk motiveret terrorisme har fået indflydelse på den betydning, verden forstås i kraft af, har de blandt andet virket til at placere forskellige fænomener inden for samme fortolkningsramme. Når det er muligt for os at tænke lokale begivenheder som fx trusler mod *Jyllands-Postens* hus i Århus som del af samme konflikt som fx en vejsidebombe mod koalitionsstyrker i Afghanistan, er det fordi, at vi i forvejen er bekendt med en ramme, der kan give os en fortolkning af disse to begivenheder som værende del af den samme globale konflikt mellem islamistisk terror og bekæmpelsen af den. Når islamistisk terrorisme på denne måde slår igennem som fortolkningsramme til at forstå forskellige fænomener, vil denne ramme let kunne bringes frem i en beskrivelse eller vurdering af nye fænomener, idet der allerede vil eksistere en forestilling om, hvilket konfliktkompleks der refereres til.

Selvom det kan forsvares at karakterisere de diskurser, der har domineret siden 2001, som nogle der overvejende knytter terrorisme til en islamisk ekstremisme, der truer Vesten, betyder det ikke, at der ikke kan findes andre diskurser, der tilbyder en anden måde at forstå nogle af de samme fænomener og den sociale

og politiske verden som sådan. Den velkendte talemåde 'den enes terrorist er den andens frihedskæmper' kan betragtes som meget betegnende for, hvorledes terrorisme optræder som fænomen. Således fremhæver terrorismeforskeren Jørgen Staun (2009), at der hverken politisk eller forskningsmæssigt har kunnet nås til enighed om en definition af terrorisme. Som eksempel nævner han, at FN's besværligheder med at nå til enighed blandt andet har handlet om nogle regerings modstand mod en definition, der ville inkludere de islamistiske organisationer Hamas og Hizbollah, som i deres øje fører en legitim frihedskamp mod Israel. Dette leder Staun til at foreslå et konstruktivistisk og sprogligt perspektiv på terrorisme.

Som Staun anlægger jeg også et konstruktivistisk perspektiv på terrorisme og betragter det som først og fremmest et diskursivt fænomen, der virker til at tilskrive betydning til den sociale virkelighed. Et konstruktivistisk perspektiv er ikke mindst relevant i forhold til diskurser om *terrortruslen*, der handler om at tilskrive betydning til verden gennem diskurser om noget, der måske vil ske i fremtiden. Således handler den netop ikke om egentlige *hændelser* af terrorisme, men om *oplevelser* af terrortruslen fx i form af frygt. Med fokus på trussel er der således ikke kun tale om terrorisme som et diskursivt fænomen, men også som et oplevet fænomen.

I mit studie af diskurser om og oplevelse af terrortruslen anlægger jeg et vist etnocentrisk perspektiv, idet jeg med udgangspunkt i dansk nyhedsformidling kigger på, hvordan *terror/Krigen mod terror* fremstilles ud fra dette, som kan betegnes et vestligt perspektiv. Det er således dette perspektiv, der overhovedet gør det meningsfuldt at tale om et konfliktparadigme mellem Vesten og den islamistiske terrortrussel, hvor det perspektiv, der tales fra, netop placeres hos det truede Vesten. Havde jeg i stedet forsket i fx afghanske mediers fremstillinger, kunne man forestille sig, at fx Vesten i form af koalitionsstyrkerne også kunne optræde som trussel.

2.2 Konstruktion af forskel mellem Vesten og Islam

For at forstå, hvordan terrorismediskurser tager del i bredere konstruktioner af betydning, er det væsentligt at være opmærksom på, at relationen mellem Vesten og Islam historisk har været fremstillet som en relation af forskellige grader af forskel og uforenelighed. Her har Islam, Mellemøsten, 'det arabiske', Orienten og lignende begrebsliggørelser og geografiske udpegninger i høj grad optrådt i vestlige diskurser som et konstitutivt ydre til Vesten og 'det vestlige' (Said 2002 [1978])². Sociologen og kulturforskeren Stuart Hall (1992) argumenterer for, at 'Vesten' som begreb *som sådan* må forstås blandt andet i kraft af en forskelsmarkering mellem Vesten og det, der ikke er Vesten. 'Det ikke-vestlige' kommer således til at fremtræde som billeder på den forskel, som fx forskellige regioner, befolkningsgrupper eller kulturer forestilles at have til Vesten (Hall 1992:277-280, 296f). Det, Hall fremhæver her, er således en binærhed, der følger konstruktionen af Vesten, og som betyder, at verden som sådan tilskrives betydning som vestlig/ikke-vestlig. Når diskurser om terror fremstiller Vesten og 'det vestlige' som truet af noget uden for Vesten, er det dermed afgørende at forstå disse som nogle, der aktualiserer idéer om forskel, som begrebet om Vesten som sådan er opstået og kontinuerligt tilskrives betydning i kraft af.

I sit velkendte studie af *Orientalisme* udpeger Edward Said (2002 [1978]) en særlig *orientalistisk* diskurs, der ud fra et vestligt perspektiv historisk har konstrueret idéen om Orienten som noget, der især tilskrives betydning i form af den forskel eller konflikt, den markerer til Vesten, og som kan komme til udtryk gennem forestillinger om fx geopolitiske, kulturelle eller religiøse forhold. Said fremhæver Islam som en væsentlig del af denne fortælling og peger på, at

² Det er en pointe i Saims perspektiv på orientalisme, at Orienten ikke kan betragtes som et fast afgrænset geografisk område. Snarere har det været del af den orientalistiske diskurs også at konstruere den geografi, som Orienten repræsenterer. Denne har således undergået forskydninger historisk. Men gennemgående knyttes den til Islam, samt lande, sprog og kulturer i Asien og Nordafrika (Said 2002 [1978]:77f). Således er det heller ikke her det væsentlige at udpege de specifikke regioner og lande, terrortruslen knyttes til, men snarere at betragte denne geografiske udpegning som del af de konstruktioner, der opstiller en forskelsrelation mellem 'det vestlige' (som i øvrigt heller ikke er klart defineret geografisk) og det 'andet', der især kan relateres til Islam.

Europas lange historiske erfaringer med muslimske militære erobringer også har haft betydning for, at Islam historisk er blevet fremstillet som en trussel og "... kom til at symbolisere terror, ødelæggelse, det dæmoniske og horder af afskyede barbarer" (Said 2002 [1978]:87). Det er derfor væsentligt at have i baghovedet, at når post-2001 diskurser om terror og krig mod terror bringer forestillingen om Islam som en trussel frem i lyset, er der altså ikke tale om en helt ny figur, men netop en, der trækker tråde langt tilbage i især europæisk historie. Også racismeforskeren David Theo Goldberg (2006) fremhæver 'muslimen', sammen med 'jøden', som figurer, der i europæisk historie har repræsenteret farer, underordnethed og andethed (Goldberg 2006:344f).

Selvom Islam altså bærer på en betydningshistorie som en trussel mod Vesten, og især Europa, som således umiddelbart kan knyttes til billedet af en islamistisk terrortrussel mod Vesten, er det dog væsentligt ikke at forudsætte et endimensionelt billede af hverken Islam eller andre ting, der knyttes til de konstruktioner af andethed, som Vesten og 'det vestlige' tilskrives betydning igennem. Hall (1992) peger på, at 'den anden' også ofte optræder i form af idealiserede stereotyper, hvor den repræsenterer 'vores' drømme og fantasier, herunder fx som objekt for seksuelle fantasier (Hall 1992:299f), eller som uciviliserede men "ædle vilde", der lever i pagt med naturen upåvirket af den vestlige civilisation (Andreassen og Henningsen 2011:66-68).

Fremstillinger af 'den anden' kan således antage mange forskellige udtryk og må derfor studeres i deres specifikke empiriske kontekster. Derfor er det, jeg ønsker at rette opmærksomheden mod her, i mindre grad de mere specifikke stereotyper, som 'orientaleren', 'muslimen', 'araberen' eller andre 'andre' er blevet repræsenteret som, men snarere netop den pointe, at Vestens selvbillede i høj grad produceres og reproduceres gennem forskellige billeder af dens 'anden' som dens konstitutive ydre. Samtidig er det væsentligt, at disse konstruktioner ikke er magtfri, idet fx orientalistiske diskurser ikke mindst bør betragtes som en måde, hvorpå Vesten forsøger at udøve magt over Orienten i kraft af fastfryse billedet af denne på en måde, så den fremstår som underordnet Vesten (Said

2002 [1978]:27f). Dermed er altså begrebet om 'Vesten' intimt forbundet med forestillinger om forskel, der er knyttet til en udøvelse af magt og kontrol over det, der i samme bevægelse fremstilles som ikke-vestligt. Samtidig er det en væsentlig pointe, at markeringer af forskel mellem 'det vestlige' og 'det ikke-vestlige' finder, og har historisk fundet, sted i form af sammenvævninger mellem forskellige forestillinger om forskel, der inkluderer fx religiøse, kulturelle, geopolitiske, raciale og kønsmæssige elementer. Dette betyder også, at religiøse forskelsmarkører ikke i studiet her vil tillægges en større betydning end andre forskelsmarkører, der måtte optræde i diskurser om truslen fra terror, selvom denne må blive forstået som islamistisk motiveret og dermed blive relateret til islamisk religiøsitet.

En anden væsentlig forskelsmarkør mellem Vesten og dens 'anden' er race. Flere forskere peger på, at der findes en tilpasning mellem 'det vestlige rum' og racial hvidhed (Hage 1998:58, Ang 2001:184f, Mattsson 2005:142-144, Ahmed 2006:121). Således argumenterer kulturforskeren Ien Ang (2001) for, at ligesom vestlig/ikke-vestlig må også hvid/ikke-hvid betragtes som betydningsgivende for en overordnet strukturering af verden (Ang 2001:184f)³. Desuden fremhæver Richard Dyer (1997:30f), der blandt andet forsker i visuelle repræsentationer af race, at hvidhed historisk er konstrueret i tæt interaktion med imperialismen og kolonialisme, hvor den rumlige erobring af verden gik hånd i hånd med fremstillingen af hvide mænds foretagsomhed og viljestyrke i forhold til at skabe menneskehedens udvikling. Noget, der desuden indebar en underordning af andre racer.

Når hvid/ikke-hvid er kommet til at markere en overordnet strukturering af verden, hænger det altså sammen med en historisk position af magt, der har været knyttet til 'det europæiske' og 'det vestlige' og samtidig er blevet tilknyttet racial hvidhed. Således handler den hvide/ikke-hvide binærhed også om den magt, der kan knyttes til positionen af hvidhed. Denne magt kommer fx til udtryk

³ Jf. desuden Dyers (1997:11) diskussion af, at en racial betydningshistorie tvinger ham til at bruge begrebsparret hvid/ikke-hvid i sit studie af hvidhed.

ved, at hvidhed for det meste fremstår som en ikke-racialiseret position repræsenterende det alment menneskelige og således ikke en bestemt race (Dyer 1997:1-2). Idéen med at fremhæve den overordnede raciale strukturering af verden som hvid/ikke-hvid bliver da netop også at pege på, at andre raciale kategorier konstrueres netop som en 'anden' i forhold til hvidheden. Dermed kommer hvidhed også til at markere et særligt perspektiv på verden, hvorudfra 'andre' kan racialiseres som ikke-hvide i form af at blive markeret af forskel eller afvigelse (Dyer 1997, Ang 2001:184-188, Ahmed 2006:121, McIntosh 2014).

I en dansk-nordisk sammenhæng er spørgsmålet om hvidhed særligt interessant, idet hvidhed ofte knyttes til de nordeuropæiske og nordiske befolkninger som nogle, der er markeret af en særligt hvid hvidhed (Dyer 1997:13), ligesom blå øjne og blondt hår typisk repræsenterer en nordisk/skandinavisk hvidhed og samtidig kan betegnes som utvivlsomt hvide karakteristika (Dyer 1997:44, Sawyer 2008:90). Man kan således sige, at hvidhedens 'oprindelighed' udover at være knyttet til 'det europæiske' som sådan også i særlig grad er knyttet til 'det nordeuropæiske/nordiske' som områder for en særligt hvid hvidhed.

I den sammenhæng er det dog væsentligt at fremhæve, at jeg ikke betragter hvidhed som refererende til en fast kategori af kroppe. Hvidhed må forstås relationelt og tager således form gennem sin orientering i forhold til andre. Dette indebærer desuden, at hvidhed ikke først og fremmest er at forstå som specifikke kropslige kendetegn. I stedet er der tale om, at nogle kropstegn⁴ gøres til kendetegn på hvidhed og kommer til at optræde, som om hvidhed var et karakteristika for nogle kroppe. Dermed er hvidhed som kategori elastisk og åben. Den kan både indlemme nye medlemmer over tid, og man kan tale om grader af hvidhed, hvor nogle er mere hvide end andre (Ahmed 2006:121, Hübinette og Lundström 2011:46, Berg 2008, Dyer 1997:12). Det er blandt disse grader af hvidhed, at Dyer (1997:12-13) peger på, at det, han betegner

⁴ Med brugen af begrebet 'kropstegn' er jeg inspireret af Dorte Marie Søndergaard (1996), der bruger det i analysen af kønskonstruktioner.

'nordeuropæisk hvidhed', optræder som hegemonisk. Det er kroppe, markeret af denne mest hvide hvidhed, der lettest kan gøre krav på hvidhed.

Megen teoriudvikling med fokus på race, racisme og racialisering har fundet sted i britiske og US-amerikanske kontekster, hvor dikotomien hvid/sort har været dominerende (jf. fx Blaagaard 2008). Selvom indsigter herfra er væsentlige at inddrage i mit studie, må dette dog ske med en opmærksomhed på de anderledes sociohistoriske forudsætninger, som en kontinentaleuropæisk, og nærmere specifik dansk, post-2001 kontekst opstiller. *Terror/Krigen mod terror*-paradigmet kan også se ud til at have rykket ved sort/hvid-dikotomien som en primær racial formation mere generelt, herunder også steder som fx USA og Storbritannien (Bhattacharyya 2008, Maira 2009). Således foreslår den britiske sociolog Gargi Bhattacharyya (2008:98), at en racial kategori af brunhed er trådt i forgrunden som truende, til fordel for den sorte. Jeg vil på lignende vis indimellem anvende betegnelsen 'brun' til at referere til den raciale kategori, som figurer som 'orientaleren'⁵, 'araberen', 'muslimen' og personer, hvis oprindelse knyttes til områder som Mellemøsten eller Syd- og Centralasien, typisk optræder som repræsentanter for. Dette er for at markere, at der er tale om en anden racial binærhedskonstruktion end den, der kan udtrykkes gennem sort/hvid-dikotomien, hvor sort især har været brugt til at referere til mennesker af afrikansk oprindelse, og som desuden indtager en særlig position i både politisk historie og i raceforskningen (Gilroy 2002 [1987]:36, Dyer 1997, Blaagaard 2008). Jeg fremhæver brun som racial betegnelse for at markere det brud, som min analyse må tænkes som i forhold til den forskning og politik, der mere direkte kan relateres til sorthedskategorien, og hvor en anvendelse af sorthed derfor ville kunne trække en betydningshistorie ind i analysen, der ikke umiddelbart kan relateres til *terror/Krigen mod terror*-paradigmet⁶. Selvom jeg

⁵ Her bør indskydes en bemærkning om, at 'orientaler' fremstår som et noget forældet begreb. Derfor vil begrebet heller ikke have en fremtrædende plads i analysen, men jeg har i dette kapitel først og fremmest anvendt det med det formål at kunne præsentere Sids (2002 [1978]) begreber og teorier om *orientalisme* og *orientalske diskurser*.

⁶ Det er dog værd at bemærke, at der ikke er tale om en skarp sondring mellem brun og sort i den henseende, da stereotypen om en truende 'sort muslim' også jævnlgt optræder i især USA. Fx er præsident Barack Obama i nogle sammenhænge blevet udpeget som repræsentant for denne kategori (Mitchell 2012:48-51).

markerer et sådant brud, betyder det ikke, at jeg ser raciale kategorier som fx sort og brun som essentielt eksisterende, ej heller som mulige at afgrænse endegyldigt i deres fremtrædelsesform. Som eksempel peger sociologen Paul Gilroy (2002 [1987]:36) på, at kategorien sort i en britisk kontekst har bevæget sig fra at referere til en bredere afro-asiatisk forening af mennesker til mere snævert at referere til mennesker af afrikansk oprindelse. I lyset af denne historiske forandring kan det se ud til, at kategorien brun – eller det at 'se muslimsk ud' nu snarere kan betragtes som en, der kan inkludere i hvert fald nogle asiatisk markerede kroppe, som fx mennesker med oprindelse i det sydasiatiske område omkring Pakistan, Afghanistan og Indien, udover de vestasiatiske lande, der også ofte regnes som del af Mellemøsten.

2.3 Tegningesagen

I mit studie vil jeg indramme diskurserne om truslen fra terror i en dansk kontekst, idet jeg studerer dem i den nationaliserede ramme af dansk public service tv-nyhedsformidling. Jeg må derfor se nærmere på, hvordan *terror/Krig mod terror*-paradigmet kan kontekstualiseres i en dansk sammenhæng. Her udgør tegningesagen en væsentlig kontekst, idet denne i de fleste sager af afværget eller mislykket terror i Danmark har optrådt som motiv.

Tegningesagen udsprang af, at avisen *Jyllands-Posten* den 30. september 2005 publicerede 12 tegninger af den muslimske profet Muhammed, som de havde bedt forskellige tegnere om at tegne. Initiativet skete på baggrund af en debat, der havde været i medierne kort tid inden, og som handlede om, at en børnebogsforfatter havde problemer med at finde en tegner, der ville tegne Muhammed som illustration til en bog om Koranen og Muhammeds liv, på grund af Islams forbud mod at afbilde profeten. Tegningerne fremstod fra *Jyllands-Postens* side som en provokation af de muslimer, der ikke var "*rede til at finde sig i hån, spot og latterliggørelse*", som det blev formuleret i en tekst, der ledsagede tegningerne. Og de blev da også af mange muslimer opfattet som en provokation,

hvilket blandt andet viste sig i form af mange og voldsomme reaktioner mod dem. Således eskalerede krisen i 2006 til blandt andet at omfatte protestdemonstrationer og angreb på danske ambassader i en række mellemøstlige lande. Desuden er tegningerne blevet brugt som motiv for attentatplaner mod tegneren Kurt Westergaard og terrorplaner mod *Jyllands-Posten* (Stage 2011:9-16). I løbet af 2006 udviklede sagen sig fra at være en dansk sag til at antage karakter af en global mediebegivenhed. På den ene side var der flere vestlige medier, der i ytringsfrihedens navn re-publicerede tegningerne. Og på den anden side protesterede forskellige muslimske repræsentanter, statsledere og almindelige mennesker mod tegningerne (Hervik, Eide & Kunelius 2008, Eide, Kunelius & Phillips 2008).

Migrationsforskeren Peter Hervik (2008) peger på, at krisen i den danske presse hovedsageligt blev fremstillet som et spørgsmål om ytringsfrihed, hvorved den kom til at forme en idé om ytringsfrihed som noget, 'vi' har, og 'den muslimske anden' ikke har. Således kunne krisen skrive sig ind i en længere betydningshistorie om forskel mellem et dansk 'os' og et muslimsk 'dem' i den danske medieoffentlighed (Hervik 2008:70). Idet tegningekrisen siden har optrådt som et hovedelement i vurderinger af både konkrete sager om formodede terrorplaner og af den generelle terrortrussel mod Danmark (Stage 2011:13, CTA 2013), markerer den et vigtigt punkt for netop den betydningsmæssige sammenknytning af det globale *terror/Krig mod terror*-paradigme og den danske mediedebat om 'os' og 'den muslimske anden'. Det er denne betydningsmæssige sammenknytning, jeg især ønsker at udforske med mit studie, hvorfor jeg netop tidsligt fokuserer på nyhedsformidlingen om truslen fra terror *efter* tegningekrisen.

2.4 De danske terrorsager og terrorbekæmpelse i Danmark

Den første af de såkaldte danske terrorsager, hvor personer i Danmark er blevet tiltalt for planlægning af terrorangreb, startede dog før tegningesagen. Den blev

kendt under navnet *Glostrup-sagen*, fordi Glostrup politi varetog efterforskningen af den. Selvom den først kom til offentlighedens kendskab med anholdelserne af fire mistænkte i oktober 2005, knap en måned efter *Jyllands-Postens* publikation af tegningerne, startede formodentligt både planlægningen af den samt PET's overvågning af de mistænkte tidligere. Ud af de fire anholdte endte en person med at blive dømt for terrorplaner (Hemmingsen 2008, PET 2014b).

Inklusive *Glostrup-sagen* har der i Danmark fundet otte sager sted, hvor personer er blevet dømt for afværgede eller mislykkede planer om terror. Desuden involverede den sag, der kendes under navnet *Tunesersagen*, en mistanke mod tre personer om terrorplaner i form af mordplaner mod Muhammed-tegneren Kurt Westergaard, men ingen af de mistænkte er blevet dømt. Derudover har der været nogle sager, hvor personer er blevet dømt for at støtte terrororganisationer i udlandet eller på anden måde er blevet dømt efter bestemmelser i terrorloven (straffelovens § 114), men hvor dette ikke har handlet om forsøg på egentlige angreb eller anden vold, der har involveret planer om at skade mennesker (PET 2014b)⁷.

De otte terrorsager, hvor personer er blevet dømt for planer om terrorangreb, er dem, som jeg fremover vil referere til som de danske terrorsager. Her er der tale om sager, hvor personer enten er blevet tiltalt for konkrete planer om at lave terrorangreb i Danmark, og/eller at de anholdte har haft bopæl og er anholdt i Danmark og her er blevet tiltalt for konkrete terrorplaner mod mål enten i Danmark eller andre steder. Desuden gælder det for alle sagerne, at en eller flere af de tiltalte efterfølgende er blevet dømt for terrorplanerne⁸. Derudover er det kendetegnende for sagerne, at de alle har haft et formodet islamistisk motiv.

⁷ Som eksempel kan nævnes en dom mod aktivister fra Greenpeace, der havde hængt et banner op på landbrugets hus Axelborg i København i protest mod genmodificerede fødevarer (Wilhelm 2010:7).

⁸ Det skal her bemærkes, at det for flere af sagerne gælder, at flere personer indledningsvist har været mistænkt og anholdt, end de, der siden er blevet tiltalt, og for norges vedkommende også dømt, for terrorplaner.

Sagerne er kort skitseret nedenfor med de betegnelser, som de er bedst kendt under fra den offentlige debat⁹:

Glostrup-sagen 2005: fire personer blev anholdt af Glostrup Politi i oktober 2005, mistænkt for at forberede terror et sted i Europa. En af dem blev i 2008 dømt for forsøg på terror, mens de tre øvrige blev frifundet.

Vollsmose-sagen 2006: flere personer blev anholdt i september 2006, mistænkt for at forberede terror i Danmark. Efterfølgende blev fire tiltalt for forsøg på terror, og i 2007 blev tre af dem dømt, mens den sidste blev frifundet. Alle de dømte boede i Odense-bydelen Vollsmose.

Glasvej-sagen 2007: otte personer blev anholdt forskellige steder i Københavnsområdet, heraf en på Glasvej, i september 2007, mistænkt for at forberede terror. Af disse blev to tiltalt for forsøg på terror i Danmark eller udlandet. Begge blev dømt i 2008, og dommen blev stadfæstet af landsretten i 2009.

Headley-sagen 2009: to personer blev i oktober 2009 anholdt i Chicago, USA, mistænkt for at have planer om terror i Danmark. Den ene, David Headley (fra hvem sagen har fået sit navn) erkendte planerne og samarbejdede med USA's myndigheder. Begge blev i 2013 dømt for planerne i USA.

Økse-overfald på Kurt Westergaard 2010: en mand forsøgte i januar 2010 at overfalde Westergaard med en økse. Det lykkedes dog ikke, og manden blev anholdt og blev i 2011 dømt for forsøg på terror.

Lors Doukaev/bombesprængningen på Hotel Jørgensen 2010: i september 2010 skete der en mindre bombesprængning på Hotel Jørgensen i det indre København. Det viste sig, at bomben var gået af ved en fejl, og den tilrejsende Lors Doukaev blev anholdt og blev i 2011 dømt for forsøg på terror i form af at have planlagt at sende bomben som en brevbombe til *Jyllands-Posten*.

⁹ Præsentationen af sagerne er baseret på PET's oplysninger om dem, samt mere opdaterede nyhedssites (PET 2014a, 2014b, 2014c, DR 2013b, Astrup 2012, Ritzau 2012).

Norske anholdelser/norsk sag 2010: i juli 2010 blev tre personer anholdt i Norge, mistænkt for at have planer om terror mod *Jyllands-Posten* og Kurt Westergaard. Alle tre blev i 2012 dømt for planerne ved de norske domstole.

Herlev-sagen/svensk forbindelse 2010: i december 2010 blev tre personer, der netop var ankommet fra Sverige, anholdt i Herlev. Desuden blev en fjerde person anholdt i Sverige samme dag. De anholdte var mistænkt for planer om terror mod *Jyllands-Posten* i København, og de blev dømt for planerne i 2012.

I analysen af nyhedsudsendelser vil jeg gøre *Glasvej-sagen* og *Lors Doukaev-sagen* til genstand for analyse, sammen med den norske *22. juli-sag*. Valget af disse vil jeg argumentere nærmere for i det følgende kapitel 3.

Efter 2001 er der blevet taget forskellige skridt for at bekæmpe terror i Danmark. Direkte foranlediget af 11. september-terroren blev der i 2002 gennemført en række lovændringer, samlet under betegnelsen *Terrorpakke I*. Med loven fik myndigheder blandt andet udvidet deres muligheder for at overvåge borgere og for at udvise personer uden dansk statsborgerskab. Ikke mindst var det med denne lovpakke, at den egentlige terrorlov blev vedtaget, i form af en terrorismebestemmelse, der skærpede straffen for en række forbrydelser, hvis disse begås med et terroristisk forsæt. Dette teoretiske forsæt handler om, at forbrydelser som fx mord, vold, brandstiftelse eller frihedsberøvelse kan dømmes som terrorisme, hvis de har været gennemført med intention om "*at skræmme en befolkning*", at "*tvinge danske eller udenlandske offentlige myndigheder eller en international organisation til at foretage eller undlade at foretage en handling*", eller at "*destabilisere eller ødelægge et lands eller en international organisations grundlæggende politiske, forfatningsmæssige, økonomiske eller samfundsmæssige strukturer*" (Folketinget 2002, Hemmingsen 2008, Justitsministeriet 2014). Terrorloven handler med andre ord ikke om, at noget, der tidligere var tilladt, blev gjort ulovligt, men snarere om at tilskrive en skærpet alvor til forbrydelser, der bliver begået med et særligt politisk mål for øje.

Foranlediget af terrorangrebet i London 2005 blev der i 2006 gennemført nye lovændringer under betegnelsen *Terrorpakke II*. Disse lovændringer havde især til hensigt at styrke forebyggelsen af terror og gav blandt andet udvidede beføjelser til udveksling af oplysninger mellem Politiets og Forsvarets efterretningstjenester og andre myndigheder. Desuden blev det gjort ulovligt at hverve og oplære andre eller selv at lade sig hverve og oplære til at begå terror (Justitsministeriet 2014).

Udover disse lovændringer har også PET og andre myndighedsinstitutioner øget deres indsats mod terror. Således oprettede PET sammen med andre danske myndighedsinstitutioner i 2007 et særligt center for analyse og vurdering af truslen mod Danmark. Formålet med dette *Center for Terroranalyse* er dels at kunne koordinere indsatsen mod terror for at kunne imødegå trusler så tidligt som muligt og dels at bistå andre myndigheder med analyse og viden. Desuden udarbejder centret trusselsvurderinger, både i forhold til den generelle trussel mod Danmark og i forbindelse med konkrete begivenheder (PET 2014a, 2014e, CTA 2013). Også uden for de retslige og politimæssige områder har der fundet initiativer til terrorbekæmpelse sted. Således har der i henholdsvis Københavns og Århus Kommune, i samarbejde med Socialministeriet, politi og PET, været gennemført pilotprojekter med at hjælpe unge ud af ekstremistiske miljøer. Intentionen hermed har været at forebygge den radikalisering, der formodes potentielt at føre til terrorisme (Social- og Integrationsministeriet 2011).

Der er således gennemført omfattende nationale tiltag i Danmark med det formål at bekæmpe den terror, som den danske regering efter 2001 så Danmark som truet af, og som også foranledigede Danmarks krigsdeltagelse i især Afghanistan (jf. Kaspersen 2008:197). Således kan man sige, at det globale *terror/Krig mod terror*-paradigme også er blevet flyttet ind på den nationale arena, hvor kampen mod terror især kommer til udtryk i form af et øget fokus på sikkerhed (Kaspersen 2008:198f). Således bliver også spørgsmålet om befolkningens

oplevelse af sikkerhed bragt i spil. Dermed bliver det relevant at studere, hvorledes truslen fra terror gøres offentligt relevant og formidles til den befolkning, som kan føle sig truet af terroren.

3. Afklaring af forskningsobjekt: public service, tv-nyheder og truslen fra terror

Afhandlingen er baseret på en analyse af nyhedsformidling om terrrorsager og truslen fra terror på de to landsdækkende tv-medier i Danmark, som har public service-forpligtelse, nemlig DR og TV2. Mere specifikt analyserer jeg de daglige nyhedsudsendelser *TV-Avisen* og *TV2 Nyhederne* på de to stationers hovedkanaler DR1 og TV2, samt 12 kvalitative interviews med journalister fra de to nyhedsredaktioner. Jeg afgrænser de analyserede nyhedsudsendelser til den indledende nyhedsdækning af tre nærmere udvalgte cases af henholdsvis afværget, mislykket og udført terror. Jeg vil i dette kapitel argumentere for dette valg af forskningsobjekt og diskutere, hvorledes afgrænsningen af det former mit studie.

3.1 Terrortrussel og terrrorsager

Når den islamistiske terrortrussel mod Danmark optræder i medierne og den offentlige debat som sådan, kan dette ske gennem en videreformidling af PET's trusselsvurderinger, hvor de løbende vurderer terrortruslen mod Danmark (PET 2014d, nabr 2008, Haslund 2010, Damløv 2014). Således fremstår der et generaliseret billede af, at der findes en terrortrussel mod Danmark. Alene det, at der fx fra PET's side tales om terrortruslen i bestemt ental (jf. fx PET 2014d), er med til at skabe et generaliseret billede, hvor de forskellige grupper, personer eller ideologier, der opfattes som truende, fremstilles som del af samme generelle trusselsbillede. Når der tales om terrortruslen mod Danmark er det i sig selv en konstruktion af, at der er tale om netop en generaliseret trussel og ikke 'bare' fx enkeltsager af formodede terrorplaner eller lignende. Jeg er interesseret i at undersøge situationer, hvor dette billede af en generaliseret trussel mod Danmark aktualiseres som et offentligt relevant emne. Selvom PET's

løbende trusselsvurderinger er offentligt tilgængelige og også ofte videreformidles af nyhedsmedier, mener jeg dog, at disse ikke repræsenterer de situationer, hvor terrortruslen mest tydeligt fremstår som et emne af relevans for den bredere offentlighed. Snarere kan de siges at udgøre en slags baggrundstapet, der holder forestillingen om truslen i live som en mere latent størrelse. I stedet vil jeg fokusere på de begivenheder, der kan betragtes som at bringe terrortruslen frem i lyset i kraft af at være begivenheder, der potentielt *kan være* eller *kunne have været* et egentligt terrorangreb og dermed en manifestation af den fare, som truslen varsler. Derfor vil jeg lægge mit fokus på sager af planlagt, afværget eller gennemført terror og se på, hvorledes disse aktualiserer billedet af den generaliserede trussel og dermed virker til at forhandle og reproducere dette.

Man kan sige, at netop disse sager af mulig terror er situationer, hvor terrortruslen især fremtræder som offentligt relevant. Idet terroren i disse situationer er eller har været tæt på at ramme 'os', bliver truslen fra den særligt nærværende for den offentlighed, som medierne repræsenterer og henvender sig til. Og her er det ikke mindst den journalistiske nyhedsformidling om den, der giver truslen den form, indenfor hvilken den tilskrives betydning i forhold til den bredere offentlighed. Som den sociologiske nyhedsforsker Gaye Tuchman (1978) peger på, kan man netop forstå nyheder som nogle, der virker til at give hændelser deres offentlige karakter (Tuchman 1978:3). Man kan således sige, at jeg studerer to processer, der virker til at fremskrive truslen. For det første bringes truslen nær i form af de specifikke sager, hvis begivenheder *kan være* eller *kunne have været* terroren, der viser eller viste sig. Dermed kan de, i det omfang de knyttes til forestillingerne om truslen, komme til at fremstå som markører for en potentiel fremtidig fare (jf. fx Ahmed 2004:67, Massumi 2010). Det er dette forhold, der i øvrigt leder mig til at lægge mit analytiske fokus på den spænding mellem den egentlige sag og det mere generaliserede billede af truslen, der kommer til udtryk. Ved at lægge fokus her kan jeg netop fremskrive billedet af den generelle trussel samt de forhandlinger af den, som afstedkommes af den specifikke sag. For det andet må man betragte den

journalistiske nyhedspraksis som en væsentlig faktor i den proces, der bringer truslen nær. Dels må det formodes, at størstedelen af den danske befolkning vil få kendskab til sagerne gennem nyhedsmedierne. Dels vil netop denne formidling i særdeleshed virke til at tilskrive begivenhederne den betydning, som de vil forstås i kraft af, som en dansk offentlig problematik. Netop nyhedsdækningen gør dem til offentlige begivenheder i en dansk sammenhæng. Således er det en væsentlig pointe, at de blandt andet via nationale nyhedsmediers formidling til den særligt afgrænsede danske offentlighed vil tilskrives betydning netop i forhold til denne.

For at kunne favne omfanget af disse processer vil jeg dels studere nyhedsudsendelser om sager af afværget, mislykket eller gennemført terror, herefter refereret til som terrorsager. Dels vil jeg gennem interviews med journalister studere, hvorledes de forhandler og fremstiller terrortruslen og deres nyhedsformidling om den, herunder hvordan den relateres til journalisterne selv, deres seere samt det samfund, de agerer indenfor. Men først må jeg afgrænse mit forskningsobjekt yderligere i form af at præcisere, hvilke terrorsager jeg vil fokusere på, samt afklare den type nyhedsmedie, jeg vil studere – nemlig national public service-tv.

3.2 Valg af cases

I afsnittet her vil jeg argumentere for mit valg af de tre cases, jeg betegner *Glasvej-sagen*, *Lors Doukaev-sagen* og *22. juli-sagen*. Men før jeg går til mine argumenter for valget af de tre cases, vil jeg kort skitsere de tre sagers hændelsesforløb.

Glasvej-sagen kom til offentlighedens kendskab ved, at otte personer blev anholdt natten til 4. september 2007. Alle de anholdte var enten danske statsborgere eller havde opholdstilladelse i Danmark. Nogle af anholdelserne fandt sted på Glasvej i Københavns Nordvestkvarter, hvor en bygning blev

evakueret på grund af mistanke om tilstedeværelsen af sprængstoffer. Heraf fik sagen sit navn. Sagen blev som den første i Danmark præsenteret af PET som en, hvor de mistænkte havde "*direkte forbindelser*" til Al-Qaeda (jf. bilag 2, side 60, TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 12.00, o. 16:30 min). To af de anholdte blev varetægtsfængslet, og i efteråret 2008 blev de to dømt efter terrorloven af Frederiksberg byret. De blev dømt for at have planlagt og forberedt et angreb, formodentlig mod offentlige transportmidler. I juni 2009 stadfæstedes dommen af Østre Landsret (Danmarks Domstole 2008, PET 2014b). Jeg har analyseret DR1 og TV2's nyhedsdækning af den indledende del af sagen i perioden 4.-7. september 2007, som dækker over perioden, fra terrorplanerne blev afsløret af PET og anholdelserne af de mistænkte fandt sted, og til denne indledende dækning af sagen ebbede ud på de to kanaler. Dermed har jeg analyseret i alt 4 timer og 38 minutters nyhedsdækning af Glasvej-sagen¹⁰ (jf. bilag 1 for en oversigt over samtlige analyserede nyhedsudsendelser samt bilag 2 for en udskrift af de analyserede udsendelser om Glasvej-sagen i oversigtsform).

Lors Doukaev-sagen er sagen om et mislykket forsøg på at sende en brevbombe til *Jyllands-Postens* bygninger i Århus, formodentlig motiveret af tegningesagen. Både politi og presse var uforberedte, da en mindre bombe sprang på *Hotel Jørgensen* i det indre København den 10. september 2010. Nogle timer senere blev en mand, der var set løbe fra hotellet, under stort politiopbud anholdt i den nærtliggende *Ørstedsparken*, mistænkt for at stå bag bombesprængningen. I de efterfølgende dage var både politiets og journalisters opmærksomhed rettet mod at finde frem til den anholdtes identitet, som han holdt skjult. Efter nogle dage blev hans identitet afsløret af tabloidavisen *B.T.* (Nielsen & Hjorth 2010). Denne blev siden bekræftet af politiet, som kunne fortælle, at han var den belgiske statsborger Lors Doukaev, der var født i Tjetjenien og som barn flygtet til Belgien. I Danmark blev han varetægtsfængslet og siden tiltalt for at have forsøgt at fabrikere en brevbombe tiltænkt *Jyllands-Posten*. Det var den brevbombe, der menes at være gået af ved en fejl på Hotel Jørgensen, hvor den kun udrettede

¹⁰ Da jeg i udregningen af det tidsmæssige omfang af udsendelserne har rundet de enkelte sekvenser op og ned til hele minuttal, er der tale om omtrentlige minuttal, som her er angivet for de samlede udsendelser. Dette gælder i øvrigt også for Lors Doukaev-sagen og 22. juli-sagen.

mindre skade. I maj 2011 blev han dømt efter terrorloven for angrebsforsøget (Danmarks Domstole 2011, PET 2014c). Analysen fokuserer på DR1 og TV2's indledende nyhedsdækning af sagen i perioden 10.-17. september 2010, som er den periode, der går fra, at den mindre bombeeksplosion finder sted, og til Doukaevs identitet og formodede mål for bomben er kendt, og nyhedsdækningen i øvrigt ebbede ud. Således har jeg i alt analyseret 3 timer og 57 minutters nyhedsdækning af Lørs Doukaev-sagen (jf. bilag 1 for en oversigt over samtlige analyserede nyhedsudsendelser samt bilag 3 for en udskrift af de analyserede udsendelser om Lørs Doukaev-sagen i oversigtsform).

22. juli-sagen er det terrorangreb, der fandt sted i Oslo og på øen Utøya i Norge den 22. juli 2011, og som med en bombe i regeringsområdet i Oslo og nedskydninger på Utøya dræbte 77 mennesker, hvoraf de fleste var unge, der var samlet til sommerlejr på Utøya. Den norske statsborger Anders Behring Breivik blev pågrebet på øen og tilstod, at han stod bag både bombeangrebet i Oslo og nedskydningerne af de unge lejrdeeltagere. Terrorangrebet var rettet mod det norske socialdemokratiske parti *Arbeiderparti* og motiveret af en højreekstremistisk modstand mod partiets, i Breiviks øjne, indvandringsvenlige politik (jf. fx Hervik og Meret 2013:181-182). Den 24. august 2012 blev Breivik idømt det norske retssystems strengeste forvaringsstraf (NTB 2012, Christoffersen 2012, Oslo Tingrett 2012). For 22. juli-sagen har jeg taget DR1 og TV2's nyhedsdækning af sagen med i dagene 22.-23. og 29. juli 2011. Jeg har valgt, for det første, at begrænse mig til de to første dages dækning, idet det kun var her, der herskede tvivl om gerningsmandens identitet og motiv. Således er det her, at en spænding mellem det specifikke angreb og det generaliserede billede af den islamistiske terrortrussel kan identificeres. Det er derfor især her, casen kan bidrage til at fremanalysere billedet af terrortruslen mod Danmark, som er denne undersøgelses ærinde. Derudover har jeg valgt at inddrage nyhedsdækningen fra den 29. juli, hvor begravelserne af de første ofre for angrebet fandt sted. Disse inkluderer blandt andet en muslimsk begravelse og kan således formodes at bibringe perspektiver, der kan relateres til de forestillinger af forskel mellem noget vestligt og noget muslimsk, der, som

argumenteret for, traditionelt knyttet til *terror/Krig mod terror*-paradigmet. I alt har jeg analyseret 6 timer og 25 minutters nyhedsdækning om 22. juli-terroren¹¹ (jf. bilag 1 for en oversigt over samtlige analyserede nyhedsudsendelser samt bilag 4 for en udskrift af de analyserede udsendelser om 22. juli-sagen i oversigtsform).

Med de tre valgte cases favner jeg, for det første, en variation mellem terrorsagerne i forhold til at dreje sig om netop afværget, mislykket eller gennemført terror. Glasvej-sagen repræsenterer således en sag om formodede terrorplaner, der blev afværget af PET. Lars Doukaev-sagen repræsenterer en sag om mislykket terror, og 22. juli-sagen repræsenterer en sag om gennemført terror. Desuden favner de tre sager andre variationer. Glasvej-sagen repræsenterer sager, hvor grupper af såkaldte 'homegrown' terrorister planlægger terror i det land, de selv bor i. Heroverfor står de to andre sager, der har at gøre med en enlig terrorist, der for Doukaevs vedkommende i øvrigt var tilrejsende og således ikke bosiddende i det land, Danmark, hvor han planlagde terror. Derudover er der tale om to forskellige måder, som sagerne er kommet til offentlighedens kendskab på. Glasvej-sagen blev kendt gennem PET's indgriben i formodede planer, og dermed har netop PET optrådt som central aktør i den proces, der har gjort sagen til et offentligt relevant emne. De to andre sager er kommet til offentlighedens kendskab i kraft af gerningsmændenes handlinger, som har været de konkrete episoder af henholdsvis en mindre eksplosion i Doukaev-sagen og en større bombesprængning og nedskydninger i 22. juli-sagen. Ikke mindst spænder sagerne over en variation i mål for terroren. I Glasvej-sagen er der tale om terrorplaner mod et ikke nærmere specificeret mål¹², mens målet for Doukaev tilsyneladende var *Jyllands-Posten*, og Breiviks mål var *Arbeiderpartiet*. Knyttet til terrorens mål er også en variation i de ideologiske motiver. Her skiller 22. juli-terrorens højreekstremistiske motiv sig ud fra de to andre sagers formodede islamistiske motiv.

¹¹ Her er fraregnet to udsendelser den 23. juli på DR1, hvis indhold stort set er genudsendelser af tidligere udsendelser.

¹² Under retssagen kommer det dog frem, at offentlige transportmidler muligvis har været planlagt som mål (jf. DR1/TV-Avisen 21.10.2008 kl. 18.30).

Med dette valg af cases har jeg søgt at favne en så bred typemæssig variation mellem dem som muligt (jf. Neergaard 2007:30-31). Det væsentligste argument for dette er, at dansk nyhedsformidling om terrorisme er meget lidt undersøgt. Den empiriske dimension af min analyse vil derfor have en eksplorativ karakter, hvorfor jeg finder det væsentligt også at kaste lys over netop variationen inden for dækningen af terror. Desuden giver en sådan tilgang det bedste potentiale for at få øje på så bredt et spektrum af perspektiver som muligt af relevans for min analyse. Jeg har således valgt cases, der repræsenterer variationen i terrrorsager, ud fra den formodning, at de vil aktualisere spørgsmålet om den generelle terrortrussel mod Danmark på forskellige måder.

Udover en bestræbelse på at favne variationen i terrrorsager er sagerne valgt ud fra deres nærhed til Danmark. Således har udgangspunktet været fortrinsvis at vælge sager, der har fundet sted i Danmark. Men under mit indledende arbejde med afhandlingen skete 22. juli-terroren i Norge. Med sin voldsomme karakter og sit brud med billedet af terror som islamistisk motiveret markerer sagen en særligt ekstrem case i relation til terrorfænomenet. Sammenholdt med, at den har fundet sted i Danmarks umiddelbare nærområde, må den forventes at bringe spørgsmålet om terrortruslen i spil på en måde, der dels afviger fra andre danske terrrorsager, men som samtidig kan have betydning for, hvorledes terrortruslen mod Danmark begrebsliggøres. Derfor må den, ikke mindst netop i form af den kontrast den kan udgøre, vurderes som uomgængelig at tage med i en undersøgelse af fremstillingen af terrortruslen mod Danmark i relation til nyhedsformidlingen om konkrete terrrorsager.

3.3 Tv-nyheder og journalistik

I analysen af nyhedsudsendelser vil jeg fokusere på de valgte cases. Interviewene med journalisterne vil være præget af mere generaliserede refleksioner over at

nyhedsformidle om terrorsager, om end specifikke sager og især 22. juli-sagen også her trækkes frem i journalisternes refleksioner over temaet.

Når jeg vælger at analysere nyhedsudsendelserne TV-Avisen og Nyhederne på DR og TV2's hovedkanaler, er det, fordi de er landsdækkende og i større omfang end DR og TV2's øvrige regional- og nichekanaler er forpligtet til at søge at nå den brede danske befolkning (Kulturministeriet 2011:5, Kulturministeriet 2013). Når jeg vælger at inddrage begge stationer er det for at favne variationen inden for den landsdækkende public service-tv-nyhedsformidling som fænomen, og ikke for at sammenligne DR og TV2's mere specifikke praksis. Desuden har jeg valgt deres faste aftennyhedsudsendelser, der for DR1's vedkommende sendes kl. 18.30 og 21.00 og for TV2's vedkommende kl. 19.00 og 22.00¹³, da de på den ene side typisk kan forventes at være sammensat med henblik på at give et samlet billede af dagens nyheder. På den anden side tilstræbes en forskellig profil for hver af udsendelserne, således at de kan rumme forskellige historier og vinkler (Schultz 2006:102-103,111, Hjarvard 2008:113-117). Udover de fastlagte aftennyhedsudsendelser vil jeg dog også medtage ekstra nyhedsudsendelser, der har været sendt på hovedkanalerne DR1 og TV2 og har været direkte foranlediget af begivenhederne omkring de studerede terrorsager inden for undersøgelsesperioderne (jf. bilag 1)¹⁴. Når jeg vælger at studere tv-nyheder, og ikke fx DR1 og TV2's nyhedsformidling på andre platforme, hænger det også sammen med, at jeg forudsætter, at de har en vis samfundsmæssig gennemslagskraft i den forstand, at de ses af en væsentlig del af den danske befolkning. Således har medieforskeren Kim Schrøder (2010:18-20) i en spørgeskemaundersøgelse af danskernes brug af nyhedsmedier fundet, at nyheder på dansk tv er de mest anvendte nyhedskilder. Således havde 88% af de

¹³ Hverken DR1 eller TV2 sender den sene nyhedsudsendelse om lørdagen, og TV2 sender heller ikke en sen nyhedsudsendelse om fredagen og søndagen. Om søndagen har DR1 i perioder sendt programmet 21 Søndag i stedet for den sene TV-Avisen, men da denne udsendelse også har nyhedskarakter, er den medtaget i analysen. DR1 har siden flyttet deres sene TV-Avisen til kl. 21.30, men for alle udsendelserne i mine indsamlingsperioder sendte de klokken 21.00.

¹⁴ Disse ekstraudsendelser er i mange tilfælde samsendinger med DR og TV2's nyhedskanaler, henholdsvis DR Update og TV2 News.

adspurgte set nyheder på dansk tv i den pågældende uge for undersøgelsen¹⁵. Selvom jeg ikke vil koncentrere mig i særlig grad om mediemodtagelsen, er det dog en væsentlig motivation for mit valg af analysegenstand, at DR1 og TV2's nyhedsudsendelser er blandt de mest benyttede nyhedsmedier i Danmark (Ibid.).

Jeg har valgt at afgrænse min primære empiri til den indledende nyhedsdækning af terrorsagerne. Dette er dels begrundet i, at det er i begyndelsen af et sagsforløb, der hersker den største usikkerhed i forhold til, hvad sagen mere specifikt handler om, og dermed kan dækningen her aktualisere spørgsmålet om, hvorvidt det er den forventede terrortrussel, der manifesterer sig i form af konkrete angreb eller planer herom. Desuden kan den tidlige nærhed til noget, der *kan* være eller *kunne have* været terror, betyde, at den fare, som truslen varsler, fremstår som tæt på i form af at være ved at nærme sig (jf. Ahmed 2004:65). Den indledende dækning er således valgt for bedst at kunne studere terrortruslen på det tidspunkt, hvor den kan opleves som mest nærværende både tidsligt og stedligt.

Jeg må desuden overveje, hvilken betydning det har, at jeg analyserer nyhedsjournalistik. Som Tuchman (1978) peger på, er nyhedsjournalistik en praksis, der virker til at gøre hændelser til offentlige begivenheder, og i forlængelse heraf må man forstå nyheder som nogle, der konstrueres som sådan i kraft af at blive bragt som nyheder. Desuden peger hun på, at en nyhed i denne praksis fremstilles inden for en bestemt fortolkningsramme, eller frame (Tuchman 1978:1f). Jeg lægger således til grund for min analyse, at produktionen af en nyhedshistorie indebærer en journalistisk *framing* af de formidlede begivenheder. Med framing refererer jeg til, at en nyhedshistorie vil blive fremstillet inden for en fortolkningsramme, der virker til at udpege en særlig problematik, der fremstår som historiens kerne. Denne proces indebærer således, at nogle elementer af en sag vil blive fremhævet på bekostning af andre,

¹⁵ Sammen med TV-Avisen og TV2 Nyhederne inkluderer tv-nyhederne i undersøgelsen også TV2 News og DR Update.

der ikke ses som relevante i forhold til den framing, historien formidles indenfor. Centralt i framing-processen står det, at denne ofte vil virke til at definere et problem, som nyhedshistorien vil centrere sig omkring blandt andet i form af at udpege dets årsager og foreslå løsninger (Gamson og Modigliani 1989, Entman 1993, Carragee og Roefs 2004). Hensigten med at lade min læsning af nyhedshistorierne gå gennem begrebet om framing er således først og fremmest at stimulere min analytiske opmærksomhed på, om fremstillingen af en sag indebærer en særlig framing, der dels kan virke til at fastlåse fremstillingen og dermed udelukke andre fortolkninger af de formidlede begivenheder, eller på anden måde virker strukturerende for den journalistiske formidling af de studerede cases¹⁶. Således bliver den journalistiske framing et væsentligt element i forståelsen af, hvorledes journalisterne kan forstås som repræsentanter for den udsigelsesposition, hvorfra mediediskurserne formes. Med andre ord er den journalistiske framing med til at tilføre en struktur til de diskurser, der artikuleres i nyhedsudsendelserne.

Når jeg interviewer journalister om deres overvejelser med hensyn til at nyhedsformidle om terror, går jeg således også til denne del af undersøgelsen med en opmærksomhed på både den journalistiske framing-praksis og nyhedsjournalistikkens betydning i forhold til at gøre hændelser til offentlige begivenheder. Den del af den journalistiske praksis jeg især ønsker at belyse med interviewene, er således dels, hvordan terrortruslen forestilles som et offentligt relevant emne, herunder forestillinger om den befolkning, der adresseres, i dens egenskab af potentielle tv-seere. Dels ønsker jeg at belyse de fortolkningsrammer i forhold til terrortruslen, der er til stede i journalisterne diskurser, for at vurdere deres betydning i forhold til fremstillingen af terrortruslen, samt den bredere konstruktion af betydning, som den tager del i. I sammenhæng hermed vil jeg desuden inddrage det forhold, at journalistik som

¹⁶ Denne anvendelse af framing-begrebet indebærer desuden et fravalg, idet jeg ikke vil beskæftige mig med den del af teoriudviklingen om framing og frames, der fokuserer på, hvorledes disse tager del i den samfundsmæssige *agenda setting*. Jeg har således et kvalitativt perspektiv på framing, hvor jeg kigger på framing'en som en proces, der karakteriserer den journalistiske praksis, snarere end at jeg fokuserer på en tematisk indholdsudfyldning af forskellige frames (jf. Carragee & Roefs 2004).

en faktagenre er forpligtet over for 'virkeligheden', hvilket indebærer en forventning om, at nyhedshistorier er kendetegnet af sandhed og fakticitet i forhold til at repræsentere en egentlig virkelighed (Larsen 2003:12-13,15).

Samtidig kan interviewene tilvejebringe et særligt perspektiv på den udsigelsesposition, hvorfra nyhedsdiskurserne formes – i form af nyhedsudsendelserne og de medier, de transmitteres af – og dermed kaste lys over, hvorledes denne positioneres i forhold til trusselsrelationen, seerne og samfundet som sådan. Med andre ord kan interviewene med journalister tilføre yderligere perspektiver på, hvorledes journalisterne fremstiller sig selv og deres medier som del af det sociale rum, de med deres nyhedsformidling giver form. Med en analyse, der både inddrager nyhedsudsendelser og interviews med journalister, søger jeg altså at studere nyhedsformidling med et perspektiv, der inkluderer den relation, der er mellem det, der repræsenteres i nyhedsudsendelserne, og de journalistiske diskurser og praksisser, der tilvejebringer disse repræsentationer.

3.4 Public service-tv og det nationaliserede, sociale rum

Både DR og TV2 har public service-aftaler med den danske stat, hvilket giver dem visse forpligtelser og desuden underlægger dem en vis politisk regulering. Der er dog nogle forskelle i den måde, de to stationer forpligtes, reguleres og finansieres på. DR er fuldt finansieret af licensmidler, hvorimod kun TV2's regionale kanaler er licensfinansieret, mens deres landsdækkende kanaler er finansieret af indtægter fra reklamer og brugerbetaling¹⁷. Selvom der er denne forskel i finansieringen, er begge medier underlagt public service-forpligtelser. Disse konkretiseres for DR's vedkommende i en public service-kontrakt, som de indgår med Kulturministeriet (Kulturministeriet 2011), og for TV2's vedkommende i en tilladelse fra Kulturministeriet til at udøve public service-

¹⁷ Fra 2012 blev TV2 en betalingskanal, der kræver abonnement for at kunne modtages (TV2 2012).

programvirksomhed (Kulturministeriet 2013). Disse aftaler indeholder for både DR og TV2 blandt andet forpligtelsen til at sende mindst én hovednyhedsudsendelse på tv hver aften (Kulturministeriet 2011:7, Kulturministeriet 2013:4). Af DR's public service-kontrakt og TV2's public service-tilladelse kan desuden læses, at public service-forpligtelsen først og fremmest har form af at være en forpligtelse i forhold til den danske befolkning. Således gælder det for TV2, at "[u]dsendelsesvirksomheden skal sikre befolkningen adgang til væsentlig samfundsinformation og debat" (Kulturministeriet 2013:3). I public service-kontrakten for DR er forpligtelserne mere udspecificeret og her fremgår det, at DR både skal "*styrke borgernes handleevne i et demokratisk samfund*", "*samle og spejle Danmark*" og stimulere og styrke ting som det danske sprog, dansk kultur og danskernes viden (Kulturministeriet 2011:4-5). Desuden er begge kanaler forpligtet til at lægge vægt på saglighed og upartiskhed i deres informationsformidling (Kulturministeriet 2011:4, Kulturministeriet 2013:3).

Konkurrencen fra andre medier, TV2's delvise kommercielle finansiering og også den interne konkurrence om seerne mellem DR og TV2 har betydet, at begge kanaler gradvist er blevet mere kommercielle i deres udtryk, hvor programproduktionen i stigende grad tilrettelægges i forhold til at tiltrække og fastholde seere. Dette har ført til diskussioner om både public services fortsatte legitimitet og om kanalernes konkurrenceforvridende potentiale i forhold til de rent kommercielle medier (Hjarvard 2008, Lund 2010). Ikke desto mindre er det netop DR og TV2's landsdækkende public service-status, der har fået mig til at gøre disse to mediers nyhedsproduktion til genstand for min undersøgelse. Mit fokus på landsdækkende public service er især begrundet i den relation til befolkningen, som denne status indebærer. I forbindelse hermed fremhæver public service-forskeren Henrik Søndergaard (2010), at hvor public service-medierne på nogle områder kan have konfliktfyldte relationer til stat og marked, så er relationen til publikum ikke på samme måde præget af konflikter. Dette hænger sammen med, at "...DR og TV2 ser det som deres fornemste opgave at betjene hele befolkningen" (Søndergaard 2010:223).

Som public service-kanaler befinder DR og TV2 sig mellem stat og befolkning, hvor de på vegne af den danske stat og under dennes kontrol er forpligtede over for den danske befolkning. Når de, som DR formulerer det skal arbejde "*i folkets tjeneste*" (DR 2013a), er det en væsentlig pointe, at denne samtidig er reguleret gennem en kontrakt med staten. Således markerer public service en forbindelse mellem netop stat og befolkning, hvilket betyder, at DR og TV2, i hvert fald med deres landsdækkende programproduktion¹⁸, kan betragtes som steder, der institutionaliserer og praktiserer idéen om nationen.

Med denne betragtning indskriver jeg DR og TV2 som del af en banal nationalisme, der virker til kontinuerligt at reproducere idéen om nationen (Billig 1995). Begrebet *banal nationalisme* henter jeg fra socialpsykologen Michael Billig (1995), som med begrebet refererer til, at idéen om nationen i mange etablerede nationalstater reproduceres gennem daglige rutineprægede handlinger og ytringer, som forekommer så banale, at de sjældent udpeges som udtryk for nationalisme (Billig 1995:6-8). Man kan sige, at nationalismens idé om, at der bør være sammenfald mellem den etnisk-kulturelle enhed, nationen, og den politiske enhed, fx i form af en stat (jf. fx Gellner 2006 [1983]:1), har opnået hegemonisk status, hvor den fremtræder så indlysende, at vi har svært ved at forestille os, at det kunne forholde sig anderledes (Billig 1995:77).

Ved ovenfor at referere til nationen som en idé har jeg antydnet, at jeg lægger mig i forlængelse af den nyere nationalismeforskning, der bygger videre på det opgør med den primordialistiske nationalisme, som blev markeret af den modernistiske nationalismeforskning med tænkere som fx Hobsbawm (1983), Anderson (2001 [1983]) og Gellner (2006 [1983]). Ved at argumentere for, at nationer er opstået som resultat af historiske processer, gjorde modernismen op med primordialismens opfattelse af nationen som en essentiel størrelse og nationalitet dermed som noget, mennesker 'naturligt' har. Med afsæt i dette opgør er det meste af nationalismeforskningen i dag præget af et fælles

¹⁸ DR og TV2 har dog også ikke-landsdækkende regionale kanaler. Da mit fokus imidlertid er på hovedkanalerne DR1 og TV2/Danmark tillader jeg mig her at se bort fra de regionale kanaler.

forståelsesmæssigt udgangspunkt om, at idet nationer ikke findes 'naturligt', må de studeres i form af de processer, de produceres og reproduceres i kraft af. Således er megen nationalismeforskning præget af en konstruktivistisk tilgang (Özkirimli 2010:49f,72f,198). På baggrund af denne ikke-essentialistiske konsensusforståelse af nationen har sociologen Rogers Brubaker (1994:5-7) argumenteret imod overhovedet at lade 'nation' fungere som genstand for nationalismeforskning, idet man derved kommer til at bruge en kategori, 'nation', som er del af nationalismens *praksis*, som en analytisk kategori i udviklingen af *teori* om nationalisme. I stedet, argumenterer han, bør analyser af nationalisme fokusere på de sociale processer, i kraft af hvilke idéen om nationen bliver realiseret i praksis, og som får nationen til at træde frem på forskellige måder. I den forbindelse peger han blandt andet på, at nation og nationalitet kan fremtræde som en institutionaliseret form. Idet public service-medier agerer i forhold til både nationale stater og befolkninger, kan de betragtes som at praktisere nationen som netop institutionaliseret form. De er således institutionaliseret som *nationale* medier, og dermed reproducerer de idéen om nationen alene i deres institutionaliserede form, om end altså i form af en banal nationalisme (Billig 1995).

Søndergaard (2003) peger på, at nationalitet og medier i en dansk sammenhæng ofte sammentænkes i rumlige begreber som fx 'det danske offentlige rum', som ofte fremstilles som et rum, hvortil danskerne har særlig adgang. Idéen om det danske offentlige rum knytter han til den samlende funktion, som public service ofte tilskrives. Selvom Søndergaard forholder sig kritisk til spørgsmålet om, hvor samlende public service-medierne reelt er for et nationalt publikum, er det dog en væsentlig pointe, at public service-medierne spiller en betydelig rolle i forhold til at skabe en forestilling om et fællesskab blandt medlemmerne af det publikum, de adresserer (Søndergaard 2003:117-121). Her kan således genkendes tanker fra Benedict Anderson (2001 [1983]) om, at massemedierne, og desuden de nationale sprog, spiller en væsentlig rolle i konstruktionen af nationen i kraft af at udbrede en forestilling om et nationalt fællesskab (Anderson 2001 [1983]:83f). Jeg mener dog, at man bør være

forsigtig med at placere denne forestilling om det nationale fællesskab i hovederne på dets medlemmer, som Anderson gør det (Anderson 2001 [1983]:48). Hermed underforstår man, at nogle er medlemmer af det nationale fællesskab, mens andre ikke er. Ved på den måde at foregribe nationens medlemmer kommer man til at tildele nationen en egentlig eksistens og markere den som essentielt forskellig fra det uden for nationen, i form af dem, der ikke går rundt og forestiller sig det nationale fællesskab. Anderson ser altså ud til at bruge nationen som en analysekategori til at udvikle teori om dens konstruktion, sådan som Brubaker advarer mod.

Når man skal betragte mediernes rolle i forhold til reproduktionen af nationen, finder jeg det derfor mere frugtbart at vende blikket væk fra nationens medlemmer, som ville kunne tænkes som mediernes modtagere, og i stedet kigge på medierne som producenter af idéer som fx det nationale offentlige rum, nationen eller det nationale fællesskab. Med et perspektiv fra kulturforskeren Ien Ang (1991:17f,26f) kan man argumentere for, at medierne konstruerer billedet af deres publikum i deres bestræbelser på at nå og fastholde det. I dette perspektiv kan man betragte de nationale public service-medier som nogle, der konstruerer billedet af deres publikum i form af nationaliserede forestillinger om fx 'folket', 'befolkningen', 'offentligheden', 'danskerne' eller 'tv-seerne' i deres bestræbelser på at repræsentere det og henvende sig til det.

Det er dog ikke selve konstruktionen af publikum som sådan jeg er interesseret i, men snarere netop den idé, som Søndergaard også er inde på, om et offentligt rum, som medierne møder deres forestillende publikum i, i kraft af deres medieproduktion. Dette inkluderer selvfølgelig idéen om og konstruktionen af et publikum, som i forhold til DR1 og TV2 som nationale public service-kanaler kan optræde som et billede på den nationale befolkning. Men samtidig inkluderer det også en idé om medierne som nogle, der netop relaterer sig til denne befolkning ved fx at henvende sig til den eller repræsentere dens forestillede interesser eller synspunkter. Medieforskeren Nick Couldry (2003) argumenterer for, at mediernes virke i høj grad handler om at opretholde en forestilling om deres

egen samfundsmæssige centralitet. Ifølge Couldry producerer de en myte om, at samfundet er orienteret omkring et særligt værdi- og normmæssigt centrum, og at medierne selv har en særlig adgang til dette centrum (Couldry 2003:10,12,35,45-46). Det kan dermed foreslås at udover at skabe et bestemt billede af deres publikum, som Ang (1991) argumenterer for, kan medierne også virke til at skabe et bestemt billede af samfundet gennem repræsentationen af et socialt rum, som de i samme bevægelse positionerer både sig selv og det forestillede publikum indenfor. Det er udformningen af dette rum, jeg især vil gøre til genstand for analyse i denne afhandling. Og med mit specifikke fokus på landsdækkende public service-medier, og med deres institutionaliserede banale nationalisme in mente, vil jeg foreslå, at dette rum kan begrebsliggøres som et *nationaliseret*, socialt rum¹⁹. Således vil det kunne optræde som noget, der søger at repræsentere det *nationale* samfund, som de nationale public service-medier agerer indenfor.

Jeg stiller det således som præmis for min undersøgelse, at de nationalt institutionaliserede public service-medier i deres mediepraksis vil konstruere et nationaliseret, socialt rum i deres bestræbelser på at repræsentere det nationalt organiserede samfund, de er forpligtede i forhold til. Jeg finder det således væsentligt at erkende de nationale public service-mediernes konstruerende rolle i forhold til netop idéen om, at den offentlighed, de agerer i forhold til, er national og i øvrigt kan betragtes som én samlet offentlighed (Morley 2000:113f). Når jeg ser på, hvorledes terrortruslen mod Danmark gøres offentligt relevant, ser jeg således også på, hvordan idéen om en dansk offentlighed konstrueres ved netop at studere det sociale rum, som repræsenteres i nyhedsformidlingen, og som dermed kommer til at fremstå som den offentlighed eller det samfund, som medierne positionerer sig og agerer indenfor, blandt andet i form af den måde de relaterer sig til deres forestillede publikum.

¹⁹ Jeg bruger således begrebet 'nationalisering' i en anden betydning end den, hvor det fra tid til anden bruges som modsætning til privatisering af fx infrastruktur og således betegner, at noget gøres statsligt/offentligt. I min forståelse refererer begrebet til bredere processer af, at noget tilskrives betydning som nationalt.

Udover den institutionaliserede nationalisme, som virker til at forme det medierede sociale rum som nationalt, er der andre mere specifikke forhold for tv-mediet, der har betydning for, hvorledes udformningen af rummet kan studeres. Medieforskeren Anne Jerslev (2004) argumenterer for, at tv gennem lyd og billeder tilbyder en særlig intimitet og følelsesmæssig nærhed i form af både en tidslig og rumlig oplevelse af at 'være til stede' her og nu, hvor begivenhederne udfolder sig (Jerslev 2004:16-17). Således kan tv i højere grad end fx skrevne eller rent auditive medier virke til at tilvejebringe en oplevelse for modtagerne af selv at være del af det sociale rum, der repræsenteres i formidlingen. Idet rummet kan sanses gennem lyd og billeder, kan der tilvejebringes en mere intens oplevelse af den rumlighed, der fx også involverer en orientering af nærhed eller distance til de ting, der repræsenteres som del af rummet. Dermed kan især tv tilvejebringe en affektiv orientering i forhold til de positioner, der udpeges som del af det nationaliserede, sociale rum (jf. også Morley 2000:105). I et lignende spor argumenterer Marusya Bociurkiw (2011), der har studeret nationalisme i canadisk tv, for at betragte tv som markør for et affektivt nationalt rum (Bociurkiw 2011:2).

Når jeg har valgt at studere tv, er det altså først og fremmest for at kunne erkende den betydning, som oplevelser af rumlighed, intimitet og affektiv orientering har for den medierede udformning af et nationaliseret, socialt rum. Derudover betyder tv-mediets visualitet, at det bliver muligt at studere den kropslighed, der knyttes til de positioner, som det sociale rum udformes af, gennem netop den visuelle repræsentation af kroppe. Hermed yder mit studie også et væsentligt bidrag til det bredere forskningsfelt for medier og migrationsrelaterede temaer, idet denne forskningstradition i høj grad har haft sit fokus på den skrevne presse²⁰. Hvordan jeg nærmere begrebsliggør og anvender rumlighed, affektivitet og kropslighed i analysen, vil jeg præsentere nærmere i kapitel 5 og 6.

²⁰ Der er dog undtagelser herfra. I forhold til det danske mediebillede har fx Hervik (2002), Andreassen (2005, 2007) og Stage (2011) inddraget tv-nyheder i deres studier af mediefremstillingen af henholdsvis Islam, synlige minoriteter og tegningekrisen.

Hvis man betragter de nationale public service-medier som et sted for reproduktion af idéen om nationen – i form af udformningen af et nationaliseret, socialt rum – er det altså væsentligt, at det ikke bare er selve denne idé som sådan, der reproduceres. Dels produceres idéen om nationen på en særlig måde gennem den måde, som det nationaliserede, sociale rum konstrueres. Dels sker denne produktion gennem forskellige mekanismer, som fx den nationale institutionalisering af public service-medierne, gennem diskurs og praksis i medieformidlingen og gennem den måde, affekt virker til at orientere positioner i forhold til hinanden inden for rummet, herunder positioneringen af både journalister og det forestillede publikum.

Dermed kommer de nationalt institutionaliserede public service-mediers nationalistiske praksis – i dens banale form – og dermed reproduktionen af idéen om nationen til at optræde som præmis for min undersøgelse. Jeg sætter således ikke spørgsmålstegn ved, *om* idéen om nationen reproduceres. I stedet lægger jeg fokus på, *hvordan* den udformning af et nationaliseret, socialt rum, som finder sted i mediernes henvendelse til og repræsentation af en dansk offentlighed, sker og ser ud.

4. Afhandlingens position i relation til danske studier af mediediskurser om den muslimske forskel til 'os'

Inden for dansk medieforskning har flere studier belyst den forskelstænkning, der kan relateres til idéen om 'det danske' og dets 'anden'. De nationale mediediskurser kan betragtes som nogle, der artikulere forskelstænkningen mellem Vesten og dets 'anden' inden for en nationaliseret ramme, hvor et dansk 'vi', fremfor et vestligt, bliver det udgangspunkt, hvorfra 'den anden' markeres. De danske studier har først og fremmest fokuseret på, hvordan 'de andre', i form af 'de fremmede', 'flygtninge', 'indvandrere', 'muslimer' eller 'minoriteter' er blevet fremstillet i medierne (Hussain, O'Connor og Yilmaz 1997, Jensen 2000, Madsen 2000, Hervik 2002, Andreassen 2005, Yilmaz 2006, Andreassen 2007). Derudover har et nyere studie af Carsten Stage (2009, 2011) fokus på, hvorledes danskhed blev forhandlet i mediedebatten, der fulgte med tegningekrisen i 2005-2006. Fælles for disse studier er, at de i større eller mindre grad finder udtryk for forskel, uforenelighed eller decideret fjendtlighed mellem 'det danske' og den andethed, som konstrueres gennem tilknytning til fx Islam og muslimer, Mellemøsten og 'det arabiske'. En sådan forskelstænkning mellem 'noget dansk' og 'noget muslimsk' må tages med i betragtning som del af den betydningshistorie, som den islamistiske terrortrussel indskriver sig i.

I den forbindelse er det ikke mindst interessant, at denne forskelstænkning kan identificeres i mediedebatter tilbage til 1970'erne (Andreassen 2005:277f), og således har rødder, der historisk går noget længere tilbage end det paradigme om Vesten versus Islam, som 11. september-angrebene aktualiserede i 2001. Fx citerer Bent Jensen (2000), fra den private forskningsinstitution *Rockwool Fondens Forskningsenhed*, i sin undersøgelse af dansk avisdebat et interview fra

1984 med Venstre-politikeren Svend Heiselberg, bragt i *B.T.*, hvor han argumenterer for at begrænse antallet af iranske flygtninge i Danmark med følgende begrundelse: "Jeg er bekymret for, at vi kommer i den situation, hvor 25-30.000 iranere bosætter sig i Danmark og laver et islamisk oprør" (Jensen 2000:445). Desuden fremhæver Jensen præsten Søren Krarups, senere folketingsmedlem for Dansk Folkeparti, deltagelse i debatten, hvor denne slår til lyd for et forsvar for en dansk identitet, som han opfatter som truet af muslimsk indvandring (Jensen 2000:456-457). Ferruh Yilmaz (2006) argumenterer for, at netop midt-1980'erne markerer et vendepunkt i den danske indvandrer-debat, idet en højreorienteret populisme her slår igennem i mediebilledet, stærkt hjulpet på vej af den politiske højrefløj. Yilmaz er i den forbindelse også opmærksom på Krarups aktive rolle heri og peger på, at han blandt andet lykkedes med at fremstille indvandring som en national trussel (Yilmaz 2006:200f,255f).

En forskelstænkning mellem danskere og indvandrere, der inkluderer kulturelle og religiøse elementer, kommer således til syne i mediedebatten fra 1970'erne og frem, og i de refererede studier kan der spores en generel enighed om, at den dansk-muslimske dikotomiske tænkning er etableret som gennemgående figur i 1990'ernes mediedebat. Således peger Andreassen (2005) på, at der i løbet af 1990'erne skete en tiltagende mærkning af synlige minoriteter som 'muslimer'. Synlige minoriteter er det begreb, hun bruger, som fællesbetegnelse for ikke-hvide flygtninge, indvandrere og deres efterkommere (Andreassen 2007:11-12). I kraft af en vilkårlighed i brugen af termer som 'muslim', 'etnisk' og 'indvandrer' argumenterer hun for, at der blev skabt et billede af synlige minoriteter som en homogen gruppe af muslimer (Andreassen 2005:156). I samme spor peger Hussain et al. (1997) på en lignende vilkårlig udskiftelighed i brugen af betegnelserne 'indvandrer' og 'muslim' og argumenterer i forlængelse heraf for, at muslim-betegnelsen kommer til at fremtræde som markør for eksklusion, idet den modstilles det at være dansk og dermed inkluderet i nationen (Hussain, O'Connor & Yilmaz 1997:75f).

Jeg vil i det følgende fremhæve væsentlige pointer fra de tre nyeste af de refererede studier, der alle tre er ph.d.-afhandlinger (Andreassen 2005, Yilmaz 2006, Stage 2009), og hvoraf to af dem i lettere omskrevet form også er udgivet som bøger (Andreassen 2007, Stage 2011). Disse er pointer, som jeg i særlig grad finder relevante som afsæt for min undersøgelse. For det første er der tale om kommunikationsforskeren Ferruh Yilmaz' (2006) argument om, at indvandrerdebatten er blevet etnificeret og kulturaliseret gennem de senere årtier. For det andet er det kultur- og medieforskeren Carsten Stages (2009, 2011) fokus på forhandling af dansk nationalitet, der inviterer til nærmere udforskning af danske mediers nationalistisk informerede praksis²¹. For det tredje er det historiker og kommunikationsforsker Rikke Andreassens (2005, 2007) fremanalyserede stereotype repræsentationer af synlige minoriteter. Her inddrager hun et værdifuldt perspektiv om *intersektionalitet*, der kan åbne blikket for, hvordan betydning skabes i mødet mellem forskellige identitetsmarkører (Andreassen 2007:189). Dette inviterer blandt andet til et udvidet fokus på den racialiserede, kropslige materialisering af de diskurser, der etablerer forskelle mellem 'det danske' og *det* 'andet', der især kan knyttes til Islam.

Ferruh Yilmaz (2006), der har lavet en omfattende analyse af artikler fra de største danske aviser i perioden 1984-2001, kan i denne periode identificere en *kulturalisering* og *etnificering* af indvandrerdebatten og den politiske diskurs som sådan. Med disse begreber refererer han til, at kultur, religion og etnicitet er trådt i forgrunden som markører for sociale grupper og i forklaringen af sociale fænomener. Dette har indebåret, at sociale skel forstås som baseret på kulturelle forskelle mellem først og fremmest en dansk og en muslimsk kultur. Samtidig har det betydet, at andre fx mere klassebaserede forklaringer på sociale problemer er blevet skubbet i baggrunden (Yilmaz 2006:346f). Den kulturaliserede og etnificerede diskurs gør det, ifølge Yilmaz, muligt at repræsentere samfundet som et organisk, etnisk homogent fællesskab, der er

²¹ Når jeg taler om, at betydningsskabende processer af diskurs eller praksis er *informeret* af, som her nationalisme, refererer jeg til det forhold, at nationalistiske, eller andre, betydningsstrukturer tager del i betydningskonstruktionen i de processer, der fokuseres på.

truet af muslimske indvandrere. Dette får ham til at foreslå, at der er tale om et nyt racistisk hegemoni, hvor den kulturelle forskelsetablering virker til at ekskludere indvandrere fra fællesskabet. Som eksempel diskuterer Yilmaz, at kulturaliseringen betyder, at indvandreres arbejdsløshed kan forklares med fx deres kulturelt bestemte manglende vilje til deltagelse i samfundet og deraf manglende integration. Således kan den dels blokere for et klassebaseret fællesskab mellem danske arbejdere og migrantarbejdere og samtidig invitere til politikker, der differentierer mellem danskere og indvandrere, som fx integrationspolitiske initiativer (Yilmaz 2006:346,349-350).

Med udgangspunkt i Yilmaz' studie vil jeg gå til analysen af nyhedsdækningen af terror med en forventning om, at den kulturalisering af indvandrerdebatten, der ikke mindst har afstedkommet en gennemgående medietilstedeværelse af 'den muslimske anden', vil have betydning for, hvordan truslen fra terror fremstilles. Yderligere peger Yilmaz på, at kulturaliseringen indebærer racistisk betinget eksklusion. Elementet af 'race' fremstår dog noget uudforsket, idet han ikke har betydelige overvejelser om den kropslige synlighed, hvorved racismen markerer sin differentiering og hierarkisering af mennesker. En del af intentionen med mit studie er i højere grad at indarbejde et perspektiv, der kan hjælpe os til at forstå, hvordan de idéer om kulturel forskel, som Yilmaz har identificeret i mediedebatten, gøres synligt genkendelige på kroppe. Det er netop en væsentlig pointe i begreberne om race, racialisering og racisme, at forestillede forskelle knyttes til kropstegn, der dermed konstrueres som raciale kropstegn og således gør kroppe genkendelige som race. Hvor Yilmaz, og i øvrigt tidligere studier som fx Schierup 1993 og Hervik 2002, således først og fremmest har fokuseret på at identificere diskurser, der essentialiserer idéer om kulturel forskel og uforenelighed og på baggrund heraf kan medføre racisme, tilbyder mit studie et nyt perspektiv i forhold til mere præcist at studere, hvorledes disse diskurser knyttes til forestillinger om racialet markeret kropslig forskel. Dermed søger jeg også at studere de dele af racisme og racialisering, der rækker udover det rent diskursive niveau, i kraft af at inddrage den kropslige materialitet. Dette gør jeg ud fra præmissen om, at når man taler om racialisering og racisme, *har* kroppen

betydning, og hvis man udelukkende studerer diskurser om forskel, kan man komme til at overse, hvordan disse knyttes til kroppe, på hvilke netop forestillinger om fx en bestemt kulturel essens gøres genkendelig (jf. desuden kapitel 5/afsnit 5.3 for en nærmere afklaring af min forståelse af race og racialisering).

At jeg med rimelighed kan forvente, at forskelstænkningen mellem et dansk 'os' og et muslimsk 'dem' vil tage del i diskurser om truslen fra terror, kan Carsten Stages (2009, 2011) studie af mediedebatter om tegningekrisen bekræfte. Studiet af disse debatter er det, der tematisk ligger tættest på mit fokus på terrortruslen, ikke mindst fordi flere sager om afværget eller mislykket terror har været begrundet i disse tegninger, ligesom sagen gav anledning til konkrete voldshandlinger vendt mod Danmark i form af angreb mod danske ambassader i udlandet (Stage 2011:13-14). I den forbindelse er Stages studie ikke mindst relevant for mit i kraft af, at tegningekrisen sammen med Danmarks krigsdeltagelse i Afghanistan og Irak har haft betydning i forhold til at tilskrive terrortruslen mod Danmark fakticitet. Netop i kraft af trusler og forsøg på terror, begrundet i Muhammed-tegningerne, er det muligt at fremstille et billede af, at Danmark er truet af terror som et specifikt mål i sig selv, og ikke 'blot' som del af den generelle trussel mod Vesten.

En væsentlig del af Stages studie fokuserer på DR1's og TV2's nyhedsdækning af den periode i begyndelsen af 2006, der især markerede en eskalering af krisen hen imod at antage et mere globalt omfang. Her finder han en tendens til, dels, at nyhedsdækningen fremstiller krisen som en konflikt mellem en 'dansk-vestlig kultur' og 'den muslimske kultur'. Dels peger han på, at idet Danmark placeres som central part i denne konflikt, involverer dækningen også en repræsentation af et dansk nationalt 'vi', som der tales på vegne af, og hvis identitet i øvrigt konstrueres med 'den muslimske kultur' som sit konstitutive ydre. Desuden finder han også i dækningen en dominerende forklaringsmodel, hvor muslimsk religion og kultur udpeges som drivkraft i krisens eskalering (Stage 2011:106,114). Udover DR1's og TV2's nyhedsdækning, samt selve

publikationen af tegningerne, inddrager Stage også andre genrer, blandt andet tv-dokumentarer, debatindlæg og kunstprojekter, hvor han identificerer moddiskurser, der på forskellig vis søger at gøre op med denne kulturelle forskelstænkning (Stage 2011:135-182). Fra Stages studie kan altså hentes den væsentlige pointe, at den offentlige debat er præget af forskellige diskurser, der kæmper om at tilskrive betydning til forestillinger om enshed og forskel. Ikke desto mindre peger hans studie på, at når fokus lægges på tv-nyhedsformidlingen, som jeg gør i mit studie, er denne gennemgående præget af en forskelstænkning mellem 'det danske' og 'det muslimske', samt at det er 'det muslimske', der fremstilles som det problem, der ligger til grund for krisen (Stage 2011:130).

I forhold til min undersøgelse er et interessant aspekt i Stages studie, at der i krisetilstanden mellem 'det danske' og 'det muslimske' sker det, at DR1 og TV2 i høj grad gør sig til repræsentanter for og beskyttere af det danske fællesskab, som de i samme bevægelse konstruerer (Stage 2011:101f). Stage argumenterer for, at blandt andet fremstillingen af krisen som en sådan kulturel konflikt har været medvirkende til, at DR og TV2 fremstiller sig selv som talerør for nationen og som havende en særlig adgang til det, han betegner "den nationale/sociale kerne" (Stage 2011:130). Dermed kan det se ud til, at DR og TV2 i deres nyhedsframing af problematikker som kulturelle konflikter kan virke til at konstruere idéen om et nationalt, socialt rum, der er centreret om en særlig kerne eller et centrum, som de to public service-medier i samme bevægelse fremstiller sig selv som repræsentanter for (jf. Couldry 2003, som også Stage henter inspiration fra). Det er, som tidligere redegjort for, netop et sådant nationaliseret, socialt rum, jeg ønsker at undersøge konstruktionen af i nyhedsformidlingen om terrortruslen.

Hvor Stage først og fremmest har fokus på diskurser, der virker til at tilskrive mening til det nationale, ikke mindst i form af dets muslimske konstitutive ydre, ønsker jeg dog at anlægge et anderledes perspektiv på mediernes repræsentation af det nationaliserede rum. I stedet for at fokusere på

nationalismediskurser som noget, der fx inkluderer eller ekskluderer, vil jeg gøre det nationaliserede rum, som public service-medierne skaber i form af deres nyhedsdækning, til mit analyseobjekt. Her vil jeg, med et blik for intersektionen (jf. Collins 2000, Staunæs & Søndergaard 2006, Davis 2008, samt kapitel 5), eller sammenfletningen, mellem forskellige dimensioner af forskel, fremanalysere konstruktionen af positioner, og relationerne mellem dem, inden for dette rum. Ved yderligere at tilføje et perspektiv om affektivitet i relationer mellem kroppe og andre objekter (Ahmed 2004, 2006) vil jeg studere, hvorledes det nationaliserede rums udformning tilbyder forskellige kroppe mulighed for at orientere sig her indenfor. Ved ikke at fokusere snævert på nationalismediskurser, men også at inddrage intersektionalitet og affektivitet som analytiske greb (jf. kapitel 5), kan jeg åbne blikket for de forskelskonstruktioner, der finder sted i relation til det nationaliserede rum, men som ikke nødvendigvis handler om, eller *kun* handler om, national andetgørelse eller eksklusion. Jeg kan fx åbne blikket for, at man kan være inkluderet i nationen, men samtidig være racialet andetgjort. En position, som betegnelsen 'nydansker' kan betragtes som refererende til. Således adskiller jeg mig blandt andet fra Stage, idet jeg søger at tilføre forskningen i diskursive konstruktioner af nationaliseret – eller anden – forskelstænkning det perspektiv om kropslig materialitet, som et større fokus på race, racisme og racialisering kan tilvejebringe.

Dette betyder også, at jeg i forhold til nationalismeforskningen udfordrer dele af dennes – i mine øjne – lidt for snævre fokus på nationalisme og det nationale i sig selv, hvilket kan have en tendens til et for fastlåst blik på nationalistisk praksis og forskelstænkning som noget, der handler om inklusion i eller eksklusion fra nationen. Selvom dette er en vigtig dimension, er det også væsentligt at have blik for, hvordan forestillinger om nationen i intersektion med anden forskelstænkning, som fx racial, kan have betydning for konstruktionen af sociale hierarkier *inden for* idéen om nationen som et organisk hele, hvilket fx feministiske nationalismeforskere har peget på (Yuval-Davis 1997, Collins 2000). Selvom race ofte tilpasses idéer om etnicitet og nation, som i sig bærer

forestillinger om mere eller mindre ekskluderende fællesskaber (jf. Fenton 2010:12f), er det væsentligt ikke at overse begrebets betydning i forhold til den måde nationens helhed tilskrives mening, hvor fx 'den racialiserede anden' også kan 'tolereres' i form af fx at blive udnyttet som billig arbejdskraft (Hage 1998:93-94).

Rikke Andreassens (2005, 2007) studie er en historisk analyse af danske nyheder om synlige minoriteter i perioden 1970'erne til 2000'erne²². I analysen inddrager hun artikler fra de største danske aviser og tv-nyheder fra DR1 og TV2 (Andreassen 2007:16f). Andreassen (2005, 2007) fremanalyserer en række stereotyper, som har præget fremstillingen af de synlige minoriteter. Et væsentligt element i fremstillingen af stereotyperne er, at disse konstrueres netop som minoriteter og dermed i en position af andethed i forhold til den danske norm. Dette indebærer blandt andet forestillinger om særlige kulturelle forskelle mellem minoriteter og danskere (Andreassen 2005:99f). Fx forbindes synlige minoritetsmænd med en særlig tilbøjelighed til at begå voldtægt og anden kriminalitet og kommer dermed til at fremstå som en trussel. Desuden viser Andreassen, at disse tilbøjeligheder forklares med forestillinger om en særlig kultur hos minoritetsmændene, og således bliver fx en voldtægtssag fremstillet som et kultursammenstød mellem mellemøstlig og dansk kultur (Andreassen 2005:191f,213f; 2007:167f,178f,184f,203f). Desuden betyder den tidligere nævnte tendens til at bruge termer som 'indvandrere', 'muslim' og 'araber' mere eller mindre i flæng til beskrivelse af de synlige minoriteter, at den kulturelle forskel, som de kommer til at repræsentere, konstrueres som netop en, der relateres til 'noget muslimsk', 'mellemøstligt', 'arabisk' eller lignende betegnelser, der netop også karakteriserer den position af andethed, som post-2001 terrortruslen relateres til.

²² Som tidligere nævnt er 'synlige minoriteter' det begreb, Andreassen bruger som fællesbetegnelse for ikke-hvide flygtninge, indvandrere og deres efterkommere (Andreassen 2007:11-12).

Andreassens stereotyper udgør et værdifuldt afsæt for min undersøgelse, idet de giver et fundament for yderligere udforskning af, hvorledes netop forestillinger om Islam og 'det mellemøstlige' eller 'det arabiske', samt de kroppe, der kan knyttes hertil, indgår i beskrivelsen af fænomener, der kan udgøre en trussel eller på anden måde udpeges som problematiske. Samtidig repræsenterer Andreassens teoretiske og analytiske tilgang et udgangspunkt, som min undersøgelse lægger sig tættere i forlængelse af end de øvrige studier. Dette skyldes ikke mindst hendes fokus på intersektionen mellem forskellige dimensioner eller kategorier af forskel. Hermed har hun netop fokus på, hvordan betydninger opstår i mødet mellem kategorierne (Andreassen 2007:189), snarere end at fokus lægges på, hvordan de enkelte kategorier, som fx nationalitet, hver især meningsudfyldes. Hermed fastlåser hun ikke blikket på, at det, der konstrueres, er fx nationalitet eller køns-kategorier, men snarere betydning, der er informeret af betydningsstrukturer, der inkluderer idéer om fx national eller kønsmæssig ensighed og forskel. Desuden vægter Andreassen, blandt andet med sit begreb om synlige minoriteter, den kropslige synlighed, som tilknyttes disse betydningskonstruktioner. Ikke mindst betyder kategorierne om køn og race, at der inkluderes en kropslighed, idet disse kategorier især er kendetegnet ved i deres betydningshistorie at være blevet knyttet til kropstegn.

Udover at lægge mig i forlængelse af et sådant perspektiv om intersektionalitet og kropslig synlighed vil jeg tilføje et perspektiv om affekt, der tilbyder et blik for, hvorledes intersektionen mellem kategorierne konstruerer positioner, der samtidig relateres affektivt til hinanden (jf. kapitel 5, hvor jeg afklarer min teoretiske tilgang nærmere). Således har jeg ikke som Andreassen et perspektiv, der sætter karakteriseringen af specifikke stereotyper i centrum. I stedet er mit fokus, som tidligere skitseret, på udformningen af det nationaliserede, sociale rum, og hvorledes positioner distribueres i relation til hinanden. Således har jeg især fokus på de processer, relationer og bevægelser, der virker til at konstruere og orientere positioner inden for rummet. Herunder søger jeg desuden at

komme med bud på, hvordan journalistik som profession og genre kan spille ind herpå.

Med afsæt i de stereotype billeder af muslimer og synlige minoriteter, som mediebilledet ifølge Andreassen (2005, 2007) er præget af, ligger det også inden for afhandlingens formål at undersøge, hvorledes diskurser om terrortruslen er med til at forhandle disse. Her er netop affektperspektivet nyttigt. Affekt- og kulturforskeren Sara Ahmed (2004) skriver, at "... fear opens up past histories of association" (Ahmed 2004:63), og dermed kan netop inddragelsen af den frygt, der kan knyttes til truslen, åbne for genforhandling af allerede tilstedeværende associationer som fx dem, der ifølge Andreassen (2005, 2007) findes mellem synlige minoritetsmænd, 'det muslimske' og kriminalitet eller anden problemadfærd.

Med affektperspektivet adskiller mit studie sig i øvrigt generelt fra den tidligere danske forskning på området (Hussain et al. 1997, Madsen 2000, Jensen 2000, Hervik 2002, Andreassen 2005, 2007, Yilmaz 2006, Stage 2011), og mit studie kan derfor bidrage med væsentlige nye indsigter. Jeg tilføjer således et perspektiv, der kan bidrage til at få øje på, hvorledes medierne tager del i orienteringen af det sociale rum, de repræsenterer, i form af at relatere positioner i affektive relationer til hinanden. Desuden er et væsentligt bidrag, som mit studie søger at tilvejebringe, at jeg kombinerer analysen af nyhedsudsendelser med analysen af kvalitative interviews med journalister, der har deltaget i produktionen af udsendelserne. Hermed søger jeg dels at trække relationen mellem journalisterne og deres forestillede seere med ind som en væsentlig relation for at forstå netop udformningen af det sociale rum, de med deres nyhedsformidling repræsenterer og samtidig konstruerer. Dels skal interviewene med journalisterne bidrage til en bredere forståelse af, hvorledes konstruktionen af den virkelighed, de søger at repræsentere, kan knyttes til elementer af journalistikken som genre og profession.

5. Undersøgelsens teoretiske afsæt

Jeg har allerede argumenteret for dels at betragte nyhedsmedierne som nogle, der konstruerer et nationaliseret, socialt rum, inden for hvilket forskellige positioner vil udpeges og relateres til hinanden. I den forbindelse har jeg afklaret min forståelse af public service-medierne og den banale nationalisme, jeg relaterer dem til. Men yderligere har min positionering af mit studie i konteksten af den øvrige forskning på området åbnet for en række perspektiver, som det er nødvendigt at reflektere nærmere over. De perspektiver, som jeg især har fremhævet fra de skitserede studier, er kulturaliseret og etnificeret forskelstænkning, nationalisme og konstruktionen af nationalitet samt intersektion mellem forskellige markører af enskab og forskel. Desuden har jeg argumenteret for at udbygge fokus på den kropsliggørelse, der især kan knyttes til racialiseringsprocesser, for derigennem at kunne få øje på, hvorledes forskellige kroppe gives mulighed for at orientere sig inden for det nationaliserede rum. Idet jeg studerer diskurser om truslen fra terror, vil jeg betragte de skitserede temaer inden for en ramme, hvor trusselsrelationens positioner af truet og truende tildeles en central placering, ikke mindst i kraft af at tilføre en affektiv intensitet i møderne mellem de forskellige positioner.

Indkredsningen af, hvordan disse overvejelser omkring forskningsobjekt og forskningsfelt leder mig til at opstille en teoretisk ramme for min analyse, har jeg valgt at sammenfatte i følgende tre afsnit, som dette kapitel består af:

intersektionalitet og de svære kategorier, affekt og rumlig orientering og krop og race. Da disse temaer er trådt frem i forbindelse med afklaringen af mit analysefelt og min positionering inden for forskningsfeltet, er de ikke nødvendigvis knyttet til en bestemt teoretisk skole. Dette betyder, at jeg vil lade mig inspirere af de teoretiske retninger, jeg finder giver de bedste muligheder for at udforske mit forskningsobjekt inden for det forskningsfelt, hvor jeg befinder mig. Derfor trækker jeg på perspektiver, der har deres udspring i

forskellige, men dog relaterede teoretiske traditioner. Dette gælder især den kritiske race- og racismeforskning, feministisk teori og dele af affektteorien. Således er det fortrinsvis herfra, jeg henter det teoretiske begrebsapparat, med hvilket jeg søger at forstå nyhedsformidlingen om terrorisme. Desuden sker dette på baggrund af de præmisser om public service-mediernes rolle i udformningen af det nationaliserede, sociale rum, som jeg med afsæt i medievidenskabelige og nationalismeteoriske perspektiver har argumenteret for (kapitel 3). Med disse inspirationskilder placerer jeg mig i krydsfeltet mellem de konstruktivistiske, post-strukturalistiske og kritiske videnskabsteoretiske positioner, ligesom jeg trækker på såvel humanistiske som samfundsvidenskabelige forskningstraditioner²³.

5.1 Intersektionalitet og de svære kategorier

For at kunne begribe, hvorledes positioner konstrueres og relateres til hinanden inden for det nationaliserede, sociale rum, er det nyttigt at lade sit analytiske blik informere af begrebet *intersektionalitet* (jf. fx Crenshaw 1989, Collins 2000, Staunæs 2003, Staunæs & Søndergaard 2006, Andreassen 2006, Davis 2008, Sawyer 2008). Intersektionalitet har sit ophav i den feministiske teoridannelse og er et begreb, der er omgærdet af mange forskellige opfattelser af, hvordan det bør begribes og anvendes. Ikke desto mindre ser der ud til at herske en enighed om, at begrebet handler om at kunne begribe kompleksiteten i den konstruktion af betydning, der opstår i kraft af samspillet mellem forskellige kategorier eller dimensioner af identitet og forskel (Ibid.).

På grund af intersektionalitetsbegrebets uklarhed er det blevet mødt med kritik og skepsis i forhold til dets teoretiske anvendelighed. Den feministiske sociolog Kathy Davis (2008) argumenterer dog for, at netop denne uklarhed må betragtes

²³ Med denne sammentænkning af teoretiske traditioner vil mit studie kunne placeres inden for den bredere tradition af *Cultural Studies*, forstået som en åben betegnelse for kritiske studier af kultur og samfund, som traditionelt har inkluderet discipliner som fx sociologi, medie- og litteraturstudier, feministisk teori, ideologikritik og race-/racismestudier (jf. fx Frello 2012:217).

som begrebets styrke, idet den inviterer til forskning, der holder blikket åbent for de kompleksiteter og modsatrettetheder, som verden er præget af. Dermed, argumenterer hun, stimuleres kreativiteten, og man inviteres til at gå kritisk og reflektivt både til forskningen og egne antagelser (Davis 2008:79). I et lignende perspektiv argumenterer psykologiprofessorerne Dorte Staunæs og Dorte Marie Søndergaard, der begge blandt andet forsker i sociale og kulturelle identitetskonstruktioner, for, at intersektionalitet som begreb bør konkretiseres i forhold til det, der forskes i, så man opretholder en "sensitivitet overfor genstandsfeltet" (Staunæs og Søndergaard 2006:47). Jeg vil lægge mig i forlængelse af disse tanker, og dermed bliver det nødvendigt at overveje nærmere, hvordan mit genstandsfelt byder mig at anvende intersektionalitetsbegrebet.

Hvor intersektionalitet traditionelt er blevet brugt i analyser af minoriserede eller undertrykte positioner, argumenterer Staunæs og Søndergaard (2006:49-50) for, at man må inkludere konstruktionen af majoritetspositioner i forskningen. De knytter intersektionalitetsbegrebet sammen med et foucauldiansk perspektiv på magten som produktiv, hvorved de åbner blikket for at betragte intersektionalitet som noget, der indgår i magtens produktion af kategorier som sådan og dermed også i både de minoriserende og majoriserende effekter af magten (Staunæs og Søndergaard 2006:50). Da mit genstandsfelt er det nationaliserede, sociale rum, er det på lignende vis vigtigt at kunne holde mit blik åbent for de forskellige positioner, der produceres her indenfor, snarere end at fokusere på mere afgrænsede repræsentationer af fx minoriteter. Derfor vil jeg med inspiration fra Staunæs og Søndergaard bruge intersektionalitet som et analytisk greb, der hjælper mig til at få øje på, hvorledes forskellige markører af enshed og forskel tager del i konstruktionen af positioner, og relationerne mellem dem, inden for det nationaliserede, sociale rum.

Selvom jeg således lægger op til en situeret åbenhed i forhold til, hvilke enheds- og forskelsmarkører der er i spil i den konkrete empiriske kontekst, er det dog af indlysende betydningshistoriske grunde værd at reflektere nærmere over de

mest betydningsfulde af dem i relation til mit tema. Da jeg undersøger udformningen af det nationaliserede, sociale rum, er nationalitet selvsagt et væsentligt element i analysen. Derudover peger forskning på, at nationalitet bærer på en betydningshistorie, hvor dets intersektion med især race og etnicitet, men også køn, religion/kultur og klasse har været af stor betydning i den betydningskabelse, der kan knyttes til idéer om nation og nationalitet (jf. fx Wallerstein 1991, Yuval-Davis 1997, Hage 1998, Collins 2000, Hall 2000, Gilroy 2002 [1987], Andreassen 2005, 2007, Fenton 2010).

At finde den rette balance mellem en ekstrem post-strukturalistisk position, hvor alt er til forhandling, og identiteter er flydende, på den ene side, og på den anden side mere traditionelt kritiske tilgange, der opererer med mere fastlåste identitetskategorier som fx kvinde eller sort, er et klassisk problem inden for forskning, der søger at forstå betydningen af disse kategorier samtidig med at have en intention om at gøre op med dem som egentligt eksisterende (jf. fx Berg 2008:214). Hvis man, på den ene side, fastholder brugen af bestemte identitetskategorier, risikerer man at essentialisere dem og dermed at komme til at reproducere dem og forestillingen om, at mennesker 'naturligt' tilhører fx et bestemt køn, en nationalitet eller race. Desuden kan man begrænse mulighederne for at få øje på, at også andre identitetsmarkører kan spille ind på betydningsdannelsen. På den anden side, hvis man helt fraskriver sig brugen af de traditionelle identitetsmarkører, risikerer man at overse, at disse kategorier, om end de ikke findes på ontologisk niveau, stadig har materielle og sociale konsekvenser. I den sociale virkelighed optræder de langt hen ad vejen, *som om* de havde egentlig eksistens (Davis 2008:73-74). Selvom kategorierne, i kraft af at være konstruerede, ikke bør erkendes som egentligt eksisterende, har de virkelige, reelle konsekvenser. Med andre ord kan der til de konstruerede identitetskategorier knyttes materialitet, idet de gennem deres betydningshistorie og anvendelse virker til at mærke kroppe og dermed hævde kroppes tilhør til bestemte kategorier. Det er altså på én gang nødvendigt at have det som sit analytiske formål at søge at nedbryde de kategorier, der virker til at skabe forskel mellem mennesker, som kan være baseret på fx kropstegn, sprog,

adfærd, navne eller lignende kendetegn, og samtidig kunne erkende, at disse kategorier, om end konstruerede, i empiriske sammenhænge kan optræde, som om de var egentlige kategorier i kraft af netop denne mærkning af kroppe. Jeg har forsøgt at imødegå dette problem ved at lægge mit analytiske perspektiv på, hvorledes positioner relateres til hinanden blandt andet gennem diskurser, der konstruerer fx nationaliseret, racialiseret eller kønnet forskel eller enshed, snarere end på selve konstruktionen af de egentlige kategorier, som nationalitet, race eller køn.

Således har jeg *ikke* primært mit fokus på den konstruktion af identitet, der både kan knyttes til tilgange med et kategorifokus og til de tilgange hvor subjektets forhandlinger af mere flydende identiteter er i fokus. At analysere diskursive konstruktioner af forskel og enshed som konstruktion af identiteter, som subjektet kan påtage sig i større eller mindre grad (jf. fx Jørgensen og Phillips' (1999:56f) diskussion af Laclau og Mouffes diskursteori), indebærer en – i mine øjne – forhastet bevægelse fra det strukturelle niveau af diskurs til det mere individuelle identitetsniveau for subjektet. I stedet vil jeg med fokus på den rumlige orientering af positioner lægge perspektivet på udformningen af det rum, der indtager en slags mellemposition, der bedre tillader, at man kan have øje for mødet mellem overordnede strukturer og mere individuelle subjektiveringspotentialer. Som kulturforskeren Michael Nebeling Petersen (2012) argumenterer for, må man have øje for "sammenfletningen mellem subjekt og befolkningsgruppe". Hermed peger han på, at det ikke kun er den enkelte krop, der disciplineres i mødet med kategorier, men at denne disciplinering sker samtidig med, at en del af befolkningen udgrænses (Petersen 2012:35-36)²⁴.

Det giver således ikke mening at arbejde med et sæt af kategorier, som forestilles at blive til på det strukturelle niveau, og herfra vil virke til at udpege subjektets

²⁴ Nebeling Petersen (2012:35-36) trækker her på Jasbir Puar's assemblage-begreb og Foucaults begreb om biopolitik. Jeg vil dog ikke bevæge mig ind på nærmere teoretiske diskussioner af disse, men blot lade mig inspirere af de analytiske perspektiver, som her nævnt, som Nebeling Petersen har fundet i de to begreber.

identitetsmuligheder. Kategorierne bliver til i samme bevægelse som kroppe markeres som ens eller forskellige, og hvormed kategorierne materialiseres. Dette sker altså i mødet mellem kroppe og de mere overordnede strukturer, der kan have form af fx nationaliserede, racialiserede eller kønnede diskurser, praksisser eller institutionaliseringer. Til denne tilgang henter jeg inspiration i Judith Butlers (1999 [1990], 1993a) opmærksomhed på, at også kropslig materialitet må ses som del af de meningsskabende processer. Med sit fokus på køn argumenterer hun for, at det ikke giver mening at skelne mellem et biologisk køn (*sex*) og et konstrueret køn (*gender*). I stedet peger hun på, at også det biologiske køn konstrueres i form af den materialisering, der sker i mødet mellem betydning og krop. Her er det en pointe, at betydningsstrukturer, der kan knyttes en heteronormativ mand-kvinde-binærhed, virker til at udpege kroppe som enten feminine eller maskuline (jf. Butler 1999 [1990]:6-7, Butler 1993a:xi-xiii). Dermed bliver det netop i mødet mellem mere strukturelle kønnede diskurser og kroppe, at køn konstrueres i en proces, der involverer kropslig materialisering af køns kategorierne (i afsnit 5.3 vil jeg nærmere diskutere den kropslige materialisering af strukturelle racialiserede diskurser).

Hvor fx mange diskursanalytiske tilgange arbejder med en mere eller mindre direkte relation mellem det strukturelle niveau for diskurser og det individuelle niveau for subjektet (jf. fx Jørgensen og Phillips 1999), argumenterer jeg altså for at tildele mødet mellem disse to niveauer større opmærksomhed i forhold til at opnå forståelse for, hvorledes forskel og enshed konstrueres.

5.2 Affekt og rumlig orientering

Jeg har ovenfor, med inspiration fra Staunæs og Søndergaard (2006) og deres inddragelse af Foucaults produktive magtbegreb (jf. også Foucault 1980), argumenteret for at tage afsæt i intersektionalitetsbegrebet som en måde at begribe udformningen af det nationaliserede, sociale rum som et rum, hvor en produktiv magt virker til at konstruere kategorier i samme bevægelse, som

kroppe markeres som repræsentanter for kategorierne og dermed også relateres i forhold til hinanden. En foucauldiansk magtforståelse er – især med Foucaults begreb om biomagt, som, kort sagt, er den magtform, der virker til at regulere befolkninger (Foucault 2003:239f) – blevet sammentænkt med affekt af blandt andre medieforskeren Richard Grusin (2010). Grusin argumenterer for, at det i høj grad er gennem affekt, at biomagten kan udøve sin kontrol i form af affektivt at mobilisere et folk eller en befolkning (Grusin 2010:72-82)²⁵.

Hvor affekt hos Grusin således kan betragtes som at være til stede som en teknik for magts regulering, ønsker jeg at se nærmere på den affekt, der findes i mødet mellem positioner. I stedet for at prioritere et lodret blik, der kigger på affekt som noget, der involverer en magt, der virker til oppefra-og-ned at fremkalde en affektiv reaktion i individet, tilføjer jeg et vandret blik på de affektive møder, der virker til at distribuere positioner i en rumlig organisering. Dette perspektiv involverer dermed et perspektiv på affekt som noget, der findes i mødet mellem subjektet og andre ting, og således ikke som noget iboende individet. Den affektive orientering af rummet må dog stadig ses som tæt knyttet til magt, idet også den måde, hvorpå positioner affektivt relateres til hinanden, ikke kan adskilles fra den produktive magt, der også virker strukturerende for den måde, vi følelsesmæssigt kan erkende hinanden. Et rumligt affektperspektiv inkluderer dermed et rumligt magtperspektiv for netop at undgå den fastlåsning i struktur versus individ, som tidligere skitseret, hvor også magt risikerer at blive reduceret til noget, der virker 'på' subjekter, og som subjektet desuden kan forsøge aktivt at virke imod, mens magts virkning *mellem* subjekter let glider i baggrunden.

I afklaringen af dette perspektiv er jeg især inspireret af Sara Ahmeds (2004, 2006) affektperspektiv, om end hun mindre eksplicit knytter det til magts produktivitet. Ahmeds perspektiv kan netop bidrage til en forståelse af, hvordan

²⁵ Desuden argumenterer Grusin (2010) for, at medierne spiller en væsentlig rolle i moduleringen af affekt. Derfor vil jeg vende tilbage til Grusin i mine mere nærgående analyser og diskussioner af medier.

positioner relateres til hinanden, i form af at de orienteres affektivt til hinanden. Med inspiration fra Ahmed forstår jeg således affekt som en kraft eller intensitet, der gennem affektive påvirkninger virker til at orientere kroppe og andre 'ting' til hinanden inden for det studerede rum. Jeg adopterer dermed Ahmeds (2006) "model of affect as contact", med hvilken hun refererer til, at "we are affected by 'what' we come into contact with" (Ahmed 2006:2). Heri ligger desuden en forståelse af følelser som intentionelle, i den forstand at de er rettet imod netop det, vi kommer i kontakt med. Således bevæger følelser og affekter os hen imod eller væk fra de ting, vi kommer i kontakt med (Ahmed 2006:2)²⁶. Jeg kan dermed bruge affektperspektivet til at få øje på, hvordan positioner bevæges og dermed orienteres i forhold til hinanden med grader af afstand eller nærhed.

Et sådant relationelt perspektiv på følelser indebærer, at følelser ikke bør forstås som noget, der findes iboende subjektet, men i stedet netop bevæger sig mellem forskellige tegn, objekter, idéer og kroppe (Ahmed 2004:45,90, 2010:29)²⁷. Det er disse bevægelser, der betyder, at affekt virker til at gøre 'ting', som fx kroppe og tegn, klæbrige, eller "sticky", i den betydning, at affekt kan virke til at etablere og opretholde en forbindelse mellem dem. Bevægelserne finder dels sted som metonymiske, eller hvad der kan betegnes som sideordnede, betydningsmæssige glidninger mellem forskellige ting, der kan komme til at optræde som tegn på fx terrortruslen og dermed udpeges som objekt for en frygt for terror. Dels er der tale om bagudrettede betydningshistoriske bevægelser, hvor de ting, der gøres til objekt for fx terrorfrykten, erstatter hinanden over tid. Gennem sådanne bevægelser kan affekt altså på den ene side virke til at forbinde, eller sammenklæbe, ting med hinanden. På den anden side kan affekt samtidig virke til at skabe grænser mellem fx det objekt, der opfattes som truende, og det subjekt, der frygter det. Andre følelser kan afstedkomme møder af affektiv nærhed, der virker til at sammenknytte kroppe. Fx kan en følelse som kærlighed

²⁶ Som det fremgår her, skelner jeg som Ahmed, og i modsætning til andre affektteoretiske positioner, ikke skarpt mellem følelser og affekter. Dette uddybes nærmere længere fremme i afsnittet.

²⁷ Ahmed (2004:45,90, 2010:29) er lidt uklar i sin begrebsbrug i forhold til, hvad følelser bevæger sig imellem. Udover kroppe, objekter og tegn nævner hun nogle steder også værdier og figurer. Denne uklarhed læser jeg som, at den væsentlige pointe er, at der er tale om noget uden for subjektet, og dermed om noget, der findes i subjektets relation til og møde med andre 'ting'.

virke til sammenknytte kroppe i en fælles orientering hen imod det elskelige objekt, som fx en nation. Dermed indebærer følelser og affekt også en måde at forstå verden på, og ikke mindst at orientere sig i den, og bør derfor ikke adskilles herfra (Ahmed 2004:7-8,45-46,67-68,89f,130-133).

Ved i det store og hele at overtage Ahmeds affektbegreb stiller jeg mig i opposition til affektforskere, som fx Brian Massumi (2002), der adskiller affekt fra det betydningsmæssige og det sociale og betragter affekt som noget, der kommer før erkendelse, og som en ikke-intentionel kropslig reaktion. Således involverer denne tilgang en skelnen mellem affekt, som disse mere eller mindre autonome kropslige reaktioner, og følelser, som erkendelsen af disse affekter (Massumi 2002, jf. også Hemmings 2005 og Leys 2011a for kritik af denne tilgang). Som historiker og psykolog Ruth Leys (2011a) argumenterer for, mener jeg, at en sådan adskillelse installerer en uhensigtsmæssig dualisme i mennesket som splittet mellem niveauer som fx det bevidste og det ubevidste, det kropslige og det erkendelsesmæssige (Leys 2011a). Idet jeg forstår affekt som intentionel, finder jeg det ikke muligt at tænke affekt som adskilt fra erkendelse og andre betydningsskabende processer. Som nævnt betragter jeg, med Ahmed (2006:2), følelser som rettet mod objekter, og det er netop i mødet med objekter, at både affekt og følelser optræder. Dermed giver det ikke mening at adskille affekt og følelser i henholdsvis en kropslig, autonom reaktion og en betydningsmæssig erkendelse af dem (jf. Massumi 2002). Som Leys (2011b) formulerer det: “the term *intentionality* carries with it the idea that thoughts and feelings are directed to conceptually and cognitively appraised and meaningful objects in the world” (Leys 2011b:802, kursiv i originalen). Jeg bruger således affekt som et begreb, der peger på, at vores følelsesmæssige oplevelser er intimt forbundet med, hvordan det, vi møder, påvirker os (fra engelsk netop: *affects us*).

Selvom jeg altså har en forståelse af affekt som intentionel, henter jeg også inspiration fra affektforskere, der arbejder inden for en ikke-intentionel forståelse af affekt, hvor jeg finder, at deres analyser af mere specifikke temaer eller fænomener kan bringe værdifuld indsigt i mit specifikke genstandsfelt for

mediediskurser om truslen fra terror. Dette kan jeg gøre i det omfang, hvor jeg finder, at perspektiver fra disse analyser kan kobles med en intentionel affektforståelse i kraft af at være pointer, der ikke knytter sig direkte til forståelsen af affekt som før-bevidste, kropslige reaktioner. På denne måde er jeg i mine analytiske refleksioner om terrortruslen inspireret af Massumis (2010) analyse af trussel som fænomen.

Desuden henter jeg inspiration fra Grusin (2010), der, til trods for med sin Massumi-inspirerede affektforståelse at være i opposition til min, tilbyder nogle interessante perspektiver til en forståelse af medier og affektivitet. Han argumenterer for at bevæge sig væk fra et fokus på det, medierne repræsenterer og afbilder, og i stedet fokusere på, hvad medier gør (Grusin 2010:78-81,138). Selvom jeg vil mene, at mediernes repræsentationer og afbildninger må betragtes som en væsentlig del af det, medierne gør, er der dog analytisk interessante perspektiver at hente fra dette perspektiv²⁸. Grusin vender fokus mod mediernes affektive rolle og ser dem, med inspiration fra Massumi, primært som steder, hvor politik kan udøves som affektiv kontrol (Grusin 2010:80). Mere specifikt analyserer Grusin den *præ-mediering* af terror, der har fundet sted siden 2001. Her lægger han vægten på, at medierne snarere end at repræsentere et særligt billede af virkeligheden må forstås som nogle, der virker til at producere en affektiv oplevelse af sikkerhed i kraft af både at fremsætte og imødekomme en foregribelse og forebyggelse af sikkerhed (Grusin 2010:9,141)²⁹. Således leverer han et perspektiv til forståelse af mediernes rolle i den foregribelse af begivenhedernes gang og forebyggelseslogik, som idéen om terrortruslen i sig selv indebærer (jf. fx Massumi 2010). Dette perspektiv vil jeg

²⁸ Grusin (2010:78-79) argumenterer for sit fokus på, hvad medierne gør, med reference til Eve Sedgwicks begreb om 'paranoid reading', som inkluderer et opgør med en hegemoni- og ideologikritisk læsning af medierepræsentationer. Denne afvisning af en 'paranoid' læsestrategi er jeg ikke enig i, men lader mig alligevel inspirere af Grusins og Sedgwicks opmærksomhed på, at man *også* må medtænke, hvad medierne gør i form af, at de også skaber betydning gennem affektive påvirkninger og orienteringer af verden.

²⁹ Grusin (2010:141) bruger udtrykket "affectivity of security", hvilket jeg har valgt at udtrykke som "affektiv oplevelse af sikkerhed". Jeg finder dog ikke, at Grusin afklarer sin forståelse af begrebet særligt tydelig, og derfor må det læses med en vis åbenhed for, at der kan lægges andre betydninger i det end det, min oversættelse signalerer.

inddrage i analysen og der diskutere det nærmere i relation til de pointer, min analyse frembringer.

Dog må jeg bemærke, at om end jeg er inspireret af Grusin, bruger jeg begrebet om præ-mediering i en lidt anden forståelse, end han gør. Grusin knytter primært begrebet til netop denne affektive forberedelse af befolkningen på fremtidig terror (Grusin 2010:2,4). I stedet tillader jeg mig at brede begrebet ud til i mere generel forstand at referere til det fænomen, hvor den islamistiske terror, i form af idéen om truslen herfra, bliver medieret på en sådan måde og i en sådan grad, at den fremstår som tilstedeværende allerede inden eller uden, at den finder sted som et egentligt terrorangreb. Således afviser jeg, at præ-medieringen skulle have en særlig retning i forhold til, at det er medierne, der forbereder befolkningen på terror. Jeg gør i stedet brug af Grusins opmærksomhed på den præ-medierede islamistiske terror til at konstatere tilstedeværelsen af denne, og med afsæt deri studerer jeg, hvordan den er med til at forme den betydning, der i øvrigt konstrueres i nyhedsformidlingen om terrortruslen. Mit specifikke perspektiv på tv-nyhedsjournalistik indebærer desuden, at jeg ikke som Grusin (2010:90f) inkluderer et bredere perspektiv om, hvordan forskellige medieteknologier tager del i præ-medieringen. I stedet lader jeg mig inspirere af hans begreb og applicerer det på public service-tv-nyhedsformidling med det formål at bibringe perspektiver på, hvordan præ-medieringens foregribelse af terror sammenknytter fortid, nutid og fremtid i nyhedsformidlingen om truslen fra terror.

På den ene side inddrager jeg altså et affektperspektiv til at åbne min analyse for et mere dynamisk perspektiv på, hvorledes positioner orienteres i forhold til hinanden inden for et socialt rum. På den anden side lader jeg mig inspirere af perspektiver om affekt i diskussionerne af de specifikke affektive dimensioner, der kan knyttes til medier og truslen fra terror.

5.3 Krop og race

Som jeg kom frem til i diskussionen af intersektionalitet og de svære kategorier, er det væsentligt at have øje for, at kategorier, som fx køn og race, konstrueres i samme bevægelse som markeringen af de kroppe, i kraft af hvilke de materialiseres, finder sted. De findes med andre ord i kraft af den erkendelse, vi oplever i mødet med en krop, som vi ser som fx sort eller hvid, mand eller kvinde. Kropslig materialitet må derfor tildeles særlig opmærksomhed i en analyse af, hvordan enshed og forskel konstrueres i en rumlig orientering af positioner.

Idet jeg studerer det nationaliserede, sociale rum, vil jeg fremhæve 'race' som et begreb, der især kan trække den kropslige materialitet frem i lyset. Med et perspektiv på race kan man lede opmærksomheden hen på den kropslighed, der knyttes til forestillinger om nationalitet, etnicitet og kultur, der ofte mere direkte optræder som konstituerende for nationen. Desuden peger Andreassens (2005, 2007) studie på, at kroppers synlighed er en væsentlig komponent i fremstillingen af blandt andet de minoriteter, der knyttes til 'noget muslimsk'. Også derfor er det relevant at tildele racekategorien særlig opmærksomhed i en analyse af et fænomen som netop fremstillingen af den islamistiske terrortrussel mod Danmark. Desuden peger både Ahmed (2004) og Bhattacharyya (2008) på, at *terror/Krigen mod terror*-paradigmet knytter sig til racialiserede forestillinger om terrorister som "dangerous brown men" (Bhattacharyya 2008:97f), eller som Ahmed mere åbent formulerer det: "bodies that are read *as associated with terrorism*: Islam, Arab, Asian, East, and so on" (Ahmed 2004:79, kursiv i original). Når jeg tildeler race særlig opmærksomhed, er det altså i høj grad med det formål at knytte en dimension af kropslig materialitet til den distribution af positioner, som det nationaliserede, sociale rum udformes af.

Jeg opfatter konstruktionen af en racial kategori som en proces, der indebærer, at kroppe forbindes med andre kroppe gennem sammenkædningen af kropstegn,

som fx hudfarve, hårfarve, hårtekstur og ansigtstræk (jf. fx Dyer 1997:42)³⁰, der fremhæves som fælles for disse kroppe og forskellige i forhold til andre kroppe, der på deres side kan sammenknyttes gennem udpegningen af andre fælles tegn. Sådanne tegn kommer således til at kunne betegnes som raciale kropstegn. Dermed placeres de sammenknyttede kroppe i det samme historisk-raciale skema, der tilskriver dem en bestemt betydningshistorie. Materialiteten og konstruktion spiller altså sammen i form af, at kropstegn som egentlige materielle 'ting' tilskrives en betydning, der betyder, at de bliver markører for kroppens tilhør til en bestemt racial kategori³¹.

Her er det væsentligt, som blandt andre Gilroy (2002 [1987]) peger på, at de raciale kategorier må forstås som åbne og elastiske. Gilroy argumenterer for, at netop ved at medtænke kropstegns materielle stabilitet³² kan de raciale kategoriers elasticitet og tomhed komme til at fremtræde mere klart. Dette er fordi, at kropstegnenes stabilitet står i kontrast til den forandring og variation, der findes i tilskrivningen af racial betydning til dem i forskellige sociale og historiske kontekster. I forlængelse heraf argumenterer Gilroy for, at race må betragtes som en åben politisk kategori, hvor det er betydningsmæssige kampe, der afgør, hvilke racedefinitioner der vil vinde og enten sætte sig igennem eller forsvinde igen (Gilroy 2002 [1987]:36). Som jeg læser Gilroy, kan hans inddragelse af kropslig materialitet sammentænkes med Butlers (1999 [1990], 1993a, jf. afsnit 5.1) opmærksomhed på den kropslige materialisering i konstruktionen af køn, om end de benytter sig af meget forskellige sprog og teoretiske forklaringsmodeller. Men begge peger de på, at den kropslige materialitet må betragtes som noget, der erkendes gennem den betydning, den tilskrives. Denne opmærksomhed leder Butler til at argumentere mod at skelne mellem et biologisk og et socialt/kulturelt køn, idet også det biologiske køn må

³⁰ Dyer (1997:42-43) peger på, at selvom racer ofte bliver benævnt gennem farvebetegnelser, er det i mindst lige så høj grad andre kropstegn end netop hudfarven (der i øvrigt sjældent har den farve, som den pågældende race benævnes af), som forskellige raciale kategorier gøres genkendelige på.

³¹ Jeg er i denne afklaring af racebegrebet inspireret af Fanon (2008 [1967]), Gilroy (2002 [1987]), Butler (1993a) og Ahmed (2006:120f).

³² Gilroy (2002 [1987]:36) omtaler også denne materielle stabilitet som 'biologi', men af hensyn til de konnotationer til den biologiske racelære, som heraf ville kunne opstå, tillader jeg mig at fremsætte hans argument uden hans perspektiv om, at kropstegn har en *biologisk* materiel basis.

forstås som konstrueret gennem den betydning kropstegn tilskrives. En lignende opmærksomhed på sammenhængen mellem betydning og kropslig materialitet leder derimod Gilroy til at rette opmærksomheden mod, at kroppes materielle stabilitet kan fungere som det pejlemærke, der gør det tydeligt, at raciale kategorier er konstruerede og dermed foranderlige i forhold til, hvilke kropstegn der tilskrives hvilken racial betydning. For mig at se er begge relevante erkendelser, der kan hjælpe til at forstå den kropslige materialitets uomgængelige deltagelse i konstruktionen af raciale kategorier.

Som den ovenstående gengivelse af Gilroys argument peger på, er han lidt uklar i sin opfattelse af race som kategori, idet han både fremhæver dens åbenhed, elasticitet og tomhed. I lighed med mine tidligere overvejelser om kategoriers ontologi og epistemologi peger dette hen imod, at man må begrebsliggøre race forskelligt på disse to niveauer. Således mener jeg ikke, at man kan tale om racers ontologi, idet de ikke har egentlig eksistens – i denne forstand er det en tom kategori, hvis man skal overføre Gilroys betragtninger. Men på trods af denne ontologiske ikke-væren er det netop væsentligt at betragte race som en kategori, der kan erkendes i sin konstruerede form. Og det er på dette erkendelsesmæssige niveau, hvor den må betegnes som elastisk og åben for i forskellige kontekster at kunne referere til forskellige kropstegn og dermed udpege forskellige kroppe som medlemmer. Konstruktionen af en racial kategori sker netop i form af vores erkendelse af, at specifikke kropstegn tilskrives en betydning, så de kommer til at virke til at markere kroppen som repræsentant for kategorien. Udover en kontekstafhængig foranderlighed finder jeg det også væsentligt at forstå de raciale kategoriers elasticitet i form af en situeret åbenhed, hvor kroppes relationer til andre kroppe kan spille ind på, hvilken racial kategori de tilskrives. Ligeledes må også intersektionen med andre forskelsmarkører, som fx nationalitet og etnicitet, spille ind herpå. Som eksempel på sådanne komplekse konstruktioner af raciale kategorier kan nævnes Stuart Halls (2000:149-150) beskrivelse af hans transnationale migration fra Jamaica til Storbritannien, der samtidig involverede en forflyttelse fra kategoriseringer, der

refererede til fx forskellige nuancer af brun, hårtekstur og beboelsesområde, til kategorier som "immigrant" og "Black".

Kropstegnenes materielle stabilitet betyder altså, at det bliver tydeligt, at det er den konstruerede raciale kategori, der ændrer sig, og således bliver netop de processer, der virker til at konstruere raciale kategorier, væsentlige at fokusere på. Disse vil jeg søge analytisk at indfange med begrebet om racialisering, som netop refererer til de processer, der konstruerer racer, og som samtidig tillægger race betydning i forhold til politiske og sociale relationer og magtforhold (jf. fx Molina 2005:95, Murji og Solomos 2005). Dermed kommer racialisering i analysen til at optræde som del af de bevægelser, der virker til at distribuere positioner i orienteringen af det sociale rum. Her søger perspektivet om racialisering at indfange, hvordan der i orienteringen af det sociale rum tilskrives racialiseret betydning til de positioner, der udpeges inden for rummet, samt relationerne mellem dem.

Med racialisering refererer jeg desuden til den konstruktion af raciale kategorier, som ikke nødvendigvis indebærer den eksplicite hierarkisering, nedgørelse eller eksklusion, som kendetegner en intenderet racisme. Man kan således betragte racialiseringsprocesser som udtryk for en strukturel *banal racisme* – inspireret af Billigs (1995) forståelse af banal nationalisme. Således indeholder racialisering som udtryk for en banal racisme ikke nødvendigvis en intention om at gøre forskel på folk på baggrund af deres raciale markerende kropstegn. Snarere er der tale om, at raciale markerede forskelle fremstår som så etablerede, at de kan reproducere gennem almindelig hverdagspraksis på så banal vis, at det ikke fremtræder som udtryk for racisme. Gilroy (2002 [1987]:69) peger på, at der sker en rutinemæssig etablering af nationen, som også inddrager dimensioner af racial differentiering, nationalt tilhør og dertilhørende forestillinger om modstridende identiteter og etniciteter. Således kan det argumenteres, at man ikke kan studere den banale nationalisme uden et perspektiv om, hvordan denne er forbundet med racialisering, hvilket netop er det, der leder mig til at foreslå, at en sådan racialisering kan betragtes som at

være udtryk for banal racisme. Med 'banal' er det dermed hensigten at lede opmærksomheden i retning af, at der er tale om en racisme, der er til stede i form af strukturer, der kan fremtræde som selvfølgelige. Således er denne racisme, udover at være banal i sin fremtrædelsesform, også kendetegnet ved at være strukturel. Og samtidig er det afgørende, at denne banale form hænger uløseligt sammen med racismens tilknytning til den banale nationalisme. Hermed fremstår der en racisme, som ikke nødvendigvis inkluderer den inferiorisering af 'den anden', som mere eksplicit racisme inkluderer, men dog indeholder de elementer af eksklusion og hierarkisering, der findes i forestillinger om den racialiserede krop som en ikke-'naturligt' national krop, og dermed som ikke at have samme tilhør og ejerskab til det nationaliserede rum, som de 'naturligt' nationale har (jf. også Hage 1998).

Mit fokus på race er også motiveret af en generel opmærksomhed på nødvendigheden af at bringe et raceperspektiv ind i analyser af social betydningskabelse. Adoptions- og racialiseringsforskeren Lene Myong Petersen (2009:50) peger, med reference til Goldberg (2006), på, at der i Europa er en tendens til at betragte race som noget, der ikke længere har relevans. En anti-racistisk konsensus har betydet et opgør med det biologiske racebegreb, som på sin side knyttes til Anden Verdenskrig og Holocaust, og som man i Europa dermed nu er kommet over. Desuden peger Goldberg på, at race også typisk opfattes som noget, der har relevans *uden for* Europa, som fx i de tidligere kolonier eller under det sydafrikanske apartheidregime (Myong Petersen 2009:50f, Goldberg 2006). Med den antiracistiske konsensus' afvisning af det biologiske racebegreb er der i stedet fremvokset en anden type racisme, som mange forskere betegner som kulturel racisme, idet den refererer til kulturelle forskelle snarere end en biologisk rangordning i dens markering af forskel og uforenelighed mellem fællesskaber. Denne racisme kan således fremstå som 'farveblind', idet den kan benægte diskrimination på baggrund af fx hudfarve eller andre raciale kropstegn, men i stedet kan hævde at være optaget af kulturforskelle og kulturers uforenelighed (Myong Petersen 2009:51, Hervik 2004). Denne 'farveblindhed' indebærer dermed også, at racial forskellighed ikke

opfattes som noget, der kan betyde, at mennesker behandles forskelligt. Dette betyder, at racielt betingede eksklusionsmekanismer tilsløres, således at det bliver illegitimt at italesætte erfaringer med racielt betinget eksklusion, samtidig med at hvidhedens privilegerede position de facto opretholdes (Gallagher 2003, Myong Petersen 2009:52-53). Så længe kroppe racialiseres og dermed oplever racielt betingede begrænsninger, er det derfor nødvendigt at insistere på at tale om race. Som Goldberg skriver: "[r]ace refuses to remain silent because it isn't just a word" (Goldberg 2006:337).

I lighed med Myong Petersen mener jeg således, at man risikerer at undervurdere betydningen af kroppens synlighed, hvis man erstatter racebegrebet med begreber om etnicitet og kulturel forskel (Myong Petersen 2009:51-52). Snarere vil jeg med Gilroy (2002) argumentere for, at 'kultur' optræder som medierende begreb i sammenvævningen mellem nationalistiske og racistiske artikulationer. Gilroy foreslår, at kultur virker til at mediere mellem nationalistisk og racistisk informerede diskurser på en måde, så disse kan udtrykkes inden for samme begrebsbrug (Gilroy 2002:xxiii-xxiv). Når man fx taler om etniske minoriteters kulturelle forskel til en national majoritet kan man inden for en diskurs om kulturel forskel netop markere, dels en nationalistisk informeret eksklusion, og dels en racial markering, hvor den nationale majoritetskultur fx knyttes til hvidhed, og den etniske minoritetskultur markeres som racialiseret 'anden'. Som antydnet med min begrebsbrug her vil der desuden tit, som her, ske sammenvævninger mellem kultur og etnicitet (jf. Fenton 2010:20). Dette kan pege på, at også etnicitetsbegrebet kan optræde som et lignende medierende begreb, der kan udtrykke både nationalistisk og racistisk informeret praksis i samme begrebsbrug. Hvis man fx betegnes 'etnisk minoritet', bliver man dels ekskluderet fra den nationale majoritet, og samtidig indebærer det også meget ofte en racialiseret markering. Med et perspektiv om race kan man i stedet fastholde betydningen af, at forestillinger om forskel knyttes sammen med kropstegn og således gøres synligt genkendelige på kroppe.

Idéen med at bringe race ind i analysen er dermed at forstå denne kropslige materialitet i konstruktionen af forskel og enshed, snarere end det handler om, hvorvidt den raciale forskelsmarkering forklares som biologisk eller kulturel, sådan som sondringen mellem kulturel og biologisk racisme foreslår. Forskellen mellem hvornår et kropsligt kendetegn erkendes som biologisk raciale, og hvornår det erkendes som fx kulturelt, fremstår således også som glidende. Et eksempel kan belyse dette. Ofte stereotypificeres raciale markerede sorte kroppe som individer med en god rytmisk sans i fx dans eller trommespil (jf. fx Dyer 1997:7, Fanon 2008 [1967]:84,94-95). Hvis en sort person viser en god rytme i fx dans, vil dette måske af nogle kunne tolkes som et raciale-biologisk kendetegn, i kraft af at være indlejret i den sorte krops gener. Andre vil måske opfatte det som et kulturelt kendetegn, i form af at være knyttet til en forestilling om den sorte persons kulturelle baggrund i et samfund, hvor man har danset meget, hvorfor personen har udviklet en god rytmisk sans. Endelig kan der være tale om en blanding, hvor man kan opfatte den sorte krops rytmiske sans som en, der er til stede genetisk *i kraft af* reproduktion *inden for* sortes kulturelt-etniske fællesskab. Eksemplet illustrerer, at adskillelsen mellem en biologisk og kulturel racisme forekommer kunstig, idet konstruktionen af racer typisk henter betydning i begge dele.

Min pointe i at inddrage raceperspektivet handler dermed ikke først og fremmest om, hvorvidt, som her, den rytmiske sans knyttes til forestillinger om biologi eller kultur. Alene idet den rytmiske sans knyttes til kroppe, der genkendes gennem raciale kropstegn, er denne tilknytning del af en racialiseringsproces, uanset om den rytmiske sans forklares som en integreret del af en biologisk race i sig selv eller som noget, mennesker af denne 'race' typisk tillærer sig kulturelt. Også sammentænkningen mellem betydning og kropslig materialitet, som jeg har fremhævet med Butler og Gilroy, kan pege på, at en sådan skelnen mellem kultur og biologi er kunstig, idet det netop er i betydningskonstruktionen, at de tegn, der gøres til raciale kendetegn, udpeges. Her vil jeg desuden, med inspiration fra Ahmeds (2004:89f) begreb om klæbrige tegn, argumentere for, at det ikke nødvendigvis giver den bedste forståelse af,

hvordan raciale kategorier konstrueres, at skelne mellem de tegn, der indgår i konstruktionen, i form af om de er kulturelle eller biologiske. Snarere kan det åbne blikket for elasticiteten og åbenheden, hvis man betragter tegn som fx hud- og hårfarve, der traditionelt er knyttet til idéen om biologiske racer, og tegn som fx den rytmiske sans, som traditionelt knyttes til forestillinger om kultur, som tegn, der på lige fod tager del i konstruktionen af race. Det, jeg foreslår, er således, at i stedet for fx at betragte den sorte krop som en, der er eller kommer til stede først og derefter tilskrives forskellige stereotype karakteristika, så bør disse stereotype karakteristika snarere ses som del af det betydningsmateriale, der indgår i konstruktionen af sorthed.

Racebegrebet bærer også selv på en betydningshistorie, hvor forestillinger om biologi går hånd i hånd med forestillinger om fællesskaber, som fx nationale og etniske fællesskaber, der inkluderer idéer om netop fælles kultur (Fenton 2010:12f). Her er det væsentligt, som også Ahmed (2006:122)³³ er inde på, at race er blevet forstået gennem forestillinger om fælles kendetegn baseret på arv og slægtskab, hvor disse forestillinger er blevet lagt til grund for idéer om fællesskab. Når jeg taler om race, refererer jeg således til markeringer af forskel og enshed, der udover at blive knyttet til idéer om fælles kropslige kendetegn i et eller andet omfang knytter disse kendetegn til forestillinger om enshed og forskel baseret på arv og slægtskab (jf. også Fenton 2010:17-18). Derudover knytter Ahmed en væsentlig pointe til relationen mellem race og fællesskabsforestillinger. Hun argumenterer for, at det er forestillingen om fællesskabet og den nærhed, der ligger heri, der skaber ensheden mellem dets medlemmer, snarere end omvendt. Hun skriver: "it is the idea of community as 'being in common' that generates 'shared attributes', which are then *retrospectively* taken up as evidence of community" (Ahmed 2006:122, kursiv i original). Som illustreret med det tidligere eksempel er det idéen om de sorte kroppers fællesskab, der kan lægges til grund for sammenknytningen af den rytmiske sans og de raciale kropstegn, der fremhæves som 'bevis' for en fælles sort kultur. Ahmed tilføjer således et perspektiv om rumlighed til konstruktionen

³³ Her refererer Ahmed i øvrigt til en tidligere udgave fra 2003 af samme bog af sociologen Steve Fenton (2010), som jeg også refererer til.

af racer, hvilket er særdeles væsentligt at medtænke i min analyse af netop det nationaliserede, danske rum. Ahmed (2004) fremhæver også nationen og forestillingerne om en særlig national karakter som en effekt af, at kroppe har tilnærmet sig eller bevæget sig væk fra hinanden, og at der i disse bevægelser er skabt grænser mellem dem, som har markeret en nærhed mellem nogle kroppe og samtidig deres afstand til andre (Ahmed 2004:132-133). Således kan disse grænsedragninger virke definerende for, hvilke tegn der efterfølgende kan repræsenteres som fælles for den pågældende nation. Den ordning af rummet, der indebærer forestillinger om, at 'ting' som fx kroppe er på deres rette sted, er således et væsentligt element i forhold til, hvilke kropstegn der fremhæves som nogle, der kan markere en ensked mellem kroppe (Ahmed 2006:124).

Det bliver således igen tydeligt, at forestillinger om race ikke kan adskilles fra og derfor bør analyseres i deres intersektion med andre kategorier, der konstrueres som markører af forskel og ensked, og især de beslægtede idéer om nation og etnicitet og deres tilknyttede forestillinger om fællesskab og rumlig afgrænsning. Her bliver igen de forskellige kategoriers betydningshistorier relevante. Idet idéen om nationen er konstitueret i kraft af også en helt konkret rumlig/territorial og juridisk/rettighedsmæssig institutionalisering, eller kampen herfor, kommer især nationalitetskategorien til at virke som en eksklusions-/inklusionsmarkør, om end også etnicitet bærer på en stærk idé om tilhør (Fenton 2010:12f). I modsætning hertil har kategorier som køn, klasse og alder traditionelt snarere optrådt som markører for hierarki, fx i form af arbejdsdeling, *inden for* en organisk helhed som fx nationen (jf. fx Collins 2000). Idet race i nogle sammenhænge optræder som tilpasset de nationale og etniske skillelinjer, mens den i andre sammenhænge er mere løsrevet herfra (jf. fx Myong Petersen 2009:9f), er den også en interessant kategori i dette perspektiv. Samtidig med at race, som argumenteret ovenfor, ofte tilpasses en rumlig ordning, kan den også være til stede inden for fx de nationalt afgrænsede rum som markør for hierarkier. Således kan den racialiserede andetgørelse af bestemte kroppe dels finde sted gennem diskurs og praksis, der virker ekskluderende for disse ved fx at fremhæve, at de ikke hører til. Og dels kan den

finde sted gennem diskurs og praksis, der tolererer 'den andens' tilstedeværelse, men positionerer den som underordnet 'os', der 'naturligt' hører til (jf. Hage 1998). Race kan således både optræde som markør for inklusion eller eksklusion og som markør for et internt hierarki inden for, som her, nationen (jf. desuden Foucault 2003:255, Hage 1998:93-94, Mulinari & Neergaard 2012:16). I praksis kan en sådan intern hierarkisering fx komme til udtryk gennem en forventning om, at de racialiserede andre stiller sig tilfredse med dårligere jobs end de 'naturligt' nationale, og således kan denne hierarkisering nærme sig en køns- eller klassebestemt arbejdsdeling.

Selvom racebegrebet er det, der trækker den kropslige materialitet med ind i analyser med fokus på den type forskelstænkning, der virker til at afgrænse kulturelle fællesskaber, så kan det ikke reduceres til at være en form for kropsligt appendiks til fx nationalitet og etnicitet, netop på grund af denne særlige dobbelthed i begrebet, der også tillader det at markere en hierarkisering inden for især nationaliserede fællesskaber. Døbeltheden må netop knyttes til den kropslige synlighed, idet forestillinger om nationalitet og etnicitet kan artikuleres på en måde, hvor de fremtræder, som om de ikke har noget med kropslighed at gøre, samtidig med at der ofte vil optræde underforståetheder om en bestemt nationalitets raciale kendetegn (jf. fx Myong Petersen 2009:9f, der peger på, at adopterede med asiatisk mærkede kroppe i forskellige sammenhænge både kan inkluderes i og ekskluderes fra 'danskheden'). Dermed er racebegrebet ikke mindst vigtigt i en analyse af visuelle medier som her, idet der her kan ske en visuel repræsentation af netop de kroppe, der racialiseres. Således kan raciale kropstegn fremtræde i mediet, uanset om disse benævnes sprogligt eller ej. Dermed fremtræder den kropslige materialitet med større tydelighed, end hvis der var tale om rent skrevne eller auditive medier.

6. Læsning af nærhed og distance som analysestrategi

Overordnet er jeg interesseret i at undersøge, hvorledes diskurser om truslen fra terror tilskriver betydning til det sociale rum, som de studeres indenfor og samtidig er med til at forme og afgrænse. Terrorfænomenet indeholder en binærhed mellem terroristen og anti-terroristen, der betyder, at det kan virke til at markere nogle meget kraftfulde sondringer mellem fx det onde og det gode. Samtidig kan denne binærhed markere en asymmetrisk magt mellem den position, der er i stand til at udpege sin politiske modstander som terrorist, og dem, der udpeges som terrorister eller potentielle terrorister. Denne magt, som oftest besiddes af stater, indebærer, at man kan delegitimere en politisk modstander, dæmonisere de befolkningsgrupper, som den forbindes med, eller i anti-terrorismens navn gennemføre særligt restriktiv lovgivning og sågar udøve egentlig statslig repression af befolkninger, sådan som kritiske studier af terror har peget på (jf. fx Bolt 2007, Holm 2007, Thorup og Brænder 2007a, 2007b, Hülse & Spencer 2008, Baker-Beall 2009). Det er således væsentligt at have denne binærhed i baghovedet, når jeg går til analysen, idet den virker strukturerende for diskurser om terror. Men samtidig mener jeg, det er afgørende at forstå diskurser om terror som nogle, der skaber betydninger, der rækker ud over en dikotomi mellem terror og anti-terror. Derfor vil jeg argumentere for et analyseperspektiv, der åbner blikket for, hvorledes disse diskurser mere bredt tager del i udformningen af det sociale rum, de samtidig optræder indenfor.

Til dette formål har jeg, ved at bevæge mig mellem niveauerne for teoretiske overvejelser og empirisk baserede analyser med inddragelse af metodiske overvejelser, udviklet en analysestrategi, der har guidet min endelige læsning af empirien. Undervejs i min undersøgelse har jeg kontinuerligt bevæget mig

mellem disse forskellige niveauer, fordi jeg på linje med de fleste konstruktivistisk og diskursanalytisk orienterede tilgange finder det væsentligt at betragte teori og metode som del af samme hele (jf. fx Jørgensen & Phillips 1999:12; Esmark, Laustsen & Andersen 2005). For at tilvejebringe en samlet teoretisk, analytisk og erkendelsesmæssig ramme for min undersøgelse har jeg fundet det væsentligt i arbejdet netop at bevæge mig mellem de forskellige dele og niveauer samt desuden et mere overordnet helhedsperspektiv.

Det er sådanne bevægelser, der har dannet baggrund for den udvikling af begreber, som jeg bruger som styrende for min læsning af det empiriske materiale, gennem hvilken analysen af det har taget form. Jeg lægger mig her i en socialkonstruktivistisk analysetradition, hvor analysestrategi er at forstå som "den praksis, der består i at skabe det videnskabelige blik, så det sociales konstruktion bliver iagttagelig", som det beskrives af samfundsforskerne Anders Esmark, Carsten Bagge Laustsen og Niels Åkerstrøm Andersen (2005:12). En væsentlig pointe hos Esmark, Laustsen og Andersen (2005:11-12) er, at empiri og teori ikke bør forstås som klart adskilte, og således må analysestrategi forstås som udviklingen af et perspektiv, der både giver anledning til at betragte empirien gennem et særligt blik og samtidig virker til at konstruere det forskningsobjekt, der gøres til genstand for undersøgelse. Således må det empiriske materiale også betragtes som konstrueret ud fra netop det perspektiv, der lægges på det. Konkret foreslår de at forstå teori som "udfoldelsen af begreber, der gør en forskel i konstruktionen af den sociale virkelighed" (Ibid.:11) og peger på, at disse begreber optræder som såvel bærende for analysen som nogle, der virker i konstruktionen af den sociale virkelighed (Ibid.:11-12). Inspireret af dette vil jeg anlægge et perspektiv, hvor jeg lader min læsning af det empiriske materiale gå gennem nogle begreber, som jeg på én gang lader strukturere min analyse og samtidig studerer i forhold til deres deltagelse i den del af konstruktionen af den sociale virkelighed, som de samtidig tillader mig at studere.

Udviklingen af min analysestrategi har ledt mig til et overordnet fokus på *nærhed* og *distance* som de begreber, der leder min læsning af det empiriske materiale. Med et perspektiv på konstruktionen af nærhed og distance kan blikket åbnes for, hvorledes det sociale rum formes og afgrænses i kraft af, at noget er hér, tæt på, mens noget andet er dér, i større eller mindre afstand til det, der er her. Desuden er det intentionen, udover at se på hvorledes de konstruerede positioner, og relationerne mellem dem, tilskrives betydning, også at kunne pege på, hvorledes de processer, der virker til at forme det sociale rum, ser ud. Begreberne om nærhed og distance kan netop også pege på, hvorledes bevægelserne 'at komme tæt på' eller 'bevæge sig væk' ser ud. Dermed er det en væsentlig intention at søge at sammentænke netop de *processer*, hvorigennem den sociale virkelighed tilskrives betydning, med den *betydning*, som den i disse processer så tilskrives. Således kommer konstruktionen af den sociale virkelighed både til at dreje sig om de processer, der konstruerer, samt om de repræsentationer, som konstruktionerne fremtræder som. Der er selvfølgelig her tale om en analytisk sontring mellem processer og repræsentationer, idet konstruktionen af den sociale virkelighed også sker i kraft af repræsentationer, ligesom konstruerende processer også indeholder repræsentationer af virkeligheden. Ikke desto mindre finder jeg det væsentligt at holde denne sontring i baghovedet for at undgå at komme til at tænke konstruktioner som noget statisk, der 'blot' er til stede i fx mediernes repræsentationer af verden. Det er således også dette dobbelte perspektiv på konstruktioner som processer og repræsentationer, der leder mig til at inddrage både tv-nyhedsudsendelser og interviews med journalister som mit empiriske materiale. Her kan man argumentere for, at udsendelserne især, men *ikke udelukkende*, kan betragtes som mere statiske repræsentationer, der virker til at konstruere det studerede sociale rum. Dels udsendes de i et format, hvor de ikke lader sig ændre, og som i denne stabile form er offentligt tilgængeligt og derfor i højere grad end interviewene kan betragtes som repræsentationer, der virker til at skabe et billede af samfundet som sådan. Heroverfor tilbyder interviewene en mere dynamisk ramme for konstruktionsprocesserne, idet der her gives udtryk for journalisternes refleksioner, mens de finder sted, og uden at de er tilrettelagt inden for rammen af et mere eller mindre fast nyhedsjournalistisk format eller er

produceret med henblik på at skulle repræsentere forhold i virkeligheden i et offentligt tilgængeligt format.

Som sagt er nærhed og distance de centrale analytiske begreber, der har formet min læsning af det empiriske materiale. Men derudover har udviklingen af min analysestrategi vist, at en læsning af materialet ad tre dimensioner for nærhed og distance har været konstruktiv. Dette er, for det første, en affektiv/emotionel dimension, hvor der opstilles en følelsesmæssig eller affektiv nærhed eller distance mellem forskellige positioner. For det andet, en rumlig/stedlig dimension, hvor positioner relateres til hinanden med rumlig afstand eller nærhed. Eller positioner kan tilknyttes bestemte steder eller lokaliteter, der kan relateres med afstand eller nærhed til hér og dér, og således opleves som at være tæt på eller langt væk. Herunder sker der også konstruktioner af noget, der er tæt på, og noget, der er langt væk. For det tredje kan fremhæves en læsning af, hvordan nærhed og distance konstrueres ad en kulturel/identitetsmæssig dimension. Her kan positioner relateres til hinanden gennem idéer om kulturel eller identitetsmæssig nærhed eller distance, også ofte udtrykt som forestillinger om enshed og forskellighed mellem kulturer og kollektive identiteter.

Fokus i analysen er altså, hvorledes nærhed og distance konstrueres ad disse tre dimensioner. Formålet med analysen er at kaste lys over, hvorledes processerne ser ud, og herunder også deres interaktion med hinanden. Her er det ikke mindst en væsentlig pointe, at de tre dimensioner kan følges ad, og antageligt ofte vil gøre det, således at forskellige former for nærhed eller distance kan virke bekræftende for hinanden fx i forhold til den konstruktion af tilhør til nationen, som udformningen af det nationaliserede, danske rum vil aktualisere. Men en væsentlig pointe med at anlægge en tredimensionel læsestrategi er også, at netop der, hvor de tre dimensioner ikke følges ad, kan anes muligheder for en konstruktion af relationer, der bevæger sig ud over en simpel dikotomisk forståelse af nationen som noget, man *enten* tilhører *eller* ikke tilhører, er *enten* inkluderet i *eller* ekskluderet fra, samt fra idéen om, at man *enten* er dansk *eller* ikke dansk. Netop fordi idéen om nationen indebærer forestillinger om både

kulturelt, rumligt og emotionelt tilhør (jf. fx Billig 1995, Hage 1998, Ahmed 2004) udgør disse tre dimensioner en relevant guide for læsningen af det nationaliserede, sociale rum, som det formes i tv-nyhedsformidlingen.

Det tredimensionelle blik på nærhed og distance kan således åbne blikket for en læsning af sociale rum som noget, der dels kan forandres alt efter hvilke diskursive kontekster, de konstrueres indenfor. Samtidig indebærer dette, at sociale rum må læses som nogle, der ikke er karakteriseret af faste grænser mellem det ene og det andet rum, men snarere kan forstås som organiseret omkring et hér, hvor forskellige positioner relateres til dette med større eller mindre grad af nærhed og distance. Idet jeg fokuserer på forskellige dimensioner, ad hvilke der kan skabes nærhed eller distance til 'hér', kan dette hér også begrebsliggøres på forskellig vis. I forhold til den rumlige dimension kan begrebsliggørelsen af et stedligt hér give fin mening, mens der i forhold til den kulturelle/identitetsmæssige dimension meningsfyldt kan tales om et 'vi' som udtryk for det, der er hér. I forhold til den affektive dimension kan det nære, eller det, der er hér, forstås som det sted, hvor muligheden for identifikation ligger, i form af oplevelsen af en følelsesmæssig nærhed. Da det således i høj grad må være den diskursive kontekst, der har betydning for, hvordan nærheden begrebsliggøres, er det således ikke målet for min analyse at definere et fast begreb for dette punkt af hér, nærhed, 'os' eller centrum. Snarere vil jeg se på, hvorledes positioner relateres i forhold til det 'noget', som mere bredt kan forstås som en oplevelse af et hér, som et mere eller mindre kulturelt og identitetsmæssigt udpeget 'vi' eller som noget, 'vi' forventes at kunne identificere 'os' med. I analysen vil jeg begrebsliggøre relationerne til dette hér inden for denne begrebslige åbenhed, alt efter hvorledes de mest meningsfyldt kan forstås i den konkrete empiriske kontekst, de optræder i. Dette inkluderer den betydningskonstruktion, der opstår i relationernes møde med mere træge betydningsstrukturer som fx nationalisme, racisme og andre ideologiske forestillinger om enshed og forskel, sådan som jeg har været inde på i kapitel 3, 4 og 5. Dette involverer også et perspektiv på den betydning, der konstrueres i den

materialisering, som finder sted i kroppes møder med betydningsstrukturer (jf. kapitel 5).

Udover de tanker, indkredsninger og teorier, der har formet opsætningen af afhandlingens ramme, har jeg mere specifikt i udviklingen af min analysestrategi især fundet yderligere inspiration i Ahmeds affektteoretiske perspektiver på følelser og orienteringer af kroppe (Ahmed 2004, 2006) samt i kulturforskeren Birgitta Frellos diskursanalytiske perspektiver på konstruktion af bevægelse (Frello 2008).

Nærhed og distance kan konstrueres som det at være tæt på eller langt væk i fysisk rumlig eller stedlig forstand. Hvis noget fremstilles som at være langt væk, indebærer det, at man må bevæge sig og overkomme en distance for at nå hen til det. Frello (2008) argumenterer for at betragte bevægelse som socialt konstrueret. Når noget konstrueres som en bevægelse, indbefatter det samtidig en idé om forskellighed mellem de 'ting' eller steder, man bevæger sig imellem. Frello argumenterer for, at idet bevægelse handler om at overkomme en distance, indbefatter den samtidig en distinktion som fx mellem det hér og det dér, man bevæger sig mellem. Det er denne distinktion, der konstituerer den forskel, som overkommes med bevægelsen (Frello 2008:32). Dermed kan et perspektiv, der peger på, hvor der etableres rumlig afstand eller nærhed, være med til at frembringe et billede af, hvorledes positioner relateres i forhold til hinanden i form af nærhed og distance, samt hvorledes de kan bevæge sig hen imod hinanden og dermed overkomme en distance.

Her er det netop væsentligt at have øje for, at konstruktionen af rumlig nærhed eller distance ikke nødvendigvis hænger sammen med egentlig fysisk nærhed eller distance. Som Frello udtrykker det: "The distinction between 'near' and 'far away' hinges on the character of the relationship between subject and place rather than on physical distance" (Frello 2008:32). Snarere end at være et spørgsmål om fysisk distance vil det altså være et spørgsmål om, hvorledes et

subjekt relaterer sig til et sted, om dette konstrueres som tæt på eller langt væk. Dermed kan konstruktionen af rumlig nærhed og distance bidrage til analysen af, hvorledes positioner relateres til hinanden mere generelt, og hvorledes dette er med til at forme det studerede sociale rum.

Idet konstruktionen af rumlig nærhed og distance ikke nødvendigvis hænger sammen med en egentlig fysisk ditto, vil de rumlige udtryk for nærhed og distance også ofte være tæt knyttet til andre udtryk for nærhed og distance. Således er der med mit fokus på de tre dimensioner tale om en *analytisk* sondring, der sættes i værk for netop at få øje på, hvorledes nærhed og distance konstrueres gennem forskellige diskursive udtryk for, at noget er nært, og noget er langt væk.

Hvis blikket vendes mod den emotionelle dimension, kan nærhed handle om en oplevelse af at føle sig tæt på nogen eller noget, eller at føle sammen med eller det samme som andre. Distance kan handle om en oplevelse af at føle sig fremmed i forhold til noget eller nogen, at nogen eller noget opleves som ukendt, eller at opleve en trang til eller ønske om afstand til nogen eller noget. Ahmed (2004, 2006, 2010) taler om, at man i nogle emotionelle oplevelser orienterer sig hen imod objektet for følelsen, mens man i andre emotionelle oplevelser vil orientere sig væk fra objektet for følelsen (jf. fx Ahmed 2004:67-68). Desuden skriver hun:

"... we are affected by 'what' we come into contact with. In other words, emotions are directed to what we come into contact with: they move us 'towards' and 'away' from such objects" (Ahmed 2006:2).

Udover at pege på, at følelser bevæger os, retter dette citat desuden blikket mod en detalje, der er væsentlig for de konstruktioner af nærhed og distance, der etableres emotionelt. Som Ahmed skriver, inkluderer den emotionelle bevægelse både hen imod, men også væk fra, objekter, at vi har en eller form for kontakt

med dem. Dermed indebærer den følelsesmæssige orientering et møde mellem det subjekt, der føler, og objektet for følelsen. Med terrortruslen som eksempel kan dette illustreres med, at vi er nødt til at opleve, at truslen er eller kan komme tæt på os for, at vi frygter den. Dermed kan konstruktionen af fx truslens stedlige nærhed interagere med en emotionel distancering fra det, der opleves som truende, i form af ønsket om at komme væk fra det.

I analysen vil jeg ind imellem søge at begrebsliggøre de udtryk for følelsesmæssige oplevelser med de konventionelle begreber, som vi beskriver vores følelser med. Fx peger Ahmed på, at frygt kan skabe distance til et objekt, idet man oplever det som noget truende, der nærmer sig (Ahmed 2006:2). Omvendt kan positive følelser som glæde og kærlighed få os til at vende os hen imod noget eller nogen og dermed skabe nærhed hertil (Ahmed 2004:130-133, Ahmed 2010). Men hovedformålet med analysen er dog ikke at etablere meningsindholdet for disse forskellige typer af følelser. I stedet vil jeg søge at pege på, hvorledes affekt og følelser kommer til udtryk i empirien som noget, der er med til at konstruere nærhed og distance og dermed orientere de forskellige positioner i forhold til hinanden inden for det sociale rum, de samtidig medvirker til at give form. Derfor er det heller ikke vægtet at fremanalysere en præcis afklaring af, hvorvidt de følelsesmæssige udtryk bedst kan betegnes som den ene eller den anden følelse. Ikke desto mindre har følelsen 'frygt' en fremtrædende placering i analysen. Dette er fordi, den italesættes eksplicit og gennemgående i empirien på en måde, så netop artikuleringen af den spiller en betydelig rolle i konstruktionen af nærhed og distance.

Den sidste dimension af nærhed og distance, som jeg vil anlægge som analyseperspektiv, har jeg betegnet som 'kulturel eller identitetsmæssig nærhed og distance', og fokuserer på begrebsliggørelsen af nærhed og distance i kulturelle eller identitetsmæssige termer. Desuden er det især, men *ikke kun*, her, den raciale markering af kroppe er i fokus, idet idéen om race betydningsmæssigt er tæt knyttet til forestillinger om identitetsmæssig enshed mellem kroppe. Således kan en sådan lighed gøres synlig gennem fremhævelse af

kropslige tegn, der kan installere nærhed mellem nogle kroppe og distance mellem andre. Med dimensionen om kulturel/identitetsmæssig nærhed og distance lægger jeg mig i forlængelse af traditioner for analyse af konstruktioner af kollektiv identitet, herunder synliggørelse af dem på kroppe, hvor netop konstruktionen af enshed og forskel optræder som central analysegenstand (jf. fx Frello 2012:115f). Man kunne således argumentere for, at kulturel eller kropslig nærhed kunne begrebsliggøres som enshed, mens distance her kunne begrebsliggøres som forskel. Jeg finder det dog interessant at knytte også kulturelle og identitetsmæssige forestillinger om enshed og forskel til analysen af nærhed og distance, idet de hermed kan knyttes til de bevægelser, der kan relatere positioner til hinanden. Dermed bliver det ikke et spørgsmål om enten at være ens eller forskellige, men om, at positioner konstrueres som at være mere eller mindre tæt på eller fjernt fra hinanden kulturelt og identitetsmæssigt. Perspektivet kan dermed tage højde for grader af enshed og forskellighed. Samtidig betyder denne åbenhed også, at spørgsmålet om racialet markeret enshed eller forskellighed kan åbnes analytisk op og tænkes i forhold til de andre dimensioner af nærhed og distance, som noget rumligt eller affektivt. Dermed kan man frigøre 'race' som begreb fra dets binding til forestillinger om kultur og identitet og studere det i dets egen ret, og ikke som et appendiks til nationalitet og etnicitet, hvilket et fokus, der knytter det til kultur og kollektiv identitet, kunne risikere at reducere det til (jf. også kapitel 5). Således kan et mere åbent perspektiv på konstruktionen af nærhed og distance også bringe perspektiver på, hvordan racisme og andre ideologier informerer oplevelser af nærhed og distance, der ikke nødvendigvis knyttes til kultur og identitet. Fx peger Ahmed (2006:121) på, at racialet ofte knyttes til noget, der er fjernt, og dermed kan siges at kropsliggøre en rumlig distance.

Selvom mit perspektiv på nærhed og distance søger at gøre op med mere statiske forestillinger om enshed og forskel, er jeg dog nødt til at medtænke netop sådanne forestillinger. Som jeg allerede har været inde på, er jeg nødt til at medtænke et perspektiv om ideologi for ikke at risikere at bevæge mig ud i en overdreven relativisme, hvor alt sættes til forhandling som noget, der kan

konstrueres som ens eller forskelligt, nært eller fjernt. Her vil jeg argumentere for, at når noget konstrueres som nært eller fjernt, er disse processer informeret af mere træge ideologiske betydningsstrukturer, der markerer enshed og forskel på baggrund af kategoriseringer som fx nationalitet, race, køn og klasse.

For at opsummere kan det analytiske blik, jeg læser mit empiriske materiale med, skitseres som et, der først og fremmest kigger efter, hvorledes nærhed og distance konstrueres. Dette sker ved at lade læsningen styre af tre dimensioner, ad hvilke nærhed og distance kan komme til udtryk. Dette er i form af rumlig/stedlig, affektiv/emotionel og kulturel/identitetsmæssig nærhed og distance. Med en sådan læsning af empirien er det hensigten at kunne få øje på, hvorledes der i diskurser om truslen fra terror, situeret i dansk nyhedsformidling, sker en konstruktion af et nationaliseret, socialt rum, inden for hvilket positioner udpeges og relateres til hinanden. Det er dermed formålet med analysen at kunne give et billede af, dels hvordan denne konstruktion af det sociale rum foregår, og dels hvorledes det sociale rum tager form og tilskrives med betydning, der kan have indflydelse på de muligheder, subjekter gives for at orientere sig inden for det.

I min læsning af konstruktionen af det medierede, sociale rum er det desuden væsentligt at betragte nyhedsformidlingen som *den* særlige produktion af viden om virkeligheden, som har afsæt i en nyhedsjournalistisk professionel praksis (jf. Tuchman 1978). Dette må medtænkes i analysen af, hvordan nærhed og distance konstrueres, og herunder hvordan journalisterne som aktive producenter af denne viden positionerer sig selv og andre i forhold hertil. Spørgsmålet bliver da, hvilken betydning det har for orienteringen af det sociale rum og dets positioner i øvrigt, at det er ud fra perspektivet af journalisterne og deres medier, at det nationaliserede, sociale rum gives form. Selvom dette perspektiv medtænkes i analysen som helhed, er det især analysen af interviews med journalister, der kan kaste lys over betydningen af den journalistiske praksis i den konstruktion af betydning, der finder sted i nyhedsformidlingen om truslen fra terror. Derfor er det især i analysens del 2, hvor dette perspektiv træder frem. Her lægges

blandt andet et fokus på, hvorledes journalisterne positionerer sig selv i deres relation til de seere, som de henvender sig til med deres nyhedsformidling.

7. Undersøgelsens empiriske grundlag

Udover de nyhedsudsendelser fra DR1 og TV2 (jf. bilag 1 for en oversigt over de analyserede udsendelser), som jeg i kapitel 3 har argumenteret for udvælgelsen af, har jeg gennemført kvalitative interviews med journalister fra nyhedsredaktionerne på de to kanaler. Indsamlingen af udsendelserne har ikke involveret en aktivt skabende proces, udover tidsbestemmelsen af de relevante perioder, for hvilke jeg rekvirerede de to tv-kanalers nyhedsudsendelser fra Statsbiblioteket. I modsætning hertil har gennemførelsen af interviews involveret en aktivt skabende proces, hvorfor jeg vil gå nærmere ind i, hvorledes disse interviews er blevet gennemført. Først vil jeg dog kort overveje, hvad min empiri egentlig kan sige noget om.

7.1 Hvad kan min empiri egentlig sige noget om?

Jeg analyserer tv-nyhedsudsendelser om specifikke terrørsager og interviews, som jeg har gennemført med 12 journalister, der på den ene eller anden måde har været involveret i nyhedsdækningen af terror. Med denne empiri ønsker jeg at belyse, hvordan diskurser om terrortruslen mod Danmark tilskriver betydning til det nationaliserede, sociale rum, som public service-medierne kan betragtes som at konstruere i deres repræsentation af og henvendelse til den danske befolkning som deres potentielle seere.

Nyhedsudsendelserne kan vise, hvordan denne betydnings-skabelse finder sted i de specifikke udsendelser, jeg analyserer. Interviewene kan vise, hvorledes disse diskurser bringes frem og bliver betydningsgivende i de konkrete interviewsituationer mellem mig som forsker og journalisterne som interviewpersoner. Selvom jeg således har et afgrænset empirisk materiale, er det en væsentlig pointe med at analysere dette materiale som diskurs, at de

sproglige, visuelle, grafiske og andre udtryk, der findes i materialet, må forstås som del af en bredere social praksis, der er struktureret i de mere træge og overordnede mønstre, tilvejebragt af de diskursive formationer, der regulerer fremtrædelsen af forskellige objekter (jf. kapitel 2, Foucault 2005 [1969]:75-84, Jørgensen & Phillips 1999:9). Således kan den betydning, der konstrueres i udsendelser og interviews, pege på tilstedeværelsen af de diskursive elementer, der indgår, som nogle, der mere generelt kan være til stede i bredere samfundsmæssige diskurser.

Selvom de analyserede diskurser i udsendelser og hos journalisterne således kan betragtes som nogle, der kan give et billede af bredere samfundsmæssige diskurser, er det dog ikke dette billede, jeg først og fremmest har i fokus. Snarere ønsker jeg et mere specifikt fokus på, hvorledes diskurser om terror og terrortruslen interagerer med diskursiv og anden praksis, der kan knyttes til public service-medier og journalistik som genre og profession. Det er for at tilvejebringe et rimeligt billede af dette, at jeg har bestræbt mig på variation i valget af cases, såvel som i valget af interviewpersoner (jf. næste afsnit 7.2), og at jeg analyserer empiri fra Danmarks to eneste landsdækkende tv-nyhedsmedier med public service-forpligtelse. Dette skal ikke forveksles med, at jeg betragter min undersøgelse som repræsentativ og generaliserbar, da dette er begreber, der tilhører en mere positivistisk orienteret videnskabstradition end den, jeg forfølger (jf. fx Kvale 1994:227f). Snarere handler variationen om at favne diversiteten i den betydningsskabelse, der finder sted i relation til den journalistiske nyhedsformidling om truslen fra terror. Desuden er det væsentligt at betragte denne i den kontekst, den finder sted indenfor. Således har jeg allerede diskuteret betydningen af kontekster som *terror/Krigen mod terror*-paradigmet, tegningesagen og danske terrorsager, relaterede danske mediediskurser, tv-nyheder, journalistik og public service i kapitel 2, 3 og 4. Men derudover vil jeg inddrage sekundær empiri både fra andre dele af det danske medie billede samt fra andre relevante kilder, hvor jeg finder, at det kan bidrage med væsentlige analytiske perspektiver, der enten afviger fra eller kan virke til at tydeliggøre pointer fra den analyserede primære empiri.

Ved på disse forskellige måder at tilstræbe variation i det empiriske materiale kan jeg favne en vis diversitet i min undersøgelse, og jeg kan pege på, *at* der sker konstruktioner af betydning som dem, min empiri viser. Men jeg kan ikke dermed hævde repræsentation og generaliserbarhed og udelukke, at betydningsskabelsen ville se anderledes ud i andre sociale og historiske sammenhænge.

7.2 Gennemførelse af kvalitative interviews med journalister

I perioden august til december 2011 gennemførte jeg 12 kvalitative forskningsinterviews med journalister fra DR og TV2. Jeg valgte interviewpersonerne til undersøgelsen ud fra formålet om at opnå så bredt et indtryk som muligt af, hvordan journalister reflekterer over at nyhedsformidle om truslen fra terror og konkrete terrorsager. Derfor er der, for det første, tilstræbt en ligelig fordeling mellem interviewpersoner fra DR1 og TV2's nyhedsredaktioner, og der er således interviewet seks journalister fra DR og seks fra TV2. Desuden er bredden søgt opnået ved dels at vælge almindeligt producerende journalister, der har deltaget i dækningen af en eller flere terrorsager, men uden i øvrigt at have terror som deres hovedområde. Dels er der valgt mere specialiserede journalister, der arbejder med terror som et af deres primære stofområder. Endelig er der valgt interviewpersoner med ledende funktioner på TV-Avisen og TV2 Nyhederne. I alt er der interviewet to ledende medarbejdere, tre journalister med terror som særligt stofområde og syv almindeligt producerende journalister, der har deltaget i dækningen af en eller flere af de udvalgte cases (bilag 5-16).

Ligeledes forsøgte jeg, for at sikre variationen mellem interviewpersoner, at opnå en nogenlunde ligelig fordeling i forhold til de af undersøgelsens terrorsager, journalisterne har været med til at producere nyheder om. Dette viste sig dog i praksis vanskeligt, idet de journalister, som ikke har terror som

deres primære stofområde, og som havde været med til at dække Glasvej-sagen, som er den sag, der ligger tidsmæssigt længst fra interviewtidspunktet, var svære at etablere kontakt med. Dette skyldtes forskellige forhold. Nogle ønskede ikke at medvirke, fordi det lå så langt tilbage, og de havde glemt meget af deres arbejde i forbindelse med dækningen. Nogle kunne sågar ikke huske, at de havde været på den pågældende sag. Andre havde skiftet arbejde eller var flyttet til andre afdelinger og var derfor svære at etablere kontakt med. Atter andre reagerede af ukendte årsager ikke på mine henvendelser. Det lykkedes dog at opnå enkelte interviews med journalister, der havde deltaget i nyhedsproduktionen af Glasvej-sagen. Til trods for disse enkelte vanskeligheder med at opnå kontakt til nogle journalister blev jeg dog generelt mødt af en stor åbenhed og velvillighed fra journalisterne til at medvirke i interviewene.

Den første kontakt til journalister på både DR og TV2 gik gennem private netværk. Men inden jeg tog kontakt, havde jeg ved gennemsyn af udsendelserne noteret mig navnene på de journalister, der havde produceret centrale dele af udsendelserne, og som det derfor ville være relevant at tale med. Derudover havde de personer, jeg kontaktede, fra deres eget arbejde i nyhedsredaktionerne på DR og TV2 yderligere nogle bud på, hvem af de folk, der arbejder mere 'bag kulissen', som det kunne være relevant for mig at få kontakt med. Da jeg således først havde etableret kontakt til de to redaktioner, kunne jeg benytte mig af flere strategier for at vurdere, hvilke journalister det var mest relevant at interviewe. Jeg kunne trække på mine egne observationer af, hvilke journalister der havde produceret enten mange indslag, eller indslag, der var særligt karakteristiske for nyhedsdækningen, eller modsat skilte sig ud fra det generelle billede. Og derudover kunne jeg trække på journalisternes, både dem jeg havde den første kontakt til, og dem jeg senere fik kontakt til, vurdering af hvem, der havde haft de mest centrale positioner i forbindelse med dækningen af de valgte sager, eller i forbindelse med terrordækningen generelt og de overordnede overvejelser i forbindelse hermed.

Udvælgelsesarbejdet gik mest ligetil i udpegningen af de mere specialiserede journalister, der ofte deltager i dækningen af terrørsager. Disse var typisk nogle, der havde emnet som et af deres centrale stofområder, hvilket betød, at de dels blev bekræftet som værende centrale interviewpersoner af mine kontakter på redaktionerne, dels stadig havde terror som centralt stofområde og derfor fremstod som også meget aktuelt relevante for min undersøgelse. Ikke mindst betød det, at disse journalister viste stor interesse for at deltage i interviewene. Jeg vurderer, at deres interesse for mit projekt skyldes, at det netop fokuserer på et område, der udgør en stor del af deres daglige arbejde og interesseområde.

Udover de producerende journalister, inklusive de mere specialiserede, valgte jeg også at interviewe enkelte journalister, der udfylder en lederrolle på de pågældende redaktioner. Hensigten hermed var at inkludere diskurser, der kan fremtræde i mere overordnede overvejelser og strategier i forbindelse med nyhedsdækningen af terror. Her mødte jeg også velvillighed i forhold til at deltage, men dog var det i disse interviews typisk lidt vanskeligere at nå ind til interviewpersonernes personlige overvejelser og refleksioner omkring nyhedsdækningen af terror. Dette kan hænge sammen med, at de som ledere ikke i lige så høj grad *har* personlige erfaringer med at dække konkrete sager. Men dermed kan man argumentere for, at interviewene umiddelbart så ud til at opfylde det formål, med hvilket de var inkluderet. Nemlig at favne den bredde i de journalistiske diskurser, som også inkluderer de refleksioner om nyhedsformidlingen om terror, som ikke udspringer af konkrete erfaringer i form af 'hands on' med nyhedsdækningen af terrørsager.

Jeg anser interviewsituationen som et sted, hvor der konstrueres betydning, og således er variationen i valget af interviewpersoner begrundet i, at jeg ønsker at opnå, at de journalistiske diskurser, der er til stede i interviewenes konstruktioner af betydning, fremtræder med så stor variation som muligt. Selvom jeg i overensstemmelse med min konstruktivistiske tilgang afviser, at interviews kan bruges som en adgang til en bagvedliggende virkelighed om fx den journalistiske praksis (jf. fx Kvale 1994:53, Jørgensen & Phillips 1999:126f),

finder jeg det alligevel frugtbart at tilstræbe en sådan variation. Dette er fordi, at journalisterne – og jeg selv som forsker i øvrigt – i interviewsituationen vil trække på diskurser, som også er til stede i andre betydningskonstruerende processer, vi tager del i i øvrige sociale kontekster. Derfor kan en variation i interviewpersoner ses som den bedste måde at søge at sikre variationen i de diskurser, der trækkes på i de betydningskonstruktioner, der finder sted i interviewsituationen.

Idet jeg anser interviewene som konstruktion af betydning, hvorfor de journalistiske diskurser, der kommer til syne heri, gøres til den egentlige genstand for analyse, er det ikke mit formål, at variationen mellem interviewpersoner skal tilvejebringe et analyseperspektiv på disses forskellige personligheder, andre individuelle forhold eller en sammenligning mellem sådanne forhold. Således skelner jeg i analysen fx ikke mellem, om journalisterne er fra DR eller TV2. Ligeledes skelner jeg ikke imellem, om udtalelser stammer fra almindeligt producerende journalister, specialiserede journalister eller journalister med ledende funktioner.

Min undersøgelse har nogle særlige udfordringer vedrørende fortrolighed og anonymitet (jf. Kvale 1994:120-21). Idet den population, jeg udvælger mine interviewpersoner fra, udgør en begrænset personkreds knyttet til bare to redaktionelle miljøer, har jeg haft svært ved at garantere, at journalisterne ikke vil kunne genkende hinanden gennem min brug af citater fra de individuelle interviews. Derfor har jeg ikke kunnet garantere de deltagende fuld anonymitet, i betydningen at de med fuld sikkerhed ikke vil kunne blive identificeret af fx kolleger. Jeg har således kun kunnet garantere dem, at jeg vil sløre deres identitet ved ikke at nævne deres navne eller andre personlige data, såsom alder, køn, stillingsbetegnelse eller ansættelsessted. Dette betyder, for det første, at alle interviewpersonerne vil tituleres som journalister. For det andet betyder det, at den kønsbetegnelse, de indimellem tildeles for læsevenlighedens skyld, er tilfældig og således ikke nødvendigvis afspejler den citerede journalskøn. Selvom jeg således ikke skelner mellem journalisterne køn, er det dog her på sin

plads at bemærke, at der ikke er kønsmæssig lighed blandt interviewpersonerne, idet ni af disse er mænd, mens tre er kvinder.

I afklaringen af de temaer, som jeg ønskede at komme ind på i interviewene, fandt jeg inspiration i indledende analyser af dele af nyhedsudsendelserne. Her fandt jeg frem til, at den forhandling af billedet af den generaliserede terrortrussel, som spændingen mellem dette og de konkrete begivenheder omkring de enkelte terrorsager kan give anledning til, i særlig grad trådte frem i forhold til spørgsmålene om, dels, motivet for angreb eller planlagte angreb, og dels, de mistænkte gerningsmænds identitet. Dermed stod det klart, at motivet bag et terrorangreb eller planer herom, samt betydningen af gerningsmændenes identitet, var temaer, jeg måtte berøre i interviewene. Disse temaer kunne jeg blandt andet bringe frem ved, dels, at spørge de journalister, der havde deltaget i nyhedsdækningen af Lørs Doukaev-sagen, om deres erfaringer og refleksioner over det fokus, der havde været på at finde frem til Doukaevs identitet. Dels kunne jeg hive fat i den kritik, der havde været i den offentlige debat efter 22. juli-terroren af, at medierne generelt havde været for hurtige til at vurdere, at der var tale om islamistisk terror. Ved at fokusere på dette kunne jeg bringe spørgsmålet om motiv frem i forhold til dets betydning for nyhedsformidlingen om terrorsager og truslen fra terror. Desuden viste det sig, at flere af de journalister, der havde deltaget i nyhedsdækningen af 22. juli-sagen, på eget initiativ sammenlignede denne med forestillinger om den islamistiske terrortrussel, blandt andet i form af det forventede scenario et islamistisk terrorangreb ville afstedkomme. I disse sammenligninger optrådte også spørgsmålet om gerningsmandens identitet som et centralt element.

Desuden viste interviewsituationerne, at det for journalisterne helt tydeligt var lettest at tale om de sager, der lå tidsmæssigt tættest på interviewtidspunktet – hvor de selv havde deltaget i dækningen vel at mærke. Da interviewene blev gennemført i efteråret 2011, betød det, at 22. juli-sagen og Lørs Doukaev-sagen var de to sager, der fyldte mest hos de interviewede journalister. På grund af denne skævvridning i forhold til analysens cases valgte jeg en tilgang til

interviewene, hvor det, der var i fokus, ikke var det, der konkret knyttede sig til dækningen af de enkelte sager. I stedet søgte jeg at få de interviewede journalister til at fortælle om deres overvejelser om nyhedsdækningen af terrørsager generelt og i den forbindelse inddrage deres egne erfaringer med dækningen af forskellige sager. Således søgte jeg at bruge deres konkrete erfaringer med dækningen af sager som en indgang til at få dem til at reflektere mere generelt over terrorisme som sådan og det at nyhedsformidle om terrørsager og truslen fra terror.

Derudover planlagde jeg temaerne for interviewene ud fra en grundlæggende opfattelse af, at terror som fænomen markerer forskel, fjendskab og afstand mellem terroristen og offeret eller målet for terroren, idet det handler om, at nogen vil nogen andre det ondt. For at få journalisterne til at reflektere over terrorens forskelsmarkering i en dansk kontekst inkluderede jeg et tema om karakteren af terrortruslen mod Danmark og terror mere generelt. Herunder spurgte jeg blandt andet til deres overvejelser over forskellen på terrørsager og andre kriminalsager, om forskellene mellem de forskellige terrørsager, de havde været med til at dække, om de havde oplevet at være i tvivl om, hvorvidt noget var terror eller ej, om de mente, at der findes forskellige typer af terror, og hvad de kom til at tænke på, når man snakker om terrortruslen mod Danmark.

Desuden var det en vigtig del af interviewene at få journalisterne til at reflektere over det samfund, de agerer indenfor, da netop konstruktionen af dette i form af det medierede sociale rum er min centrale undersøgelsesgenstand. Sådanne refleksioner søgte jeg at bringe frem ved at spørge til deres forestillinger om, hvem de henvender sig til med deres nyhedsdækning, og hvorfor det er vigtigt at formidle nyheder om terrørsager og truslen fra terror. Dette tema viste sig dog at være det, der voldte mig mest besvær at bringe frem, idet de interviewede journalister ikke havde mange eksplicitte refleksioner over, hvem deres seere er. Ikke desto mindre viste det sig, at journalisterne mere generelle refleksioner over deres erfaringer med nyhedsdækningen inkluderede forestillinger om de seere, som de henvender sig til, som fx værende danskere. Således kom

journalisterne på eget initiativ ind på deres relation til og forestillinger om seerne, hvor jeg så kunne gribe fat i nogle af deres overvejelser og spørge ind til temaet ad den vej. Dette gjaldt fx overvejelser over, hvordan de søger at skabe identifikation for deres seere. At deres refleksioner om samfundet således kom frem på mere implicit vis reflekterer teoretiske pointer om, at de ideologiske struktureringer af et samfund ofte fremtræder i form af ureflekteret *common sense* (jf. fx Fairclough 1995:5-6, Hall 1982). Som begrebet om banal nationalisme (Billig 1995) netop peger på, vil verdens indretning i stater organiseret i forhold til en idé om forskellige nationer for mange mennesker forekomme så 'naturlig', at det er noget, de færreste har reflekteret over, eller endsige tænker over kunne være anderledes (jf. Billig 1995:6,77,95-96).

I udviklingen af min interviewguide (jf. bilag 17) var det derfor en af de største udfordringer at afklare, hvordan jeg kunne stille spørgsmål, der kunne indfange de ureflekterede antagelser, journalisterne måtte have om den virkelighed, de agerer indenfor. Som tidligere argumenteret for, arbejder jeg med en præmis om at betragte det sociale rum, som public service-medierne repræsenterer og agerer i forhold til, som et nationaliseret dansk rum, hvilket da også blev bekræftet af flere af interviewpersonernes betegnelse af deres seere som 'danskerne'. Selvom jeg således også gik til interviewene med denne præmis, fandt jeg det ikke hensigtsmæssigt at spørge direkte ind til journalisternes refleksioner om nationalisme og nationer, da dette i kraft af ekspliciteringen kunne risikere at lede interviewet hen på netop nationalismens eksplicitte form og ikke den banale nationalisme, jeg var interesseret i at studere.

Lignende hensyn gjorde sig gældende i forhold til at berøre temaet om race og racisme i dets banale form af racialiseringsprocesser (jf. kapitel 5). Ikke mindst i en dansk sammenhæng, hvor race forbindes til den biologiske racisme, som med afslutningen af Anden Verdenskrig er blevet opfattet som et overstået kapitel, eller til noget, der finder sted i andre lande (jf. kapitel 5, Myong Petersen 2009:50-53, Goldberg 2006:333,341), kunne en italesættelse af race eller racisme risikere at lede fokus helt væk fra interviewenes temaer. Desuden bliver

racisme i en nutidig dansk sammenhæng ofte individualiseret og knyttet til 'racisten' som en individuel afviger (Myong Petersen 2009:53). Dermed ville et eksplicit fokus på race eller racisme risikere at lede interviewet hen på netop 'racisten' som en individualiseret figur, hvilket ikke ville have meget relevans for min undersøgelse. Ved at arbejde med ideologier som nationalisme og racisme i deres banale form er det netop hensigten at opnå forståelse for, hvordan disse virker uden den intentionalitet, som kan knyttes til deres mere eksplicite udtryksformer; det, som Billig begrebsliggør som "hot nationalism" (Billig 1995:43f). I modsætning hertil er det disse ideologiers strukturelle former, jeg fokuserer på i min undersøgelse. Man kan sige, at det, jeg søger at studere, er nationalisme uden nationalister og racisme uden racister. Dermed kunne jeg ikke i interviewene komme ind på nationalisme og racisme på en måde, hvor de ville blive aktualiseret som noget, der kan knyttes til noget individuelt eller intentionelt, hverken hos journalisterne selv eller hos andre aktører.

Selvom refleksioner som de ovenstående lå forud for mine interviews, er det dog på sin plads at bemærke, at jeg ikke inden gennemførelsen af interviewene havde klargjort mig, at temaet om racialisering ville blive så fremtrædende et analysetema, som det er blevet – både i analysen af udsendelser og interviews. Det var først i løbet af analysen af interviewene, at det blev helt klart for mig, at racialisering også her fremstod som en proces, der i betydelig grad var med til at tilskrive betydning til billedet af terrortruslen. Dette kan hænge sammen med, at interviewsituationen, snarere end at italesætte kropslig racialitet, var præget af en udtalt fælles viden om 'det muslimske' som tilknyttet nogle bestemte kropstegn, og på den anden side 'det danske' og 'det norske' som knyttet til andre kropstegn (jf. analysens kapitel 15 for uddybning af dette). Dette kan pege på, at også interviewsituationerne har været informeret af en banal racisme og den samtidige benægtelse af race som noget, der har betydning i en nutidig dansk sammenhæng. Dette kan have betydet, at både jeg som forsker og interviewpersonerne har været 'blinde' for netop, hvordan en strukturel racisme har informeret vores samtaler om terrortruslen og nyhedsformidling. Hvis enten jeg som forsker eller nogle af de interviewede journalister havde været racialt

markeret som det, der kan betegnes som at 'se muslimsk ud' (hvilket ingen af os var³⁴), og dermed lettere havde kunnet kropsliggøre den konstruktion af en racialiseret muslimsk 'anden', som især er fremtrædende i diskurser om terror, kan det være, at interviewsituationen havde afstedkommet en større bevidsthed om dette.

Selvom jeg har haft disse nærmere overvejelser over temaer og spørgsmål i interviewene, er det vigtigt at fremhæve, at jeg hele tiden har arbejdet med en åben interviewguide, udviklet med inspiration fra Steinar Kvaales (1994:91f, 129f) "halvstrukturere[de] interview" (Kvale 1994:129). Her arbejdede jeg med en række temaer, som jeg ønskede at få belyst, og formulerede også konkrete spørgsmål som en vejledning til, hvordan jeg kunne komme ind på temaerne i interviewsituationen, hvis denne ikke 'af sig selv' bevægede sig ind på dem (jf. bilag 17). Når jeg skriver 'af sig selv' i anførselstegn, er det for at indfange den oplevelse, man i en samtalsituation kan have af, at samtalen får sit eget liv, i den forståelse at man oplever at kunne komme ind på de centrale temaer ved at følge de bidder, samtalepartneren – som her de interviewede journalister – selv lægger ud. Men selvfølgelig sker dette ikke 'af sig selv', idet der netop er tale om en interaktion mellem mig, som forsker og interviewer, og interviewpersonerne, hvor begge parter byder ind med tråde, der kan lede samtalen i den ene eller anden retning. Denne strategi indebærer også, at jeg har forholdt mig åben over for at følge tråde, der er kommet frem under interviewet, og som jeg ikke inden interviewet havde tænkt over, i de tilfælde hvor det vel at mærke har haft relevans for min problemstilling, eller hvor jeg har vurderet det som nødvendigt for at opretholde en fremdrift og dynamik i interviewet (Kvale 1994:134).

³⁴ Jeg er selv racialet markeret hvid. Af hensyn til sløringen af interviewpersonernes identitet kan jeg ikke beskrive deres raciale markeringer nærmere, men blot som her fremhæve pointen om, at ingen af dem var racialet markeret som at 'se muslimsk ud'. I øvrigt var racialet markerede hvide stærkt overrepræsenteret blandt dem.

8. Analysens opbygning

Jeg har delt analysen op i to hoveddele, der er bestemt af det empiriske materiales type. Således præsenteres i første del, *Nyhedsudsendelserne og det medierede rum*, en analyse af nyhedsudsendelserne om de tre cases, Glasvej-sagen, Lørs Doukaev-sagen og 22. juli-sagen. I anden del, *Journalisterne og medierne*, præsenteres analysen af de 12 kvalitative interviews, jeg gennemførte med journalister fra DR1 og TV2's nyhedsredaktioner i efteråret 2011.

Analysen af nyhedsudsendelser indeholder, for det første, tre kapitler, der hver især koncentrerer sig om dækningen af de tre cases, og hvor især konstruktionen af det, der knyttes til 'det terroristiske', er i fokus. Således kigger jeg i kapitel 9 på Glasvej-sagen, hvor det viste sig, at racialiseringsprocesser, der virkede til at give form til den unge, mandlige, brune krop som at udgøre en særlig risiko for at blive terrorist, var fremtrædende. Dermed er det især dette analysefokus, som Glasvej-sagen kaster lys over. I kapitel 10 ser jeg nærmere på Lørs Doukaev-sagen, som især var centreret omkring Doukaevs identitet, som det lykkedes ham at holde skjult i fem dage. Således aktualiseres spørgsmålet om sammenhængen mellem terror og gerningsmandens identitet igen, men her på en måde, så det fremstod uklart, hvorledes Doukaevs identitet kunne relateres til det generaliserede billede af terrortruslen. Kapitel 11 præsenterer en analyse af 22. juli-sagen, som i høj grad fremstod som en kontrast til det billede, der generelt er til stede af 'terroristen' som motiveret af islamisme. Således træder denne case især frem som en, der med sin kontrast kan virke til at fremskrive billedet af den generaliserede terrortrussel, og hvorledes dette tilskriver betydning til verden. I kapitel 12 går jeg på tværs af casene og forlader desuden konstruktionen af 'det terroristiske' som det, der er i fokus. I stedet ser jeg her på, hvordan diskurserne om terrortruslen er med til at tilskrive betydning til det sociale rum i form af at udpege andre positioner her indenfor, som samtidigt orienteres på forskellige måder dels i forhold til det terroristiske dér og dels til

'vores' hér. Således åbnes der her op for den betydning, som relationen mellem truende og truet kan tilskrive andre positioner end netop blot disse to positioner, der findes i selve trusselsrelationen. Til sidst i kapitel 13 samler jeg op på denne del af analysen ved at skitsere, hvordan nyhedsdækningen af de tre cases har givet form til et nationaliseret, socialt rum, der kan tænkes som centreret omkring et hér eller et 'os', som står i modsætning til et dér, hvorfra terrortruslen stammer.

Analysen af interviews indeholder fire kapitler. Først kommer kapitel 14, hvor jeg præsenterer en analyse af journalisternes tilbøjelighed til at tænke terror som først og fremmest *islamistisk* terror, herunder deres refleksioner over legitimiteten af denne fortolkningsramme for terror. Dette leder videre til kapitel 15, hvor kontrasten mellem netop det generaliserede billede af terror som islamistisk og Breiviks ikke-islamistiske 22. juli-terror frembringer begge scenarier som vægtige betydningsgivere til det sociale rum. Dette inkluderer blandt andet Breiviks racielt markerede hvidhed og hans etniske norskhed. I kapitel 16 går jeg tæt på journalisternes refleksioner over deres relation til deres seere – i form af journalisternes forestillinger om seerne. Dette inkluderer overvejelser over seernes muligheder for at opleve identifikation i modtagelsen af nyheder om terrorsager, og det inkluderer refleksioner over journalisternes egen rolle i forhold til befolkningen i dens kapacitet som tv-seere. Som afrunding af denne del af analysen diskuterer jeg i kapitel 17, hvorledes journalisternes refleksioner om egen praksis i forbindelse med at dække terror har betydning i forhold til det billede, de skaber af det samfund, de agerer indenfor, og deres egen rolle heri.

Selvom analysen stiller skarpt på mit primære empiriske materiale, har jeg valgt også at inddrage, dels, teoretiske perspektiver og, dels, pointer fra sekundært empirisk materiale i diskussionerne af de temaer, min empiri fremdrager. Jeg præsenterer således en analyse, der i sin diskuterende form er en sammentænkning af teori og empirisk baseret analyse, og som desuden søger at medtænke den kontekst og betydningshistorie, som empirien er del af.

Nyhedsudsendelserne og det medierede rum

9. Glasvej-sagen: den mandlige, brune krop som potentiel terrorist

Dette kapitel udgør første del af afhandlingens analyse, hvor undersøgelsens empiriske materiale gøres til genstand for diskussion med inddragelse af relevante perspektiver fra teori, andre empiriske studier og sekundær empiri. I kapitlet analyseres og diskuteres DR1's og TV2's dækning af Glasvej-sagen. Denne analyse har især til formål at give et billede af, hvilke tegn der knyttes til truslen fra terror i konstruktionen af 'den potentielle terrorist' som en særlig terroristisk risikoidentitet, der træder frem i dækningen.

Allerede før Glasvej-sagen kom til offentlighedens kendskab, var den af PET karakteriseret som en islamistisk motiveret terrorsag. Dette betyder, at spørgsmålet om, *hvorvidt* den pågældende sag er en terrorsag, og *om* den har været islamistisk motiveret, ikke behandles i dækningen. Snarere fremstår disse forhold som faktuelle kendsgerninger for den konkrete sag³⁵. På et pressemøde afholdt af PET og transmitteret live på både DR1 og TV2 den 4. september kl. 12 (bilag 2, side 12f og 20f), informerer PET's daværende chef Jakob Scharf om sagen. Her slår han fast, at PET har anholdt en gruppe unge mænd på baggrund af formodede terrorplaner, og at det er PET's vurdering, at man dermed har forhindret en terrorhandling. Desuden siger han:

"Anholdelserne understreger imidlertid, som PET også har fremhævet i de løbende trusselsvurderinger, vi udarbejder, at der er grupper og enkeltpersoner i Danmark, som har viljen, evnen og kapaciteten til at begå terrorhandlinger. De centrale personer i denne sag må efter PET's opfattelse betegnes som militante islamister

³⁵ Hermed adskiller sagen sig fra Lørs Doukaev-sagen og 22. juli-sagen, hvor afklaringen af, hvad sagernes baggrund var, optog stor plads og opmærksomhed i nyhedsdækningen (jf. kapitel 10 og 11).

med internationale forbindelser, herunder direkte forbindelse til ledende Al-Qaeda-medlemmer”

(bilag 2, side 21-22, TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 12.00, samme live-transmission sendt i: DR1/TV-Avisen 04.09.2007, kl. 11.57).

Desuden har han kort forinden sagt, at PET ikke på baggrund af disse anholdelser har fundet anledning til at ændre den generelle trusselsvurdering mod Danmark. Således fremstilles truslen altså som noget, der er til stede kontinuerligt, og da den aktuelle sag ikke har ændret på den, er den altså snarere at forstå som et eksempel på og bevis for denne vedvarende generelle trussel, end at den er at forstå som noget, der markerer noget nyt eller særligt *i sig selv*. Ikke mindst Scharfs eksplicitte reference til, at sagen bekræfter PET's løbende trusselsvurderinger, får denne pointe til at træde frem.

Sagen er også meget tidligt i forløbet genstand for andre former for generaliseringer i forhold til det generelle trusselsbillede. Således drages der allerede om formiddagen den 4. september 2007, samme dag som anholdelserne fandt sted tidligt om morgenen, paralleller til to andre sager om formodede terrorplaner i Danmark, nemlig Vollsmose-sagen og Glostrup-sagen (bilag 2, side 8, DR1/TV-Avisen 04.09.2007, kl. 9:48, o. 6:30 min).

Alt i alt er Glasvej-sagen den af de tre cases, der mest entydigt framer de aktuelle begivenheder som eksempel på og bekræftelse af den generelle terrortrussel mod Danmark³⁶. Udover at tilkendegive dette på pressemødet har PET også udsendt en endnu tidligere pressemeddelelse, der formidles i nyhedsudsendelserne, og som fortæller, at PET tidligt om morgenen har

³⁶ Dette billede bekræftes desuden i de nyhedsudsendelser, der omtaler den senere domsfældelse i sagen 21. oktober 2008. Idet de to anklagede dømmes for terrorplanerne, bliver det muligt for aktører som fx PET's chef Jakob Scharf og TV2's terrorspecialist Niels Brinch at fremstille den som et eksempel på en generaliseret terrortrussel mod Danmark. Truslen fremstilles i samme ombæring som en, der stadig er der, selvom Glasvej-sagen er afsluttet (eller mere præcist, foreløbigt afsluttet, idet dommen blev anket af forsvareren) (DR1/TV-Avisen 21.10.2008 kl. 18.30, TV2/Nyhederne 21.10.2008 kl. 22.00).

foretaget anholdelser af personer, der er mistænkt for terrorplaner (bilag 2, side 1, TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 8.00 o. 1:00 min). Man kan således argumentere for, at PET har fungeret som *primary definer* af sagen (Hall, Critcher et al. 1978:57). Stuart Hall og hans medforfattere (1978:57-62) argumenterer i bogen *Policing the Crisis* for, at institutionaliserede autoritative kilder, som PET må betragtes som, ofte vil lykkes med at definere den første fortolkning af en sag eller et emne. Herefter vil det være meget svært for journalister eller andre aktører senere at gennemsætte en udfordrende fortolkning af, hvad der bør betragtes som sagens kerne. Som Hall et al. formulerer det: "Effectively, then, the primary definition *sets the limit* for all subsequent discussion by *framing what the problem is*" (Hall, Critcher et al. 1978:59, kursiv i originalen).

På baggrund af sagens karakter kan der altså i dækningen åbnes et rum for at placere den inden for mere generaliserende fremstillinger af terrortruslen. Sagen fremstår således i dækningen i høj grad som eksempel på den generelle trussel, og dermed er netop Glasvej-sagen en velegnet case til at fremanalysere det billede, der mere generelt konstrueres af terrortruslen og den terroristiske identitet i nyhedsmediernes diskurser.

Det er derfor især de dele af dækningen, hvor der abstraheres til mere generaliserede perspektiver på terrortruslen, der vil være i fokus, og det er således netop den spænding mellem den konkrete sag og det generelle trusselsbillede, som jeg tidligere har fremhævet, der står centralt i analysen³⁷. Det er her væsentligt at fremhæve, at der kan ses en forskel mellem DR1 og TV2's dækning af sagen, idet der hos DR1, men ikke TV2, sker en udbredelse af terrorproblematikken til et fokus på forebyggelse af ekstremisme og radikalisering, der desuden indebærer en tidslig længerevarende dækning af sagen. DR1 har således fokus på sagen, i form af følgehistorier om netop

³⁷ Dette betyder, at jeg fravælger at bruge væsentlig plads på at analysere de dele af nyhedsdækningen, hvor der formidles om mere konkrete forhold ved den aktuelle sag som fx forløbet af anholdelser og ransagelser, politiske reaktioner og PET's vurderinger af specifikke forhold for den konkrete sag – bortset altså fra de tilfælde, hvor sådanne forhold indgår i mere generaliserede vurderinger af terrortruslen.

generelle betragtninger om ekstremisme og radikalisering, frem til 7. september, mens TV2's dækning slutter 6. september (jf. bilag 1). Idet mit fokus netop er på, hvordan sagen genererer betragtninger vedrørende det generelle trusselsbillede, vil DR1's dækning derfor have en større vægt i analysen end TV2's. Begge stationers dækning vil dog blive inddraget, idet sagen også hos TV2 fremstilles inden for rammen af mere generaliserende betragtninger om truslen fra terror.

9.1 En terrorist er en islamist er en muslim er en indvandrer – og genkendes på sin unge, mandlige, brune krop

I DR1's dækning af Glasvej-sagen fokuseres der på spørgsmålet om, hvordan man skal forsøge at undgå den radikalisering og ekstremisme³⁸, som problematiseres i kraft af at blive set som en hovedårsag til terrorisme. Hvor dækningen generelt finder sted inden for en framing, der udpeger terrortruslen som hovedproblematikken i sagen, sker der således med fokus på radikalisering en yderligere framing, hvor radikalisering udpeges som årsag til terror, og spørgsmålet om *radikaliseringens* årsager og løsninger bliver dermed et centralt tema. Hermed bliver radikalisering en potentiel trussel i sig selv. Logikken er dermed den, at for at løse problemet og søge at bekæmpe den terroristiske trussel må man søge at afværge radikaliseringen. Jeg vil i analysen af denne del af dækningen lægge mit analytiske blik på, hvilke kropslige kendetegn og andre ting der knyttes til potentialet for at blive radikaliseret og dermed at være potentiel terrorist.

I DR1's dækning er der fokus på, hvad man kan gøre for at forebygge radikalisering. Det første indslag om problemet i en specifik dansk

³⁸ Jeg vil i det følgende ikke skelne mellem begreberne radikalisering og ekstremisme, da der heller ikke skelnes mellem dem i nyhedsdækningen, hvor de bruges mere eller mindre i flæng. Dette kan hænge sammen med en implicit opfattelse af, at der er tale om radikalisering som en proces, der gør personer ekstreme i deres holdninger eller handlinger.

sammenhæng³⁹ i 21.00-udsendelsen den 5. september 2007 præsenteres på følgende måde af studieværten:

Vært: *"Som vi hørte før fra den amerikanske terrorekspert, så er det nødvendigt at få inddraget de unge og muslimerne i arbejdet med at undgå radikaliserings. Og det virker slet ikke godt nok i dag".*

Speaken er ledsaget af en grafisk tekst, der siger: *"Ingen stopper unge på vej mod terror".*

Bag værten er der et billede af nogle unge mænd med kropstegn, der kan læses som markerende en racial brunhed, foran en bygning på en gade. Fra konteksten og bybilledet at bedømme befinder de sig tilsyneladende på Nørrebro i København (bilag 2, side 83-84, DR1/TV-Avisen 05.09.2007, kl. 21.00, o. 12:30 min).

(Framegrab fra DR1/TV-Avisen 05.09.2007, kl. 21.00, o. 12:30 min)

³⁹ Der har tidligere i udsendelsen været et interview med en US-amerikansk terrorekspert, der også har været inde på radikaliserings som årsag til terrorismen.

Herefter følger et indslag, der fokuserer på radikaliseringen af unge muslimer på Nørrebro i København (bilag 2, side 84, DR1/TV-Avisen 05.09.2007, kl. 21.00, o. 13:00 min). I en voice-over fortæller journalisten, at *"her mener man"*, at Muhammed-krisen og en indvandrerfjendsk politik gør unge muslimer mere radikale. Med ordene *"her"* og *"man"*, illustrationen af voice-over'en med det samme billede som ovenfor af en gruppe uidentificerede, unge mænd samt et indledende interview med en, der præsenteres som *"en helt tilfældig ung indvandrer på Nørrebro"*⁴⁰, skabes et billede af, at det er den generelle holdning blandt de unge på Nørrebro, der selv er i risiko for at blive radikaliseret, at dette skyldes den førte indvandrerpolitik og krisen omkring Muhammedtegningerne. Således fremstilles et billede af, at de unge selv søger at legitimere deres potentielle radikalisering i bredere samfundsmæssige problematikker, der har at gøre med det at være muslim og indvandrer. Denne legitimering afmonteres dog i indslaget gennem interviews med en imam og lederen af *Fædregruppen* på Nørrebro, som begge repræsenterer det, journalisten betegner som *"eksperter"*. Her problematiseres det i stedet, at myndighedernes indsats for at modvirke radikalisering af unge muslimer er for dårlig, ligesom det påpeges, at den er forfejlet i sit fokus på at nå de unge gennem imamer. Lederen af *Fædregruppen* – der i øvrigt ikke præsenteres nærmere – peger på, at man gennem imamerne måske får kontakt med de unges forældre, men ikke med de unge selv. Om end altså også det bredere samfund her inddrages som at have medansvar for radikaliseringen, drejes fokus væk fra politiske problemstillinger og over mod samfundets manglende myndighedsansvar i forhold til de unge.

Der er flere interessante analytiske pointer, som denne sekvens kan illustrere. Først vil jeg fokusere på, hvorledes den som del af en diskurs om radikalisering tager del i en racialisering af trusselsrelationen. I sekvensen slås det fast, at indsatsen mod radikalisering er mangelfuld, og at dette kan give en øget terrorrisiko, idet *"ingen stopper unge på vej mod terror"*. Her udtrykkes altså den

⁴⁰ Jeg vil senere vende tilbage til den racialisering, der kan læses ind i præsentationen af interviewpersonen som *"en helt tilfældig ung indvandrer"*.

dobbelte potentialitet, som jeg berørte ovenfor, hvor potentialitet for terror ligger hos de radikaliserede unge, der er "*på vej mod terror*". Dette betyder, at man må flytte blikket til potentialitet for radikalisering, hvis man vil bekæmpe terror. I denne forflyttelse breddes problematikken mere ud, og der skabes rum for, at terrorismepotentialitet kan knyttes til en bred gruppe af ting, der kan blive tegn på radikaliseringsrisiko. Dermed åbner diskursen her for en læsning, hvor netop det, at 'unge' og 'muslimer' bør inddrages i indsatsen, samt at speaken ledsages af et billede af unge mænd med brune raciale kropstegn, betyder, at særligt unge muslimske mænd med disse kropstegn er i risiko for at blive radikaliseret. Her er det således også en væsentlig pointe, at racialiseringen af 'den potentielle terrorist' sker i intersektion med andre kategorier af forskel, nemlig køn, religion/kultur og alder.

Ikke mindst i kraft af disse intersektioner ser der ud til at blive reproduceret en diskurs om mandlig muslimsk farlighed, som kan genkendes i fx diskurser om muslimske mænd som at være særligt tilbøjelige til at begå voldtægt (jf. Andreassen 2007:167f). I forhold til dette billede er det særligt interessant, at forventningen om en *mandlig* potentiel terrorist fremkommer udtalt i dækningen og således underforstås som en selvfølgelighed. Det fremhæves således eksplicit, at radikalisering handler om "*unge*" og "*muslimer*", mens den mandlige kønnethed fremtræder underforstået i konteksten, hvor der vises billeder af mandlige kroppe og interviewes en mandlig "*tilfældig indvandrer*". I samme spor gøres de anholdtes mandlige køn ikke til et emne i dækningen, hvorimod andre identitetsmarkører som netop deres alder, etniske oprindelse og muslimskhed fremhæves som faktorer af betydning for deres formodede terrorplaner (dette vil jeg komme nærmere ind på længere fremme i kapitlet). Således ser det ud til, at det, at det er den mandlige og ikke den kvindelige muslim, der kan udgøre en potentiel fare, er så fasttømret, at det fremstår som en selvfølgelighed, der ikke er nødvendig at nævne. En selvfølgelighed, der muligvis netop kan tilskrives den betydningshistorie af mandlig muslimsk farlighed, som Andreassen (2005, 2007) med sit historiske studie har fundet i blandt andet DR1 og TV2's nyhedsudsendelser. Denne selvfølgelighed både be-

og afkræftes dog i øvrigt af et indslag, der har været tidligere i DR's dækning, hvor to muslimske kvinder har medvirket som cases til at illustrere pointen om, at *"ikke alle muslimer er terrorister"*, som det formuleres i indslagets voice-over (bilag 2, side 54, DR1/TV-Avisen 04.09.2007 kl. 21.00, o. 20:30 min, jf. desuden analyse af indslaget i kapitel 12). Her virker de to kvinders kvindelighed dels til at bekræfte billedet af den mandlige muslim som 'den potentielle terrorist', mens den samtidig kan virke til at stille spørgsmålet, om kvindelige muslimer kan være terrorister, *selvom* ikke alle muslimer er det, som repræsenteret ved de to medvirkende. Men bortset fra dette indslag er der en implicit mandlig kønnethed til stede i dækningen generelt hos både DR1 og TV2.

Gennem verbal- og skriftsprog samt visualitet fremstilles altså det at være ung, mandlig muslim og have brune raciale kropstegn som noget, der kan udgøre et terrorpotentiale. I kraft af sammenknytningen mellem de visuelle raciale kropstegn og tilknytningen af muslimskhed sker der desuden en intersektion mellem race og kultur/religion, der kan genkendes fra den såkaldt nye racisme, som er opstået i mange europæiske lande efter en mere eller mindre konsensusbaseret afvisning af den biologiske racisme. Denne er netop baseret på en afvisning af racebegrebet til fordel for et begreb om kulturel forskel (Hervik 2004). I danske mediediskurser er sådan en kulturel forskelslogik især i spil i form af idéen om kulturel forskel mellem en særlig muslimsk kultur og en særlig dansk kultur (jf. Hervik 2002, Yilmaz 2006, Stage 2011). Inden for denne nye racismes logik vil diskurser, der virker til at konstruere raciale kategorier, ofte hente deres forklaringselementer i diskurser, der udtrykker en kulturel og ikke en biologisk forskel mellem de konstruerede identitetskategorier. Men som den analyserede sekvens illustrerer, vil en forestillet kulturel forskel til 'det danske', som her 'det muslimske', indskrives på kroppe, der forbindes gennem kropstegn, der traditionelt er blevet knyttet til idéen om forskellige biologiske racer og dermed kan betegnes som raciale kropstegn, som fx hudfarve, hår- og øjenfarve og ansigtstræk. Dermed bliver det afgørende at fastholde konstruktionen af kropslig racialitet som et væsentligt forskningsobjekt i sig selv og ikke blot fokusere på, hvilke betydningsmæssige strukturer racismen forklares i. Det er

dog væsentligt her at fremhæve, at kropslighed ikke kun kan forstås gennem begreber om racialitet. Forestillinger om kulturel forskel kan også knyttes til kropslige kendetegn som fx beklædning, måder at pleje sit ydre på, som fx barbering, eller mangel på samme, af kropshår eller måder at bevæge sig og gestikulere på. Formålet med at bruge et begreb om race er at anerkende, at i de processer, der virker til at etablere kategorier af forskel, vedbliver de kropslige kendetegn, der traditionelt har været knyttet til idéen om biologiske racer, at have betydning (jf. desuden diskussionen i kapitel 5 om krop og race).

En læsning af, at en kulturel forskelslogik intersekerer med kropslig forskelskonstruktion i racialiseringen af 'den potentielle terrorist' – og at initiativet til at inddrage muslimer i indsatsen mod radikaliseringsrisiko må læses som en underforstået selvfølgelighed om, at radikaliseringsrisiko handler om muslimer – henter bekræftelse i det efterfølgende indslag, hvor det netop præciseres, at det er radikaliseringsrisiko af unge *muslimer*, der er tale om (bilag 1, side 84, DR1/TV-Avisen 05.09.2007 kl. 21.00 o. 13:15 min). Dermed forbigås terror, der kan være motiveret af andre ideologier end radikaliserede former af Islam, og muslimsk religiøsitet gives primat som noget, der kan blive ekstremt og føre til terror, fremfor fx kristen religiøsitet eller politisk ideologi. Sammenknytningen af den konkrete sag med det generaliserede billede af terror sker dermed ikke i selve det, der er terroristisk eller ekstremistisk, som lige så godt kunne være baseret på andre ideologier. Sammenknytningen sker så at sige på et forestillet forudgående stadie af muslimsk religiøsitet, der *forventes* at kunne føre til radikaliseringsrisiko og terror. Dermed tillægges muslimskhed som sådan betydning i forklaringen af terror, og potentialet for terror kommer til at indgå i bredere konstruktioner af racial og kulturel/religiøs forskel, idet der åbnes for en tilknytning af terrorpotentialet til kroppe, der i bred forstand læses som at 'se muslimske ud' (jf. Ahmed 2004:75,79).

Derudover tilføjes i indslaget andre tegn på radikaliseringsrisikoen. Som tidligere refereret indledes indslaget med et interview med "*en helt tilfældig ung indvandrer*" (bilag 1, side 84, DR1/TV-Avisen 05.09.2007 kl. 21.00 o. 13:00 min).

Der er her tale om en ung mand, racialet markeret med brunhed, der optræder i et voxpop-lignende interview, der indledes på følgende måde af journalisten:

"Vi spurgte en helt tilfældig ung indvandrer på Nørrebro i København".

(Framegrab fra DR1/TV-Avisen 05.09.2007 kl. 21.00 o. 13:00 min)

Herefter klippes til interviewsituationen, hvor journalistens spørgsmål høres, mens man ser ovenstående billede af den unge mand: *"Kan du forstå, at der er nogle unge muslimer, der overvejer måske at begå terror?"*

I denne sekvens er det den interviewede mands identitet som *"ung indvandrer på Nørrebro"*, der kvalificerer ham til at have en mening om, og muligvis en forståelse for, at unge muslimer overvejer terror. Desuden betyder vendingen *"helt tilfældig"*, at det indikeres, at man kunne have spurgt en *hvilken som helst*

ung indvandrer på Nørrebro for at finde nogen, der kan have forståelse for unge muslimers overvejelser om terror. Dermed kommer 'indvandrer' og det at bo på Nørrebro til at være tegn på nærhed til terroren og peger dermed også i retning af en radikaliseringsrisiko. Nørrebro er et område, hvis befolkning af unge minoritetsmænd ofte har været genstand for medieopmærksomhed. Især området omkring Blågårds Plads på Nørrebro er blevet fremstillet som et af de steder i Danmark, der med Frellos (2008) ord "... function as crystallizing symbols of a connection between violence and male ethnic minority youth" (Frello 2008:42). Tilknytningen af radikaliseringsproblematikken til Nørrebro virker således til at indskrive denne i en betydningshistorie, der allerede knytter den unge, mandlige brune krop til et voldspotentiale (jf. i øvrigt analyse af sted/lokation længere fremme i kapitlets afsnit 9.3).

Derudover sker der i interviewet med den unge mand en betydningsmæssig glidning mellem 'muslim' og 'indvandrer', kropsliggjort med den interviewede mands raciale brunhed, idet han som 'indvandrer' forventes at vide eller mene noget om 'muslimer'. Dermed nærmer 'muslim' og 'indvandrer' sig raciale betegnere, idet disse samles og glider over i en fælles visuel brunhed, der bliver synlig gennem tv-mediets billedbrug. På lignende vis fremhæver antropologen Laurie McIntosh (2014) en brug af ordet 'indvandrer' som refererende til alle, der antages at være af ikke-europæisk afstamning, og det inkluderer dermed en racialisering, hvor ikke-hvide udpeges som synlige 'andre' (McIntosh 2014:5)⁴¹.

Tilknytningen af radikaliseringspotentialer til den brune krop sker også i DR1's dækning den 7. september kl. 21.00. Her orienterer studieværten om et nyt politisk initiativ om "*Rollemodeller mod ekstremisme*", som det præsenteres i den ledsagende grafiske tekst (bilag 1, side 112, DR/TV-Avisen 07.09.2007 kl. 21.00, o. 20:00 min). Orienteringen suppleres med billeder af racielt markerede brune

⁴¹ McIntoshs studier er lavet i Norge, men jeg mener, det kan forsvares at overføre dem på danske forhold, hvor en lignende brug af indvandrerbegrebet optræder.

personer, og nogle af dem desuden med det, der kan betegnes som muslimske tegn, i form af en kvinde med hovedtørklæde og en mand i kjortel⁴².

Billederne og værtens orientering ser således ud:

⁴² I venstre side af sidste billede kan der også ses nogle racialt markerede hvide personer. Men da kompositionen af billedet betyder, at de racialt brune kroppe er i centrum, kommer disse først og fremmest til at fremstå som illustration af voice-over'ens budskab. Ligeledes vil seerens blik kunne styres i retning af de brune kroppe, hvoraf nogle desuden har tegn på muslimsk religiøsitet, i kraft af den betydningshistorie, de har, af klæbrighed til ord som 'indvandrer' og 'religiøs ekstremisme', som nævnes i den ledsagende voice-over. Denne klæbrighed bekræftes desuden af dækningens yderligere visuelle materiale, der, som vist med tidligere referencer, først og fremmest illustrerer terrorisme- og radikaliseringspotentialer med racialt markerede brune kroppe.

(Alle tre ovenfor gengivne billeder er framegrabs fra DR1/TV-Avisen 07.09.2007 kl. 21.00, o. 20:00 min)⁴³

Voice-over: *"Integrationsminister Rikke Hvilshøj vil nu bruge rollemodeller i kampen mod religiøs ekstremisme. Rollemodellerne skal være indvandrere, der har haft problemer, men som nu kan hjælpe andre unge, der har været fristet af ekstreme holdninger. Ifølge integrationsministeren skal de rådgive og vise vejen for de udsatte unge for på den måde at forebygge terror. Forslaget kommer efter flere dages debat om forebyggelse af terror efter anholdelserne i tirsdags".*

(bilag 1, side 112, DR/TV-Avisen 07.09.2007 kl. 21.00, o. 20:00 min)

I voice-overen her knyttes den potentielle terror til *religiøs* ekstremisme, der i kraft af den visuelle repræsentation af personer med muslimske tegn, samt af konteksten i øvrigt, må underforstås som *muslimsk* ekstremisme. Desuden knyttes den som tidligere også til indvandrere og unge, og således bekræftes det hidtidige fremanalyserede billede af 'den potentielle terrorist' også her. Men derudover kan der hentes andre analytiske pointer fra både billeder og voice-over i denne sekvens.

Samtidig med at potentialet for at blive terrorist på billederne her tilskrives den brune krop, skabes der også en distance mellem disse kroppe og det hér, hvorfra 'vi' betragter kroppene. I sig selv etableres der emotionel distance til kroppene i kraft af, at de i et eller andet omfang knyttes til radikaliserings og terror og dermed repræsenterer noget, der truer 'os' og vil 'os' ondt. Men også billedkompositionen skaber distance mellem dem, der er afbildet, og seerne. Flere af personerne på første og tredje billede vender sig væk fra kameraet, og de er filmet på lang afstand, mens det andet billede kun viser de filmende personers

⁴³ Efter de tre gengivne billedsekvenser illustreres voice-over'ens reference til den specifikke sag af politibetjente, nogle i uniformer og andre i hvide heldragter, der udforsker det sted på Glasvej, hvor der har fundet anholdelser sted. Således knyttes altså de generaliserede betragtninger også visuelt til den specifikke sag, idet billederne er genkendelige fra andre dele af dækningen af sagen.

rygge, og deres brug af hætter giver desuden et indtryk af, at de ikke ønsker at blive filmet og dermed at blive set af 'os'. Derudover efterlader det første og det tredje billede et indtryk af, at personerne på dem måske ikke er klar over, at de bliver filmet, idet de ikke viser nogen opmærksomhed for kameraet (måske med undtagelse af to børn, der noget af tiden kigger hen imod kameraet). Alt i alt skabes der altså en distance mellem disse personer, der som brunt markerede kroppe illustrerer problemerne med ekstremisme og radikalisering, og seeren, der sammen med mediet holder sig på afstand. På samme måde som frygten for terror får os til at holde os på afstand af objektet for vores frygt i form af terroristen (Ahmed 2004:62f), er afstanden til den brune krop som tegn på terror her skabt gennem brugen og kompositionen af billeder. Billederne efterlader en oplevelse af, at 'vi' ikke tør nærme os 'dem', men må snige os til at beskue dem på afstand. Og billedet af de tre, der er filmet fra ryggen, kan virke til at bekræfte, at 'vi' har grund til at frygte 'deres' nærhed, idet 'de' faktisk ikke ønsker at blive set af 'os', og således måske kan have noget at skjule.

Ved analysen af det visuelle materiale, der tydeligt opstiller en relation mellem de afbildede personer og beskueren, træder det frem, at racialiseringen af 'den potentielle terrorist' ikke bør betragtes som en afgrænset etablering af én racial kategori. Snarere må konstitueringen af raciale kategorier betragtes som noget, der sker i kraft af markeringer af forskelle (jf. kapitel 2, 5 og 7). Således er den emotionelle og rumlige distance med til at etablere en forskel mellem et racialt markeret truende 'dem' og et ikke umiddelbart racialt markeret truet 'os' – i form af et hér, hvorfra 'vi' betragter dem. Selvom 'vi'et ikke i umiddelbart fremstilles som racialt markeret i udsendelserne, vil jeg dog alligevel foreslå, at det repræsenterer racial hvidhed. Netop den manglende markering af race er karakteristisk for konstruktionen af hvidhed (Dyer 1997:1-2), ligesom den binære modstilling til racialiserede kroppe, herunder den brune krop, bærer på en betydningshistorie af hvidhed (jf. kapitel 2 og 5). Således kan man i diskurserne om truslen fra terror og den tilknyttede muslimske radikalisering se en (re-)produktion af en os/dem-relation som konstituering af en hvid/brun racial forskel – og dermed hvidhed og brunhed som raciale kategorier. I denne

proces er billedbrugen et væsentligt element, idet der i kraft af den distance, der skabes mellem beskuer og de afbildede, netop sker en sammenknytning af de afbildedes raciale kropstegn som noget, der sammen med betegnelserne 'muslim' og 'indvandrere' markerer en forskel mellem dem og det umarkerede hvide subjekt, hvorfra de betragtes.

En anden væsentlig pointe i analysen af billederne er, at det ikke er åbenlyst, om personerne på billederne bør ses som illustration af dem, der er i risiko for at blive radikaliseret, eller som illustration af rollemodellerne. Derfor kan billederne læses som en illustration af 'dem', det vil sige dem, der ikke er 'os', og som nu er eller tidligere har været "*fristet af ekstreme holdninger*", som værten udtrykker det, og dermed på den ene eller anden måde kan relateres til potentialet for radikalisering og terror. Hermed træder billedbrugen tydeligt frem som netop racialisering af 'den potentielle terrorist'. Idet det er umuligt at vurdere, hvilke konkrete subjekter personerne på billedet refererer til, er disse personers eneste funktion at *illustrere* og dermed at vise de kroppe, som radikaleringen og terrortruslen kan tilknyttes. Her er det desuden relevant at bemærke, at der ikke længere kun er tale om unge, mandlige kroppe, idet billederne også viser børn og en kvinde med muslimsk hovedtørklæde. Dette kan på den ene side læses som en åbning af kønnetheden af 'den potentielle terrorist' til også at kunne inkludere kvindelige muslimer. Men jeg vil dog snarere foreslå en læsning af dette som, at om end terrorpotentialet mere specifikt placeres hos de unge mænd, så fremstilles radikaliseringsprocessen som noget, der kan inkludere også de unge mænds familiære eller andre nære relationer til medlemmer af, hvad der kan betegnes som samme 'muslimske kultur'. Ikke mindst tilstedeværelsen af børn peger på en sådan læsning, da disse markerer en familiær relation mellem sig selv og de voksne, de er sammen med på billederne.

I tilknytning hertil må det overvejes nærmere, hvilke analytiske perspektiver der ligger i, at de potentielle terrorister karakteriseres som 'unge'. Til det at være ung vil jeg foreslå, at der også kan knyttes voice-overens omtale af dem, der er i risiko for at blive radikaliseret, som "*udsatte*" og som nogle, der kan "*friste[s]*" af

ekstremisme. Med disse formuleringer fremstilles de potentielle terrorister ikke som nogle, der nødvendigvis repræsenterer en ondskab i sig selv, men snarere som en form for ofre for ekstremismen, som dermed underforstås som at stamme fra et andet sted. Dermed ligger der også en underforståelse af, at de 'unge' kan reddes fra ekstremismen af 'os' og 'vores samfund'. I kraft af sin ungdom er 'den potentielle terrorist' således en, der stadig kan formes, ikke alene af radikale islamistiske miljøer, men også, som her, ved, at samfundet påtager sig en opdragende rolle i form af at give de unge nogle rollemodeller, der kan vise dem på rette vej. I formuleringen "*Ingen stopper unge på vej mod terror*", som er den grafik, der ledsager dele af den tidligere refererede sekvens om radikaliserings, ligger desuden en forståelse af, at der her er tale om en bevægelse, hvor radikaliserings er et skridt *på vejen mod terror*. Radikaliserings fremstår dermed som en bevægelse, der skridt for skridt flytter disse "*unge*" væk fra det stedlige hér. Men idet det sker i skridt, åbnes mulighed for, at de unge kan stoppes på vejen, om end 'ingen' gør det nu. Rollemodellerne kan dermed ved deres gode eksempel virke til at trække de unge hen imod det hér, omkring hvilket 'vores' samfund er centreret, og væk fra det dér, hvorfra ekstremismen og terrorismen stammer, og som de unge kan fristes af.

I sin analyse af globale diskurser om *War On Terror* finder Bhattacharyya (2008:52-58) ligeledes en repræsentation af terrorisme, hvor denne bevæger sig væk fra blot at blive fordømt som uforklarlig ondskab. Hun fremhæver en diskurs, hvor unge mænds tiltrækning til terrorisme forklares med deres forældres, og først og fremmest deres mødres, forsømmelse af dem. Også i danske nyheder omhandlende kriminalitet blandt minoritetsmænd har deres familier været bragt i spil som det sted, hvor kriminaliteten har rod (Andreassen 2005:91). I et perspektiv, hvor det er 'den potentielle terrorists' familie, der patologiseres, kan det danske, eller vestlige, samfund fremstilles som et, der netop må træde til og hjælpe disse unge på rette vej, når deres forældre ikke har kunnet gøre det. Med forslaget om at bruge rollemodeller, som integrationsministeren citeres for i dækningen af Glasvej-sagen, kan der på lignende måde læses en antagelse om, at de unge ikke har en baggrund med

forældre eller andre netværk, der er i stand til at varetage det opdragelsesmæssige ansvar. Også billedernes repræsentation af børn og den muslimske kvinde inddrager 'familien' som del af problematikken omkring radikaliserings og terror. På lignende vis inddrages også de unges forældre i det tidligere refererede indslag om radikaliserings på Nørrebro fra den 5. september (jf. side 111). Her fremsættes det, at 'myndighedernes' indsats mod radikaliserings ikke er god nok. En af årsagerne, der fremhæves af den interviewede leder fra *Fædregruppen*, er, at myndighederne ved at gå i dialog med imamer kun har nået de unges forældre, men ikke de unge selv. Hermed indikeres det, at de unges forældre ikke er i stand til at sætte ind over for de unges radikaliserings, men at myndighederne må træde i stedet for forældrene og etablere en mere direkte opdragende relation til de unge. At den interviewede repræsenterer en organisering, der hedder 'Fædregruppen', indikerer i forlængelse heraf en forventning om, at de unges fædre (og muligvis mødre) ikke selv er i stand til at varetage det opdragelsesmæssige ansvar, som disse andre fædre i form af *Fædregruppen* til dels har påtaget sig, men som de samtidig appellerer til de statslige myndigheder om at tage del i ansvaret for. Som det kan læses af den tidligere refererede grafik, er der netop "ingen", der stopper de unge, og derfor må der appelleres til, at myndigheder, fx gennem brug af rollemodeller, varetager det opdragelsesmæssige ansvar af de unge. I dette perspektiv kan man sammenlæse de to sekvenser fra henholdsvis den 5. og den 7. september som nogle, der fremstiller det danske samfund, repræsenteret ved dets myndigheder, som et, der må trække disse unge væk fra deres kulturelle/religiøse baggrund med ekstremisme, der frister i den ene ende, og inkompetente familierelationer eller andre opdragelsesnetværk i den anden.

Idet der sker denne inddragelse af 'den potentielle terrorists' kulturelle/religiøse og familiære baggrund som det, der kan betyde, at den unge trækkes væk fra 'os' og hen imod terrorismen, vil jeg foreslå, at de primære forskelsmarkører, der virker til at konstruere den terroristiske position, må betragtes som netop den kulturelle/religiøse samt den raciale, som dog kommer mere implicit til udtryk. Selvom disse intersekerer med køn og alder som mere specifikt udpegende for

'den potentielle terrorist', er det dels dennes kulturelle/religiøse baggrund, der trækker ham (*sic!*)⁴⁴ hen imod ekstremisme og terrorisme og væk fra 'os'. Og idet den kulturelle/religiøse kategori 'muslim', som tidligere vist, klæber til brune kroppe og andre racialiserende udtryk som især 'indvandrere', markeres også en racial forskel. Dette betyder også, at der sker en bredere racialisering af det sociale rum. Dette kan illustreres som et, hvor kroppe orienteres mellem et dér, der knyttes til brunhed, og et racialet umarkeret hér, der knyttes til hvidhed, og hvor denne forskel henter forklaring i forestillinger om kulturel-religiøs forskel mellem 'dem', der er dér, og 'os', der er hér. Således er det altså den intime forbindelse mellem kultur/religiøsitet og racialiseret kropslighed, der betyder, at diskurser, der primært artikulerer en kulturalisering af terrorismeproblematikken, også indebærer en racialisering af denne.

Afværgelsen af radikaliserings ved at trække de unge hen imod 'os' indebærer desuden en bestræbelse på at knytte de unge til de demokratiske værdier, 'vores' samfund forestilles som centreret omkring. Det sker i form af, at den refererede sekvens følges af en kort udtalelse fra integrationsministeren, som blandt andet siger, at hun håber, at initiativet kan hjælpe de unge med at finde en identitet i Danmark inden for de demokratiske rammer. Dermed skabes et billede af, at en tilnærmelse til 'vores' hér også indebærer en værdimæssig orientering i forhold til demokrati. Rollemodellerne foreslås altså som intervention i de unges vej mod terror, og samtidig som nogle, der kan vise dem den rette vej til 'os', i form af at tilslutte sig 'vores' gode værdier, der i samme bevægelse fraskrives de unges religiøse/kulturelle baggrund, som trækker dem i den modsatte retning. Desuden breddes idéen om intervention ud til at omfatte kriminalitet mere generelt, idet udtalelsen fra integrationsministeren følges af et indslag om erfaringer med rollemodeller, der har været brugt i Gellerup i Århus for at "*holde unge indvandrere ude af kriminalitet*", som værten formulerer det. Dermed kommer indsatsen mod terrorisme til i bredere forstand at handle om at føre de unge væk fra deres religiøse/kulturelle baggrund og hen imod det hér, som 'vi' er

⁴⁴ Som tidligere argumenteret for sker der en mere eller mindre udtalt kønning af den terroristiske identitet som mandlig. Derfor bruger jeg her bevidst 'han' til at referere til 'den potentielle terrorist'.

centreret omkring, for at de kan blive gode samfundsborgere i 'vores' demokratiske samfund. Udover at holde sig fra ekstremisme og terror indebærer dette altså også en generel lovlighed og en demokratisk værdiorientering. Men det er samtidig en væsentlig pointe, at det er disse kroppers ungdom, der gør det muligt at trække dem hen imod os. Det at være ung kommer dermed på den ene side til at virke stigmatiserende i form af at markere den *unge* mandlige, brune krop som potentiel terrorist, mens det samtidig er kroppens ungdom, der tillader et forandringspotentiale i forhold til, at den kan fravristes den terroristiske position og blive en god samfundsborger.

DR1's nyhedsdækning af det, der i udgangspunktet var en konkret sag om anholdelser af enkeltindivider mistænkt for terrorplanlægning, har altså her, i interaktion med politikeres og fagpersoners reaktioner på sagen, bevæget sig over til at handle om spørgsmål, der mere bredt har at gøre med indvandrere, kriminalitet og integration, herunder problemer tilknyttet unges identitetssøgen i deres position mellem det demokratiske danske samfund og deres kulturelle/religiøse og familiemæssige baggrund, der har været utilstrækkelig til at føre dem 'den rette vej'. Udover at billederne tilskriver brune kroppe risikoen for radikaliserings og potentiel terror, betyder denne kontekst, at der sker en glidning, hvor terrorisme gøres til del af et bredere problemfelt, der knyttes til 'indvandrere', og således virker også dette som en racialiserende proces, idet kroppe, der 'ser ud som indvandrere', generelt tilskrives risiko for at blive radikaliseret og potentielt terrorister. Når ord på den måde glider over i hinanden, kan de gennem deres betydningshistorier komme til at klæbe sammen. Ahmed (2004) argumenterer for, at tegn, objekter og kroppe kan klæbe og blive klæbrige gennem deres historie for, hvordan de er blevet udtrykt sprogligt, og især hvordan deres kontakt til andre tegn, kroppe og objekter er artikuleret (Ahmed 2004:89f, jf. desuden kapitel 5). Ahmed peger på, at 'Islam' eller det 'at se muslimsk' ud er eksempler på tegn, der klæber til objektet for terrorfrygten (Ahmed 2004:76), hvilket ser ud til at finde bekræftelse i dækningen af Glasvej-sagen. Man kan desuden i dette perspektiv argumentere for, at 'muslim', 'indvandrer' og 'den brune krop' allerede bærer på en historie,

hvor de er klæbet til hinanden (jf. Andreassen 2005), og at de derved lettere kommer til at klæbe til 'terrorisme', når denne knyttes til 'noget muslimsk' og dermed kan komme til at optræde som tegn på den terroristiske trussel.

I DR1's dækning af Glasvej-sagen sker der altså en meget tydelig racialisering, hvor det, der kan betegnes som racial brunhed, at 'se muslimsk ud' eller 'se ud som en indvandrer', konstrueres som en racial kategori. At den konstruerede raciale kategori kan beskrives lige adækvat med disse forskellige betegnelser vidner netop om raciale kategoriers åbne og elastiske karakter (jf. kapitel 5). Når jeg bruger termen kategori, er det således også en smule misvisende for det, der konstrueres i empirien. Snarere er der tale om, at der sker en sammenknytning af kropslige kendetegn, hvorved kroppe med disse tegn forbindes til hinanden. Det er denne sammenklæbning af kroppe og kropstegn, jeg udtrykker med begrebet 'racial kategori'. Idet de kropslige kendetegn, der knyttes sammen, både indeholder tegn, der kan betegnes som racialt brune, som at 'se muslimske ud' og som at 'se ud som en indvandrer', kan den konstruerede raciale kategori således udtrykkes meningsfuldt med alle disse betegnelser. Man kunne desuden foreslå endnu flere betegnelser, der passende kunne beskrive kategorien, som fx at 'se ud som en andengenerationsindvandrer' eller at have 'mellemøstligt, arabisk eller vest-/sydasiatisk udseende'. Kategorien afgrænses således heller ikke præcist i empirien, hvilket forklarer, at jeg ind imellem har vekslet mellem at bruge de forskellige betegnelser alt efter, hvilken der fremtræder mest tydeligt i de specifikt analyserede sekvenser. Det væsentlige for min analyse er således ikke, hvordan den specifikke raciale kategori kan karakteriseres. Snarere ønsker jeg at pege på, at der sker en sammenknytning af kropslige kendetegn, som virker til at forbinde kroppe med sådanne tegn, eller nogle af dem, til hinanden og markere en forskel mellem dem og den racialt umarkerede position af hvidhed, samtidig med at de tilskrives betydning for det terroristiske potentiale hos personer med disse kropstegn.

Selvom jeg har illustreret racialiseringen af trusselsrelationen med eksempler fra DR1's dækning, kan der også identificeres racialiseringsprocesser i TV2's

dækning. Her kan fremhæves et eksempel, hvor TV2's egen terrrorspecialist, Niels Brinch, udpeger de lighedspunkter, der er mellem Glasvej-sagen og de to tidligere danske terrrorsager Glostrup-sagen og Vollsmose-sagen. Han fortæller, at de mistænkte henholdsvis dømte gerningsmænd alle har boet i Danmark, men sammenligner dem derudover på følgende måde:

"Men det er folk af forskellig na-... eh... øh... forskellig oprindelse. Men alle sammen tilsyneladende på en eller anden måde tilsyneladende involveret i Islam, og alle sammen kommende fra lande, hvor Islam... eller spiller en fremtrædende rolle. Så det vil nok være rimeligt at antage, at det er muslimer, der desværre igen her er tale om".

(bilag 2, side 32, TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 12.00, o. 31:00 min)

Idet Brinch her fremhæver både den etniske andethed og muslimskheden, kan man argumentere for, at der sker en generalisering af i hvert fald den del af terrortruslen, som de tre sager repræsenterer, til at kunne hente forklaring i de formodede gerningsmænds etniske andethed og muslimskhed.

Selvom racialiseringsprocesser således kan identificeres i både DR1 og TV2's udsendelser, valgte jeg at fremhæve DR1's, da de her fremstod med flere interessante analytiske perspektiver. Ikke desto mindre er det væsentligt at fremhæve en af de sekvenser fra TV2, hvor terrortruslen knyttes til 'indvandrere', idet den tilbyder et supplerende perspektiv til det billede af terrortruslen, som det hidtil analyserede radikaliseringsstema fra DR1 har tilvejebragt. Her lægges vægten på, at de anholdte *ikke* kan betragtes som havende det, der almindeligvis betragtes som integrationsproblemer, idet de er i beskæftigelse. I dækningen bliver dette fremstillet som særligt bekymrende, som det udtrykkes i citatet her, hvor Anja Dalgaard-Nielsen, der på

interviewtidspunktet forskede i radikalisering ved Dansk Institut for Internationale Studier⁴⁵, interviewes af studieværten:

Vært: *"Men det skræmmende er jo sådan set, at nogle af de her, i hvert fald fire af dem er tilsyneladende velfungerende og har jobs her i Danmark, er det noget I ser i de øvrige studier?"*

Anja Dalgaard-Nielsen: *"Ja, altså man må sige, det er et fællestræk ved en række af de europæiske sager, og det er selvfølgelig fra et samfundsmæssigt synspunkt særdeles bekymrende. Det stiller også et spørgsmålstejn ved nogle af de traditionelle forklaringer på radikalisering, på terror, der typisk har peget på at der kan være tale om fx politisk undertrykkelse eller økonomisk marginalisering, mangel på uddannelse og den slags, men det er der jo ikke tale om i de her tilfælde, der er andre faktorer på spil".*

(bilag 2, side 59, TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 22.00, o. 15:00 min)

Inden citatet har Dalgaard-Nielsen fortalt, at andre årsager til terror kan være, at Al-Qaeda kan tilbyde en *"alternativ identitet"* til især *"første-, anden-, tredjengenerationsindvandrere"*, der befinder sig i en identitetssøgen, som blandt andet er igangsat af en oplevelse af at befinde sig midt mellem to kulturer, den europæiske og fx en pakistansk kultur. Derudover peger hun på, at sociale netværk kan spille en rolle i videreførelsen af de ideologiske budskaber og disses rodfastelse hos individet (bilag 2, side 58-59, TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 22.00, o. 15:00 min).

Det ovenfor citerede spørgsmål fra værten kan læses som, at det er *"skræmmende"*, at 'vi' med 'vores' gode samfund *ikke* har været i stand til at forhindre terror, idet de anholdte *til trods* for, at de er velfungerende i kraft af at være i beskæftigelse, har haft planer om terror. Hvor der i DR1's fokus på manglende tilknytning til 'vores' samfund og håb om en løsning gennem brugen

⁴⁵ Siden er Dalgaard-Nielsen blevet ansat som chef for PET's afdeling for forebyggende sikkerhed (PET 2008).

af rollemodeller åbnes for, at de unge *kan* hjælpes ved at blive tilpasset vores samfund, er der i TV2's vinkel en større lukkethed i forhold til muligheden for at bekæmpe radikaliseringen og dermed terrorismen. Her tillægges kulturelt identitetsmæssige forhold, som det at være splittet mellem kulturer, større betydning end de sociale forhold, som DR1 med sit fokus på rollemodeller og statsdrevet intervention i de unges livsbane vægter. Hermed sker der altså i sekvensen fra TV2 en større tilknytning af terrorpotentialer til spørgsmålet om individers identitet, som noget mere eller mindre iboende individet og dermed uforanderligt, snarere end fx sociale forhold, der indbyder til et samfundsmæssigt ansvar for forandring og intervention. Man kan argumentere for, at der i TV2's dækning repræsenteres en racialisering, der refererer mere til idéen om racialiseret eksklusion fra det danske nationale fællesskab, hvor der hos DR1 kan ses en fremstilling, der peger mere i retning af en racialiseret hierarkisering inden for nationen, hvor de racialiserede unge positioneres som underordnede i den forstand, at de har brug for hjælp for at kunne indpasses og udfylde en plads inden for nationens organiske helhed (jf. kapitel 5).

Andreassen (2005) peger på, at beskæftigelse i danske nyheder gennemgående optræder som den mest direkte vej til integration i samfundet (Andreassen 2005:260). Dermed kan værtens udtrykte oplevelse af, at det er skræmmende, at personer i beskæftigelse har haft terrorplaner, også læses som udtryk for en dybere angst for en demontering af disse forestillinger om, at man bliver en god og veltilpasset samfundsborger gennem beskæftigelse. Heri kan desuden indlæses en angst for, at det er 'os' selv som samfund, der producerer terrorrisikoen, såfremt de anholdtes velfungerenhed er noget, der kan tilføre forklaring til deres terrorplaner. Med Dalgaard-Nielsens fremhævelse af de identitetsmæssige årsager til terror kan sekvensen dermed udtrykke en forestilling om, at personer med sådanne splittede kulturelle identiteter kan optræde som velfungerende borgere i det danske samfund, samtidig med at de på grund af denne identitetsmæssige uforanderlighed udgør en terrorrisiko. Således kan der åbnes for en læsning af terroristidentiteten som knyttet til individer, der er i stand til at infiltrere 'vores' samfund og dets privilegier som fx

gode jobs og uddannelsesmuligheder og her blande sig i mængden af almindelige borgere i kraft af at være velfungerende (jf. Maira 2009 og Rygiel 2008 for lignende analysepointer). Når værten som 'vores' repræsentant udtrykker, at det er "*skræmmende*", kan der således også være tale om udtryk for en angst, der kan opstå i kraft af, at noget truende befinder sig tæt på 'os', og dermed at det, som i kraft af dets affektive og kulturelle afstand til 'os' burde være eller forventes at være langt væk, faktisk kan befinde sig midt iblandt os. Man kan sige, at forestillingerne om truslen fra terror forstyrrer billedet af 'den racialiserede anden' som en, der kan passes ind i den samfundsmæssige helhed, idet denne, selvom han (*sic!*)⁴⁶ tilsyneladende udfylder sin position her, i kraft af sin mere essentialiserede forskellighed fra 'os' alligevel kan udgøre en fare. Man kan sige, at der skabes en usikkerhed i forhold til netop spørgsmålet om, hvorvidt det at 'se muslimsk ud' eller 'se ud som en indvandrer' markerer eksklusion fra eller underordning inden for den danske nation. Dermed inviteres til, at kroppe, der 'ser muslimske ud'/'ser ud som en indvandrer', netop kan positioneres på forskellig måde i forhold til det danske 'os', og dermed er det netop væsentligt at studere den racialiserede rumlige orientering i specifikke kontekster og sammenhænge.

Ved en sammenlæsning af DR1's og TV2's dækning af sagen står det altså mere åbent, hvordan tegnene på det, man kan betegne som mere traditionelle integrationsproblemer, som især manglende beskæftigelse, kan knyttes til terrortruslen. I udsendelserne fremstilles tegn på manglende integration, som fx ikke at være velfungerende og i beskæftigelse, på den ene side som noget der forventes at være tegn på terrortruslen, idet de overhovedet fremhæves som forhold af relevans for forståelsen af truslen fra terror og muslimsk radikaliserings. På den anden side fremhæves det, at flere af de anholdte i den specifikke sag havde jobs og dermed var at betragte som integrerede. Men i kraft af at dette fremstilles som overraskende og særligt skræmmende, markerer det et brud med det forventede billede af truslen og kan dermed samtidig virke bekræftende for et generaliseret billede af truslen som knyttet til traditionelle

⁴⁶ Som tidligere er der her tale om en bevidst brug af 'han' til at referere til 'den potentielle terrorist', der er genstand for en underforstået mandlig kønning.

integrationsproblemer såsom manglende beskæftigelse. Ikke desto mindre kan man i lyset af disse modsatrettetheder argumentere for, at terrortruslen ikke *nødvendigtvis* reproducerer de grænsedragninger, der traditionelt har markeret brune kroppe forskel til 'os', som fx udtrykt i diskurser om integration (jf. Yilmaz 2006:109f). I det mindste må den betragtes som at virke til at sætte spørgsmålstejn ved disse. Således kan terrortruslen ikke nødvendigvis knyttes til de tegn, 'vi er vant til' at kigge efter for at få øje på problemer hos 'den racialiserede anden', som fx integrationsproblemer. Truslen kan så at sige 'være forklædt' af de potentielle terroristers tilsyneladende velfungerenhed. Den mandlige, brune krop træder her ved siden af den forventede adfærd som ikke-integreret problemidentitet, og det kan skjule truslen og dermed forstærke den. Så selvom min analyse bekræfter McIntoshs (2008:3-4) pointe om, at "those marked by the 'stigmata of difference' are thrust into the centre of the racialized discourses regarding the 'problem' of immigrant integration", så er det altså samtidig en væsentlig pointe, at karakteren af dette 'problem' samtidig forhandles i kraft af den specifikke måde, hvorpå det repræsenteres af de forskelsmarkede kroppe i specifikke situationer.

Selvom der altså findes disse forskelle i vinklingen af terrorproblematikken hos DR1 og TV2, er det en væsentlig pointe, at terrortruslen racialiseres i begge mediers dækning, idet den begge steder henter forklaring i forestillinger om kultur/religiøsitet, der gøres kropsligt genkendeligt via visuelle repræsentationer af brune kroppe og racialiserede betegnelser som fx 'indvandrere' (af første, anden eller tredje generation). Hvor der hos DR1 *overvejende* kan læses en fremstilling af brunheden/indvandrerheden/muslimskheden som noget, der kan give en risiko for en socialt betinget vildfarelse hos unge mænd mod ekstremisme, fx fordi denne kulturbaggrund kan betyde, at 'ingen' tager hånd om de unge, kan der hos TV2 *overvejende* læses en forestilling om, at det er den kulturelle identitet, der, i kraft af at være splittet, i sig selv kan udgøre en radikaliseringsrisiko.

9.2 Med eller uden skæg: terroristen iblandt os

I lyset af at den forventede problemadfærd for de racialiserede 'indvandrere'-kroppe, som dårlig eller manglende integration i form af især beskæftigelse, ikke nødvendigvis kan virke til at udpege de potentielle terrorister, er det værd at se nærmere på, hvilke tegn der ellers knyttes til terrorpotentialitet. Her fremtræder tegn på muslimsk religiøsitet som relevante, ikke mindst i kraft af at terror knyttes til islamistisk ideologi.

En sekvens fra DR1 kan illustrere, hvordan tilstedeværelsen eller fraværet af muslimske tegn har betydning for, hvorledes den mandlige, brune krop positioneres. Her fremstilles den som at bevæge sig mellem det, der kan betragtes som henholdsvis 'terrorpotentialitet' og 'almindelighed', i betydningstilskrivelsen til den. I sekvensen beskriver DR's reporter de anholdte i Glasvej-sagen, som han har set til retsmøderne. Han beskriver deres udseende på følgende måde:

"Der var tale om, må man sige, helt almindelige unge 2.g-drenge, at se på i hvert fald. Løse bukser og hættetrøjer, kort hår, og ubarberet, men ikke langt skæg".

(bilag 2, side 51-52, DR/TV-Avisen 04.09.2007, kl. 21.00, o. 6:00 min)

Her udtrykker journalisten, at man ikke kan se på folk, om de er potentielle terrorister, idet de anholdte ligner almindelige 'andengenerationsindvandrere-drenge', som "2.g-drenge" er udtryk for. Således udtrykker han altså på den ene side, at '2.g-drenge' kan være almindelige og tildeler dermed den racialiserede position af 'andengenerationsindvandrere' en vis nærhed til 'os'. Men samtidig markerer han en racial forskel mellem 'os' og disse drenge, idet de netop betegnes '2.g-drenge' og ikke blot 'drenge'. Men som mistænkte terrorister ligger der en underforståethed om, at de anholdte ikke er almindelige, ligesom det udtrykkes af journalisten, at de blot er almindelige "at se på i hvert fald". Idet journalisten fremhæver de anholdtes 'almindelige' tøjstil, og at de ikke har langt

skæg, kan der her læses en forventning om, at mistænkte terrorister *ville* have haft tegn på muslimsk religiøsitet som fx fuldskæg og særlig beklædning (jf. fx Social- og Integrationsministeriet 2012:24, hvor skæg og islamiske klædedragter fremhæves i beskrivelsen af salafistisk islamiske miljøer). Det almindelige udseende træder altså frem i kraft af *fraværet* af muslimske kendetegn, der dermed bringes i spil som noget, der *både* i sin forventede tilstedeværelse og sit faktiske fravær kan optræde som tegn på terror. Denne usikkerhed i forhold til tilknytningen af muslimske tegn til terrorrisikoen tildeler den unge, mandlige, brune krop i sig selv et større potentiale for terror. Når mistænkte terrorister kan se ud som almindelige '2.g-drenge' peger det på, at enhver '2.g-dreng' i princippet kan være potentiel terrorist. Idet man ikke kan se på en person, om han (*sic!*)⁴⁷ er terrorist, skabes et billede af, at terroristen går rundt iblandt os som en potentiel fare, der kan vise sig når som helst. Som den velfungerenhed, jeg fremhævede i forrige afsnit, kommer altså også de anholdtes almindelige udseende til at fremstå som noget, der skjuler 'den potentielle terrorist' og dermed kan virke til at stimulere en oplevelse af frygt for den terroristiske fare som én, der kan skjule sig hvor som helst.

En sekvens, der ligeledes er fra DR1, illustrerer denne pointe meget tydeligt. Sekvensen er introduktionen til DR1's første samlede aftenrykssendelse om sagen den 4. september kl. 18.30. Her klippes der i hurtigt tempo mellem værtens oprids af sagen, PET's chef Jakob Scharfs udtalelser ved et pressemøde og et interview med en overbo til en af de anholdte. Ordlyd og billeder i sekvensen ser således ud (jf. bilag 2, side 36, DR1/TV-Avisen 04.09.2007, kl. 18.30, 0:00 min):

⁴⁷ Som tidligere er der her tale om en bevidst brug af 'han' til at referere til 'den potentielle terrorist', der er genstand for en underforstået mandlig kønning.

Vært: *"Godaften og velkommen til en tv-avis, der i høj grad vil være præget af, at vi i dag fik en ny terrrorsag på dansk jord. Otte unge mænd anholdt for at planlægge terror mod Danmark, efter at politiet i nat gennemførte ransagninger 11 forskellige steder i Storkøbenhavn"*

Klip til

Jakob Scharf (chef for PET): *"... at der efter vores opfattelse er en direkte forbindelse i denne sag til ledende personer i Al-Qaeda"*

Klip til

Vært: *"...lyder vurderingen fra chefen for politiets efterretningstjeneste"*

Klip til

Kvinde: *"Jamen, det er nogle ganske søde mennesker, der bor i lejligheden under mig"*

Klip til

Vært: *"men de ganske søde mennesker havde altså ifølge politiet planer om et bombeangreb"⁴⁸*

⁴⁸ Udover de viste billeder ledsages sekvensen af flere billeder af politibetjente og -biler samt af opgang, boligblok og et værelse fra et af anholdelsesstederne (bilag 2, side 36, DR1/TV-Avisen)

Gennem krydsklip mellem på den ene side PET's chef og værten, der sammen opstiller de anholdtes farlighed, og på den anden side den intetanende underbo skabes der en særlig dramatik, der netop er centreret omkring den problematik, at selv 'vores' *"ganske søde"* naboer, uden at 'vi' har en chance for at opdage det, kan udgøre den store trussel, som det er at have *"planer om et bombeangreb"* og *"direkte forbindelse [...] til ledende personer i Al-Qaeda"*. Terroren kan dårligt komme tættere på end til dem, der bor lige over, under eller ved siden af, og således skabes der altså her et billede af, at uanset hvor tæt 'den potentielle terrorist' er på 'os', er 'han' i stand til at skjule sig for 'os'. Derudover er det værd at bemærke, at sekvensen her kan virke til at tilskrive den racialet umarkerede position af det 'os', der er hér, en kropslig hvidhed. Både 'vores' myndigheder, i form af PET's chef, samt 'vores' repræsentanter, i form af værten, der taler på vegne af 'os', og underboen, hvis sted 'vi' inviteres til at sætte os i, repræsenteres af personer, hvis kroppe er racialet markeret som hvide. Disse kroppe kan dermed være med til at tilskrive hvidhed til den racialet umarkerede position af det hér, hvorfra det sociale rum orienteres, mens denne position dog stadig fremstilles som racialet umarkeret, idet hvidheden ikke fremhæves eller tilskrives forklaringskraft for noget eller på anden måde tillægges betydning.

I et indslag, der ligeledes er fra DR1's dækning, fremkommer der flere bud på, hvilke tegn der kan pege i retning af terrortruslen og dermed gøre terroristen genkendelig for 'os' (bilag 2, side 66-67, DR1/TV-Avisen 05.09.2007 kl. 18.30, o. 9:00 min). Her beskrives en af de anholdte som værende del af en familie, der ifølge naboer *"har ændret sig markant de senere år"*, som journalisten formulerer det i sin speak. Hvor familien tidligere altid har hilst på naboerne, er de blevet *"mere fjerne og indelukkede"*. Desuden fortælles det i speaken, at faren og den anholdte ifølge naboer havde anlagt fuldskæg cirka to år tidligere, men at den anholdte havde barberet skægget af igen et par måneder inden anholdelsen. Som afrunding peger journalisten i sin speak desuden på, at den anholdte har *"ændret sig fra at være en ganske almindelig teenagedreng, som spillede fodbold med de*

04.09.2007, kl. 18.30, o. 0 min). På grund af billedernes store pladskrav har jeg desuden valgt ikke at indsætte alle indklipsbilleder af værten.

andre, til at gå i kjortel og holde sig på afstand" (bilag 2, side 67, DR1/TV-Avisen 05.09.2007 kl. 18.30, o. 10:00 min)⁴⁹.

Her foreslås det, at den proces, der kan føre til terrorisme, indeholder en bevægelse fra at være "*almindelig teenagedreng*", der spiller fodbold, til "*at gå i kjortel og holde sig på afstand*". Hermed udtrykkes dels, at denne proces indebærer overkommelsen af en kulturel distance mellem fodbold og det at gå i kjortel, og dels fremstilles processen også som en, der etablerer en rumlig distance i kraft af at "*holde sig på afstand*". Desuden er almindeligheden også i spil, men her i form af noget, som den anholdte tidligere *har* været, men har bevæget sig væk fra i sin vej mod terror og ekstremismen. Således bliver terror her til resultatet af en bevægelse væk fra samfundet, som fx udtrykt gennem afstanden til naboerne, og fra det almindelige liv, der kendetegner 'vores' samfund. Hvis denne sekvens sammenlæses med de tidligere analyserede sekvenser fra DR1 om radikaliserings og rollemodeller, kan den her beskrevne bevægelse væk fra det almindelige samfund betragtes som netop den bevægelse hen imod den terroristiske position, som søges bremset af en statslig intervention med rollemodeller. Desuden bliver det i sekvensen om den anholdte, der har ændret adfærd, også fortalt, at det er hele den anholdtes familie, der har ændret adfærd, og at hans far også har anlagt fuldskæg. Heri kan der således læses, at den anholdte ikke har haft en familie, der har været i stand til at stoppe hans ekstremisme og terrorplaner, idet denne snarere fremstilles som at have taget del i den religiøse radikaliserings, som underforstås som forklaring på hans terrorplaner. Således ser fremstillingen af den konkrete sag her ud til at bekræfte billedet af, at terrorpotentialer er noget, der involverer 'den potentielle terrorists' familiære og kulturelle baggrund.

Som nævnt er også i dette indslag fuldskægget, eller manglen på samme, i spil som et tegn på terror. Først fremstår anlæggelse af fuldskæg som del af den

⁴⁹ Også TV2 fremhæver den samme anholdtes kjortel, samt i øvrigt at han går med muslimsk hat, har fuldskæg og ofte går i moske (bilag 2, side 57, TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 22.00, o. 12:00 min).

proces, hvor den anholdte og hans familie har distanceret sig fra det samfund, de tidligere har været del af, som fx repræsenteret ved de naboer, som de tidligere har hilst på. Idet det nævnes, at den anholdte for nylig har barberet fuldskægget af igen, kunne det umiddelbart synes oplagt, at han hermed fraskrives noget af terrorpotentialet. Dog vil jeg foreslå, at der i kraft af, at den anholdte netop er mistænkt for terrorplaner, snarere inviteres til en læsning, hvor barberingen af det fuldskæg, som ifølge vidner *har* været der, fremstilles som, at den anholdte har villet forklæde sig og dermed skjule sin identitet som potentiel terrorist. Dermed er det ikke tilstedeværelsen af skægget som sådan, der kan ses som tegn på terror, men snarere hvordan skægget eller manglen på samme indgår i den kontekst og den situation, som de kroppe, der i kraft af deres racialiserede 'indvandrerhed' fremstår som potentielle terrorister, placeres i; herunder også hvordan de relateres til 'os' som det subjekt, der møder dem. I indslaget her bliver fuldskægget først læst som udtryk for den anholdte som en trussel mod os, og siden bliver det manglende fuldskæg læst som et forsøg på at forklæde sig og dermed kunne udgøre en endnu større trussel, idet det afskærer os muligheden for at få øje på truslen og beskytte os mod den. Dette indslag kan dermed underbygge en læsning af, at den almindelighed, som de anholdtes udseende tilskrives af den tidligere citerede reporter, er en slags forklædning, der betyder, at terroristen kan skjule sig iblandt os.

Dermed kan tilskrivelsen af almindeligt udseende til den unge, brune, mandlige krop på den ene side fungere som noget, der tillader den brune krop at nærme sig eller tage del i 'vores' samfund. Men samtidig kan det, på den anden side, være noget, der knytter en særlig farlighed til den unge, brune, mandlige krop, idet det almindelige udseende kan være en forklædning for terroristen. Dermed må tilskrivningen af almindelighed til unge, mandlige, brune kroppe betragtes som noget, der på én gang skaber en tilnærmelse og en distancering af disse kroppe til 'os' og hér. Man kan sige, at tilnærmelsen først og fremmest udtrykkes som en kulturel tilnærmelse, idet det udtrykkes, at den unge, mandlige, brune krop faktisk *kan* være almindelig. Men samtidig distanceres denne krop affektivt, idet almindeligheden samtidig etableres som noget, der kan skjule

tilstedeværelsen af en trussel, hvorved den almindeligt udseende, unge, brune, mandlige krop positioneres som en, vi *kan* have grund til at frygte. Selvom tegn på religiøs adfærd som fx fuldskæg og kjortel på den ene side fremstilles som noget, der adskiller 'den potentielle terrorist' fra den almindelige unge, mandlige, brune krop, tilføjes disse samtidig en usikkerhed, idet det også bliver muligt at forklæde religiøsiteten ved fx at barbere skægget af eller klæde sig i almindeligt tøj. Således kan den unge, mandlige, brune krop – med eller uden skæg – som sådan fremstå som potentiel terrortrussel.

Jo mere usikre tegnene på terror forekommer, des større potentiale kan tilskrives den unge, mandlige, brune krop *i sig selv* for at kunne befinde sig i situationer, hvor den vil blive læst som tegn på terrortruslen. Her fremstår skægget som et meget tydeligt symbol for denne spændetrøje for den mandlige, brune krop⁵⁰. Hvis man(d) anlægger fuldskæg kan man(d) mistænkes for at være islamistisk terrorist, hvis man(d) barberer sig, kan man(d) mistænkes for at være *forklædt* islamistisk terrorist. Oplevelsen af en sådan spændetrøje kan man læse om i Hassan Preislers roman *Brun mands byrde* (2013), der bygger på personlige oplevelser med at leve som brun mand i en hvid verden. Han skriver om sine overvejelser inden en tur med den københavnske metro:

"Men jeg skal ikke møde min skaber, jeg skal møde mine medpassagerer i metroen, og de er mænd og kvinder med tasker og iPhones og klapvogne og aviser, og de ser op, når jeg træder ind med min kuffert, og jeg spørger mig selv, om flest vil tro, de ser en bombe i mit bælte, hvis jeg barberer mig, eller hvis jeg lader skægget stå, og jeg ser mig i spejlet, og jeg bliver gal, og jeg gør oprør mod mig selv, og jeg smider trimmeren fra mig og begynder forfra. 'Har du lyst til at lade dig trimme eller ej?' spørger jeg, men jeg kan ikke kende svaret fra frygten, så jeg vælger den midterste indstilling, for den er lidt af hvert: Den er pakistansk og dansk, den er muslim og ateist, den er Hassan og Preisler" (Preisler 2013:59).

⁵⁰ Selvom der i Glasvej-sagen især fokuseres på *unge* mænd, ser det ud til, at denne spændetrøje også kan tilskrives lidt ældre brune, mandlige kroppe, som det følgende eksempel med Preisler, der er i 40-årsalderen illustrerer.

I citatet her beskriver Preisler, hvordan han i kraft af sin brune krop er begrænset af det hvide blik i sine handlinger. Han er ikke i stand til at tage stilling til, hvordan han egentlig ønsker sit skæg, fordi han ikke kan handle uden om det hvide blik, som potentielt kan læse ham som terrorist. I kraft af sin brunhed må han orientere sig inden for et raciale skema, der netop er informeret af den betydningshistorie, der er knyttet til den mandlige, brune krop som potentiel terrorist og dermed som en, der kan generere frygt i mødet med andre (jf. Fanon 2008 [1967]:84f, Ahmed 2004:62-67). Det er et sådant raciale skema, som nyhedsdækningen kan tage del i produktionen af ved at tilskrive den mandlige, brune krop en betydning, hvor både tilstedeværelsen og fraværet af skæg kan læses som tegn på terror. Et skema, der som illustreret med Preisler, kan gøre det umuligt for den mandlige, brune krop at orientere sig i verden.

Noget, der også er relevant at fremhæve her, er, at diskurserne om truslen fra terror kaster lys over, at andethed ikke kun er et spørgsmål om kropslige kendetegn og deres betydningshistorie, men må relateres til den kontekst og specifikke situation, som andetheden produceres i. Her er en væsentlig pointe, hvorledes kroppe indgår i relationer til det subjekt, de mødes med. Det samme tegn på en brun, mandlig krop, nemlig det at være barberet, kan både læses som almindelighed og som en skærpet terrortrussel, i kraft af at det forventede islamistiske skæg er skjult med barberingen. Dermed kan den racialisering, der foregår i kraft af, at kropslige kendetegn tilskrives betydning, som her i forhold til terrortruslen, ikke forstås adskilt fra den situationelle kontekst, den finder sted indenfor. I eksemplet fra Preislers bog må orienteringen af hans brune krop netop forstås i rammen af at være situeret i en metro. Metrotog og andre offentlige transportmidler optræder ofte som reelle eller potentielle terrormål⁵¹, hvilket er medvirkende til, at Preislers brune krop kan positioneres som en trussel og dermed kan give ham denne usikkerhed i forhold til, hvordan han skal orientere sig for at undgå, at metroens øvrige passagerer skal blive bange for, at

⁵¹ Som de mest prominente eksempler herpå kan nævnes terrorangrebene mod tog- og bustrafikken i Madrid 2004 og London 2005.

han er terrorist. Hvis man i stedet forestillede sig den mandlige, brune krop i situationen som fx jobansøger til en jobsamtale, ville den situation måske i højere grad give anledning til, at jobansøgeren ville overveje at signalere fx velintegreret for at opnå en relation af nærhed til interviewerens position. Den brune krops situerede relation til subjektet for den raciale umarkerede position af hvidhed, i forhold til hvilken den er gjort racial forskellig, relaterer således den brune krop i en bestemt position af afstand. Dermed kan den raciale kategori af brunhed ændre karakteristika, alt efter hvilken situationel relation til 'os' den positioneres i.

9.3 Rum og race: nation og ghetto

Som jeg har været inde på tidligere i analysen, knyttes ekstremisme og radikaliserings flere steder til en bevægelse væk fra 'os' og det, der fremstår som 'vores' samfund. Dette peger i sig selv på, at der også i kulturaliseringen og racialiseringen af trusselsrelationen samtidig etableres en rumlig distance mellem hér og dér, der desuden, som vist, også kan læses af dele af dækningens visuelle elementer. Men der er også sekvenser i dækningen, hvor der mere direkte sker en racialisering af rumlighed, der virker til at udgrænse brunhed fra det nationale. Dette sker i kraft af, at brune kroppe positioneres på en måde, hvor de befinder sig uden for eller på kanten af det nationaliserede, danske rum, som de samtidig hævder tilhører til i kraft af at bo der. Dette sker både gennem tilknytning af de anholdte terrormistænkte til de lande, hvor deres 'oprindelse' eller 'baggrund' placeres, og det sker gennem fremhævelse af de steder, hvor de anholdte eller andre, der relateres til terrortruslen, bor.

I DR1's dækning af Glasvej-sagen bliver de otte anholdte præsenteret på følgende måde:

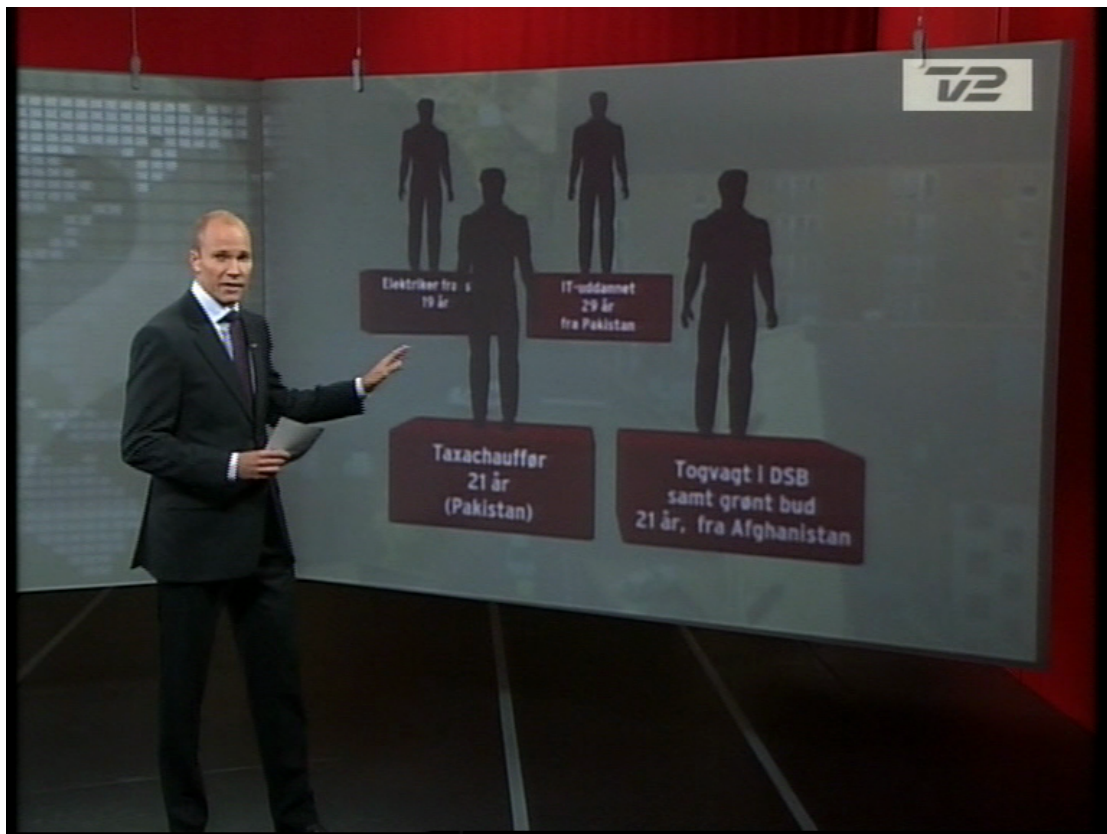

(Framegrab fra DR1/TV-Avisen 04.09.2007 kl. 21.00, o. 1 min)

"De otte anholdte er mellem 19 og 29 år og af udenlandsk oprindelse. Ifølge PET har de anholdte afghansk, pakistansk, somalisk og tyrkisk baggrund, og seks af de anholdte er danske statsborgere, mens to har opholdstilladelse"

(bilag 2, side 49-50, DR1/TV-Avisen 04.09.2007 kl. 21.00, o. 1:00 min)

Også på TV2 fortælles det af værten, at *"alle otte anholdte har udenlandsk baggrund, men seks af dem er danske statsborgere"*. For fire af de anholdte fortæller værten yderligere oplysninger om deres beskæftigelse, oprindelseslande, alder og beboelsesområder, og heraf fremhæves de to, som præsenteres som *"hovedmændene"*, og som i øvrigt er blevet varetægtsfængslet. Informationerne illustreres med følgende grafik:

(Framegrab fra TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 22.00, o. 13 min)

I sekvenserne her sker der det, at betegnelserne 'afghansk', 'pakistansk', 'somalisk' og 'tyrkisk', der i udgangspunktet refererer til nationalitet, bliver gjort til betegnelser for 'oprindelse' og 'baggrund', samtidig med at de samles under de mere generaliserende betegnelser "*udenlandsk oprindelse*" og "*udenlandsk baggrund*". Ved at bruge disse begreber om 'oprindelse' og 'baggrund' vil jeg argumentere for, at de – i udgangspunktet – nationale kategorier, 'afghansk', 'pakistansk', 'tyrkisk' og 'somalisk', bliver konstrueret som etniske kategorier. Hvis nationalitet betragtes som at være relateret til en idé om selvbestemmelse for det nationale folk i form af fx en stat (Fenton 2010:52), bliver de anholdte frataget nationalitet, i og med at de betegnes i kraft af deres 'oprindelse'. De knyttes hverken til nationaliteten i det land, de bor i, nemlig Danmark, og ej heller til nationaliteten i deres oprindelseslande, idet denne netop 'kun' er repræsenteret som en 'oprindelse' eller 'baggrund' – hvis betydning i øvrigt ikke specificeres nærmere. Dermed kommer betegnelsen af dem ved deres 'oprindelse' og 'baggrund' snarere til at repræsentere dem som værende af en

anden *etnicitet* end den danske, en term som netop traditionelt refererer til en idé om afstamning eller herkomst, men som ikke knytter denne til en vilje eller ret til selvbestemmelse, som er det forhold, der især adskiller 'nation' fra 'etnisk gruppe' begrebsligt (Fenton 2010:52). Desuden betyder generaliseringen af disse forskellige nationale 'oprindelser' som 'udenlandske', at det væsentlige ikke her er de anholdtes relation til de specifikke lande, men snarere netop det at de har en ikke-dansk, udenlandsk 'baggrund' eller 'oprindelse'. Yderligere kan brugen af silhuetter til at illustrere de anholdte betyde, at disse lettere kan komme til at fremtræde som repræsentanter for personer med 'udenlandsk oprindelse', end hvis de havde været repræsenteret gennem fotografier, der havde afbildet dem som individer⁵².

I forlængelse heraf kan Benedict Andersons (2001 [1983]) opmærksomhed på nationalismens og racismens forskellige sproglighed fremhæves. Han argumenterer for, at racismen netop borttager individer deres nationalitet ved at give dem betegnelser som fx "skævvøje" eller "neger" (Anderson 2001 [1983]:207-208). Hermed er det hans pointe at vise, at de racistiske betegnelser refererer til den fysiske fremtoning og dermed er noget, der ikke kan bortviskes eller ændres. Til forskel herfra, argumenterer han, tænker nationalismen i historiske skæbner, og dermed peger han på, at nationalismens sprog åbner for, at man kan inviteres ind i det forestillede fællesskab af nationen. Derfor mener han ikke, man bør betragte racisme som noget, der er tilknyttet nationalisme (Anderson 2001 [1983]:204-210). Som min analyse viser, kan den diskurs om oprindelse, som er til stede i empirien, ligne en racisme, der, som Anderson peger på, sprogligt fratager individer deres nationalitet. Om end der ikke refereres til de anholdtes fysiske fremtoning, men til noget, der kan begrebsliggøres som *etnicitet* eller kultur, sker dette netop på en måde, hvor de fratages nationalitet, idet referencen netop går på deres 'oprindelse'. Selvom vi ikke ser de anholdtes kroppe, betyder fremstillingen af dem som 'etniske andre', at 'vi' ser dem som markeret af en racial forskel til 'os'. Men i modsætning til

⁵² Hermed er det ikke min intention at antyde, at journalisterne bevidst har valgt at illustrere de anholdte grafisk med silhuetter fremfor fotografier. Det må formodes, at de manglende billeder skyldes enten etiske retningslinjer og/eller manglende tilgængelighed.

Andersons argument om, at man dermed må tænke racisme som adskilt fra nationalisme, mener jeg, at min analyse viser det modsatte. Som vist er det netop gennem brugen af nationalismens sprog, at de anholdte fratages deres nationalitet, idet nationalitetsbetegnelserne bruges til at tilskrive dem etnicitet og race. Dette umuliggør på den ene side, at de kan inkluderes i den danske nation, idet brugen af nationalitetsbetegnelserne som race- og etnicitetsmarkører ekskluderer dem fra denne i kraft af, at de fremstilles som hørende til andre nationer. Men samtidig fratages de også tilhøret til disse nationer, idet de netop reduceres til steder for 'oprindelse'. De er så at sige frataget nationalitet som sådan, og nationalismens sprog vil derfor ikke kunne inkludere dem. Idet de i kraft af deres 'oprindelse' markeres som en 'anden' i forhold til den danske nation, vil en inklusion heri være nødt til at gå gennem et sprog, der racialiserer dem gennem en markering af dem som ikke 'naturligt' tilhørende nationen. Dette kan fx ske ved brug af betegnelser som 'anden etnisk oprindelse', 'nydansker', 'danske muslimer' eller lignende betegnelser, der på den ene side tillader en vis inklusion, men samtidig konstruerer en position af andethed, der blandt andet gøres genkendelig på raciale kropstegn.

Når Anderson når til den modsatte konklusion, hænger det i mine øjne sammen med, at han ikke har øje for de raciale kategoriers elasticitet. Han ser ud til at opfatte race som refererende til faste kategorier af kroppe, idet han skriver (som oversat i den danske oversættelse af hans bog): "Negre er takket være den usynlige tjærekost til evig tid negre. Jøder, Abrahams sæd, forbliver jøder, uanset hvilket pas de bærer, eller hvilke sprog de taler og læser" (Anderson 2001 [1983]:208). I modsætning hertil har jeg netop argumenteret for, at raciale kategorier må erkendes som elastiske og åbne. Som fx Gilroy påpeger, betyder dette netop, at den samme raciale betegnelse som fx 'sort' i forskellige sociale og historiske kontekster kan udpege forskellige kroppe som sorte (Gilroy 2002 [1987]:36, jf. også kapitel 5). 'Negre' er altså ikke "til evig tid negre", som Anderson argumenterer for. Det er netop denne åbenhed i de raciale kategorier, der betyder, at de i deres konstruktion kan trække på nationalistiske diskurser,

som dermed kommer til at tage del i tilskrivningen af mening til dem, fx i form af at fungere som etniske markører, som jeg har argumenteret for her.

I forlængelse heraf kan en pointe fra Hage (1998) fremhæves. Han viser i sin interviewbaserede undersøgelse af australsk nationalisme, hvordan australsk nationalitet knyttes til hvidhed. Her argumenterer han for, at manglende hvidhed betyder, at man ikke kan opnå samme 'naturlige' nationalitet og dermed samme tilhør til nationen, som dem, der på grund af deres hvidhed opfattes som fødte australiere (Hage 1998:55f). Det er en væsentlig pointe i Hages perspektiv, at nationalitet ikke er noget, man enten har eller ikke har, men derimod bør betragtes kumulativt, som noget man kan have mere eller mindre af. Man kan således tilegne sig national kapital⁵³ og dermed et vist tilhør til nationen, men den tilegnede nationale kapital vil aldrig kunne opnå samme status som den 'medfødte' nationalitet, der blandt andet indeholder en synlig hvidhed (Hage 1998:49-56). Hvis man skal følge Hage, er det dermed netop i den kropsliggjorte andethed, som er kendetegnende for racismen, at man finder grænsen for indlemmelse i nationen. Således må altså racistiske og nationalistiske diskurser forstås som intimt forbundne. Igen peger det på, at i det omfang, 'den racialiserede anden' inkluderes i nationen, vil denne i kraft af sin kropslige ikke-hvidhed stadig fastholdes i positionen af en racialiseret andethed, som fx 'nydansker' eller 'af anden etnisk oprindelse'.

Gilroy kritiserer også Anderson for hans adskillelse af nationalisme og racisme og peger i den forbindelse på, at den nyere ofte begrebsliggjort som kulturelle racisme netop retter opmærksomheden mod den nationale grænsedragning, idet den er del af de mekanismer, der regulerer inklusion og eksklusion (Gilroy 2002 [1987]:45). Således er det et helt centralt udgangspunkt for intersektionen mellem nationalitet og race, at det nationale overhovedet tænkes i forhold til grænser. Hvad, der karakteriserer nationalitet som kategori i forhold til fx

⁵³ Hage benytter begrebet 'national kapital' i overensstemmelse med den teoriramme, han befinder sig indenfor, og som er inspireret af Bourdieus begreber om forskellige kapitalformer, som fx økonomisk og kulturel kapital, og som aktører kan besidde mere eller mindre af (jf. fx Järvinen 2000).

etnicitet og race, er, at dets grænsedragning ikke kun tænkes i kraft af mere diffuse og foranderlige størrelser som kropstegn og kultur, men at grænsedragningen også er rumlig, idet den er knyttet til konkrete geografiske grænser og adgangen til dette fysiske rum og de rettigheder, der følger med hertil. Denne form for grænsedragning betyder, at personer, der flytter sig over de nationale grænser, overhovedet *kan* betegnes som fx indvandrere og dermed som nogle, der ikke er 'født til' at befinde sig i landet, idet de er 'født til' et andet land. På den måde kan der opstå en opfattelse af, at disse har mindre ret til nationen end dem, der er 'født til den', som også Hage er inde på. Ligeledes kan det, at man flytter sig fra en nation til en anden, betyde, at man inden for en nationalistisk logik kan betragtes som fejlplaceret, som ikke at være på sit 'rette sted'. Nationalismens rumlige grænsedragning mellem nationer tilfører altså legitimitet til en opfattelse af, at nogle har mere ret til et særligt rum end andre. Dermed kan der også åbnes for en læsning af, at terrortruslen kan være begrundet af, at nogle befinder sig på det forkerte sted. Den tidligere refererede betydningsmæssige glidning, hvor terrorpotentialer artikuleres inden for bredere diskurser om indvandrere og integration kan bakke denne læsning op, idet der også heri ligger en underforståethed om, at der er tale om nogle, der ikke 'naturligt' hører til i Danmark, men som er kommet til landet og har svært ved at tilpasse sig.

Dermed bliver det i intersektionen mellem nationalitet, etnicitet og race, at der sker en tilpasning mellem racialiserede kroppe og det nationaliserede rum. Dels kommer den idé om etnicitet, der kan genkendes i udtryk som 'udenlandsk oprindelse', til at nærme sig racebegrebet, idet etniciteten fremstår som noget, der kan nedarves ved netop at være 'oprindelse'. Desuden betyder klæbrigheden af betegnelsen 'indvandrer' – af første, anden eller tredje generation – til bestemte raciale kropstegn, som er meget til stede i de tidligere refererede sekvenser, at dette begreb virker til at tilpasse kropslighed og retten til det nationaliserede rum, idet en betegnelse, der signalerer manglende tilhør til nationen, fremtræder som racial markør. Den brune krops tilknytning til 'indvandrerens' umuliggør, at denne kan have et 'naturligt' tilhør til nationen. Et

typisk spørgsmål, som en ikke-hvid krop i det hvide, nationale rum ofte stilles, nemlig "*hvor kommer du fra?*", er netop udtryk for det hvide subjekts orientering af den ikke-hvide krop som en, der ikke 'naturligt' hører til. Og det er dette spørgsmål om tilhør, der ikke vil kunne tænkes uden et perspektiv om det nationale. Det er netop den nationale rumlige grænsedragning, der kan afstedkomme en så tydelig, og i sammenfletningen mellem den banale nationalismes og racismes logikker også *legitim*, markering af tilhør. Her kan det altså se ud til, at begreber om 'oprindelse' og 'baggrund', der kan ligne idéer om etnicitet, har den medierende funktion, som jeg med Gilroy (2002:xxiii-xxiv) var inde på i kapitel 4, hvor man med samme begrebsbrug om etnicitet kan udtrykke en både nationalistisk og racistisk informeret praksis.

I dette perspektiv kan det foreslås, at betegnelsen af de anholdte som værende af udenlandsk oprindelse eller baggrund relaterer til idéen om forskel mellem en dansk national majoritet, der 'naturligt' tilhører nationen, på den ene side, og etniske minoriteter, der synliggøres på deres ikke-hvide kroppe, på den anden. Truslen fra terror placeres altså hos de etniske minoriteter, og idet deres etniske minoritetsstatus fremhæves i forbindelse med den konkrete terrorsag og bliver udgangspunkt for generaliseringer om 'indvandreres' og 'muslimers' risiko for radikaliserings, tilskrives den betydning for terrortrusselsrelationen.

Her indgår diskurser om terrortruslen altså i konstruktionen af raciale kategorier, der i kraft af at få frataget deres nationalitet bliver positioneret i et asymmetrisk magtforhold til den nationale, danske majoritet. Således er racialiseringen informeret af den magt, der kan knyttes til den oplevede ret til det nationale rum. Hvor hvidhedens 'naturlige' tilhør til den danske nation betyder, at en person med hvide kropstegn kan fremhæve sin danske nationalitet og dermed hævde sin ret til det nationale rum, betyder andre kroppe racialiserede eksklusion fra 'det danske', at disse vil have vanskeligt ved at gøre det samme. Idet de racialiserede kroppe fratages deres nationalitet, efterlades de inden for det specifikke nationale rum med muligheden for at påtage sig fx en racial eller etnisk minoritetsidentitet.

Med disse refleksioner om de potentielle terroristers fejlplacering i Danmark i baghovedet kan det umiddelbart forekomme paradoksalt, at de anholdte samtidigt ret præcist lokaliseres til de specifikke områder i Danmark, hvor de bor, som fx i denne grafik, hvor deres beboelsesområder er udpeget på et kort:

(Framegrab fra TV2/Nyhederne 04.09.2007, kl. 22.00, o. 11 min)⁵⁴

Jeg vil dog foreslå, at der heri ikke ligger et paradoks, men snarere en bekræftelse af, at den potentielle terrortrussel fraknytted det nationale, idet de anholdte netop bliver knyttet til nogle specifikke afgrænsede områder og ikke til det nationaliserede danske rum som sådan. Man kan sige, at der skabes et billede af, at de anholdte er kommet fra deres nævnte oprindelseslande og så er blevet dumpet ned i disse lokalområder uden at have noget med det danske samfund at gøre, udover selvfølgelig den trussel de udgør mod det. Udtrykket 'terrorcelle',

⁵⁴ På dette kort mangler den centrale Glasvej at være markeret. Dette skyldes, at denne adresse, som var der, hvor der også fandt en evakuering sted, efterfølgende fremhæves selvstændigt både grafisk og i studieværtens speak.

som er almindeligt anvendt i forhold til netop terrorisme i vestlige lande, og som også er i anvendelse i de analyserede nyhedsudsendelser (fx bilag 2, side 36, DR1/TV-Avisen 04.09.2007 kl. 18.30, o. 0:00 min), bekræfter en sådan læsning.

I forhold til spørgsmålet om lokalitet sker der i øvrigt i Glasvej-sagen også en generalisering, hvor det ikke kun kommer til at handle om de anholdtes specifikke beboelsesområder – disse dvæles der i øvrigt ikke meget ved, udover at de nævnes. I det tidligere omtalte fokus på radikaliserings, som DR1 vægter i sin dækning, fremhæves beboelsesområdet Gellerup i Århus. Dels interviewes en person, der præsenteres som en, der har en særlig viden om radikaliserings blandt andet på baggrund af, at han bor i Gellerup, der præsenteres som havende en høj andel af 'indvandrere' i beboersammensætningen⁵⁵ (bilag 2, side 84, DR1/TV-Avisen 05.09.2007 kl. 21.00, o. 14:00 min, jf. også analyse af samme sekvens i kapitel 12). Dels fremhæves Gellerup som et af de steder, man har forsøgt sig med at bruge rollemodeller for at "*holde unge indvandrere ude af kriminalitet*" (bilag 2, side 112, DR1/TV-Avisen 07.09.2007, kl. 21.00, o. 21:00 min). Da ingen af de anholdte i sagen bor i Gellerup, fremstår det her tydeligt, at det, der er i fokus, ikke her er en konkret udforskning af de anholdtes beboelsesområder, men snarere handler om den generelle karakteristik af dem, der er i fare for at blive radikaliseret og potentielt blive terrorister. Her er der tale om, at denne risiko netop placeres i afgrænsede områder med mange indvandrere. Ved at inddrage Gellerup sker der en betydningsmæssig tilknytning til diskurser om *ghettoer*, som Gellerup ofte benævnes som i danske medier. I danske nyhedsmedier repræsenteres ghettoer typisk som områder uden for samfundet, hvor parallelle eksistenser er vokset frem (Andreassen 2005:246-250). Ved at inddrage Gellerup lokaliseres 'den potentielle terrorist' til ghettoer og deres parallelle livsform, og dermed styrkes læsningen af terrortruslen som en, der har ophav udenfor eller på kanten af det danske samfund, eller som noget ikke-dansk i Danmark. Dermed underforstås en banal-nationalistisk fortolkningsramme, hvor noget i kraft af sin ikke-danskhed kan fremstå som fejlplaceret i Danmark.

⁵⁵ Udover at bo i Gellerup præsenteres den interviewede som jurist/advokat, som formand for *Multikulturel Forening* og som at have palæstinensiske rødder.

I et lignende spor om terrorens stedlighed er der sekvenser i empirien, der knytter terrorismens farlighed sammen med dens evne til at trænge gennem nationale grænser. I både DR1 og TV2's dækning sammenlignes Glasvej-sagen med nogle terroranholdelser, der finder sted i Tyskland dagen efter de danske anholdelser. De bliver blandt andet sammenlignet i kraft af, at det formodes, at de anholdte i begge sager har modtaget træning i lejre i Pakistan. Hermed knyttes altså en del af terrorens oprindelse til Pakistan. Yderligere fortælles det, at de anholdte i Tyskland er del af en terrorgruppe, der blev startet i Uzbekistan, men, som det formuleres af en af TV2's journalister, har "*udbredt sig*" til det meste af det centrale og sydlige Asien og siden også er begyndt at rekruttere i Tyskland (TV2/Nyhederne 05.09.2007 kl. 19, o. 10:30 min). Med termen 'udbredt sig' bliver der skabt et billede af den terroristiske trussel som et bevægeligt og muligvis voksende legeme, der trænger igennem nationale grænser i dets spredning ud i verden og hen imod 'os'. Sammen med tilknytningen til specifikke lokalområder og ghettos, og betegnelsen 'terrorcelle', ser man for sig den terroristiske trussel som en, der med oprindelse i lande i regioner som Central-/Sydasien og Mellemøsten (eller hvad der i vestlige diskurser har været konstrueret som Orienten (jf. Said 2002 [1978])), spreder sig ud, gennemtrænger de nationale grænser og trænger ind i de vestlige nationer for her at forme enklaver af terroristisk fare eller potentialet herfor. Dermed inviteres til en læsning, hvor det bliver et konstitutivt element i konstruktionen af den terroristiske fare, at den ikke er national. Den er dels transnational i kraft af at gennemtrænge nationale grænser, og dels er den etnisk anderledes i forhold til majoriteten, når den befinder sig inden for en nations territorium. Diskurserne om terrorens stedlighed betyder altså, at den knyttes til et dér, der distanceres til det hér, omkring hvilket det danske sociale rum udfoldes. Terrorudspringets distance til 'os' bliver dermed markeret simultant gennem forestillinger om kulturel og racial forskel og stedlig afstand, som i øvrigt fletter sig sammen med den affektive distance, der generelt er til stede i etableringen af en relation mellem noget truende og noget truet.

Derudover er det væsentligt at fremhæve, at der med den betydningsmæssige tilknytning til ghettobegrebet også kan følge et klasseperspektiv, idet det især er områder med almennyttige lejeboliger, der betegnes ghettoer (Andreassen 2005:250). Desuden er lav indtægt og uddannelse samt arbejdsløshed blandt de officielle kriterier fra 2013 for definitionen af en ghetto (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2013)⁵⁶. Dermed knytter den rumlige udgrænsning sig tæt til de racialiseringsprocesser, der finder sted i diskurser om integration, idet der i begge tilfælde sker en intersektion mellem race og klassebaserede problematikker som fx arbejdsløshed og lav eller manglende uddannelse.

Dermed er der altså ikke kun tale om, at terrortruslen racialiseres og placeres udenfor, på kanten af eller afsondret fra nationen, men også, at den tilknyttes de socialt lave klasser, i form af arbejdsløse, kort- eller uuddannede og mennesker med lav indkomst. Derudover knyttes den sammen med et bredere problem med kriminalitet, som illustreret med DR's case om rollemodeller til forebyggelse af kriminalitet i Gellerup, og som desuden er en faktor, der også er i spil i udpegningen af ghetto-områder (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2013). Diskursen om terrortruslen bevæger sig hermed ind i en bredere konstruktion af samfundsmæssig afvigelse. Her kan den blive del af det, som Hall et al (1978) betegner en betydningsspiral, hvor noget, der anses som fx et socialt problem, som her ghettoproblemet, kan accelereres ved at blive tilskrevet mere og mere alvorlige kendetegn som fx kriminalitet og terrorisme, hvilket fx kan bruges til at legitimere særligt strenge samfundsmæssige tiltag over for det, der opfattes som problemet (Hall, Critcher et al. 1978:223f). Et eksempel på dette er, at unges kriminalitet er blevet brugt som legitimt grundlag til på politisk plan at arbejde for, at det skal blive nemmere for boligselskaber at smide såkaldte 'problemfamilier' ud af deres lejligheder i Vollsmose-området i Odense (Munch 2012). Vollsmose figurerer ofte som en af landets mest berøgtede ghettoer, og desuden er en af de danske sager af afværget terror opkaldt efter bydelen, som

⁵⁶ De øvrige kriterier for at betegne et område som en ghetto er andelen af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande og andelen af straffelovsdømte (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2013).

*Vollsmose-sagen*⁵⁷, fordi de anholdte herfra boede i byområdet. Et andet eksempel er, at det efter en dom for terrortræning mod to unge dansk-somaliske mænd blev debatteret på blandt andet TV2's regionalkanal TV2 Østjylland, om deres boligselskab skulle kunne smide dem ud af deres lejligheder (Pedersen 2013).

For at opsummere kan det siges, at den stedlighed, der knyttes til terrorpotentialet, skaber to bevægelser, der hver især fraknytter 'den potentielle terrorist' det nationale. Dels betyder fokus på den anholdtes oprindelse, at disse etnificeres, gøres til etniske minoriteter, og dermed fraknyttes idéen om national selvbestemmelse. Desuden betyder lokaliseringen af terrorismepotentialet til ghettoer, at det placeres uden for det nationaliserede danske rum. Dette sker, fordi ghettoer netop bærer på en betydningshistorie, hvor de knyttes til en forestilling, der kan skitseres som en form for parallelsamfund eller enklaver af andethed, der, om end de findes inden for den nationale jurisdiktion og det nationale territorium, kan betragtes som værende uden for samfundet, afsondret herfra, eller som fejlplaceret heri.

Desuden kan det se ud til, at der med ghettobegrebet sker en intersektion mellem klasse og race som kan ligne den, der sker i diskurser om integration, idet beskæftigelse her fremtræder som et betydningsfuldt element. Når der tales om ghetto og manglende integration, sker der således en tilknytning til idéer om en social underklasse med ingen eller dårlig tilknytning til arbejdsmarkedet, der i kraft af disse begrebers samtidige reference til at handle om 'indvandrere' skaber en intersektion mellem racial brunhed og underklasse som noget, der knyttes til det generaliserede billede af terrortruslen.

⁵⁷ Retssagen i Vollsmose-sagen blev indledt dagen efter anholdelserne i Glasvej-sagen, altså den 5. september 2007. Dermed rapporteres der også herfra i de samme udsendelser, hvor Glasvej-sagen er dækket, hvilket er med til at styrke et billede af en mere generel terrortrussel mod Danmark samt dennes tilknytning til ghettoer.

Men i fremstillingen af den konkrete Glasvej-sag bliver de klassemæssige tegn, som fx at være arbejdsløs, sammen med de religiøse tegn, som fx fuldskægget, fremhævet som områder, hvorpå sagen kolliderer med det forventede billede af truslen, idet de anholdte hverken er arbejdsløse eller har fuldskæg. Dermed bliver de klassemæssige og de religiøse tegn fremstillet som usikre tegn på terrortruslen og de ting, der netop kan virke til at skjule terroristen og dermed tilskrive en potentiel terrortrussel til den mandlige, brune krop som sådan.

9.4 Den mandlige, brune krops potentialiteter

Generelt i den samlede dækning af Glasvej-sagen på DR1 og TV2 knyttes terrortruslen både til fænomener som Al-Qaeda, militant islamisme og islam og til muslimer i bred forstand, unge mandlige indvandrere samt brune raciale kropstegn, eller kroppe der 'ser muslimske ud' (jf. tidligere citerede og refererede sekvenser samt bilag 2, side 22 og 34, TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 12.00, o. 5:00 min og 34:00 min, og side 36, DR1/TV-Avisen 04.09.2007 kl. 18.30, o. 0:00 min). Dette kan illustrere, at betydningsmæssige glidninger mellem ord ofte er knyttet til de processer, der gør nogle tegn, objekter og kroppe klæbrige. Man kan sige, at der sker en glidning, når fænomener bliver omtalt gennem ord, som de associeres med (Ahmed 2004:76). Det er netop i kraft af, at bestemte ord gennemlever en historie, hvor de sprogligt associeres med hinanden, at disse kommer til at klæbe til hinanden. Der er altså tale om, at ord *må* gennemleve en sådan betydningshistorie for at kunne blive klæbrige og dermed indgå i processer som dem i Glasvej-sagen, hvor relationen mellem terrortruende og terrortruet racialiseres.

Når jeg identificerer udtryk for racialiserende processer i empirien, må jeg derfor hele tiden forholde dem til den bredere betydningshistoriske kontekst for at kunne pege på, om de indgår i bredere racialiseringsprocesser af sociale relationer. Jeg kan altså ikke på baggrund af et afgrænset studie hævde, at den relation mellem truet og truende, der kan knyttes til terrortruslen *som sådan*, er

racialiseret, om end det kan sandsynliggøres, at den vil være det i andre empiriske sammenhænge også. Men jeg kan pege på de tilfælde, hvor relationen racialiseres i mit studies empiriske materiale, og med udgangspunkt heri diskutere disse processers deltagelse i en bredere racialisering af terrortruslen og dens tilknyttede relationer. Således kan min analyse af terrordiskurser i de danske nyhedsmedier bidrage til en forståelse af de bredere processer, der er i spil i konstruktionen af racialiserede relationer mellem 'det danske' og dets 'anden'. Her kan den fx pege på, om diskurser om truslen fra terror virker opretholdende for nogle racialiserede relationer og nedbrydende eller opblødende for andre. Dette vil jeg se nærmere på i kapitel 12, hvor jeg analyserer de dele af empirien, hvor racialet markerede brune kroppe, eventuelt også markeret af 'muslimskhed' eller 'indvandrerhed', optræder i andre positioneringer end som potentielle terrorister eller som i risiko for at blive radikaliseret.

Opmærksomheden på en bredere samfundsmæssig kontekst betyder samtidig også, at racialiseringsprocesserne i den konkrete empiri må tænkes som informeret af bredere racialiseringsprocesser, der historisk har virket til at konstruere den brune krop eller kroppe, der 'ser muslimske ud', som problemidentitet. Når bestemte kroppe er indskrevet i en racialiseret betydningshistorie, kan det have betydning for, hvorledes disse kroppe vil blive mødt i et hvidt blik. Andreassen (2007:200-203) argumenterer for, at det, at dansk nyhedsformidling er informeret af et hvidt blik, har involveret, at et potentiale for vold og seksuel aggressivitet er blevet indskrevet på unge, synlige minoritetsmænds kroppe, der dermed kan blive mødt med en forventning om, at de vil være voldelige (jf. også Butler 1993b). Således kan potentialet for vold eller terror indgå i konstruktionen af den mandlige, brune krop som en kønnet og racialiseret kategori. Og de konkrete anholdte i Glasvej-sagen, samt de personer, der i øvrigt fremstilles som relateret til terrorpotentialet, kan komme til at materialisere kategorien og dermed optræde som synligt bevis for dens eksistens. For de anholdtes vedkommende, vel at mærke, i det omfang de egentlig synliggøres i form af fx beskrivelser af deres udseende og 'oprindelse'.

Når potentialet for terror bliver indskrevet på den unge, mandlige, brune krop, kan det legitimere, at disse kroppe bliver gjort til genstand for forskellige tiltag til bekæmpelse af terrorisme. Dette kan fx være større overvågning og visitation fra politiets side, at blive udsat for hyppigere og længerevarende kontroller ved krydsning af grænser eller at blive gjort til målgruppe for afradikaliseringer, fx i form af at få tilbud om en rollemodel, som er det konkrete politiske forslag, der refereres til i DR1's dækning. Når terrortruslen indskrives som potentiale på brune kroppe, kan det således virke til, at terrorbekæmpelsen kommer til at bygge på en racialiseret og kønnet forebyggelseslogik, hvor netop brune, mandlige kroppe allerede før, de har gjort noget som helst, vil blive mødt med en forventning om at kunne udgøre en fare, som 'vi', i form af 'vores' politi, politikere, socialrådgivere, pædagoger eller lignende, skal bekæmpe. Noget sådant ville kunne betragtes som racistisk informeret praksis, idet personer på baggrund af deres raciale kropstegn kan blive udsat for en særlig, og muligvis intimiderende, behandling fra myndighedspersoner. Samtidig kan logikken om den potentielle fare også være med til at vende dominansrelationen i sådanne racistisk informerede relationer på hovedet. Idet den brune krop tilskrives at ville 'os' det ondt, kommer 'vi' til at fremstå som potentielle ofre og den racistiske praksis som et legitimt forsvar mod terrorisme (jf. også Butler 1993b:19).

Det er dog væsentligt her at bemærke, at modtagerne af de analyserede nyhedsudsendelser ikke bør betragtes som nogle, der passivt vil indoptage disse racialiserende diskurser. Som fx Hall (1996 [1980]) peger på, må man differentiere mellem forskellige læsninger i modtagelsen af mediebudskaber. Når jeg derfor argumenterer for, at nyhedsdækningen af Glasvej-sagen kan være med til at tilskrive racialet markerede brune kroppe et terrorpotentiale, er der netop tale om, at dækningen opstiller dette som en *mulighed* for, hvorledes terrortruslen kan forstås. En forståelse, der kan overtages, forhandles eller modsiges af seerne i deres modtagelse af den (Hall 1996 [1980]). Ikke desto mindre finder jeg en analyse som min relevant ud over et snævert perspektiv på

den enkelte seers modtagelse, idet nyhedsdækningen, uanset hvordan den modtages af den enkelte seer, vil indgå i den bredere betydningsskabelse, som diskurser om truslen fra terror tager del i – i samspil med diskurser og praksisser, der findes i andre sammenhænge, kontekster, medietyper, genrer og institutioner.

I den betydningshistoriske kontekst for den brune krop har køn optrådt som afgørende for, hvorledes brune kroppe har været tilskrevet mening. Som Andreassen (2005, 2007) peger på, har man i de danske nyhedsmedier på den ene side kunnet se et stereotypt billede af synlige minoritetskvinder som undertrykte inden for en islamisk, patriarkalsk kulturs normer. På den anden side findes et stereotypt billede af synlige minoritetsmænd som voldelige, kriminelle og seksuelt aggressive. I den forbindelse bliver fx voldtægtsager, begået af minoritetsmænd, forklaret med disses kultur, som fx et særligt arabisk eller muslimsk kvindesyn. Samtidig skabes der et billede af synlige minoritetsmænd som potentielle voldtægtsforbrydere (Andreassen 2007:234f,180f). Således kan konstruktionen af 'den potentielle terrorist' i det hvide blik være informeret af en læsning af den mandlige, brune krop som at være faretruende allerede inden, den knyttes til den terroristiske trussel. I et sådant hvidt blik vil den potentielle terrortrussel kunne tilskrives den mandlige, brune krop som en forlængelse af den betydningshistorie, den i forvejen bærer med sig som en religiøs/kulturelt bestemt trussel. Konstruktionen af den mandlige, brune krop som faretruende tilføjes således en ekstra dimension, idet den med terrorpotentiallet også kommer til at udgøre en national sikkerhedsrisiko. Dette ændrer også ved den kønnethed, som truslen indskrives sig i. Hvor den mandlige, brune krop som potentiel voldtægtsforbryder fremstilles som en trussel mod kvindelige kroppe (Andreassen 2007:167f), betyder diskurserne om truslen fra terror, at den nu bliver en potentiel fare for 'os' alle, inklusive hvide, danske mænd.

Således åbner terrortruslen for en maskulinitetskamp, der desuden fremhæver, at diskurserne om terrortruslen ikke kun handler om en trussel i

sikkerhedsmæssig forstand. Politologen Kim Rygiel (2008) peger på, at der i diskurser om terrortruslen også kan identificeres en trussel mod den hegemoniske hvide maskulinitet, der i hendes optik begrebsliggøres som hvide mænds eneret til de nationale institutioner. Med et perspektiv på især canadiske og US-amerikanske forhold argumenterer hun for, at konstruktionen af terroristen efter 11. september-angrebene har bevæget sig væk fra en ren orientalistisk diskurs om 'araberen' eller 'muslimen' som uciviliseret og uuddannet. Både ved 11. september-angrebene og ved andre formodede planer om terrorisme har de mistænkte terrorister været veluddannede, unge mænd. Ifølge Rygiel bliver formodede terroristers evner inden for tekniske videnskaber ofte fremhævet i mediedækningen af en sag, og hun argumenterer for, at man heri kan identificere en maskulinitetskamp, hvor terroristerne fremstilles som nogle, der har lykkedes med at infiltrere de 'civiliserede nationer' og dermed har fået adgang til 'vores' livsstil, der i forhold til området for de tekniske videnskaber ellers har været forbeholdt vestlige, hvide mænd (Rygiel 2008:149). I samme tråd peger sociologen Joane Nagel (1998) på, at nationalistiske diskurser ofte indeholder konstruktionen af en hegemonisk national maskulinitet. Dette er billedet på den mand, der tilknyttes en selvfølge ret til nationen, staten og dens institutioner, og som ofte konstrueres i kontrast til andre maskuliniteter, der adskiller sig fra den hegemoniske i kraft af fx klasse, race eller seksualitet (Nagel 1998:247).

Selvom der i nyhedsdækningen af Glasvej-sagen ikke har været talt om 'den potentielle terrorists' veluddannethed, kan fremhævelsen af de anholdtes velfungerenhed på lignende vis ses som udtryk for, at der er en maskulinitetskamp i spil. De formodede terrorister snyder 'os' ved at opføre sig tilsyneladende velfungerende. I dette perspektiv kan man læse dele af nyhedsdækningen som strategier til diskursivt at forsvare den hvide maskulinitet ved at nedskrive de formodede terroristers trussel mod dennes position som den, der 'naturligt' har ret til den danske nation, dens stat og institutioner. Fraskrivningen af nationalitet og tilskrivningen af en etnisk minoritetsidentitet til de anholdte kan læses som en sådan strategi. Ved at tildele

dem en etnisk minoritetsidentitet i forhold til den danske majoritet fraskrives de samtidig den 'naturlige' ret til nationen, som hvide, etniske danskere har. Dermed kan de altså ikke udgøre en trussel mod netop den hvide, etnisk danske maskulinitet i dens position som nationens repræsentanter eller egentlige forsvarere, som konkret i casen repræsenteres af blandt andet PET's talpersoner. Derudover kan betegnelsen af de anholdte som drenge fremfor mænd fx i beskrivelsen af deres udseende som "*almindelige 2.g-drenge*" også læses som udtryk for at gøre dem mindre truende i forhold til den hvide maskulinitets hegemoni (jf. afsnit 9.2). Også i den tidligere analyserede sekvens om rollemodeller underforstås de potentielle terrorister som nogle, der kan og bør tages vare på af en mere ansvarlig eller voksen rollemodel, og således skabes et billede af dem som børn, der er blevet svigtet opdragelsesmæssigt.

Om end der altså sker en nedskrivning af deres trusselspotentiale, må det dog vurderes, om ikke der i dækningen af netop Glasvej-sagen vedbliver at være et vist trusselspotentiale til stede, også i forhold til den hvide maskulinitet. Man kan argumentere for, at fremhævelsen af de anholdtes tilknytning til Al-Qaeda og deres træningsophold i terroristlejre i Pakistan knytter dem til en maskulinitet, der i andre nationale eller regionale kontekster må vurderes som at have en vis hegemonisk status, i kraft af at kunne fremstå som at have en selvfølgelig ret til at kunne repræsentere nogle kollektive enheder gennem statslige eller statslignende organiseringer. Og i lyset af *terror/Krig mod terror*-paradigmet fremstår disse som organiseringer, der netop kan udgøre en trussel mod 'det hvide' og 'det vestlige', inklusive dets nationale samfund som fx Danmark. I dette perspektiv kan sagen også knyttes til mere traditionelle opfattelser af krig mellem nationer eller regioner, hvor det handler om at forsvare sin nation mod en ydre fjende. Glasvej-sagen kan altså siges at bevæge sig mellem forestillinger om truslen indefra og en ydre trussel mod nationen. Den hegemoniske maskulinitet må altså hævdes på to fronter. Den må forsvare sin egen position indadtil som nationens 'naturlige' repræsentant, og den må forsvare nationen imod en udefrakommende fjende. Et skisma, der i øvrigt karakteriserer megen diskurs og praksis relateret til *terror/Krig mod terror*-paradigmet, hvor der

netop både er fokus på hjemlig sikkerhed og krigsførelse eller andre sikkerhedsmæssige tiltag i andre lande, og hvor begge dele ses som vigtige komponenter i bekæmpelsen af terror (Regeringen 2011, Andersen, Crone et al. 2011, Kaspersen 2008:179f).

Hvis man betragter terrorismediskurserne i konteksten af de medierepræsentationer, der, som Andreassen (2005, 2007) har vist, fremstiller den mandlige, muslimske krop som en trussel i form af at blive tilskrevet et særligt voldtægts- og kriminalitetspotentiale, kan der altså peges på nogle forandringer. Hvor voldtægts- og kriminalitetstruslen især er rettet mod nationens borgere som enkeltindivider, så handler terrortruslen om en trussel mod nationen som helhed og ikke 'blot' dens medlemmer, eller som med voldtægtstruslen endda kun dens kvindelige medlemmer. Dermed kommer netop også de maskuliniteter, der fremstår som repræsentanter og forsvarere for nationen, dens institutioner og dens medlemmer, til at være truet. Hvor man kan sige, at voldtægt og kriminalitet først og fremmest truer det 'os', der fremstår som nationens medlemmer, eller 'folket', truer terroren også dem, der som nationens repræsentanter skal beskytte 'os'.

Selvom der kan identificeres processer, der virker til at nedskrive de formodede terroristers farlighed, er det en væsentlig pointe, at dette hænger sammen med, at de netop i udgangspunktet positioneres som farlige og som en trussel. Nedskrivningen af potentielle terroristers farlighed, herunder deres maskulinitet, kan altså betragtes som en måde at forsøge at kontrollere eller tæmme den trussel, som terrorismen er.

I konteksten af den betydningshistorie, som den racialiserede muslimske 'anden' bærer på, kan man desuden argumentere for, at diskurser om terrortruslen kommer til at tage del i en mere generel udpegning af en synlig minoritet, der gennem tilskrivning af problemer, som i andre sammenhænge blandt andet har inkluderet kriminalitet, æresdrab, gruppevoldtægter og misbrug af det sociale

system, kommer til at fremstå som afviger og en trussel mod samfundet (Andreassen 2005, 2007, Yilmaz 2006, jf. også Cohen 2002 [1972], Hall, Critcher et al. 1978 om konstruktionen af afvigere gennem moralsk panik). Tilskrivningen af et terrorpotentiale til denne minoritet kan dermed virke til at legitimere kontrollerende tiltag over for minoriteten som sådan og ikke kun de specifikke individer, der mistænkes for terrorplaner. Samtidig kan idéen om et særligt terrorpotentiale hos muslimer holde liv i en bekymring over muslimer, idet det kan pege på, at 'de' også er ude på at slå 'os' ihjel.

Som vist i kapitel 4 har flere studier peget på, at den danske offentlige debat er præget af diskurser, der virker til at konstruere muslimer som en minoritet, der stilles i modsætning til og i en eller anden grad anses som uforenelig med 'det danske'. Desuden indebærer dette ofte en dæmonisering, hvor muslimer tilskrives forskellige negative karakteristika (jf. Hervik 2002, Andreassen 2005, 2007, Yilmaz 2006, Stage 2011, Jacobsen, Jensen et al. 2013). Når jeg har knyttet et perspektiv om race og kropslighed til disse processer, er det for at fremhæve, at det ikke nødvendigvis er en egentlig *muslimsk* minoritet, i religiøs forstand, der er genstand, eller *eneste* genstand for disse processer⁵⁸. I og med at denne minoritet tilknyttes raciale kendetegn, kommer de kroppe, der i mere bred forstand 'ser muslimske ud' eller 'ser ud som indvandrere', til at fungere som potentiale for tilskrivning af en hel række samfundsmæssige problemer, herunder den potentielle trussel fra terror. Dermed er der ikke tale om, at der *kun* eller først og fremmest sker en dæmonisering af en særlig muslimsk eller etnisk minoritet, som påpeget i flere af de refererede studier. Snarere må sådan en dæmonisering ses som del af bredere racialiseringsprocesser, hvor de problemidentiteter, man kan sige, at 'indvandrerens' og 'muslimen' repræsenterer, knyttes til bestemte kropslige kendetegn. Der er netop tale om racialisering, fordi de karakteristika, som man forbinder med 'muslimen' eller 'indvandrerens', gøres genkendelige på bestemte kroppe, uanset om disse er muslimer, indvandrere eller ingen af delene.

⁵⁸ Andreassen (2005, 2007) indarbejder med begrebet 'synlige minoriteter' også i sine studier et bredere perspektiv, der inkluderer kroppes synlighed og således ikke har snævert fokus på en muslimsk minoritet.

10. Hvad pokker var det med ham Doukaev?

Om end der i Glasvej-sagen kunne ses nogle usikkerheder i forhold til udpegningen af de tegn, der kendetegner 'den potentielle terrorist', viste analysen samtidig, at der ikke kunne spores megen usikkerhed i forhold til rimeligheden i at vurdere sagen som sådan som udtryk for en generel terrortrussel, og således at fremstå som eksempel på et generaliseret billede af 'den potentielle terrorist'. I sagen om Loris Doukaev ser det anderledes ud. For det første er der i dækningens første dage usikkerhed om, hvorvidt der er tale om en terrrorsag eller ej, fordi hverken Doukaevs identitet eller motiv er kendt. Derudover er der gennemgående en usikkerhed forbundet med vurderingen af, hvorvidt forskellige fremhævede forhold er tegn på terror eller ej. Således er det, der især kendetegner Doukaev-sagen, at den fremstår som uafklaret i forhold til, om den virker til at be- eller afkræfte det generaliserede billede af terrortruslen.

10.1 Forventningen om et terrorangreb

Selvom dækningen er præget af en sådan usikkerhed, er terror dog helt fra begyndelsen i spil som den mest fremtrædende fortolkningsmulighed af sagen, om end med forskellig vægt hos DR1 og TV2. Således fremstår den stærkt på TV2, der fra starten skaber et billede af, at der har været tale om et forsøg på terror, mens DR1 er mere afsøgende i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om terror eller noget andet. Men også her er terror fra begyndelsen i spil som et af de scenarier, der vurderes at være mest sandsynlige, at hændelsen *kunne* have været.

Den 10. september kl. 16, et par timer efter den mindre bombe er eksploderet på Hotel Jørgensen, sender TV2 sin første udsendelse om sagen. Her byder værten velkommen ved at fortælle, at der sendes live fra Israels Plads i København,

"...hvor en mand har forsøgt at sprænge sig selv i luften på et hotel nær ved pladsen" (bilag 3, side 1, TV2/Nyhederne 10.09.2010 kl. 16.00, o. 0:00 min).

Hermed opstilles fra starten et billede af, at der er tale om et mislykket selvmordsbombeforsøg; noget, der i den grad er knyttet til billedet af terror. Således etableres et billede af, at truslen fra terror *er* eller *lige har været* meget tæt på, og således tilskrives truslen fakticitet og dermed, at 'vi' har grund til at frygte terror.

Selvom DR1 har en mere afsøgende tilgang til historien, er spørgsmålet om terror dog også til stede fra begyndelsen. Her har de inviteret den tidligere operative chef for PET, Hans Jørgen Bonnichsen, i studiet, og værten præsenterer ham på følgende måde:

"Vi har naturligvis bedt dig komme, fordi det første man tænker i denne her situation, det er jo, om det kan være et terrorangreb, der har været under opsejling"

(bilag 3, side 4, DR1/TV-Avisen 10.09.2010 kl. 18.30, o. 4:00 min)

Bonnichsen forholder sig dog åbent til spørgsmålet, idet han peger på, at der også kan være tale om andet end terror. I kraft af at bruge udtrykket 'man' giver værten udtryk for at repræsentere en forventning hos et bredere fællesskab af det 'os', der er vidne til begivenhederne, om, at der kan være tale om terror. Hvor TV2 fastslog terror som det, begivenheden *er*, kan der altså hos DR1 snarere ses en fremstilling af terror som det, 'vi' *forventer*, begivenheden *er*. Selvom der altså er forskel i den grad af overbevisning, som fortolkningen af sagen som terror fremsættes med på de to kanaler, er der hos begge en tydelig tilstedeværelse af en forventning om et muligt terrorangreb. Man kan sige, at der udtrykkes en præ-mediering, hvor nyhedsdækningen er del af en kontinuerlig proces af at forberede offentligheden på et muligt fremtidigt terrorangreb (Grusin 2010:2, jf. desuden 5.2 i kapitel 5). Dette kommer først og fremmest til udtryk gennem netop denne foregribelse af en forventning om terror hos de seere,

nyhedsdækningen repræsenterer og henvender sig til. Udover citatet ovenfor refereres der til muligheden for terror gennem formuleringer som fx *"det alle tænker"*, *"de tanker man gør sig"*, *"ganske naturligt at de tanker dukker op"* og *"det der ligger på alles læber"* (bilag 3, side 4-5, DR1/TV-Avisen 10.09.2010 kl. 18.30, o. 4:00-6:00 min, og side 10, TV2/Nyhederne 10.09.2010 kl. 19.00, o. 5:00 min). Hermed skabes der et billede af, at seerne formodes at have en forventning om, at det kan være terror, og samtidig anerkendes og imødekommes denne forventning. Også i interviews med daværende justitsminister Lars Barfoed på både DR1 og TV2 udtrykkes en sådan imødekommenhed i forhold til seernes forventede bekymring for terror i form af hans forsikringer om, at den høje terrortrussel mod Danmark også betyder, at der er et højt sikkerhedsniveau (bilag 3, side 21 og 33, DR/TV-Avisen 11.09.2010 kl. 18.30, o. 5:00 min, TV2/Nyhederne 11.09.2010 kl. 19.00, o. 8:00 min). På én gang etableres der altså et billede af, at der *kan* forventes et terrorangreb, og samtidig udtrykkes det, at der tages hånd om den forventede terror i form af dels journalisternes fokus på sikkerhed og dels i form af justitsministerens forsikring om, at der tages hånd om terrortruslen sikkerhedsmæssigt og i øvrigt gennem lovgivning. Således kan nyhedsdækningen her betragtes som at tage del i den præ-mediering af terror, der ifølge Grusin netop indebærer, at der i en og samme bevægelse skabes en oplevelse af et behov for sikkerhed og en oplevelse af, at der tages hånd om dette sikkerhedsbehov (Grusin 2010:141).

Forventningen om terror kommer også til udtryk gennem mere specifikke overvejelser vedrørende de konkrete begivenheder og gerningsmanden. Dette kommer fx til udtryk gennem rapporteringer om, at manden, der omtales som *"en formodet bombemand"* (jf. fx bilag 3, side 7, TV2/Nyhederne 10.09.2011 kl. 19.00, o. 0:00 min), i flere timer ligger omringet af politiet i Ørstedsparken i København, og det fortælles af journalister og politi, at han muligvis kan have sprængstof på sig, samt at der er frygt for flere eksplosioner (bilag 3, side 3, 5 og 9, DR/TV-Avisen 10.09.2007 kl. 18.30, o. 1:30 min og o. 4:30 min, og TV2/Nyhederne 10.09.2010 kl. 19, o. 3:00 min).

Denne frygt kommer også til udtryk visuelt, idet der vises et billede af manden, taget på afstand, hvor han ligger alene på jorden i Ørstedsparken.

(Framegrab fra DR1/TV-Avisen 10.09.2010 kl. 18.30, o. 1:00 min)

Idet billedet er taget på afstand, at betjentene på billedet også holder afstand til manden, samt at studieværten samtidig fortæller, at et stort område er afspærret (bilag 3, side 3, DR1/TV-Avisen 10.09.2010 kl. 18.30, o. 1:00 min), skabes en rumlig afstand til manden. Både visuelt og sprogligt holdes seerne således på afstand af manden, begrundet af en frygt for, at han muligvis kan have en bombe på sig. Dette sker også gennem billeder som det nedenstående, hvor politiets sikkerhedsmæssige afspærring af parken, hvor den anholdte ligger, bliver synlig.

(Framegrab fra DR1/TV-Avisen 10.09.2010 kl. 18.30, o. 1:00 min)

I kraft af ovenstående elementer fra dækningen etableres der også en stemning af, at der kan være tale om et igangværende angreb, der endnu ikke er helt afværget. Desuden indledes TV2's 19-udsendelse den 10. september med en grafik, hvor der står "*Terrorfrygt i København*" (jf. bilag 3, side 7, TV2/Nyhederne 10.09.2011 kl. 19.00, o. 0:00 min). Frygten er altså til stede, mens dækningen af sagen foregår. Således er truslen fra terror ikke overstået i kraft af den mindre eksplosion, der har fundet sted, fordi man endnu ikke ved, om det 'bare' var det, eller om eksplosionen er tegn på, at den fare, som terrortruslen varsler, kommer endnu tættere på og vil udfoldes yderligere. Dette billede bekræftes desuden af, at der i de første dage efter eksplosionen rapporteres om flere bombealarmer i Københavnsområdet og en øget politimæssig bevågenhed ved *Jyllands-Postens* hovedkontor ved Århus (jf. fx bilag 3, side 70, DR1/TV-Avisen 13.09.2010 kl. 18.30, o. 9:00 min).

Selvom der altså fra starten sættes fokus på terrortrussel og frygt, er der i både DR1's og TV2's dækning samtidig en usikkerhed i forhold til, om den mindre eksplosion *har* været forsøg på terror og dermed kan forstås i rammen af forestillingen om terrortruslen. En usikkerhed, der især relaterer sig til manglende information om det tiltænkte mål for bomben samt identitet og motiv for 'den formodede bombemand'. Derfor fremhæves og vurderes forskellige ting i forhold til, om de kan pege i retning af, om det har været forsøg på terror eller ej. Således knyttes blandt andet eksplosionens nærhed til det trafikale knudepunkt Nørreport Station til en fortolkning af den som tegn på "*...det skrækscenarie vi har gået og tænkt over lige siden 11. september 2001*", som det udtrykkes af TV2's terrorspecialist den 10. september (jf. bilag 3, side 11, TV2/Nyhederne 10.09.2010 kl. 19.00, o. 6:30 min). Desuden fremhæves det, at hændelsen fandt sted dagen før 11. september, og at der dermed kan have været tale om forberedelser til et angreb på årsdagen for 11. september-angrebene i USA (Ibid.). Selvom man endnu ikke ved, hvad sagen drejer sig om, vurderes den her inden for den velkendte fortælling om en islamistisk, muligvis Al-Qaeda-relateret, terrortrussel mod Vesten. Således søges sagen her at blive fremstillet inden for en tilgængelig veletableret fortolkningsramme, hvorved andre mulige fortolkninger skubbes i baggrunden.

To dage efter eksplosionen, den 12. september, sker der tiltag til konkretisering af sagen i kraft af, at det rapporteres, at tabloidavisen *Ekstra Bladet* hævder, at *Jyllands-Postens* hovedkvarter var mål for det mislykkedes angreb, hvilket dog hverken be- eller afkræftes af politiet (jf. bilag 3, side 53-54, TV2/Nyhederne 12.09.2010 kl. 19.00 o. 6:25 min). Sammen med de tidligere refererede rapporteringer om øget politimæssig bevågenhed ved *Jyllands-Postens* hovedkontor relateres sagen således til konflikten om *Jyllands-Postens* Muhammed-tegninger, og dermed indikeres et motiv, der i et eller andet omfang knytter sig til muslimske protester mod tegninger.

10.2 Identitet og terror

Et afgørende element, der skaber usikkerheden om, hvad sagen handler om, er, at den mistænkte bombemands identitet er ukendt for både politi og offentlighed i de første fem dage efter eksplosionen. Først den 15. september identificeres han som den belgiske statsborger Lors Doukaev (jf. bilag 3, side 95f). Både før og efter Doukaevs identitet er kendt, optræder der i dækningen vurderinger, hvor forskellige identitetsmæssige træk hos ham fremhæves i bestræbelserne på at afklare, om der er tale om terror eller ej. Denne tilknytning af identitetsmæssige træk til terror kan dermed virke til at fremanalysere billedet af den identitet, en terrorist forventes at have. Før Doukaevs identitet kendes, sammenknyttes hans franske sprog⁵⁹ og hans udseende i en vurdering af, hvor han kommer fra, af en af TV2's reportere:

"... og så ser han også sådan ud, der bliver skudt på, han kommer måske fra Frankrig, måske fra det nordlige Afrika, den ansigtsfarve har han, de træk har han"
(bilag 3, side 31, TV2/Nyhederne 11.09.2010 kl. 19.00, o. 3:30 min)

Om end det ikke nødvendigvis har været journalistens intention, kan hans vurdering af, at Doukaev kan komme fra det nordlige Afrika, hvis befolkning er overvejende arabisk og muslimsk, læses ind i en fortolkningsramme af terrortruslen som at være knyttet til noget muslimsk og mellemøstligt/arabisk⁶⁰. Ved specifikt at fremhæve Doukaevs ansigtsfarve og -træk kan man sige, at der sker betydningsmæssige glidninger, hvor vurderinger af sagen som islamistisk motiveret terror glider over i vurderinger af, om Doukaevs raciale kropstegn kan bekræfte dette billede. Islamistisk motiveret terror knyttes dermed til bestemte raciale kropstegn, der kan markere at 'se muslimsk, mellemøstlig eller arabisk ud'. Således kan citatet her skrive sig ind i den racialisering, som kunne ses i Glasvej-sagen, hvor terrortruslen netop blev knyttet til sådanne raciale

⁵⁹ Både kort inden og kort efter citatet her fortælles det, at manden er fransktalende.

⁶⁰ At journalisten mere specifikt foreslår det nordlige Afrika, og ikke andre mellemøstlige eller arabiske områder, som der, hvorfra Doukaev kan komme, må formodes at hænge sammen med, at han taler fransk, idet fransk er almindeligt forekommende i store dele af de tidligere franske kolonier i det nordlige Afrika.

kropstegn. Desuden fremhæver reporteren netop Doukaevs "*ansigtsfarve*" og "*træk*", hvilket er kropstegn, der betydningshistorisk har været fremhævet i konstruktionen af racer. Således knyttes altså Doukaevs mulige tilhør til det nordlige Afrika meget konkret til raciale kropslige kendetegn. Men da reporteren også nævner Frankrig som muligt hjemland for Doukaev, er denne tilknytning forbundet med den usikkerhed, der som nævnt generelt præger dækningen⁶¹. Det er hverken fra citatet eller dets kontekst i øvrigt klart, om det betragtes som be- eller afkræftende for terrorfortolkningen, hvis han kommer fra enten Frankrig eller det nordlige Afrika. Det er således på grund af den betydningshistorie af klæbrighed, som terror har til 'det mellemøstlige' og 'det muslimske', at citatet kan læses som, at Doukaevs nordafrikanske udseende *kan* pege i retning af terror.

Efter Lørs Doukaevs identitet som at være født tjetjener bliver kendt, vurderes det på lignende vis, om der kan være tale om terror på baggrund af overvejelser om islamistiske, militante oprørere i den tjetjensk-russiske konflikt (jf. fx bilag 3, side 111-112, TV2/Nyhederne 15.09.2010, kl. 22.00, o. 8:30 min). I begge tilfælde sker der altså det, at specifikke træk, der kan pege i retning af en national eller etnisk identitet for Lørs Doukaev, bruges som elementer i en bredere vurdering af, hvorvidt der er tale om forsøg på terror eller ej, og dermed gøres etnicitet, inklusive dens raciale synlighed, til et forklarende element i forhold til terror. Desuden bringes hans forhold til Islam i spil i vurderingen af et eventuelt terroristisk motiv, men også dette forbliver uafklaret i dækningen. Flere steder fremhæves det således af journalisterne, at kilder, der kender ham, har udtalt, at han *enten* ikke er særligt stærkt religiøs, *eller* modsat at han er (jf. fx bilag 3, s. 95, DR1/TV-Avisen 15.09.2010 kl. 18.30, o. 1:30 min, s. 101, TV2/Nyhederne 15.09.2010 kl. 19.00 o. 3:00 min, s. 103, TV2/Nyhederne 15.09.2010 kl. 19.00 o. 11:00 min, side 107 DR1/TV-Avisen 15.09.2010 kl. 21.00, o. 4:00 min, side 114 DR1/TV-Avisen 16.09.2010 kl. 18.30, o. 10:00 min, side 123 TV2/Nyhederne 16.09.2010 kl. 22.00, o. 12:00 min). Som i Glasvej-sagen bliver i

⁶¹ Andre steder i dækningen vurderes hans udseende som blandt andet mellemøstligt, sydeuropæisk eller nordafrikansk (jf. bilag 3, side 22 og 23, DR1/TV-Avisen 11.09.2010 kl. 18.30, o. 6:30 min og o. 7:00 min).

øvrigt også hans, ifølge nogle kilder, anlæggelse af fuldskæg bragt i spil som noget, der kan signalere stærk muslimsk religiøsitet (bilag 3, side 110, TV2/Nyhederne 15.09.2010 kl. 22.00, o. 3:30 min). Religiøsitet har også været bragt i spil, inden man kendte Doukaevs identitet, idet hans madvaner og valg af religiøs litteratur i fængslet har været vurderet i forhold til, om de kunne pege i retning af terror. Men også dette fremstår som uafklaret, idet han har bedt om litteratur fra forskellige religioner, og at han har erklæret sig som vegetar, hvilket ikke vurderes som noget, der kan pege i en særlig religiøs retning eller på anden måde afklare spørgsmålet om, hvorvidt det er terror eller ej. (jf. fx bilag 3, side 72-77, TV2/Nyhederne 13.09.2010, kl. 19.00, o. 0:00-10:00 min).

Med de kilder, som journalisterne refererer, lykkes det dog hverken at udpege Doukaevs tjetjenske baggrund eller hans religiøsitet som det, der kan give en forklaring på hans handling og motiv. Således rapporterer TV2's reporter fra Doukaevs hjemby Liège i Belgien, at han ikke dér har talt med nogen, der har hørt om problemer med tjetjenere, ligesom han siger, at: *"... der er selvfølgelig også en gruppe af muslimer, men der har aldrig været nogen problemer her i byen mellem de forskellige religioner eller de forskellige befolkningsgrupper..."* (bilag 3, s. 104, TV2/Nyhederne 15.09.2010 kl. 19.00, o. 13:00 min). I dækningen skabes der et billede af, at disse forsøg på at finde svar på spørgsmålene om, hvad Doukaevs bombe har været motiveret af, ikke har ført til noget svar, idet der hverken i hans etnicitet eller religiøsitet ligger et entydigt svar. Med andre ord kommer hans tjetjenskhed og hans muligvis 'kun' *moderate* muslimskhed ikke til at fremstå som tegn på terror. Dermed vedbliver det i dækningen at være et åbent spørgsmål, hvad baggrunden og motivet for Doukaevs bombe er. Især det uafklarede spørgsmål om, hvor radikaliseret han er i sin muslimske tro, skaber denne åbenhed. Således bekræftes billedet fra Glasvej-sagen om muslimsk radikaliserings som en forløber for terror, idet der her underforstås en forventning om, at Doukaev ville være radikaliseret i sin tro, hvis han skulle være terrorist.

Idet Loris Doukaev ikke umiddelbart kan passe ind i billedet af den terroristiske trussel, kan man ikke her, som i Glasvej-sagen, opstille et tydeligt problem og dets årsag, som kan gøres til genstand for journalistisk udforskning. Med andre ord er der ikke en klar framing, som journalisterne kan forme deres historier efter. Ikke desto mindre er det en væsentlig pointe, at journalisterne i deres forsøg på at frame begivenhederne søger efter forklaringer i Doukaevs nationalitet, etnicitet, raciale kropstegn og religion og således bekræfter, at disse forhold er noget, der har del i forklaringen af terror.

Udover spørgsmålet om, hvorvidt disse kollektive identitetsmarkører kan være tegn på terror eller ej, sker der også en interessant bevægelse i forhold til det billede, der dannes af Doukaevs mere personlige identitet og egenskaber. Før hans identitet er kendt af politi og journalister, giver dækningen på især DR1, men også på TV2, indtryk af, at der er tale om en professionel eller på anden måde udspekuleret og dygtig person, der er i stand til at skjule sin identitet for politiet, som på deres side fremstilles som at være blevet forvirret af ham (bilag 3, side 46-47 DR1/TV-Avisen 12.09.2010 kl. 18.30, o. 13:15 min, side 50, TV2/Nyhederne 12.09.2010 kl. 19.00, o. 0:30 min, og side 67, DR1/TV-Avisen 13.09.2010 kl. 18.30, o. 4:00 min). Den følgende grafik fra TV2 illustrerer denne forvirring med et stort spørgsmålstegn, der har blinket på skærmen, lige inden de viste brikker med politiets spor i opklaringsarbejdet er blevet samlet (jf. bilag 3, side 71, TV2/Nyhederne 13.09.2010 kl. 19.00, o. 0:30 min):

(Framegrab fra TV2/Nyhederne 13.09.2010 kl. 19.00, o. 0:30 min)

Udover at blive fremstillet som forvirret møder politiet generel kritik af, at de ikke har været i stand til at identificere Doukaev, idet det er avisen *B.T.*, der kan afsløre hans identitet den 15. september (bilag 3, side 97-98, DR1/TV-Avisen 15.09.2010 kl. 18.30, o. 7:00 min). På den måde fremstilles Doukaev som en, der er i stand til at snyde det danske politi ved at holde sin identitet skjult for dem. Samtidig fremhæves det, at han har haft tre falske identitetskort på sig, har fjernet serienummeret i sin benprotese⁶² og forklædt sig ved løbende at ændre sit udseende, så han er svær at genkende på overvågningsbilleder (bilag 3, side 42, DR1/TV-Avisen 12.09.2010 kl. 18.30, o. 7:00 min og side 66-67, DR1/TV-Avisen 13.09.2010 kl. 18.30, o. 2:00 min). Alt i alt skabes dermed et billede af en intelligent person, og på en lignende baggrund vurderes det af DR1's kriminalredaktør Claus Buhr, at han ikke er "*psykisk syg*", men enten "*professionel kriminel*" eller "*terrorist*" (bilag 3, side 42, DR1/TV-Avisen 12.09.2010 kl. 18.30, o. 7:00 min).

⁶² Benprotesen er i øvrigt en del til stede i dækningen som et væsentligt spor, der forfølges i forsøget på at afsløre hans identitet.

I mangel af faktuel viden om Lors Doukaev kan man sige, at der i dækningens første dage skabes et billede af ham, på baggrund af de tegn journalisterne opfanger og fortolker, hvor han fremstilles som særligt interessant i kraft af sin hemmelighedsfuldhed. Men det ændrer sig, da hans identitet endelig afsløres. Dels kommer vi tæt på ham gennem klip fra en dokumentarfilm om boksning, han har medvirket i (bilag 3, side 113, DR1/TV-Avisen 16.09.2010 kl. 18.30, o. 6:30 min) og gennem interview med personer, der kender ham, som fx hans boksetræner og rektoren på den arkitektskole, hvor han har gået (bilag 3, side 106-107, DR1/TV-Avisen 16.09.2010 kl. 21.00 o. 1:30 min og o. 4:00 min). Således kommer han til at fremstå som et almindeligt menneske og kan dermed ikke længere være genstand for forestillinger og fantasier om en særlig interessant person. Samtidig hermed skaber dækningen desuden et billede af en person, der ikke kan leve op til forestillingen om at være en særlig smart eller udspekuleret professionel kriminel eller terrorist. Snarere skabes der i dækningen et billede af en ung mand, der på den ene side er et offer i kraft af som barn at have trådt på en mine og mistet det meste af det ene ben, og på den anden side på trods af dette at have udviklet et talent inden for boksning. Det mere personlige kendskab til Doukaev ser altså ud til at nedskrive hans farlighed, og dermed kommer dækningen i mindre grad til at tage del i den frygtdiskurs, der virker til at udpege den terroristiske trussel. Kort sagt fremstår det som mere tvivlsomt om Doukaev repræsenterer den terror, 'vi' bør frygte.

Sammen med tvivlen om, hvor radikaliseret han er i sin muslimske tro, samt hans tjetjenske oprindelse, kommer billedet af Lors Doukaev ikke umiddelbart til at passe ind i den forestilling om truslen fra terror, som ellers præger den journalistiske framing af den. Denne skaber et billede af terrortruslen som stammende fra militante islamister med oprindelse i mellemøstlige, central-/sydasiatiske eller arabiske lande. Dette kunne blandt andet ses i Glasvej-sagen og har også været til stede på et mere underforstået forventningsplan i Doukaev-sagen. Selvom Lors Doukaevs identitet bliver kendt, giver det altså ikke svar på, om der var tale om et terrorforsøg eller ej, fordi han ikke umiddelbart passer helt ind i den tilgængelige fortolkningsramme for terrortruslen. Baggrunden for

bombesprængningen vedbliver dermed at være et åbent spørgsmål, hvor både terror og andre forklaringer er i spil. Således er der også i nyhedsdækningen indslag, hvor hans tjetjenske identitet forfølges og bliver udgangspunkt for en fortolkning af, at der muligvis kan være tale om, at bomben har været del af den russisk-tjetjenske konflikt (jf. fx bilag 3, side 113-114, DR1/TV-Avisen 16.09.2010 kl. 18.30 o. 7:30 min).

Som i Glasvej-sagen bringes desuden også i Lors Doukaev-sagen spørgsmålet om at bo i en ghetto i spil som noget, der kan have betydning for baggrunden for det mislykkede angreb. Her bekræftes det billede, der også sås i Glasvej-sagen, om, at det at bo i en ghetto kan være af betydning for terrorproblematikken. DR1's korrespondent rapporterer fra det kvarter i Liège i Belgien, hvor Lors Doukaev bor, og fortæller om dette, samt om den bokseklub, han bokser i:

"Her, hvor jeg står nu, det er en ghetto. Og bokseklubben, som ligger bag mig, det er jo altså der, hvor tjetjeneren boksede. Det er en rigtig grim ghetto, det er et rigtig barsk kvarter, der er meget aggression, meget vold, politistationen ikke så langt herfra er blevet brændt af flere gange. Det foregår lige så vildt, som det nogen gange gør i de parisiske ghettoer, de parisiske forstæder, som vi har set det ofte. Så det er altså ikke noget særlig rart sted. Bokseklubben hedder Cocktail, og det gør den fordi myndighederne her mente, at det skulle være en cocktail af nationaliteter, der kunne mødes socialt her, og måske få afløb for nogle aggressioner ved netop at bokse".

(bilag 3, side 107-108, DR1/TV-Avisen 15.09.2010, kl. 21.00, o. 5:00 min)

For det første slås det her fast, at Lors Doukaev bor i en ghetto, som er et meget barsk og voldeligt sted. Dette sker blandt andet gennem sammenligninger med de parisiske forstæder, der i perioden 2005-2007 med mellemrum lagde gader til voldsomme uroligheder og kampe mellem politi og unge, der i danske medier blev betegnet med termer som fx "muslimer", "af nordafrikansk oprindelse" og "med indvandrerbaggrund" (jf. Ritzau/Reuters 2005, Møller 2005). Således

skabes der med referencen til de parisiske forstæder en sammenknytning mellem Doukaevs mulige terror og en racialiseret udpegning af problemer med unge 'muslimer'.

Derudover kan man i citatet her se indikationer på, at Doukaevs boksning har haft noget at gøre med, at han kan have været særligt aggressiv, samt at denne aggressivitet har noget at gøre med områdets forskellige nationaliteter – og dermed muligvis også med Doukaevs tjetjensk-belgiske identitet. Der skabes dog ikke i dækningen et entydigt billede af, at dette nødvendigvis har noget med terror at gøre, idet det af konteksten for citatet her fremgår, at et sådant beboelsesområde lige så godt kan pege i retning af kriminalitet som terror. Ikke desto mindre bredes terrorproblematikken her ud på en måde, så det efterlader et indtryk af, at både terror og kriminalitet kan være del af det samme problemfelt, som kan hente forklaring i det, at folk med forskellige nationaliteter bor i 'ghettoer'.

I den forbindelse er det værd at bemærke, at den tilknytning af problematikken til ghettoer og multikulturalisme, der fremhæves her, sker i forhold til Doukaevs relation til sit hjemland Belgien, og ikke i forhold til Danmark. Hermed ser det ud til, at det forhold, at Doukaev er tilrejsende, betyder, at han ikke i samme grad som de anholdte i Glasvej-sagen tager del i orienteringen af det *danske* sociale rum. Han kræver ikke tilhør til det, idet han snarere har en turistlignende status, hvor han er på besøg og forventes at forlade landet igen. Således kan det foreslås, at Doukaev i forhold til sit tilhør til Belgien repræsenteres som etnisk minoritet i kraft af at være tjetjener. Dermed konstrueres han først og fremmest som en racialiseret 'anden' i forhold til den belgiske nation. Dette viser netop betydningen af det nationaliserede rum for, hvorledes racialiseringsprocesser relaterer sig til konstruktionen af andethed. Fordi Doukaev ikke hævder tilhør til Danmark, er det ikke relevant at vurdere ham i forhold til at være på 'rette sted' eller ej i Danmark. Om end han, som vist, gøres til genstand for racialisering også i den danske nyhedsdækning, indebærer dette ikke en konstruktion af ham som etnisk minoritet i *Danmark*. Men da han i kraft af at bo i Belgien hævder tilhør

hertil, bliver en sådan vurdering aktualiseret i forhold til hans relation til Belgien.

På den ene side kan der altså i Doukaev-sagen ses lighedspunkter med Glasvej-sagen, idet Doukaevs raciale kropstegn, i form af et muligt nordafrikansk udseende, hans mulige stærke muslimske religiøsitet samt det at han bor i en ghetto, bringes i spil som noget, der kan tillægges betydning i forhold til hans formodede terrorplaner. Således er der elementer, der udtrykker en racialisering af relationen mellem det truende og det truede lignende den i Glasvej-sagen. Men på den anden side kommer Loris Doukaev med sin tjetjensk-belgiske identitet ikke til entydigt at bekræfte dette billede, og dermed fremstår racialiseringen ikke lige så entydig som i Glasvej-sagen. I forlængelse heraf må det vurderes, om denne uklarhed kan hente forklaring i raciale kategoriers elastiske fremtrædelsesform (jf. kapitel 5). Det kan foreslås, at forventningen om terror betød, at den tidligere citerede reporter fra TV2 så Doukaevs udseende som muligvis nordafrikansk på grund af netop terroristidentitetens klæben til de racialiserede kroppe, der blandt andet 'ser mellemøstlige eller arabiske ud'. Dermed blev Doukaevs krop inkluderet i denne racialiserede kategori, og man kan argumentere for, at den raciale kategori af at 'se mellemøstlig eller arabisk ud' således har kunnet indbefatte Doukaevs krop, der siden viste sig at være af tjetjensk oprindelse. Efter at Doukaevs identitet er kendt, er det især hans muslimske religiøsitet, der fremhæves i forhold til terrorvurderingerne. Dermed kan det foreslås, at muslimskhed her 'trumfer' de racialiserede etnicitetsbetegnelser i forhold til at optræde som tegn på terrortruslen, idet muslimskheden kan signalere terror, selvom Doukaev ikke har den forventede mellemøstlige/arabiske etnicitet⁶³. I konstruktionen af den terroristiske identitet er det således af afgørende betydning, at der sker en intersektion mellem kultur/religion og race. Dette betyder dels, at de racialiseringer, der er til stede i diskurser om terror, kan udpege kropstegn, der virker til at sammenknytte

⁶³ Som tidligere nævnt, afvises det tjetjenske dog ikke helt som noget, der kan pege i retning af terror, idet islamistisk, tjetjensk terror mod Rusland bringes frem i vurderingerne af sagen (jf. fx bilag 3, side 113-114, DR1/TV-Avisen 16.09.2010 kl. 18.30 o. 7:30 min). Denne konflikt bliver dog ikke vurderet til at have noget med den konkrete sag at gøre.

kroppe i en racial kategori, der i kraft af intersektionen mellem race og religion/kultur kan inddrage både traditionelle raciale kendetegn som fx hud-, hår- og øjenfarve og ansigtstræk og mere kulturelle/religiøse tegn som fx muslimsk beklædning og fuldskæg. Og dels betyder det, som illustreret med Doukaev, at den raciale kategori at 'se arabisk ud' har en elasticitet, der indebærer, at den kan inkludere kroppe, der ikke har nogen egentlig relation til 'noget arabisk'. Dette tydeliggør således, at der netop er tale om konstruktion af en racial kategori, der ikke kan reduceres til etnicitet i form af fx en særlig arabisk etnicitet.

Hvis man breder blikket ud til andre empiriske kontekster, ser en sådan elasticitet desuden ud til at kunne åbne for, at kroppe, der kan opfattes som fx racielt sorte, også vil kunne indlemmes. Her kan det at 'se somalisk ud', som også tit knyttes til muslimske religiøse/kulturelle tegn, være relevant at overveje. Et eksempel, der både kan virke be- og afkræftende på, at den somalisk markerede krop kan indlemmes i den raciale kategori, som skabes i terrordiskurser, er sagen om den såkaldte 'somaliske øksemand', der forsøgte at overfalde Muhammed-tegneren Kurt Westergaard i hans hjem i januar 2010. I kraft af at blive dømt for terror, formodentligt motiveret af islamistisk ideologi (jf. Ritzau 2011, Thomsen 2011), knyttes den somaliske mand til billedet af terroristen, der således også ser ud til at kunne indeholde kroppe, der er racielt markeret som at 'se somalisk ud', hvilket kan inkludere kroppe, der i andre sammenhænge måske snarere ville betragtes som markeret af sorthed/afrikanskhed. Men samtidig er det en væsentlig pointe, at mandens somaliskhed ekspliciteres og således markeres som noget, der muligvis ikke er forventet. Det er netop i form af den somaliske nationalitetsbetegnelse, at manden gøres genkendelig, idet han i den offentlige debat generelt refereres til som 'den somaliske øksemand'. Den vedblivende fremhævelse af somaliskheden kan måske pege i retning af, at den går imod en forventning om den terroristiske identitet som at 'se mellemøstlig, central-/sydasiatisk eller arabisk ud'. Dette eksempel illustrerer sammen med sagen om Lørs Doukaev raciale kategoriers elasticitet, idet både Doukaev og 'den somaliske øksemand' fremstår som både inkluderet i og ekskluderet fra de

racialiseringsprocesser, der er til stede i diskurser om terror. Racialisering handler således ikke om konstruktionen af racer som *faste* størrelser, som det er muligt at give en præcis karakteristik af. Snarere handler det netop om, at kropstegn fra forskellige kroppe knyttes sammen som noget, der markerer en racial forskel til det racialt umarkerede modstykke. Dermed er det netop muligt, at der i forskellige situationer og kontekster kan være en fleksibilitet i forhold til, hvilke specifikke tegn der sammenknyttes og således gøres til tegn på den racialiserede forskel, som i den specifikke kontekst tilskrives betydning for sociale forhold eller relationer.

10.3 Farlig bombe – men hvad med terroristen?

Det er først den 17. september, en uge efter eksplosionen, hvor politiet med stor sikkerhed slår fast, at der var tale om et mislykket terrorangreb i form af en brevbombe mod *Jyllands-Posten*, at begivenheden også endeligt fastslås som terror i nyhedsdækningen. Dette sker fx i DR1's 18.30-udsendelse med betegnelse af sagen som "*blodig brevbombeterror*" og "*Terror bag brevbombe*", og bomben beskrives som en "*dødsensfarlig brevbombe*" (bilag 3, side 125, DR1/TV-Avisen 17.09.2010 kl. 18.30, o. 0:00 min). Dermed stopper spekulationerne og usikkerheden om, hvad sagen drejer sig om, og der fokuseres blandt andet på reaktioner fra ansatte på *Jyllands-Posten* samt sikkerheden omkring avisen. I forhold til Lørs Doukaev er spændingen om hans person nu helt taget af, og der sættes yderligere spørgsmålstegn ved den dygtighed, der ellers først blev tilskrevet ham. Dette sker i kraft af, at politiet har oplyst, at han har anvendt sprængstoffet TATP, der på grund af dets ustabilitet vurderes af TV2's terrorspecialist Niels Brinch som ikke at være velegnet til brevbomber (bilag 3, side 130, TV2/Nyhederne 17.09.2010 kl. 19.00, o. 4:30 min). Efter at have fremsat denne vurdering stiller studieværten ham følgende spørgsmål, hvor han refererer til de viste billeder, som er to overvågningsbilleder af Lørs Doukaev, samt politiets billede af ham:

(Framegrab fra TV2/Nyhederne 17.09.2010 kl. 19.00, o. 5:30 min)

"TATP er altså ikke det mest heldige valg, kan jeg forstå. Til gengæld så kan vi jo se på de her billeder, at Lors Doukaev har jo været meget god til at forklæde sig, men hvor dygtig en terrorist vil du mene han er?"

(bilag 3, side 130, TV2/Nyhederne 17.09.2010 kl. 19.00, o. 5:30 min)

Med dette spørgsmål, som i dets meningsindhold bekræftes af Brinchs svar, skabes et billede af, at Doukaevs evner til at skjule sin identitet ikke var *andet* end det, nemlig at være god til at forklæde sig. Det var ikke, som det tidligere i nyhedsdækningen blev tolket som, et tegn på, at han var en særligt dygtig og udspekuleret terrorist. I stedet er der nu et billede af en – måske lidt stakkels – ung mand, der ikke rigtigt har vidst, hvad han har haft med at gøre i sit forsøg på at sende *Jyllands-Posten* en brevbombe. Dette billede er til dels tilvejebragt gennem de portrætteringer af ham, der blev vist, mens det endnu ikke var klart, om der var tale om forsøg på terror eller ej. Det kan se ud til, at mens man endnu ikke vidste, om Doukaev var terrorist eller ej, var der en vis åbenhed i forhold til at lære ham at kende som person. Det er denne åbenhed, der ved at gå tæt på personen Lors Doukaev også har vist en skrøbelighed, der skaber en vis sympati for ham. Men da det bliver fastslået af politiet, at han har forsøgt at begå terror

mod *Jyllands-Posten*, sker der en lukning i forhold til hans person, som man ikke længere inviteres til at lære at kende. I stedet bliver personliggørelse af Doukaev nu snarere brugt som et element i nedskrivning af hans farlighed og terroristiske evner. Man kan foreslå, at det, der er i spil, er, at Doukaev dæmoniseres, da han endelig tilknyttes den terroristiske trusselsposition. Idet det bliver klart, at der er tale om terrorisme, gøres Doukaev ikke længere til genstand for forståelse eller menneskeliggørelse. Terrorismens vilje til at gøre ondt umuliggør en sådan fremstilling af terroristen, ligegyldigt hvor stakkels han ellers er.

Hermed kommer nedskrivningen af hans farlighed snarere til at fremtræde som element i en maskulinitetskamp lignende den, jeg argumenterede for tilstedeværelsen af i Glasvej-sagen. Netop det, at hans terrorforsæt endeligt stadfæstes, betyder, at han kan udgøre den trussel mod nationen og dens repræsentanter, der netop appellerer til et forsøg på at kontrollere truslen gennem en nedskrivning af hans farlighed. Hans dygtighed i forhold til at skjule sin identitet for netop nationens maskuline repræsentanter i form af politiet, der i den indledende dækning virkede til netop at fremstille ham som særligt snu og professionel, optræder her som noget, der gør ham mindre farlig. Her fremstilles han som en, der ikke har haft evner til *andet* end "*at forklæde sig*" – desuden kan dette ordvalg skabe et billede af et barn, der leger udklædningslege.

Samtidig med nedskrivningen af Doukaevs farlighed skabes der et billede af, at bomben har været farlig, idet den af politiet vurderes at have haft sprængkraft som en håndgranat (bilag 3, side 125 og 126, DR1/TV-Avisen 17.09.2010 kl. 18.30, o. 1:00 min og o. 16:30 min, og side 129, TV2/Nyhederne 17.09.2010 kl. 19.00, o. 1:00 min). Dermed bliver det Doukaevs manglende evner, der betyder, at angrebet ikke lykkes, i og med at det ustabile TATP sprængte før tid. Dermed kan det se ud til, at terrortruslen her især placeres i selve bomben, mens Doukaev som person fraskrives noget af sin farlighed – han har simpelthen ikke haft evnerne til at udgøre en trussel, om end han har fingereret med noget, der *kan* være endog meget farligt. Doukaev og bombesprængningen bliver i dette perspektiv til et forsøg på en terrorhandling, der som sådan bekræfter den

usikkerhed, der hele tiden har præget dækningen, i forhold til hvad sagen drejede sig om. Selvom det er blevet bekræftet, at det var forsøg på terror i form af en brevbombe mod *Jyllands-Posten*, betyder hans manglende dygtighed, at der stadig er en vis usikkerhed om, hvorvidt han kan betragtes som tegn på den trussel fra terror, som vi har grund til at frygte. Alt i alt kan man altså sige, at jo mere man kommer til at kende til Lørs Doukaev, des mindre en trussel fremstilles han som, i og med at han passer dårligt ind i billedet af truslen fra terror, også selvom det til sidst bliver så godt som sikkert, at der har været tale om et terrorforsøg. Således får Doukaev da også i maj 2011 en dom på 12 års fængsel for terrorforsøget.

10.4 Lone Wolf som ny terroristidentitet

Opsummerende kan dækningen af Lørs Doukaev-sagen ses som en, der starter med stor usikkerhed om, hvad den konkrete hændelse er, og derfor giver anledning til frygt for, at det er terroren, der nærmer sig. Dette sker i kraft af spændingen mellem selve begivenheden og de forestillinger, der findes om terrortruslens karakter. Her betyder overensstemmelser mellem forhold ved hændelsen og fortolkningen af truslen, at hændelsen på nogle områder kommer til at fremstå som tegn på truslen og således kan opleves som, at terroren nærmer sig, mens den på andre områder skaber usikkerhed i forhold hertil, idet der fx fremhæves karakteristika ved Lørs Doukaev, som kan pege i andre retninger end terror. Dette kan betyde, at idet sagen afslutningsvis endeligt afklares som et terrorforsøg, åbnes der for en forhandling af billedet af terrortruslen mod Danmark, idet sagen på den ene side med sit eksempel bekræfter tilstedeværelsen af en trussel, men på den anden side ikke bekræfter det velkendte billede af truslen. Som vist var Glasvej-sagen mere entydigt fremstillet som bekræftende for et generaliseret billede af terrortruslen som stammende fra organiserede grupper, eventuelt som del af større netværk som Al-Qaeda. Lørs Doukaev-sagen ser derimod ud til at markere en forandring i dette billede af terrortruslen, idet det foreslås, at Doukaev er den terroristtype, der betegnes "*lone wolf*", en ensom ulv, altså en person, der arbejder på egen

hånd (bilag 3, side 80-81, DR1/TV-Avisen 13.10.2010 kl. 21.00, o. 3:00 min). Terrorforskeren Ann-Sophie Hemmingsen (2011) peger på, at det, hun benævner soloterrorisme, og som blandt andet inkluderer Lors Doukaevs mislykkede angreb, har vundet mere frem inden for de senere år, på bekostning af angreb eller forsøg herpå, der har haft baggrund i en større organisering (Hemmingsen 2011). Også i senere nyhedsudsendelser i forbindelse med dommen mod Lors Doukaev, hvor samme Hemmingsen desuden medvirker i interviews, bekræftes hans sag som et eksempel på soloterrorisme som et nyere og stigende trusselsbillede. Men samtidig optræder dette dog med en vis uklarhed og usikkerhed, idet det stadig fremstilles som uafklaret, hvad der drev Lors Doukaev til de planer om terror, han nu er dømt for (TV2/Nyhederne 30.05.2011 kl. 19.00, DR1/TV-Avisen 30.05.2011 kl. 21.00, DR1/TV-Avisen 31.05.2011 kl. 18.30, TV2/Nyhederne 31.05.2011 kl. 19.00).

Det kan muligvis være fordi, Doukaev markerer en forandring i billedet af den terroristiske identitet, at denne sag i høj grad fremstår som uafklaret i forhold til, hvorvidt den be- eller afkræfter det generaliserede billede af truslen fra terror. Dermed kan det være manglen på en tilgængelig fortolkningsramme, der betyder, at journalisterne har svært ved at formidle, hvad sagen drejer sig om. De ved med andre ord ikke, hvordan de skal frame den. Et citat fra et af de interviews med journalister, der længere fremme i afhandlingen vil gøres til genstand for nærmere analyse, kan illustrere dette:

"Altså, jeg tror, at den sag er så speciel ved, at det er en gåde, at vi stadig ikke helt har fattet, hvad fanden manden ville her. Fordi der ikke er kommet noget som helst frem, og i virkeligheden heller ikke rigtigt under retssagen, vel. Udover at han havde en stor interesse for våben og vel, måske også for jihad, i hvert fald havde jihad-videoer og sådan noget. Så jeg tror, det gør også bare, at han har på en eller anden måde forstærket sin mytos, på en eller anden måde som gør, at det lige pludselig blev enhver flig af noget, der bare kunne lugte lidt af at give en forklaring eller give en opklaring på et eller andet, bliver mere interessant end det fx er når du har mailkorrespondancer til Pakistan og forklaringer i retten, hvor de prøver at

forklare sig. Så var hele den sag bare exceptionel ved at der blev lukket helt ned, og der blev ikke sagt noget som helst overhovedet, og han sagde jo ikke andet end, at han var turist... ”[...]

[...] ”... jeg har snakket meget med og brugt meget i øvrigt også i min dækning terrorforskeren Ann-Sophie Hemmingsen ude fra DIIS⁶⁴, fulgte alle de der sager, og som jo også var sådan lidt... ’jeg ved fandeme ikke, hvad er det her for noget, altså?’ [griner] Der er ikke nogen af os, der har forstået hvad pokker det var med ham”.

(bilag 7, side 13 l. 29-s. 14 l. 19)

Interviewet er gennemført, efter Doukaev blev dømt for forsøg på terror, og således er det her bemærkelsesværdigt, at selvom sagen på det juridiske plan er så afklaret, at den kan føre til en terrordom, så forbliver den et mysterium for den pågældende journalist. Det ser ud til, at han stadig ikke kan passe den ind i en framing. Dermed giver han udtryk for, at terror kræver en fortælling, der går ud over at være ’blot’ selve terrorhandlingen. Terror er altså noget, der ikke blot kan betragtes inden for de juridiske rammer, hvor den konkrete sag dømmes, men ser ud til at indebære en bredere betydningstilskrivning.

Derfor kan det være, at den gådefuldhed, som journalisten knytter til Lors Doukaev, netop kan skyldes en forandring af billedet af terrortruslen, hvor dette må udvides til også at inkludere *lone wolf*-terrorister. I dette perspektiv kan man betragte Lors Doukaev-sagen som en af de nyere typer af soloterrorisme, som Hemmingsen (2011) peger på, der kommer og skubber til det billede af terrortruslen, der ellers har været det dominerende. Nemlig som at være en trussel om velorganiserede angreb fra mere eller mindre etablerede terrornetværk, som ikke mindst 11. september-angrebene fra Al-Qaeda har været med til at etablere. Når Doukaev både i udsendelser, og her i citatet fra et interview med en journalist, fremstilles med en uklarhed i forhold til, om han kan betragtes som en bekræftelse af eller en afvigelse fra den generelle terrortrussel, kan det altså hænge sammen med, at han markerer et skifte i

⁶⁴ Forkortelse for Dansk Institut for Internationale Studier.

billedet af den generelle trussel. Han kan således siges at bekræfte terrortrusslens tilstedeværelse uden at bekræfte det velkendte billede af truslen, der snarere bliver genstand for en forandring, hvor det åbnes for en inklusion af den individuelle *lone wolf*-terroristtype.

I forlængelse heraf er det interessant, at journalisten fremhæver, at Lors Doukaev var interesseret i våben og jihad, men samtidig ikke ser disse forhold som en fyldestgørende forklaring på, hvorfor han planlagde at sende en brevbombe til *Jyllands-Posten*. Dermed kan det se ud til, at der skal mere end blot den enkelte terrorists islamistiske ideologi og vilje til at bruge våben til for at forklare terrorisme. Dette kan muligvis være spørgsmålet om organisering, hvor det, at personer arbejder sammen og har forbindelser til større netværk, lettere kan opfattes som et element i en generel trusselsrelation af en islamistisk terrortrussel, eventuelt konkretiseret i Al-Qaeda, mod Danmark eller Vesten. Enlige terrorister kan synes sværere at passe ind i den større fortælling om to fronter, den islamistiske og den vestlige, som på globalt plan står over for hinanden. Individualiteten gør det svært at tilknytte den type terrorist til et billede af to konfliktende kollektiviteter.

11. 22. juli: blondt hår og norsk af udseende

I sagen om Lors Doukaev så vi, hvordan journalisterne søgte at vurdere, om der var tale om mislykket terror, ved at afsøge, hvorvidt sagen passede sammen med forventningen om terror som islamistisk motiveret. Selvom den ikke på alle punkter levede op til det forventede billede af truslen, blev den dog også på flere områder fremstillet som bekræftende i forhold til det generaliserede billede af en islamistisk terrortrussel mod Danmark, og mere generelt Vesten. I den indledende dækning af 22. juli-terroren i Norge, før gerningsmandens identitet og motiv er kendt, fremsættes også den velkendte frame om islamistisk terror som den fortolkningsramme, sagen søges forstået indenfor (bilag 4, side 7-8, TV2/Nyhederne 22.07.2011 kl. 15.30, o. 5:00 min, side 13-15, TV2/Nyhederne 22.07.2011 kl. 18.00, o. 10:00/4:00 min, side 23, DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 18.30, o. 11:30 min, side 47 og 54-55, DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 21.00, o. 5:00 og 22:00 min). Men i modsætning til Doukaev-sagen viste sagen sig at have et helt andet, højreekstremt, anti-muslimsk og anti-multikulturelt motiv, samt at være udført af den hvide, kristne nordmand Anders Behring Breivik. Dermed fremstår 22. juli-terroren som en sag, der i kraft af sin skarpe kontrast til det forventede trusselsbillede kan bibringe analysen nogle interessante perspektiver, som netop i kraft af denne kontrast kommer til at fremstå med en særlig tydelighed.

Da mit analysefokus er på fremstillingen af terrortruslen mod Danmark, og hvorledes denne bringes i spil i nyhedsdækningen af de konkrete begivenheder af terror karakter, vil jeg også i analysen af 22. juli-terroren lægge fokus på de dele af dækningen, der kan bringe indsigter i forhold til dette overordnede analyseformål. Desuden betyder mit blik på forhandlinger af race, nationalitet og andre markører af identitetsmæssig forskelstænkning, at jeg i analysen af 22. juli-sagen særligt vil fremhæve de steder, hvor den kan bringe indsigter, der kan perspektivere den hidtidige analyse af, hvordan disse markører knyttes til

billedet af terrortruslen. Dette kan være i form af at udfordre den hidtidige analyse eller i form af at tilføje den perspektiver, der kan give en dybere forståelse af allerede skitserede pointer.

Når jeg anlægger et sådant specificeret analyseperspektiv, indebærer det samtidig, at der er dele af dækningen, der får mindre opmærksomhed. Dette er de dele, hvor begivenhederne omkring sagen fremstilles på en måde, hvor jeg ikke vurderer, at de tilfører betydning til det generaliserede billede af terrortruslen mod Danmark. Dette drejer sig især om beretninger om konkrete forhold omkring terrorangrebene og om reaktioner, der fremstilles som kun at have at gøre med sagen som en 'rent' norsk sag. Især efter gerningsmandens identitet og motiv er blevet fastlagt, fremstilles terroren i større eller mindre grad som en, der udelukkende har betydning for norske forhold, og løsrives dermed fra temaet om terrortruslen mod Danmark – som del af Skandinavien og Vesten. Dette er desuden også en del af begrundelsen for, at jeg afgrænser mig til at analysere den helt indledende dækning af sagen⁶⁵. Når sagen indtil da er relevant for en analyse af diskurser om terrortruslen mod Danmark, er det netop især fordi, sagen relateres og vurderes i forhold til det generaliserede billede af terrortruslen mod Vesten og Skandinavien, herunder Danmark. Dette sker ikke mindst i form af bud på, at angrebet muligvis kan have noget med den danske krise om Muhammed-tegningerne at gøre, idet publikationen af disse i Norge flere steder fremsættes som muligt motiv til angrebet (bilag 4, side 7-8, TV2/Nyhederne 22.07.2011 kl. 16.30, o. 5:00 min, side 14, TV2/Nyhederne 22.07.2011 kl. 18.00, o. 10:00/4:00 min, side 23, DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 18.30, o. 11:30 min, side 38-39, TV2/Nyhederne 22.07.2011 kl. 19.00, o. 19:00 min, og side 51, DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 21.00, o. 16:00 min).

⁶⁵ Herudover analyserer jeg dog også, som tidligere nævnt, nyhedsdækningen fra den dag, hvor de første to ofre for terrorangrebet blev begravet, hvoraf en var muslim og begge racielt markeret brune. Dette er begrundet i en opmærksomhed på, at ofrenes muslimskhed og den raciale brunhed kan tilføre betydning til den gennemgående indskrivning af terrortruslen inden for en ramme, der i større eller mindre grad relaterer sig til en forskelstænkning mellem 'det vestlige' og 'det muslimske'.

I dækningen af sagen sker der en interessant bevægelse i forhold til, hvordan terrortruslen fremskrives. Bevægelsen er knyttet til visheden, og manglen på samme, om karakteren af angrebet, hvem der står bag og med hvilket motiv. Her bevæger dækningen sig fra uvished til en større og større vished. I denne bevægelse fremskrives truslen inden for det spændingsfelt, der opstår i mødet mellem angrebet som konkret begivenhed og de mere generaliserede forestillinger om truslen fra terror, der bliver bragt i spil i form af bud på, hvad angrebet kan handle om. Dette er først og fremmest en fortolkning af angrebet som at være udført af islamister (jf. tidligere referencer). Efterhånden som visheden omkring angrebet bliver større, sker der en adskillelse mellem den fortolkningsramme, som angrebet fremstilles indenfor, på den ene side, og forestillingerne om terrortruslen på den anden side. En adskillelse, der virker til, at spændingen mellem disse to poler mindskes, efterhånden som nyhedsdækningen skrider frem, idet de til sidst glider helt fra hinanden, således at truslen fra terror mister sin relevans for dækningen som sådan.

11.1 Terrorspøgelset viser sig?

I det første møde mellem bombeangrebet i Oslo og forestillingerne om truslen opstår der en stor intensitet, der forstærker oplevelsen af en trussel, idet angrebet fremstilles som en form for bevis for eksistensen af den fare, som truslen varsler. Dette sker meget tydeligt i et indslag på DR1 fra den 22. juli, før gerningsmandens identitet og motiv er kendt, og mens der i øvrigt er mange uafklarede spørgsmål i forhold til angrebets omfang og karakter (bilag 4, side 54-55, DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 21.00, o. 22:00 min). Indslaget indledes med billeder som de følgende⁶⁶:

⁶⁶ Udover de her viste billeder vises der i indslaget flere billeder af udbombede bygninger og gader i Oslo.

(Alle fire ovenfor gengivne billeder er framegrabs fra DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 21.00, o. 22:30 min)

Billederne af de bombede gader og bygninger og sårede personer i Oslo ledsages af en voice-over, der siger:

"Det er billeder som disse, Skandinavien har frygtet. Norge ramt af et af de værste angreb i nyere historie. Endnu ved ingen, hvem der står bag, men netop terrerspøgelset har skræmt Skandinavien flere gange de seneste år..."

(bilag 4, side 54, DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 21.00, o. 22:15 min)

Herefter følger resten af indslaget, der fortæller om forskellige sager om forsøg på terror i Skandinavien de senere år. Alle disse er sager, der har været motiveret af en eller anden form for islamisme (bilag 4, side 54-55, DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 21.00, o. 22:30 min).

I sekvensen skabes en spænding gennem sammenstillingen af angrebet, som er gjort synligt og konkret med billederne, og de forestillinger om terrortruslen, der udtrykkes i voice-overen og i resten af indslaget. Spændingen træder frem, idet der lægges op til, at billederne viser den fare, vi frygter, og dermed kan give anledning til en intensivering af frygten. Med Ahmed (2004:72) kan man argumentere for, at angrebet i Oslo her indgår i et "language of fear", der virker til at intensivere truslen og samtidig udpege den islamistiske terror som det, der truer, og Skandinavien som det, der er truet. Hvis angrebet er terror, så kommer det til at fremstå som eksempel på den generelle trussel, som indslaget skitserer ved at gennemgå forskellige fejlslagne eller afværgede angreb, og dermed som bevis for realiteten af den fare, 'vi' i Skandinavien må frygte. Ved at omtale de fejlslagne angreb som "*terrerspøgelset*" spilles der netop på, at en længerevarende og diffus trussel nu kan være kommet frem i lyset og have vist sig i al sin gru – hvor den ser ud, netop som vi frygtede den. Dermed kommer billederne fra Oslo til at fremstå som bevis for, at vi havde, og har, *grund* til at frygte terror.

Spørgsmålet om, hvorvidt det er den forventede trussel, der har vist sig, fremstår også andre steder i nyhedsdækningen som væsentligt at få afgjort. Dette er ikke kun i forhold til afdækningen af den specifikke sag, men også fordi det, ifølge DR1's sikkerhedsredaktør Claus Buhr har stor betydning for ikke kun norsk men også dansk sikkerhed, hvem der står bag. Som han formulerer det, har det betydning i forhold til "*... om der er mere på vej*" (bilag 4, side 49, DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 21.00, o. 9:30 min). Det er værd at bemærke, at denne vurdering fremsættes, selvom det på det pågældende tidspunkt også er kommet frem, at angrebene i Oslo og på Utøya tilsyneladende er del af samme koordinerede angreb. Selvom karakteren af angrebet således i sig selv kan pege i retning af flere sammenhængende angreb, er det alligevel spørgsmålet om, hvem der står bag, der fremhæves som værende af betydning for både den norske og danske sikkerhedssituation. Således kan der her ses en antagelse om, at der findes et generaliseret trusselsbillede, der er fælles for Norge og Danmark, og at det således er spørgsmålet om, hvorvidt dette angreb kan passes ind i dette billede, der har betydning for, om det kan betragtes som del af noget mere generelt truende, hvorfra vi kan forvente, at der kommer angreb. Således kan den faktiske tilstedeværelse af to sammenhængende angreb ikke i sig selv give anledning til en frygt for flere angreb.

Før identitet og motiv for gerningsmanden er kendt, optræder islamistisk terror generelt på både DR1 og TV2 som den mest sandsynlige fortolkning af sagen, om end der findes åbninger for, at det *kan* være noget andet (jf. bilag 4, side 13-14, TV2/Nyhederne 22.07.2011 kl. 18.00, o. 6:00/0:00 min og side 23, DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 18.30. o. 11:30 min). Dette kommer blandt andet frem i TV2's dækning af sagen, hvor deres terrrorspecialist Niels Brinch vurderer begivenhederne, før det er kendt, at Breivik er gerningsmanden. Desuden finder denne vurdering sted før kendskabet til Utøya-skyderiet, mens der 'kun' er tale om bomben i Oslo. Han vurderer, at der kan være tale om terrorisme, og nævner i den forbindelse, at Norge er truet af terror på grund af norske mediers offentliggørelse af de danske Muhammed-tegninger og Norges engagement i krigen i Libyen og Afghanistan. Dette får værten til at spørge, om han tænker, at

det må være *"islamisk baseret terror"*, hvis der er tale om terrorisme, hvortil han er åben over for, at det kan være andre ting. Han siger:

"... det kan være et nationalt norsk anliggende, en eller anden skør kugle oppe fra, oppe nordfra, oppe ude fra krakkemutten, der har set sig sur på den norske regering over et eller andet, og så taget noget sprængstof med sig, det kan man jo ikke udelukke. Men i de tider, vi lever i nu, synes jeg, det er rimeligt at ligesom kigge lidt mere over mod militant islamisme".

(bilag 4, side 8, TV2/Nyhederne Ekstra 22.07.2011 kl. 16.30, o. 7:00 min)

Citatet her er interessant set retrospektivt, fordi scenariet med *"en eller anden skør kugle"* fra *"krakkemutten"* her nævnes som noget, der, om end det ikke kan udelukkes, ved brug af dette ordvalg fremstilles som så aparte et scenario, at det fremstår usandsynligt i forhold til den militante islamisme. Angrebet som værende militant islamisme fremhæves som det sandsynlige scenario i kraft af at kunne begrundes rationelt med *"de tider, vi lever i"*, publiceringen af Muhammed-tegninger og Norges engagement i krige. Ikke desto mindre bliver det det usandsynlige scenario med en enlig *"skør kugle"*, der står tilbage i nyhedsdækningen, efter man finder ud af, at Breivik er gerningsmanden (dette vil jeg komme nærmere ind på længere fremme i analysen).

11.2 Terroristen fra den hvide overklasse

Allerede i løbet af den første dag starter den bevægelse, hvor forestillingerne om truslen på den ene side og karakteren og baggrunden for angrebet på den anden side bevæger sig væk fra hinanden, og hvor den intensitet, der er opstået i mødet mellem dem, dermed aftager. Denne fortolkningsmæssige bevægelse udtrykkes tydeligt i TV2's midnatsudsendelse den 22./23. juli. Her interviewer studieværten igen Niels Brinch, som blandt andet siger:

"...at vi har bevæget os fra at have en tro på, at det måske var militant islamisme, og indtil nu, hvor vi sidder og taler sammen, hvor vi må sige, at det er fuldstændigt åbent, hvem det er, der står bag. Vi ved simpelthen ikke, hvad motivet har været til det her, hvem er det, der står bag."

Vært: "Og det er fordi vi hæfter os ved det her med, det er en etnisk nordmand, som er blevet pågrebet ude på øen, hvor vi opdaterer lige om lidt på, hvad der præcist er sket derude i dag, og at vi ikke har fået nogen oplysninger om andre medskyldige eller noget som helst fra politiet?"

Niels Brinch: "Ja, og vi har så fået det her med, at den samme mand står bag, og han skyder en større gruppe helt unge Arbeiderparti-medlemmer, der er til sommerlejr derude, og det spiller ligesom ikke rigtigt i hak med, hvad en Al-Qaeda-inspireret gruppe ville gøre. Og bomben inde i centrum i Oslo var rettet mod regeringskontorer, og måske mod Arbeiderpartiet, regeringen. Men ikke mod et sted hvor mange civile ville komme til skade, og det har vi jo heldigvis også set, så der er nogle ting, der knirker".

(bilag 4, side 73, TV2/Nyhederne 23.07.2011 kl. 00.03, o. 7:00 min)

Her udtrykkes netop den bevægelse, hvor de to scenarier er på vej væk fra hinanden, nemlig den forestilling om en trussel fra Al-Qaeda, eller militant islamisme i mere bred forstand, som angrebet først har været fortolket i rammen af, og så de faktiske forhold omkring angrebet. Der er noget, *"der knirker"*, og de to scenarier ser således ikke længere ud til at passe sammen, om end det stadig ikke kan afgøres med sikkerhed. Men både på grund af den anholdtes identitet som *"etnisk nordmand"*, det, at han tilsyneladende har handlet alene, og på grund af angrebets mulige specifikke mål i form af Arbeiderpartiet og ikke tilfældige civile vurderes det, at der er væsentligt mindre sandsynlighed for, at motivet er islamistisk. Dermed bevæger angrebet sig væk fra de generaliserede forestillinger om truslen fra terror som netop at stamme fra militant islamisme. Desuden nedtones truslens nærhed til den almene borger, idet det fremhæves, at angrebet var rettet mod Arbeiderpartiet og regeringen og ikke mod befolkningen

som sådan. Der sker altså en bevægelse, hvor det specifikke angreb trækkes væk fra billedet af den terrortrussel, 'vi' bør frygte.

En anden interessant pointe, som kan læses af citatet her, er, at idet framingen af sagen som islamistisk terror forlades, fremsættes det som "*fuldstændigt åbent*", hvad angrebet kan handle om. Dette bekræfter for det første den hidtidige analyses opmærksomhed på, at islamistisk terror fremstår som den eneste umiddelbart tilgængelige framing-mulighed for begivenheder af terror eller terrorlignende karakter. For det andet er det en væsentlig pointe, at gerningsmandens etniske norskhed er noget af det, der får sagen til at fremstå som åben – i øvrigt sammen med overvejelser omkring angrebets mål. Det ser således ud til, at det er sværere at få en krop, der 'ser etnisk norsk ud', til at passe ind i en islamistisk terror-frame, end det formodes at ville have været, hvis gerningsmandens krop havde haft raciale kendetegn, der gjorde den genkendelig som at 'se muslimsk ud' og dermed kunne passe bedre ind i islamisme-ramen. Det kan således foreslås, at forventningen om islamistisk terror er det, der især gør, at gerningsmanden fremhæves som "*etnisk nordmand*". Den etniske norskhed repræsenterer det overraskende og ikke-forventelige. Gerningsmanden bliver altså mødt med et blik, der forventer en krop, der kan relateres til islamistisk terror, og derfor får 'vi' øje på hans etniske norskhed, som dermed ikke forventes at kunne forbindes til islamistisk terror.

Når den etnisk norske krop ikke forbindes til den islamistiske terrortrussel, må en væsentlig faktor heri være kroppens synlighed, idet det i høj grad er heraf, den norske etnicitet genkendes. Dermed er det væsentligt at reflektere over betydningen af gerningsmandens, siden kendt som Anders Breivik, raciale hvidhed. Når jeg skriver om Breiviks hvidhed, er det igen værd at fremhæve, at jeg ikke betragter hvidhed som en kategori, der meningsfyldt kan referere til noget fast. Der er tale om, at Breivik kropsliggør nogle udseendemæssige tegn, som gennem deres betydningshistorie er fremstillet som noget, der knytter kroppe sammen i kraft af, at disse tegn markeres som ens, og samtidig som forskellige fra kropstegn, der knytter andre kroppe sammen i ensheder (jf. min

afklaring af krop og race i kapitel 5). Med hvor hvidheden ofte fremtræder som den umarkerede position, i forhold til hvilken andre raciale kategorier konstrueres som forskellige (Dyer 1997:2-3), ser det anderledes ud her. Her kommer konstruktionen af hvidhed til at træde mere frem, idet den netop fremstår som kontrast til en forventning om en ikke-hvid terroristisk identitet.

Et andet citat fra TV2's Niels Brinch, hvor han også vurderer, hvad motivet for angrebet kan være, kan illustrere, hvorledes Breiviks hvidhed og norskhed fraknytter hans krop fra de forventninger, der er til den islamistisk motiverede terroristiske identitet. Brinch griber dels fat i gerningsmandens *"norsk[e] udseende"*, det at han er *"lyshåret"* og taler *"østnorsk"*, og dels griber han fat i, at denne samme person tilsyneladende både er involveret i Oslo-bomben og nedskydningerne på Utøya (bilag 4, side 65-66, TV2/Nyhederne 22.07.2011 kl. 21.50, o. 11:00/3:00 min). Herudfra når han til følgende vurdering af gerningsmanden:

"...så har vi selvfølgelig stadigvæk i spil, at det er en militant islamist, måske en konvertit, som har set sig gal på den norske regering, det norske samfund af de dagsordener, vi jo efterhånden kender, altså især de Muhammed-tegninger, der også har været trykt i Norge. Men jeg synes det her også gør, at døren ind til en anden teori – og vi skal jo sige hele tiden, vi sidder jo og laver teorier her – mulige teorier, vi prøver at sandsynliggøre dem, vi ved jo ikke hvad der er sket, og hvem der står bag".

Vært: *"Men hvad er det for en, hvad åbner den anden dør så ind til?"*

Niels Brinch: *"Det åbner en lille smule, synes jeg, døren ind til at den her gale mand, som har set sig vred på samfundet af en eller anden årsag og besluttet sig for at tage en gruelig hævn og skabe skræk og rædsel i Norge".*

(bilag 4, side 66, TV2/Nyhederne 22.07.2011 kl. 21.50, o. 11:00/3:00 min)

Selvom Breiviks norske udseende, lyse hår og østnorske dialekt ikke er noget, der får Brinch til helt at afvise det islamistiske motiv, får det ham dog til at foreslå, at der i så fald kan være tale om en konvertit. Hermed sker der det, at religiøsitet overlapper med udtryk for race og etnicitet, idet netop Breiviks udseende og sprog har betydning for, at han ikke betragtes som 'født' muslim, men i stedet som en, der er konverteret på et tidspunkt i livet. Dermed kommer den muslimske religiøsitet altså til at nærme sig forestillinger om etnicitet og race, dels i kraft af at blive fremstillet som noget, man fødes til, og dels ved at det kan genkendes på ens etniske og raciale kropstegn, hvorvidt man er født som muslim eller ej. Om end det islamistiske motiv altså ikke helt afvises, sætter Breiviks raciale og etniske identitet kraftigt spørgsmålstegn ved det, og således får dette også Brinch til at hælde mere end i det tidligere citat fra udsendelsen kl. 16.30 (jf. side 191) til sin alternative teori om den *"gale mand"*.

(Framegrab fra TV2/Nyhederne 23.07.2011 kl. 19, o. 0:00 min)

Forventningen om en muslimsk, ikke-hvid gerningsmand betyder altså, at Breiviks hvidhed træder frem. Udover fotografier, der visuelt viser hans hvide raciale kropstegn, som det ovenfor viste fra TV2, kommer den også til syne gennem betegnelserne af ham som "*etnisk nordmand*", "*etnisk norsk*" og "*norsk*" (jf. fx bilag 4, side 70, TV2/Nyhederne 23.07.2011 kl. 00.03, o. 0:00 og 0:30 min, side 135, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18.30, o. 32:30 min, og side 112, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18.00, o. 15:00 min), gennem en grafik, der gengiver hans officielle signalement som, at han blandt andet "*har blondt hår og er norsk af udseende*", af betegnelsen af hans sprog som "*østnorsk*" og desuden beskrivelsen af ham i et indslag på TV2 som at have "*lyst hår*" og "*blå øjne*" (bilag 4, side 62 og 66, TV2/Nyhederne 22.07.2011 kl. 21.50, o. 4:00 min og o. 11:00/3:00 min, side 151, TV2/Nyhederne 23.07.2011 kl. 19.00, o. 21:00 min). Disse forskellige tegn, der bruges til at beskrive ham, er interessante, idet de er placeret i en sammenhæng, hvor de netop virker til at beskrive Breivik som norsk i *modsatning* til forventningen om, at terrorangrebet kunne relateres til noget muslimsk eller islamistisk. Man kan foreslå, at det blonde hår, blå øjne og den østnorske dialekt kommer til at fremstå som kropslige beviser på Breiviks norskhed, hvilket ikke mindst fremtræder i betegnelsen af hans udseende som 'norsk' (jf. Ahmed 2006:122, samt 5.3 i kapitel 5). Dyer (1997:42) argumenterer for, at netop blondt hår og blå øjne må betragtes som unikke for hvidhed i forhold til andre raciale kategorier. Ved at fremhæve disse karakteristika markeres Breivik således som *utvivlsomt* hvid. Den kropslige hvidhed klæbes samtidig til det norske, og som sådan kan netop hvidheden betyde, at det forekommer indlysende meningsfyldt at beskrive Breivik som fx "*etnisk norsk*" eller "*nordmand*" (jf. referencer ovenfor samt bilag 4, side 77 og 78, TV2/Nyhederne 23.07.2011 kl. 00.03, o. 22:00 min og o. 24:00 min, og side 116 DR/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18.00, o. 24:30 min) og ikke med termer som fx "*udenlandsk oprindelse*", som det sker af de mistænkte i Glasvej-sagen, inklusive dem, der har dansk statsborgerskab. Hvad der synes at træde frem her, er en nationalistisk praksis baseret på en underforstået præmis om, at den norske nation er hvid (jf. Hage 1998 for lignende pointer om den australske nation), og således kommer sammenvævningen af banal nationalisme og banal racisme til syne. Breiviks hvidhed betyder, at han ureflekteret regnes som tilhørende den

norske nation. Også omtalen af Breivik som "*en af deres egne*" kan bekræfte denne pointe (bilag 4, side 114, DR/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18, o. 18:00 min). Desuden knyttes hans hvidhed sammen med tilhøret til 'det norske' på følgende måde, hvor en journalist med reference til norske avisers portrætfotografier af Breivik på forsiden siger: "*Med lyst hår og blå øjne stirrer 32-årige Anders Behring Breivik sine landsmænd i øjnene*" (bilag 4, side 151, TV2/Nyhederne 23.07.2011 kl. 19.00, o. 21:00 min). Her fremhæves Breiviks lyse hår og blå øjne som del af det, hans 'landsmænd' får øje på, når de ser ham i øjnene. Således fremstår disse kropstegn som noget af det, der er med til at markere ham som netop en af deres 'landsmænd' – og man kan forsigtigt foreslå, at de også fremstilles som at få øje på sig selv som hvide, når de ser Breivik.

Race og nationalitet intersekterer altså i den konstruktion af betydning, der fremstiller Breivik som norsk i kraft af, at han med sin raciale hvidhed kropsliggør 'det norske'. Men hvor hvidheden ikke ekspliciteres som race, bliver den i stedet udtrykt i termer om norsk nationalitet – udover de referencer til specifikke kropstegn, som netop tydeliggør, at der samtidig konstrueres en racial kategori. Ved at tale om nationalitet taler man inden for en forståelsesramme, der handler om fx sprog, kultur, stat og rettigheder, mens man kan hævde, at dette ikke har noget at gøre med den kropslighed, der knyttes til racebegrebet. Man kan derfor foregive en farveblindhed, der benægter, at nogle kan ekskluderes fra nationen på grund af deres race. Ikke desto mindre markerer termen *etnisk* norsk, at der ikke kun refereres til juridiske spørgsmål om nationalitet og tilhør som fx statsborgerskab, idet begrebet *etnicitet* trækker på bredere forestillinger om tilhør til et fællesskab bundet sammen gennem kultur og slægtskab (jf. Fenton 2010:12f). Analysen af Glasvej-sagen viste, at nationalitetsbetegnelser som markører for oprindelse også kan bruges til at konstruere kroppe som etniske *minoriteter* og dermed fratage dem den ret til nationen, som følger af det 'naturlige' tilhør, som den nationale majoritet tilskrives. I modsætning hertil bruges *etnicitets*betegnelsen til at beskrive Breiviks norskhed inden for det norske nationaliserede rum, og dermed fremhæver det i stedet hans tilhør hertil. Således fremtræder *etnicitet* igen her

som det medierende begreb, der både kan referere til racialiseringsprocesser og nationaliserede processer af in- eller eksklusion (jf. kapitel 4, Gilroy 2002:xxiii-xxiv). Når nationalitetsbetegnelser bruges på en måde, hvor de inkluderer forestillinger om fx kultur, etnicitet, oprindelse og slægtskab, ser de således ud til at tage del i konstruktionen af majoritet og minoriteter inden for det nationaliserede rum, de optræder i. Dette indebærer dermed også, at når nationalitetsbetegnelser bruges til at beskrive kroppes udseende som i tilfældet med Breiviks norske udseende, gøres konstruktionerne af national majoritet og etniske minoriteter genkendelige på raciale kropstegn. Dermed sker der altså en racialisering af tilhøret eller det manglende tilhør til nationen, samtidig med at man kan *hævde* farveblindhed i kraft af ikke at bruge racebetegnelser.

En sådan sammenfletning mellem race og nationalitet, hvor nationalitetsbetegnelser bruges som raciale markører, er ikke enestående for diskurser om terror. Det kan også genkendes, når fx gerningsmænds signalement gives i kriminalsager. Et meget illustrativt eksempel på dette er signalementet af fem gerningsmænd til en voldtægt, omtalt på politiken.dk den 13. og 14. juli 2013 og på dr.dk den 13. juli 2013. På dr.dk bliver den ene gerningsmand beskrevet som at have "*dansk udseende*" og de øvrige fire som "*mørkere i huden*" (Ritzau 2013). I artiklerne fra politiken.dk citeres en repræsentant for politiet for det signalement, den voldtagne kvinde har givet af de fem mænd. Her beskrives den ene som "*hvid*" og de øvrige fire som "*mørke i huden*" i den ene artikel og "*lysebrune i huden*" i den anden artikel (Bergløv 2013, Herschend 2013). Her fremtræder altså den glidning, hvor det, der ifølge den citerede politibetjent har været beskrevet som 'hvid' af kvinden, i Ritzau-telegrammet på dr.dk er gledet over i at blive beskrevet som 'dansk udseende'. Her fremstår nationalitetsbetegnelsen således tydeligt som at være anvendt til at beskrive personens raciale hvidhed, som i øvrigt tilsyneladende er blevet genkendt i form af en hudfarve, der er lysere end de øvrige gerningsmænds henholdsvis "*mørkere*", "*mørke*" og "*lysebrune*" hud. Når nationalitetsbetegnelsen 'dansk' meningsfyldt kan bruges til at beskrive det raciale hvide udseende, er der i lighed med selvfølgeligheden af Breiviks norskhed tale om en nationalistisk praksis,

hvor hvidhed optræder som tegn på et selvfølgeligt eller 'naturligt' tilhør til den danske nation.

I 22. juli-sagen kommer Breiviks hvidhed altså til at fremstå som noget, der markerer hans tilhør til den norske nation, idet den betyder, at han 'ser norsk ud'. I modsætning hertil blev brunhed i Glasvej-sagen knyttet til det at være 'indvandrere' og 'af udenlandsk oprindelse', hvorved den markerede det manglende tilhør til den danske nation. Hvidhed fremstår således som noget, der knytter en krop til nationen, hvilket, som eksemplet med de fire gerningsmænd fra voldtægtssagen illustrerede, også kan antages at gælde den danske nation. I modsætning hertil fremstår brunhed som noget, der fraknytter kroppe fra nationen.

Det manglende tilhør til nationen blev både i Glasvej-sagen og i Doukaev-sagen desuden knyttet til det at bo steder, der konstrueres som at være uden for eller på kanten af samfundet, eventuelt gennem brug af ghettobegrebet. Dermed er det relevant også at se på, om og hvorledes dette tema bringes frem i 22. juli-sagen. Også her skiller 22. juli-sagen sig ud fra de to øvrige sager, hvor ghettospørgsmålet i større eller mindre grad blev inddraget som forklarende element for terror. Det område, hvor Breivik har bopæl, beskrives således hverken som en ghetto eller på anden måde belastet eller uden for samfundet. Dermed fremstår Breiviks beboelsesområde, i lighed med hans etniske norskhed, heller ikke som noget, der får ham til at være uden for eller på kanten af samfundet. Tværtimod omtales hans beboelsesområde på en måde, så 22. juli-sagen igen tager form af en kontrast, der kommer til at virke bekræftende for pointerne fra de andre sager om en forventet tilknytning mellem terror og ghettoer, som altså den specifikke sag afviger fra. I DR1's dækning beskrives det område, hvor Anders Breivik boede sammen med sin mor, på følgende måde:

"Jeg talte med en kvinde, der havde boet ovenpå både sønnen og moren, ude i den vestlige del af Oslo, hvor de boede, som er et velhaverkvarter. Det er et kvarter med

mange akademikere og folk med meget høj indkomst. Og de beskriver denne her familie som nogle meget, meget kloge, meget, meget ressourcestærke mennesker, og derfor kan de ikke forstå, hvad det var, der var sket”.

(bilag 4, side 114-115, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18.00, o. 19:00 min)

Her fremstår altså det, at Breivik har boet i et velhaverområde i en ressourcestærk familie med kloge mennesker, som noget, der undrer, og dermed som noget, der ikke kan forklare hans handlinger, snarere tværtimod. Hvor en ghetto, udover andelen af indvandrere, også knyttes til sociale forhold som arbejdsløshed, lave indkomster og kort uddannelsesniveau (Berlingske 2013, Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2013), fremhæves for Breiviks boligområde de modsatte forhold, nemlig beboernes høje indkomster og lange, akademiske uddannelser. Dermed kan denne undren over Breiviks beboelsesområde komme til at virke som den undtagelse, der bekræfter reglen om, at terror stammer fra problemfyldte boligområder som ofte benævnt ghettoer. Også den undren, der udtrykkes over, at han kommer fra en klog og ressourcestærk familie, virker til at fremstille en forventning om, at terrorister stammer fra familier, der ikke er kloge og ressourcestærke. Noget lignende sås i debatten om radikaliserings i Glasvej-sagen, hvor netop de potentielle terroristers familiære, eller andet nært, netværk blev fremstillet som ude af stand til at tage vare på deres 'unge' – hvori netop kan genkendes en forestilling om, at disse familier og netværk ikke består af specielt dygtige eller ressourcestærke personer.

11.3 Lettelse

Da der den 23. juli kommer mere klarhed over baggrunden for angrebet, udtrykkes det nogle steder meget tydeligt, hvordan fortolkningen af angrebet nu er helt løsrevet fra forestillingerne om truslen, og dermed hvordan dette mødes intensitet, som *kunne have* eller *har* givet anledning til frygt, nu er lettet. Det

fremkommer fx i denne sekvens fra DR1, som er del af et telefoninterview, lavet af studieværten, med DR1's reporter i Oslo. Reporteren siger:

"Når man taler med folk her i byen, så forstår de stadigvæk ikke helt, hvad der er foregået. Men fra en frygt i går, er det blevet til sådan en stille forundring, og folk der går ligesom og filosoferer, kan man næsten sige, over det der er sket".

Vært: *"Hvad siger de, du taler med, til det faktum, at det var en af deres egne, altså en nordmand, der begik det her angreb og ikke en trussel udefra?"*

Reporter: *"Altså det kan lyde underligt, men dem jeg har talt med, de er faktisk lettet over det, for når man spørger dem, om de er bange for sådan noget som det her i fremtiden, så siger de faktisk alle sammen nej. Dernæst siger de, det er de ikke, fordi det er en af deres egne, og derfor er de ikke nervøse for, at det her det kommer til at ske igen. De siger alle sammen, hvis det havde været Al-Qaeda, der stod bag det her, så ville de være rigtig, rigtig bange, for så kunne man aldrig vide, hvor det endte. De fleste heroppe betragter det her som en gal mands værk og som en politisk højreekstremist, og på den måde er de altså ikke bange for, at det sker igen".*

(bilag 4, side 114, DR/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18, o. 18:00 min)

Ifølge reporteren betyder det forhold, at angrebet ikke kan sættes ind i den fortolkningsmæssige ramme for den trussel, der opleves, at angrebet ikke genererer frygt hos de almindelige mennesker, han har talt med i Oslo. Angrebet kan ikke her føjes til den række af angrebsforsøg, som eksemplificeret i det tidligere refererede indslag fra DR1 om *"terrorspøgelset [der] har skræmt Skandinavien"*, hvilket kunne have virket til at opretholde en atmosfære af frygt. Brian Massumi (2010) argumenterer for, at i forlængelse af 11. september-angrebene er disse blevet tolket som del af en uendelig kæde af dels angreb, men også mere udefinerbare begivenheder, der knyttes til truslen fra terror. Ifølge Massumi er disse begivenheder smeltet sammen i *"a shared atmosphere of fear"* (Massumi 2010:60-61). Som reporteren udtrykker det, så *"kunne man aldrig vide, hvor det endte"*, hvis det havde været Al-Qaeda, der stod bag. I så fald havde

det kunnet skrive sig ind i forestillingen om en række af begivenheder – som angreb, terrorforsøg eller trusler – som man ikke kan vide, hvornår stopper. Men i kraft af at det er en af *"deres egne"*, der står bag, sker denne fortolkning ikke. Angrebet bliver dermed ikke bevis for tilstedeværelsen af den fare, truslen varsler, som DR1's tidligere indslag lagde op til. Som reporteren beskriver, kan man ånde lettet op, idet det ikke var den store frygt, der blev udløst i et angreb. Det var noget andet, noget, man ikke rigtigt ved, hvad er, idet det vækker forundring og filosoferen. Således kan det ikke fortolkningsmæssigt knyttes til andre hændelser og fremstår dermed ikke som eksempel på en generel trussel.

I og med at 22. juli-terroren fraknyttedes forestillingen om truslen fra terror, er der i den resterende dækning ikke meget fokus på terrortruslen. Den specifikke sag bliver ikke et eksempel på denne, og dermed forsvinder truslen som relevant tema i dækningen. Dog findes der enkelte sekvenser, hvor angrebet sættes ind i en større sammenhæng af højreorienteret terror. Dette sker i sammenligningen af angrebet med Oklahoma-bombningerne i 1995, der dræbte 168 personer, og blev udført af den højreorienterede Timothy McVeigh (bilag 4, side 99, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 15.00, o. 20:00 min). Desuden er der et interview med René Karpantschof, der er ekspert i politisk ekstremisme, og som fremhæver, at netop højreekstremistisk vold ikke er så usædvanligt i Europa (bilag 4, side 88-89, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 14.00, o. 20:30/10:30 min). Men selvom der altså fremsættes denne fortolkningsramme af højreorienteret vold og terror, bliver dette ikke i særlig høj grad fremstillet som et trusselsbillede, 'vi' bør frygte. Breiviks angreb bliver ikke gjort til genstand for en generalisering i forhold til at repræsentere en generel terrortrussel. I sammenhæng hermed fraskrives angrebet også at have betydning for terrortruslen mod Danmark. I en sekvens, hvor DR1's sikkerhedsredaktør Claus Buhr vurderer, om der kan være en højreekstremistisk terrortrussel i Danmark, siger han:

"...situationen i Norge er så absurd utrolig på vores breddegrader, så det tror jeg man skal starte med at vurdere det som, at det er så usædvanligt, så det er heldigvis ikke noget der sådan lige kan kalkeres på dansk jord".

(bilag 4, side 100, DR1/TV-Avisen, 23.07.2011 kl. 15.00, o. 24:00 min)

Samme Claus Buhr, som tidligere netop har fremhævet, at spørgsmålet om, hvem der stod bag angrebet, havde stor betydning også for dansk sikkerhed, kan her altså konkludere, at det *"heldigvis"* ikke er noget, vi kan forvente at se i Danmark, og derfor ikke bør give anledning til frygt.

22. juli-terroren fremstilles altså som et enkeltstående tilfælde, som 'vi' ikke har grund til at frygte en gentagelse af, herunder at det er noget, der kan ske i Danmark. I samme spor sker der også en individualisering af gerningsmanden, Breivik. Af journalisterne omtales han med termer som *"gal mand"* og *"forstyrret nordmand"* (bilag 4, side 71, TV2/Nyhederne 23.07.2011 kl. 00:03, o. 3:00 min, og side 117, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18.00, o. 27:00/1:00 min), og to mænd, der optræder i en voxpop på DR1 den 29. juli, har følgende vurderinger af ham: *"Det er ikke politik. Det er en fuldstændig gal mand"* og *"Det virker, som om han er helt alene om sit syn"* (bilag 4, side 178, DR1/TV-Avisen 29.07.2011 kl. 21.00, o. 15:00 min). Også DR1's interview med en psykiater, der inviteres til at vurdere Breiviks sindstilstand, peger i retning af, at det er individuelle forhold hos Breivik, der søges forklaringer i, om end psykiateren ikke vurderer Breivik som sindssyg (bilag 4, side 81-82, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 14.00, o. 6:30 min). TV2's Niels Brinchs forslag i et tidligere citat (side 194) om, at gerningsmanden søger *"hævn"* efter at have *"set sig vred på samfundet"*, indikerer ligeledes et motiv, der er opstået på baggrund af individuelle, personlige oplevelser af at have været gjort uret (bilag 4, side 66, TV2/Nyhederne 22.07.2011 kl. 21.50, o. 11:00/3:00 min).

Generelt gøres Breivik således til afviger i kraft af sin individualitet og ikke i kraft af generaliserende kategoriseringer af ham som fx etnisk nordmand eller kristen. Dermed kommer hans etniske norskhed og i øvrigt også hans erklærede kristenhed (jf. fx bilag 4, side 112, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18.00, o. 15:00 min, hvor han i rulletekster beskrives som blandt andet *"kristen"*

fundamentalistisk”) ikke til at tage del i forklaringen af hans terror, idet denne gennemgående hentes i en forståelse af ham som netop en individuel afviger motiveret af en højreekstrem politisk ideologi. Man kan dermed argumentere for, at selvom Breiviks raciale hvidhed bliver synlig, fordi ’vi’ forventede en gerningsmand, der ikke var hvid, bliver hvidheden ikke tillagt betydning for hans angreb. Den gøres hverken til genstand for eller tilknyttes andre generaliseringer, der knytter forestillinger om Breiviks identitetsmæssige forskel fra andre – fx hans ofre – til forklaringer på eller årsager til hans angreb. Desuden kan man her argumentere for, at der samtidig sker en reproduktion af hvidhed som umarkeret racial kategori og dermed netop af hvide som individer og ikke som repræsentanter for deres race (jf. Dyer 1997:1f).

Også fremstillingen af en lettelse hos nordmændene over, at det var *”en af deres egne”*, som tidligere fremhævet (side 201), skriver sig ind i den individualisering af Breivik, der betyder, at hans raciale og kulturelle kendetegn ikke tilskrives betydning for terroreren. Den tidligere citerede reporter i Oslo interviewes i en senere udsendelse på DR, hvor han igen er inde på den lettelse, han ser blandt almindelige mennesker i Oslo, og hvor han uddyber de forhold, der gør dem lettede i forhold til, hvad der ville have peget i den anden retning:

Vært: *”Hvad er reaktionerne i Oslo på, at det er en højreekstremist, der har erkendt at stå bag angrebet?”*

Reporter: *”Paradoksalt nok er de faktisk en lille smule lettede. Når jeg spørger dem, om de er bange for, at det her det kan ske igen, så siger de faktisk, alle dem jeg har talt med i hvert fald, at de er ikke bange, for nu ved de, at det var en nordmand og højreekstremist her fra landet, der gjorde det. Og de siger alle sammen, at de havde troet det var Al-Qaeda et stykke tid, og det at vide, at det ikke var mellemøstlig terror, altså islamisk terror, men at det var indlandsterror så at sige, det gør dem lettede”.*

(bilag 4, side 163, DR1/TV-Avisen 23.07.2011, kl. 20:55-21:05, o. 22:30 min)

I citatet her skabes et billede af, at almindelige Oslo-borgere finder forestillingen om at blive angrebet af "*mellemøstlig*" eller "*islamisk terror*" mere skræmmende end de faktiske forhold af, at der har været et stort angreb begået af en højreekstremistisk nordmand. Dette sker, som i det tidligere citat, gennem journalistens beretning om, at det, at de ved, det var en højreekstremistisk nordmand, betyder, at de ikke er bange for, at det kan ske igen.

Men derudover sker der i citatet det, at de to terrorscenarier relateres til den norske nation på forskellig måde. Idet Breiviks angreb betegnes som indlandsterror, gøres Breivik også her norsk, mens den Al-Qaeda-tilknyttede "*islamisk[e] terror*" placeres uden for den norske nation, her specifikt som "*mellemøstlig*". Dette står i kontrast til faktiske tilfælde af islamistisk Al-Qaeda-inspireret terror eller forsøg herpå, som i flere tilfælde også ville have kunnet betegnes som 'indlandsterror' i kraft af at have været begået af personer, der har været bosiddende i det land, hvor angrebet har været udført eller planlagt udført. Et eksempel er Glasvej-sagen, samt andre af de såkaldte danske terror-sager som fx Vollsmose-sagen, og også ved terrorangrebet i London i 2005 var tre ud af fire gerningsmænd født og opvokset i Storbritannien, mens den sidste også havde boet det meste af sit liv i landet (BBC 2008). Her kan det således se ud til, at den oplevede etnisk-kulturelle nærhed i form af fælles norsk nationalitet har betydning for, om terroren fremstilles som "*indlandsterror*", og dermed som noget, der også har udspring i en rumlig nærhed. Ved at beskrive terroreren som "*indlandsterror*" bringes den nær, idet den distance, som en national grænse kunne markere, ophæves. Men det er altså ikke nødvendigvis den faktiske stedlighed, der bringer den nær, idet det ser ud til, at det er Breiviks etniske norskhed og ikke-muslimskhed, der gør, at hans angreb beskrives som "*indlandsterror*". Dermed skabes der en forbindelse mellem rumlig og kulturel/identitetsmæssig nærhed, idet en gerningsmands etnisk-kulturelle og raciale tegn kan flytte terroreren ind eller ud af nationen.

Med forestillingen om, at Breiviks norskhed og højreekstremistiske motiv betyder, at noget lignende ikke kan ske igen, fraknyttes disse forhold den

generaliserede terrortrussel, der fastholdes som knyttet til Al-Qaeda, Mellemøsten og Islam. Således bliver Breiviks norskhed og højreekstremisme ikke tegn på terrortruslen, uanset at han har gennemført et meget voldsomt terrorangreb.

Individualiseringen af Breivik og den udtrykte lettelse over, at det 'bare' var en gal mand, betyder således også, at hans højreekstremistiske terror ikke fremstilles som del af en generel trusselsrelation. Det er kun i meget begrænset omfang, at der formidles på en måde, så den højreorienterede terror bringes tæt på 'os' som noget, der kunne ramme 'os'. Hermed er der heller ikke tale om, at hans angreb fremstår som del af en større konflikt mellem kollektiviteter, idet der ikke fx laves generaliseringer om den højreekstremistiske terrortrussel mod 'os'. 22. juli-terroren fremstår med andre ord ikke som noget, der er med til at etablere en forskel, der kan virke til at forbinde kroppe eller andre objekter i en konstruktion af forskellige kollektiviteter eller kategorier.

Det, at Breivik afviger så markant fra det generaliserede trusselsbillede, kan muligvis også være medvirkende til, at der ikke i dækningen kan spores nogen problemer med at tilpasse ham til billedet af den enlige terrorist, som det kunne ses i Doukaev-sagen. Individualiseringen af Breivik og fraværet af at generalisere på baggrund af hans nationale, etniske eller raciale markører passer fint overens med billedet af netop den enlige terrorist. Dermed kan det også kaste lys over, hvorfor Doukaev var mere vanskelig at passe ind i dette billede, idet forestillingen om den islamistiske terrortrussel som relateret til en bredere konflikt mellem kollektiviteter kan være sværere at få til at passe til billedet af den enlige terrorist. Det kan foreslås, at 'vi' har svært ved at forstå, 'hvad det var med Doukaev', fordi 'vi', når det handler om islamistisk motiveret terror, ikke forventer et enkeltindivid, som fx en 'gal mand', men personer, der kan betragtes som repræsentanter for et racielt, etnisk og/eller kulturelt/religiøst markeret fællesskab.

Hvordan Breiviks hvidhed og norskhed, samt individualiseringen af ham, kan knyttes til den journalistiske framing-praksis i forhold til terrortruslen, vil jeg komme yderligere ind på i analysen af interviews med journalister, da disse temaer er meget fremtrædende her (jf. kapitel 14 og 15).

12. Ikke alle muslimer er terrorister

Som analysen af de tre cases har vist, knyttes terrortruslen til noget muslimsk, mellemøstligt og arabisk, til noget central-/sydasiatisk, som især pakistansk, til 'indvandrere' samt til unge, mandlige kroppe, racialt markeret som brune. Men samtidig optræder der i udsendelserne også brune kroppe, som ikke tilskrives et terrorpotentiale. Med andre ord optræder samme raciale kropstegn i form af dem, der klæbes til det at 'se muslimsk ud' eller 'se ud som en indvandrer', i nogle situationer som tegn på terrorpotentialet og i andre situationer ikke. Disse andre situationer er interessante, idet de netop markerer de positioner, der er mellem det hér, som 'vi' er centreret omkring, og det dér, hvorfra terrortruslen stammer. Således kan de, alt efter de situationelle kontekster de placeres i, trækkes i retning af både hér og dér. Dermed kan analyser af disse optrædener åbne blikket for forhandlingen af grænserne mellem de rum, der formes omkring og repræsenteres gennem henholdsvis 'vores' hér og truslens dér. Dette kan åbne for et perspektiv, der bryder med at betragte racialisering som en streng dikotomiproducerende praksis, hvor hvidhed og brunhed optræder som skarpt afgrænsede og modstridende enheder. I stedet kan man få øje på, hvordan racialisering tager del i de processer, der gennem sammenklæbning af både kropstegn og andre tegn og objekter, samt gennem affektive relationer, virker til at distribuere kroppe inden for det studerede rum. Hermed kan blikket fx åbnes for at se, om den brune krop kan orienteres med en sådan nærhed til hér, at den bliver 'en af os', eller om den fastholdes på marginen – som en, der, om end den kan tilnærmes, ikke kan komme helt herhen, hvor den bliver 'en af os'.

12.1 Tillid og indvandrerens som ressource

I et interview med juristen Rabih Azad-Ahmad i DR1's dækning af Glasvej-sagen udtrykkes der en interessant relation til og positionering af 'den brune indvandrer'-krop, som personificeres af Azad-Ahmad. Han bliver interviewet

som del af problematikken om, hvad man kan gøre for at forebygge radikalisering, og han præsenteres på følgende måde af studieværten:

Vært: *"En af dem, der kender indvandermiljøet rigtig godt indefra, er dig Rabih Azad-Ahmad. Du er jurist med palæstinensiske rødder, bor selv i Gellerup-området i Århus, hvor omkring 90 procent af indbyggerne er indvandrere. Prøv at forklare mig, hvad det er ved den her radikalisering, der tiltrækker de unge?"*

(bilag 2, side 84, DR/TV-Avisen 05.09.2007 kl. 21.00, o. 14:15 min)

- og interviewsituationen fremtræder visuelt som vist her:

(Framegrab fra DR1/TV-Avisen 05.09.2007 kl. 21.00, o. 14:15 min)

På den ene side, betyder fremhævelsen af Azad-Ahmads kendskab til *"indvandermiljøet"*, hans *"palæstinensiske rødder"* og det, at han bor i Gellerup-

området, at disse tegn knyttes til potentialet for radikaliseringsproblematikken, idet de forventes at udstyre Azad-Ahmad med en særlig viden om problematikken. Han kender miljøet "*indefra*", hvormed det underforstås, at han er 'inde' i det, eller del af det, mens studieværten og de seere, han repræsenterer, er uden for det og dermed distanceret fra det. Værten henvender sig netop til Azad-Ahmad for, at 'vi' kan få viden om 'dem'. Her er det desuden værd at bemærke, at Azad-Ahmad, udover de titler han præsenteres med her, på tidspunktet for interviewet var, og stadig i 2014 er, medlem af Århus Byråd for Radikale Venstre (Aarhus Kommune 2014). Idet dette forhold ikke nævnes, fremstår det tydeligt, at han i indslaget fremstilles som ekspert i kraft af sin 'indvandrerhed', snarere end fx som repræsenterende en bestemt politisk holdning til radikaliseringsproblematikken. På den anden side er det en væsentlig pointe, at Azad-Ahmad ikke selv fremstilles som i risiko for at blive radikaliseret og således som potentiel terrorist, selvom han karakteriseres med 'indvandrerhed', som også, som den hidtidige analyse har vist, optræder som tegn på risikopotentialet. Dette kan dels hente forklaring i hans titel som jurist, samt at han ikke kan karakteriseres som en af "*de unge*", som er dem, der spørges til. Men knyttet hertil er også den relation, der etableres til Azad-Ahmad i interviewet. Her er der ikke tale om en relation af trussel og frygt, men snarere en, hvor der etableres tillid til ham, i kraft af at han optræder som en ressource for 'os'. Dette afspejles desuden i den situation, han repræsenteres i, nemlig i en interviewsituation, hvortil han er inviteret til at tale direkte med studieværten – om end ikke i studiet, så dog via en skærm placeret i studiet. Idet han bringes ind i studiet og taler med studieværten, bringes han så tæt på seernes 'os', som han kan komme.

Når terrortruslen som her knyttes til et potentiale blandt 'indvandrere', udtrykt som "*indvandrer miljøet*", betyder det således også, at truslen udover at skabe en relation af trussel og frygt til 'indvandrereren' som den racialiserede brune mand samtidig åbner for, at andre relationer kan etableres. Det kan som her være relationer af tillid, idet 'vi' er nødt til at etablere en tillidsrelation til *nogle af* 'dem' for at kunne få viden om 'dem' og dermed kunne bekæmpe 'deres' radikaliseringsproblematik. Idet terrorrisikoen netop er et *potentiale* blandt 'indvandrere',

betyder det også, at der kan findes nogle 'indvandrere', som ikke er radikaliserede eller terrorister, og som 'vi' derfor kan indgå i andre relationer til.

Man kan sige, at Azad-Ahmads raciale kropstegn, sammen med hans "*palæstinensiske rødder*", kendskabet til "*indvandrer miljøet*" "*inde fra*" og det, at han bor i Gellerup, konstruerer ham som en 'anden' i forhold til og dermed med afstand til det 'vi', som værten repræsenterer, og orienterer ham kulturelt og identitetsmæssigt i retning af 'den potentielle terrorist'. Men samtidig tilnærmes han 'os' ved at positioneres i en emotionel relation af tillid og som brugbar ressource for 'os'. Dette står i modsætning til billedet af 'den potentielle terrorist' som én, der gemmer sig iblandt os i kraft af sit 'almindelige' udseende fx udtrykt som "*almindelige 2.g-drenge*". Her var det netop ad den kulturelle/identitetsmæssige dimension, der skete en tilnærmelse til 'os', i form af det 'almindelige' udseende, mens der ad den affektive dimension skete en distancering til disse almindeligt udseende 'indvandrere'-kroppe, i form af frygt for 'den potentielle terrorist', de kan være.

I sekvensen her derimod sker der på én gang en bevægelse, hvor Azad-Ahmad i kraft af sine raciale kropstegn og sin indvandrerhed kropsliggør distance i forhold til 'os'. Men samtidig er det netop denne distance til de kroppe af racialiseret andethed, som Azad-Ahmad repræsenterer, der betyder, at han kan tilnærmes 'os'. Det er netop, fordi han repræsenterer disse kroppe, at han kan positioneres som en anvendelig ressource for 'os'. Denne dobbelte orientering af Azad-Ahmad tilvejebringes gennem den relation af tillid, som 'vi' positionerer ham i, for at kunne anvende ham som ressource. Tilliden etableres således ikke fordi, at 'vi' ser ham som 'en af os', eller fordi 'vi' identificerer os med ham, men snarere fordi, at 'vi' har brug for ham for at få adgang til de potentielle terrorister, som på deres side er positioneret som helt distanceret fra 'os' i kraft af deres vilje til at slå 'os' ihjel.

12.2 Den taknemmelige indvandrer

I især DR1's dækning af Glasvej-sagen relateres radikaliseringsrisikoen og dermed den potentielle terrortrussel flere steder til det at stå uden for samfundet (jf. kapitel 9). Som kontrast hertil indeholder DR1's dækning af sagen imidlertid også et indslag, hvor to muslimske kvinder optræder for at vise, at *"ikke alle muslimer er terrorister"*, som det formuleres i en speak i indslaget (bilag 2, side 54, DR1/TV-Avisen 04.09.2007 kl. 21.00, o. 21:00 min). Indslaget præsenteres af studieværten med følgende formulering og billede:

"Med dagens terrorsigtelser vendes stemningen endnu engang mod muslimer i Danmark. Ikke alle fanger i farten forskellen på at have en tro, islam, og så at være militant islamist. Og det er mange af de lovlydige muslimer i landet kede af".

(bilag 2, side 54, DR1/TV-Avisen 04.09.2007 kl. 21.00, o. 20:30 min)

(Framegrab fra DR1/TV-Avisen 04.09.2007 kl. 21.00, o 21:00 min)

Her udtrykkes det, at idet nogle muslimer har planlagt terror i Danmark, kan det få konsekvenser for danske muslimer som sådan, her udtrykt ved at *"stemningen"* vendes mod dem. Som speaken i øvrigt peger på, skyldes dette en misforståelse, hvor det danske 'vi', som værten repræsenterer, her udtrykt gennem formuleringen om, at *"ikke alle fanger"*, ikke har forstået, at der findes forskellige muslimer. Værten tager altså hånd om både danskerne og de *"lovlydige muslimer"* ved at forsøge at tilvejebringe forståelse hos danskerne for de muslimer, der ikke vil 'os' det ondt. Således inviteres seerne ind i et tolerant dansk 'vi', hvor værtens tiltag til inklusion af de to kvinder, der i kraft af deres muslimske tørklæder også visuelt er markeret som muslimer, viser, at 'vi' accepterer forskellighed (jf. Hvenegård-Lassen & Maurer 2012 for en lignende pointe). Dette sker gennem det efterfølgende indslag, der illustrerer en uretfærdighed for de to kvinder, idet de har oplevet chikane i forbindelse med terrorsager med islamistisk motiv, selvom de er borgere, der arbejder, betaler skat og *"gør alt for det danske samfund"*, som den ene af dem formulerer det (bilag 2, side 54, DR/TV-Avisen 04.09.2007 kl. 21.00, o. 22:00 min). Her fremstilles de to kvinder som nogle, der i kraft af deres arbejde, skattebetaling og ikke mindst at 'gøre alt' for det danske samfund udviser både taknemmelighed for deres tilværelse i Danmark og loyalitet mod nationen. I kraft heraf opstår netop den uretfærdighedsfølelse, der udtrykkes. *Fordi* de er taknemmelige og loyale mod Danmark, bør de ikke udsættes for chikane fra danskere.

Desuden kan indslaget illustrere, at køn kan optræde som en markør, der kan virke til at positionere den brune krop i forskellige relationer til 'os'. De to kvinder optræder som eksempel på, at mange danske muslimer er i beskæftigelse og betaler skat, noget der typisk fremstår som tegn på det at være integreret og velfungerende. Desuden repræsenterer de som *"lovlydige muslimer"* en position, der tydeligt distanceres fra den terroristiske position. Idet de to kvinder på den måde er distanceret fra positionen for 'den potentielle terrorist', fremstår den islamiske religiøsitet, som også deres muslimske hovedtørklæder signalerer, ikke her som tegn på den potentielle terrortrussel.

Desuden kan det foreslås, at deres kvindelighed også kan betragtes som et tegn, der taler imod forestillingen om 'den potentielle terrorist', idet dækningen som tidligere nævnt generelt er præget af en udtalt antagelse om netop 'den potentielle terrorist' som mandlig.

Dermed kan det se ud til, at der etableres en relation mellem brune, *kvindelige* kroppe og det danske 'vi', hvor disse orienteres hen imod hinanden, *også* selvom de kvindelige kroppe bærer tydelige tegn på muslimskhed, som her det muslimske hovedtørklæde. Når dette indslag ses i konteksten af den øvrige dækning, hvor terrorpotentialitet har været tilknyttet *mandlige*, brune kroppe, der 'ser muslimske ud' eller 'ser ud som indvandrere', kan man argumentere for, at sekvensen med de to kvinder virker til at bekræfte en maskulinisering af den terroristiske risikoidentitet i kraft af, at *kvindelige* kroppe med tegn på både 'indvandrerhed' og 'muslimskhed' positioneres i en anden relation til 'os' end som potentielle terrorister. Det kan altså se ud til, at muslimske tegn på en kvindelig krop ikke repræsenterer en trussel, hvorimod muslimske tegn på en mandlig krop gør. Men på den anden side kan man samtidig argumentere for, at indslaget som sådan bygger på en underforstået præmis om, at *nogen kunne* tro, at de to muslimske kvinder havde noget med terror at gøre. Således er det netop nødvendigt, at de demonstrerer deres loyldighed og gode medborgerskab for at bryde forbindelsen til terror.

Den feministiske forsker Sunaina Maira (2009) peger på, at der i USA efter 2001 er opstået billeder af den 'gode' muslim og den 'onde' muslim, hvor både køn, klasse og nationalisme spiller ind på konstitueringen af disse. Et element i konstitueringen af den 'gode' muslim er netop, at denne performer 'det gode medborgerskab' og derved demonstrerer sin loyalitet over for nationen og dens værdier. Noget lignende kan genkendes i indslaget her, idet det netop fremhæves i speak og i kvindernes egne udtalelser, at de er loyldige, passer deres arbejde og betaler skat – kort sagt, opfører sig som gode, loyale borgere i Danmark.

Maira peger på, at den 'gode' muslim ofte indebærer en kønnethed, hvor netop muslimske kvinder tilskrives et større potentiale end muslimske mænd til at frigøre sig fra 'deres' muslimske kultur og tilpasse sig 'vores' vestlige kultur (Maira 2009). Også i den danske mediedebat om muslimske kvinders ægteskabsmønstre har Rikke Andreassen (2013) fundet, at de muslimske kvindelige kroppe optræder som "figures of transgression" mellem 'deres' og 'vores' samfund (Andreassen 2013:120). Indslaget med de to kvinder kan dermed skrive sig ind i en diskurs, hvor det er den muslimske kvinde, der tilskrives potentiale for social forandring, mens den muslimske mand typisk repræsenteres i mere fastlåste positioner (jf. Andreassen 2013:120). I forlængelse heraf foreslår min analyse, at dette kan hænge sammen med, at den mandlige muslim, i kraft af netop billedet af den mandlige, muslimske terrorist, i højere grad end den kvindelige fremstår som en trussel mod nationen og dermed repræsenterer en højere grad af uforenelighed end 'bare' den kulturelle. Man kan dog argumentere for, at der i indslaget her med de to kvinder åbnes for en mere egentlig brobygning mellem 'vores' og 'deres' kultur end en transgression eller overskridelse for det muslimske kvindelige subjekt, idet de to kvinder faktisk repræsenteres med tegn på muslimskhed i form af deres hovedtørklæder. Således har de ikke 'forladt' 'det muslimske' for at bevæge sig over til 'os'. Med den post-koloniale teoretiker Homi Bhabhas (1994) perspektiv om, at det nationale folks performativitet kan forstyrre billedet af nationen, kan man argumentere for, at kvinderne performer deres muslimskhed som dansk og dermed forstyrrer billedet af 'det danske' som ikke-muslimsk.

Selvom eksemplet med de to kvinder peger i retning af en kønnethed, hvor kvinder repræsenteres som værende i en særlig position i forhold til at kunne indlemmes i det vestlige, eller som her det danske samfund, bryder et indslag fra TV2's dækning af Glasvej-sagen med denne pointe, idet dette viser en mandlig racialiseret 'anden', der tilnærmes 'os'. Og her kan det se ud til, at netop spørgsmålet om taknemmelighed spiller en rolle. I indslaget, der indeholder interviews med naboer og pårørende til den anholdte fra Glasvej, optræder blandt andet overboen til den anholdte (bilag 2, side 46, TV2/Nyhederne

04.09.2007 kl. 19.00, o. 6:30 min). Denne er en mand med racialet brune kropstegn og det arabiske navn "*Sadiq Alfatlawi*", og i øvrigt er hans danske tale med udenlandsk accent undertekstet. I slutningen af indslaget fortæller han, at han og hans familie er flygtet fra Irak for at komme væk fra terror og opleve fred og ro i Danmark, og han siger, at politiet må tage sig af det, hvis terroren kommer her (bilag 2, side 46, TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 19.00, o. 8:30 min). Her skabes for det første et billede af, at terror er noget, der hører til fjernt fra Danmark, som her i Irak. Men samtidig er det interessant at se nærmere på den relation, som den interviewede mand sættes i i forhold til Danmark. Her fremstilles Danmark som et sted, han er søgt til for at komme væk fra terror. Sammen med at han udtrykker tillid til, at politiet kan tage sig af det, "*hvis der kommer terror her*", udtrykker manden en taknemmelighed for, at han har kunnet komme væk fra terroren ved at komme til Danmark og her leve i ro og fred – indtil nu i det mindste. Desuden udtrykker han loyalitet mod Danmark i form af den tillid, han har til, at politiet som nationens repræsentanter er de rette til at tage vare på terroren. Samtidig kan det foreslås, at der udtrykkes en uretfærdighedsfølelse på vegne af manden. Idet han netop er flygtet hertil, og faktisk udviser taknemmelighed for, at han har kunnet det, fremtræder det som uretfærdigt, at netop han skal opleve terrortruslen komme tæt på her, hvor han lige regnede med, at der var fred og ro. Inden for den kontekst, der samtidig placerer terroren hos 'muslimen' eller 'indvandrer' eller som her i Irak, er det dog ikke det danske samfund, der yder ham uretfærdighed, idet denne netop snarere placeres hos de terrorister, der flytter terroren ind i Danmark. Således kan interviewet her virke til at opstille en kontrast mellem på den ene side overboen som 'den taknemmelige og loyale indvandrer', der er taknemmelig for at kunne komme til Danmark og leve i fred og ro, og på den anden side de 'indvandrere', der tager terroren med til Danmark og dermed udviser den ultimative utaknemmelighed og illoyalitet i forhold til at få lov til at komme hertil, i form af at ville udøve terror mod landet. Denne kontrast tydeliggøres af, at Alfatlawi er rejst fra Irak for at komme væk fra den terror, som i samme bevægelse fremstilles som hørende til dér, langt fra Danmark. Dermed bliver terroristerne også illoyale over for de af 'deres egne', der netop forsøger at

bevæge sig væk fra terrorens 'sted' for at leve i fred og ro som gode samfundsborgere ligesom 'os'.

Hvordan spørgsmålet om taknemmelighed er med til at forme racialiserede relationer kan også belyses med et eksempel hentet uden for undersøgelsens primære empiri, som kan fungere som en kontrast, der kan tydeliggøre pointerne fra analysen af den primære empiri. Eksemplet er et terrorangreb mod et butikscenter i Kenyas hovedstad Nairobi i september 2013, udført af en islamistisk gruppe med base i Somalia. I en artikel på politiken.dk (Prakash 2013) beskrives nogle af ofrene. Blandt andet nævnes de dræbtes nationaliteter, og her optræder flere, der traditionelt regnes blandt vestlige nationaliteter, som fx britisk, australsk, hollandsk, fransk og amerikansk. I kraft af dette samt nogle af ofrenes 'vestlige' navne, som fx *"Ross Langdon"*, skabes der mulighed for, at læseren etablerer et billede af ofre som racielt markerede hvide. Dog i øvrigt sammen med fremhævelsen af indiske og kenyanske ofre, der kan afstedkomme et billede af ikke-hvide ofre. Udover at artiklen fremhæver flere af de 'vestlige' ofre, måske ud fra en idé om større identifikationspotentiale for et vestligt-dansk publikum, er det, der er særligt interessant ved artiklen, at flere af de døde 'vesterlændinge' beskrives som nogle, der har været *"i Afrika for at hjælpe"*, blandt andet ved at have *"doneret sin arbejdskraft gratis ved byggeriet af et hospital"*, som det fortælles om en af dem (Prakash 2013). Ved at repræsentere ofrene som nogle, der vil hjælpe, skabes der en uretfærdighedsfølelse i forhold til, at de er blevet slået ihjel. Her kan man derfor også foreslå, at spørgsmålet om taknemmelighed er i spil, idet de afrikanske gerningsmænd ved at slå dem ihjel udviser utaknemmelighed over for den hjælp, som 'vi' i de vestlige lande yder Afrika. Hvad, der kan genkendes her, er altså en lignende taknemmelighedsdiskurs som den, der former relationer mellem det danske 'vi' og dets muslimske 'anden'. Men her er den flyttet ud af det vestlige rum til Afrika. Ikke desto mindre ses verden stadig gennem et hvidt blik, hvor det er 'deres' taknemmelighed over for 'os', der er i spil. Vesterlændingene i Afrika bliver ikke, som muslimerne i Danmark, mødt med forventninger om at skulle vise taknemmelighed for at være i Afrika (det gælder i øvrigt heller ikke de

formodede vesterlændinge, der har deltaget i angrebet). I stedet er der netop tale om, at afrikanerne forventes at være taknemmelige over, at 'vi' kommer og hjælper dem, og dermed bliver det uretfærdigt, at de har 'os' som mål for 'deres' terror. Med dette eksempel har det været hensigten at tydeliggøre taknemmelighedens racialiserede orientering, hvor det forventes, at den ikke-hvide, ikke-vestlige 'anden' er taknemmelig over for det, som Vesten eller de vestlige samfund gør for den.

12.3 Farveblind medmenneskelighed

Som det tidligere refererede eksempel med den mandlige overbo Alfatlawi til den anholdte på Glasvej kan illustrere, findes der tilfælde, hvor racialet brunt markerede kroppe kan optræde som *potentielle* ofre for terror. I samme indslag optræder også den anholdtes sambo og en søster til en af de øvrige anholdte, begge med racialet brune kropstegn. De udtrykker begge undren over anholdelsen af deres pårørende, idet de intet kender til de påståede terrorplaner (bilag 2, side 46, TV2/Nyhederne 04.09.2007 kl. 19.00, o, 7:00 min).

Fremstillingen af de to i indslaget kan pege i to retninger. På den ene side kan især samboen i kraft af sin fysiske nærhed til den anholdte læses som uskyldigt, uvidende potentielt offer for den anholdtes terrorplaner, der har inkluderet den formodede tilstedeværelse af sprængstoffer i lejligheden, som har ført til evakueringen af hele bygningen. På den anden side kan der læses en dobbelthed i fremstillingen af dem, idet det ikke fremstår tydeligt, om den uvidenhed om terrorplanerne, som de udtrykker, i virkeligheden kan være et dække over den anholdte. Af indslaget fremstår det altså uafklaret, hvorvidt de to kan betragtes som potentielle ofre for terroren eller som terroristens medsammensvorne. Deres affektive nærhed til de anholdte, som pårørende, betyder, at 'vi' ikke kan være sikre på, at denne ikke også inkluderer en nærhed til terrorismen og dermed en distance til 'os', som er truet af terroren.

I modsætning hertil findes der i 22. juli-sagen en mere utvetydig repræsentation af racielt brunt markerede kroppe som ofre. Det er værd at reflektere over, hvorledes disse repræsentationer kan læses i konteksten af dækningen af sagen som sådan. Som tidligere vist sker der hovedsageligt en repræsentation af Breivik som afviger i individuel personlig forstand. Dermed bliver hans angreb især forklaret med forhold hos ham som individ. Samtidig indbyder dækningen til en følelsesmæssig identifikation med hans ofre og deres pårørende gennem en almenmenneskelig medfølelse. Dette sker først og fremmest i kraft af stærkt følelsesladede interviews med overlevende fra Utøya og pårørende til andre overlevende, som fortæller om deres og deres kæres gruopvækkende oplevelser (bilag 4, side 74, 79, 83, 93-94, 120, 125-127, 131, 133, 162 TV2/Nyhederne 23.07.2011 kl. 00:03, o. 10:00 min, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 14.00, o. 1:00 og 9:30, kl. 15.00, o. 3:00 min, TV2/Nyhederne 23.07.2011 kl. 18.00, o. 4:00 min, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18.30 o. 5:30-10:00, 20:00 og 23:30 min, kl. 20:55, o. 3:00 min). I kraft af brutaliteten i Breiviks angreb og den almenmenneskelige medfølelse, der etableres til hans ofre, kan det foreslås, at der skabes distance til Breivik gennem en fratagelse af hans menneskelighed. Han fremstilles altså ikke, ligesom den islamistiske terrortrussel, som at være distanceret til et hér, i form af et centrum for særlige værdier, normer eller en særlig kultur. Snarere fremstilles han som distanceret til menneskeheden som sådan i kraft af sin individualiserede umenneskelighed. Dermed kan det centrum, hvorfra verden orienteres, fremstå som almenmenneskeligt. Det 'vi', der foragter Breivik, er ikke en bestemt nation eller kultur, men menneskeheden som sådan. Dermed kan udgangspunktet for orienteringen af verden i dækningen af 22. juli-terroren påtage sig en universalisme, der betyder, at det ikke fremstår som repræsentant for fx en særlig race, kultur eller nationalitet.

Et sådant universelt udgangspunkt for orientering af verden kan illustreres med den farveblindhed, der ser ud til at gøre sig gældende i forhold til, at der i udsendelserne skabes potentiale for en medfølelsesbaseret identifikation med ofre, hvis kroppe er markeret af tegn, der får dem til at 'se muslimske eller arabiske ud'. Dette sker dels i interviews med unge overlevende fra Utøya-

massakren (bilag 4, side 79, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 14.00, o. 1:00 min, og side 125 og 131 DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18.30, o. 5:30 og 20:00 min), som nedenstående framegrab illustrerer:

(Framegrab fra DR1/TV-Avisen 23.07.2011 18.30, o. 5:30 min)

Desuden er racialet markerede brune ofre til stede i et indslag på TV2, hvor der rapporteres fra begravelserne af to unge ofre (bilag 4, side 172-173, TV2/Nyhederne 29.07.2011 kl. 19.00, o. 6:00 min). Dette indslag vil jeg reflektere nærmere over i det følgende.

Indslaget omhandler to begravelser af unge mennesker. Den ene er en kristen begravelse, og den anden er muslimsk. Kort tid inden indslaget er begge de to begravelser blevet omtalt af TV2's reporter som muslimske, hvilket dog rettes af studieværten, efter indslaget er vist (bilag 4, side 171 og 173, TV2/Nyhederne 29.07.2011 kl. 19.00, o. 4:30 og 8:00 min). Selvom der her er tale om en utilsigtet

fejl, *kan* denne forveksling alligevel læses som en betydningsmæssig glidning, hvor de unge, der begravnes, i kraft af deres racielt markerede brune kroppe og arabiske navne (som begge præsenteres længere fremme i indslaget) netop kan forekomme 'muslimske' og dermed også forventes at blive begravet muslimsk. Denne læsning kan bakkes op af, at studieværten fremhæver, at offeret, der blev begravet kristent, var "*kurder men [...] kristen kurder*" (bilag 4, side 173, TV2/Nyhederne 29.07.2011 kl. 19.00, o. 8:00 min). I kraft af brugen af 'men' kan læses en forventning om, at hun som kurder ikke ville være kristen, men, som konteksten i øvrigt peger på, netop muslim. Idet den betydningsmæssige glidning mellem racial brunhed og 'det muslimske' her knyttes til en egentlig religiøs praksis, nemlig begravelsesritualet, kan 'muslimsk' ikke her optræde som blot en betegnelse for 'den racialiserede anden'. Dermed kommer glidningen til at træde tydeligere frem, idet den netop kommer til at repræsentere den egentlige faktuelle fejl, det er, at betegne den kristne begravelse som muslimsk, selvom den afdøde 'ser muslimsk ud'.

De to døde ofre vises i form af nedenstående portrætter:

(Framegrabs fra TV2/Nyhederne 29.07.2011 kl. 19.00, o. 6:00 og 7:00 min)

Ved den kristne begravelse inviteres man som seer med helt ind i kirken, hvorimod den muslimske begravelse blot illustreres med billeder af de deltagende, filmet på afstand, og et portrætfotografi af den døde unge mand, der 'ser muslimsk ud' med sine brune raciale kropstegn. Deltagerne ved begravelsen har forskellige raciale kropstegn, der kan betragtes som at markere brunhed,

hvidhed og sorthed. Der kan selvfølgelig være forskellige praktiske forhold, der har betydet, at man som seer holdes på afstand af den muslimske begravelse, mens man inviteres helt med ind til den kristne. Det kan tænkes, at familien til det muslimske offer har frabedt sig pressens opmærksomhed, og at den anden familie ikke har gjort dette. Ikke desto mindre har TV2's journalister valgt at klippe begravelserne sammen i samme indslag og her vise disse fra afstand optagne billeder af den muslimske begravelse, der dermed kommer til at stå i kontrast til den kristne, hvor man som seer kommer helt tæt på, og som man derfor inviteres til at orientere sig til med nærhed. De tre nedenstående framegrabs illustrerer dette:

(Alle tre ovenfor gengivne billeder er framegrabs fra TV2/Nyhederne 29.07.2011 kl. 19.00, o. 7:00 min og 8:00 min. De to første billeder er fra den kristne

begravelse af Bano Rashid, og det sidste er fra den muslimske begravelse af Ismail Haji Ahmed)

I medieforskeren Anne Jerslevs analyser af det, hun betegner følelses-tv, peger hun på, at intimitet og følelsesmæssig nærhed til seerne netop kan skabes gennem tidslige og rumlige oplevelser af at være til stede nu og her som vidner til begivenheder og følelser (Jerslev 2004:16-17). Det er en sådan oplevelse af nærhed, der kan skabes, når TV2 tager seerne med helt ind i kirken til den kristne begravelse, hvor man bliver vidne til pårørendes sorg og den højtidelige begivenhed, som en sådan ceremoni er. Derudover kommer man tæt på offeret, Bano Rashid, idet man gives et indblik i hende som person, både gennem talerne til hendes begravelse og gennem et videoklip med hende fra Utøya, optaget nogle timer inden hun døde. Her er hun glad og pjattende og omtaler blandt andet de norske socialdemokratiske politikere Gro Harlem Brundtland og Jens Stoltenberg ved deres fornavne og udtrykker dermed en nærhed til disse repræsentanter for den norske nation, som 'vi' alle samtidig kender. Det nedenstående billede er fra disse optagelser:

(Framegrab fra TV2/Nyhederne 29.07.2011 kl. 19.00, o. 7:30 min)

Fremstillingen af den døde Bano Rashid inviterer således til identifikation og nærhed, idet vi kommer helt tæt på hende som person og som politisk engageret ungt menneske samt på hendes pårørendes sorg. Desuden *kan* det være, at de producerende journalister har haft en forventning om, at seerne vil have en familiaritet med det kristne begravelsesritual, der i sig selv kan facilitere en identifikation med de pårørende i kirken.

Med dækningen af Rashids begravelse inviteres seeren således til en identifikation med hende, idet man som seer kan relatere sig til Rashid som en af sine egne. Man kan sige, at der inviteres til en læsning af hendes skæbne som 'det kunne ske for mig', eller 'hun kunne være mig', hvorved man som seer inviteres til at sørge over hendes tabte liv (jf. Ahmed 2004:130). I dette indslag inviteres der altså til en umiddelbar farveblind almenmenneskelig identifikation, hvor Rashids ikke-hvide raciale kropstegn passerer som irrelevante i forhold til

potential for identification. Rashids tabte liv gøres værdifuldt for det 'os', indslaget er henvendt til, idet det fremstilles som værd at sørge over (jf. Butler 2004:34f). I en analyse af reaktionerne på den britiske prinsesse Dianas død i 1997 viser kulturforskeren Mica Nava (2007), at denne virkede til at skabe fællesskab på tværs af sociale skel, herunder også raciale skel, i en fælles sorg. Således argumenterer Nava for, at Dianas død, der i øvrigt fandt sted sammen med hendes mands død, den arabiske og muslimske millionær Dodi Al Fayed, gav anledning til et scenario, hvor racial forskel både var særdeles tydelig i form af fx de britiske mediers visuelle repræsentation af sørgende med forskellige raciale kropstegn, og samtidig fremstod som et selvfølgelig billede af nationen (Nava 2007:129). Som i 22. juli-sagen kan det altså se ud til, at traumatiske begivenheder kan appellere til en almenmenneskelighed, hvor sorg kan fremtræde som noget, der forener på tværs af fx racialiseret forskel.

I indslaget her og i interviewsekvenser med overlevende, der 'ser muslimske eller arabiske ud', åbnes der således for et inkluderende farveblindt 'vi' af menneskeheden som sådan. Men det er væsentligt at betragte dette i konteksten af den øvrige nyhedsdækning. Her må det vurderes, om det almenmenneskelige udgangspunkt for orientering i verden stadig er informeret af hvidhed, om end det altså i det refererede indslag demonstrerer farveblindhed. Repræsentationen af det almenmenneskelige udgangspunkt er tæt knyttet til den individualisering af Breivik, der blandt andet betyder, at hans hvidhed passerer som irrelevant for hans handlinger, og i øvrigt for at forklare eller forstå situationen som sådan, og dermed fremstår som racialt umarkeret. Dette peger på, at det også er værd at overveje, hvorledes hvidhed kan forstås i forhold til den menneskelighed, der repræsenteres. I den øvrige dækning af 22. juli-sagen kan der identificeres eksempler på en inklusion af 'den racialiserede anden', som ikke kan betragtes som farveblind medmenneskelighed, men snarere må ses som udtryk for, at det universaliserede hvide 'os' demonstrerer 'vores' medmenneskelighed i form af at *lade* 'den anden' komme ind i 'vores' fællesskab. Et eksempel herpå er en sekvens fra TV2, hvor en journalist fortæller om, at den norske statsminister har besøgt

en muslimsk moske den dag, hvor to muslimske ofre blev begravet⁶⁷.

Journalisten kommenterer Stoltenbergs besøg på følgende måde:

"... det som Stoltenberg jo gjorde i dag, det synes jeg var meget interessant. Det var umiddelbart efter den her højtidelighed på Youngstorget i Folkets Hus, der tog han ud til en moske og var med til fredagsbønnen, fordi der jo i dag bliver begravet to unge døde fra øen, og det var to unge muslimer. Så han rakte hånden ud, og det, det betyder, tror jeg, er, at Arbeiderpartiet her i landet i hvert fald vil åbne armene endnu mere for multikulturalismen. Det var det, den unge mand gik i krig mod, det var det han myrdede for at forhindre, men sådan som reaktionerne har været hidtil, og som den meget, meget kraftige gestus har været i dag fra Stoltenbergs side, så var det at åbne armene endnu mere op".

(bilag 4, TV2/Nyhederne 29.07.2011 kl. 19.00 o. 4:00 min)

Idet journalisten betegner Stoltenbergs besøg som en *"gestus"* og beskriver det med vendingerne *"han rakte hånden ud"* og *"åbne armene endnu mere for multikulturalismen"* (bilag 3, TV2/Nyhederne 29.07.2011 kl. 19.00, o. 4:00 min), fremstilles situationen netop som, at Stoltenberg *lader* 'den muslimske anden' komme ind i det norske fællesskab.

Desuden kan man argumentere for, at idet det bliver fremstillet som en *"gestus"*, gives der samtidig udtryk for, at Stoltenberg repræsenterer en national anerkendelse af den ultimative taknemmelighed og kærlighed til den norske nation, som ofrene har udvist i kraft af deres død. I kraft af denne anerkendelse viser Stoltenberg, vel at mærke i journalistens fortolkning af hans handlinger, at de døde muslimer er værd at sørge over (Ahmed 2004:130, Butler 2004:34f). Ved at sørge sammen med muslimer viser Stoltenberg, at det lige så godt kunne

⁶⁷ Det er i dette citat, der indgår den førømtalte forveksling, hvor den ene begravelse, som er kristen, refereres til som muslimsk. Således fremgår det af konteksten, at de to begravelser, der er tale om, er de to – den muslimske og den kristne – som præsenteres i det førnævnte indslag. Men denne forveksling har ikke betydning for den pointe, jeg ønsker at argumentere for her, idet denne er relateret udelukkende til reporterens omtale af begravelserne.

have været ham, som repræsentant for den norske nation, der havde mistet 'en af sine egne', hvorved netop de døde muslimer inviteres ind i den norske nation som 'en af vores egne'. Men det er væsentligt at bemærke, at muslimer dermed ikke fremstilles som nogle, der bare *er* en af vores egne, idet de netop inviteres til at blive det. Her er det således Stoltenberg som repræsentant for den norske nation, der kan lade 'den anden' komme ind i nationen. Ved at bruge udtryk som "*åbne armene [...] op*" og "*rakte hånden ud*" skabes et billede af, at Stoltenberg repræsenterer et rum, der netop kan åbnes, og at han herfra kan række hånden ud til muslimerne, der dermed kan trækkes hen imod det hér, som rummet er centreret omkring. Men hermed fastholdes 'muslimen' samtidig i en position af andethed, idet den netop fremstilles som objekt for de 'naturligt' norskes, som her Stoltenbergs, regulering af det nationale norske rum (jf. Hage 1998). Ikke mindst skaber udtrykket "*rakte hånden ud*" et billede af, at muslimerne befinder sig på afstand af det hér, som Stoltenberg repræsenterer og altså kan trække dem hen imod.

Derudover udtrykkes det i citatet, at Stoltenberg som repræsentant for Arbeiderpartiet, og måske Norge som sådan, viser national styrke, mod og en ikke-laden-sig-skræmme-mentalitet. Idet det var Breiviks intention at bekriige multikulturalisme, kan hans gestus ses som et forsvar for multikulturalisme, der kan vise, at Breivik ikke kan skræmme 'os' til at handle efter hans ønsker. En sådan læsning kan bekræftes af de norske medieforskere Elisabeth Eide, Maria Kjølstad og Anja Naper (2013), der peger på en lignende tendens i den norske avisnyhedsdækning. Her har de netop blandt andet identificeret diskurser om fredelig sameksistens og brobygning mellem forskellige kulturer som reaktion på 22. juli-terroren. Diskurser, der også handler om at repræsentere og give Norge ry som et land, der kan rumme diversitet (Eide, Kjølstad & Naper 2013:192-193). Som et forsvar for Norges multikulturalisme kan citatet derfor også læses som, at der sker en omklamring af de døde racialiserede kroppe, hvor disses inklusion i nationen kan synliggøre en norsk multikulturel tolerance og inklusion på den ene side, og modstand mod og afstand til Breivik på den anden side. Samtidig kan synliggørelsen af inklusionen af de brune kroppe i den norske

nation virke til, at det norske 'vi' kan distancere sig til, at Breiviks hvidhed skulle kunne ses som noget, der kendetegner 'det norske'. Når 'den brune' gøres til del af 'os', udvisker man muligheden for, at Breiviks hvidhed kan læses som noget, der skulle gøre ham til repræsentant for 'os'.

Den farveblinde medmenneskelighed, der etableres i forhold til ofrene, kan altså ikke forstås uafhængigt af den kontekst, hvor hvidheden er stærkt til stede som udgangspunkt for orienteringen af verden i form af, som i eksemplet ovenfor, at fastholde muslimer i positionen af en 'anden', der som objekt for det hvide subjekt kan inviteres ind i 'vores' fællesskab. Ikke desto mindre udfordres dette billede af den faktiske tilsynekomst af kroppe, der 'ser muslimske ud', og som i deres position som ofre appellerer til medmenneskelig identifikation. Man kan sige, at disse kroppe alene i kraft af deres synlighed som norske ofre *kræver* inklusion og således ikke behøver en invitation som den, Stoltenberg ifølge TV2's journalist udtrykker. I den forbindelse er det relevant at overveje betydningen af den forskel i temporalitet, som terror som handling i form af et egentligt angreb markerer i forhold til terror som trussel og forventning (jf. Massumi 2010). I kraft af at der *har* fundet et egentligt angreb sted, *findes* der også ofre. Ofrene kommer således i kraft af deres synlighed til at performe det, terroren har ramt. Samtidig fremstilles terroren som at have ramt Norge som sådan, fx udtrykt ved at statsministeren, som ovenfor vist, og også kongen relaterer sig til angrebet på vegne af nationen (bilag 4, side 110, DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 18.00, o. 8:00 min, jf. desuden Mulinari & Neergaard 2012). Dermed bliver ofrenes kroppe et synligt vidne på, at nationen ikke kan begrebsliggøres i form af et bestemt billede af fx at være knyttet til kropslig hvidhed. I modsætning hertil kan netop den ubestemthed, der karakteriserer en trussel, betyde, at et bestemt billede af nationen, der kan være formet af en betydningshistorie, hvor den fx knyttes til kropslig hvidhed eller forestillinger om en særlig etnicitet og kultur, kan fremstilles som det, der er truet. Således vil identifikationen her lettere kunne appellere til de forestillinger om kulturel eller kropslig ensbed, som kan være del

af et mere fastlåst billede af nationen, idet der ikke (endnu) er nogle ofre, der kan performe et alternativt billede⁶⁸.

Et eksempel fra dækningen af Glasvej-sagen kan illustrere et forsøg på at fremstille 'den racialiserede anden' som potentielt offer i relation til *truslen* fra terror. Her forsøger den interviewede Rabih Azad-Ahmad, som er omtalt tidligere i analysen, aktivt at indskrive 'indvandrerens'/'muslimen' i det nationale 'vi' som del af hans argument for, at terrortruslen er et fælles ansvar for "*nydanskere*" og "*danskere*", idet et terrorangreb i Danmark ville ramme "*alle borgere uanset etnisk eller religiøs baggrund*". Han siger: "*langt de fleste muslimer er jo imod sådan noget og vil også gerne være med til at bekæmpe det, fordi en terrortrussel kan være ligeså stor mod deres egne børn eller dem selv, der fx ved togstationer, eller når de færdes ude på gaden, kan blive ofre*" (bilag 2, side 85, DR/TV-Avisen 05.09.2007 kl. 21.00, o. 16:00 min). Her lægger Azad-Ahmad altså op til en orientering hen imod et fællesskab for det danske 'os' og dets muslimske 'anden', i form af at søge affektivt at tilnærme 'muslimen' positionen for det truede 'os' ved at fremstille denne som en, der er truet og frygter sammen med 'os'. Men denne tilnærmelse samles ikke op af værten, der interviewer Azad-Ahmad, idet han afslutter interviewet og går videre til andre nyhedshistorier. Man kan sige, at Azad-Ahmad, som racialiseret 'anden', her forsøger at performe brunhed og muslimskhed som dansk og del af det danske 'vi'. Men idet udsagnet blot får lov at hænge i luften, fremstår det som om, at det ikke er *nok*, at 'den anden' gør sig national og viser tilhør til nationen. Tilhøret må anerkendes af det hvide subjekt i form af at gøres til genstand for dennes orientering i verden, som illustreret med fx sekvensen, hvor Stoltenberg som en "*gestus*" anerkender muslimers sorg over at have mistet pårørende i Utøya-massakren.

I modsætning hertil kan man læse sekvensen med Azad-Ahmad som, at om end han *gør* sig og 'muslimerne' nationale, så mødes de ikke af en anerkendelse som

⁶⁸ Jeg trækker i argumentet her på Bhabhas (1994) sontring mellem pædagogiske og performative narrativer om nationen. En af hans pointer med at lave denne sontring er at foreslå, at billedet af det nationale folk kan forstyrres af den repræsentation af nationen, som dens egentlige folk performer.

nationale i det hvide subjekts blik, her repræsenteret ved den interviewende vært. Hage (1998) peger på, at hvor hvide opleves at have et 'naturligt' tilhør til nationen i kraft af at være dem, de *er*, vil 'den racialiserede andens' tilhør vurderes i forhold til, hvad denne *gør* (Hage 1998:62). Dette er en væsentlig indsigt, men analysen af sekvensen med Azad-Ahmad viser desuden, at tilhør for de racialiserede andre heller ikke nødvendigvis eller kun handler om, hvad de *gør*, men også hvad det hvide subjekt *gør med dem*. I indslaget her gør værten noget andet med Azad-Ahmad end at positionere ham i en situation, hvor han tilhører nationen, idet han positionerer ham i den andethed, hvor 'vi' kan bruge ham som ressource. Denne positionering kan således også se ud til at hente forklaring i den journalistiske framing, der er sat for interviewet. Azad-Ahmad bliver ikke interviewet i kraft af sin rolle som potentielt offer for terror, som den tidligere refererede interviewede overbo til den ene anholdte i Glasvej-sagen blev det, og ej heller i en sammenhæng, hvor han kan omklamres af det hvide blik i fx et bevis for national tolerance for multikulturalisme. Han bliver interviewet i kraft af sin viden om de potentielle terrorister og bliver dermed i det hvide blik orienteret som en ressource til at indhente sig viden om netop den racialiserede 'anden', som han fremstilles som repræsentant for. Inden for denne framing er det svært for ham samtidig at performe sig som én af 'os'.

13. Det medierede rum – en opsummering

Med afsæt i spændingen mellem terror som trussel og terror som begivenhed, konkretiseret af et henholdsvis afværget, mislykket og gennemført angreb, har jeg søgt at vise, hvorledes terrortruslen mod Danmark fremstilles i DR1 og TV2's nyhedsdækning af de tre sager. Denne spænding tilfører en dynamik til fremskrivningen af terrortruslen, der fremkommer i det felt, der opstår, af større eller mindre overensstemmelse mellem forestillinger og fortolkninger af truslen og faktiske omstændigheder vedrørende den konkrete sag, der rapporteres om. Kort fortalt fremstår Glasvej-sagen som en bekræftelse af et velkendt billede af truslen som stammende fra Al-Qaeda-tilknyttede netværk af militante islamistiske mænd. Lørs Doukaev-sagen repræsenterer en usikkerhed i forhold til og dermed en forhandling af dette velkendte billede, som den kun på nogle punkter lever op til. Og 22. juli-sagen fremstår som kontrast til det generaliserede billede af truslen, hvilket betyder, at den fremskriver det forventede billede af truslen i form af en udpegning af dét, som sagen netop viste sig *ikke* at være eksempel på.

I Glasvej-sagen er der en gennemgående og ret entydig forståelse af, at den konkrete sag kan ses som eksempel på den generelle terrortrussel mod Danmark. Dermed kommer Glasvej-sagen til at virke bekræftende i forhold til et billede af terrortruslen som stammende fra grupper, der er tilknyttet islamistiske terrornetværk. Og i øvrigt grupper i form af personer bosiddende i det land, hvor angrebet planlægges. Denne meget entydige, og af PET fra begyndelsen fastslåede, fortolkning af sagen betyder, at den journalistiske framing af den også bliver meget entydig. Overordnet sker der en udpegning af det centrale problem som værende den terrortrussel, der potentielt kan opstå som resultat af en radikaliserings af muslimske, unge mænd med indvandrerbaggrund.

Dækningen af Lørs Doukaev-sagen har vist sig at være mindre entydig i den måde, sagen blev relateret til det generaliserede trusselsbillede. Her bevæger den sig mellem forskellige grader af overensstemmelse mellem den specifikke sag og billedet af den generelle trussel. Dette sker løbende i dækningen, og det kan således ikke siges, at der med afklaringen af, at der var tale om et mislykket terrorangreb, blev skabt en afklaring i forhold til, om sagen med sit eksempel fremstilles som be- eller afkræftende i forhold til billedet af den generelle trussel. Som nævnt må man snarere foreslå, at dækningen af denne sag på den ene side ved at blive defineret som et terrorforsøg kommer til at fremstå som et eksempel på truslen fra terror. Men samtidig, på den anden side, bekræfter den ikke det velkendte billede af den generelle trussel og kan således ikke entydigt ses som et eksempel på denne. Men muligvis kan den med sin, i hvert fald på daværende tidspunkt, afvigende karakter af at være en enlig såkaldt *lone wolf*-terrorist foreslå en forhandling og reetablering af billedet af terrortruslen til også at inkludere denne type individuelle terrorister.

Dækningen af 22. juli-sagen er også præget af tvetydigheder. Men hvor disse er et gennemgående træk i hele Lørs Doukaev-sagen, er der i 22. juli-sagen i stedet tale om, at spændingen mellem terrortruslen og det egentlige angreb ændrer karakter i og med sagens tidsmæssige udvikling. I starten, før man kendte baggrunden for angrebet, fremstilles det som noget, der kan være en bekræftelse af en generel trussel fra islamistisk terror. Men denne fortolkning fremstilles med mere usikkerhed, efterhånden som journalisterne får mere information om angrebet og især gerningsmandens identitet. Og da de kender både identitet og motiv for gerningsmanden, løsrives angrebet helt fra det generaliserede billede af terrortruslen. I kraft af frakoblingen mellem det egentlige angreb og terrortruslen kommer 22. juli-sagen i høj grad til at fremstå som den kontrast, der virker til, at analytiske pointer vedrørende forestillingerne om truslen fra terror kommer til at fremstå med større tydelighed. Dette sker også inden for selve dækningen af sagen, idet den lettelse, der udtrykkes over, at det ikke var islamistisk terror, netop virker bekræftende for det generaliserede billede af terrortruslen som islamistisk, som opstilles i dækningens indledende fase. Sat på

spidsen kan man sige, at 22. juli-sagen kommer til at fremstå som den undtagelse, der bekræfter reglen om, at terrortruslen stammer fra islamister. Selvom 22. juli-sagen altså ikke er entydig i sin relation mellem den specifikke sag og billedet af den generelle trussel, betyder det forhold, at relationen ændrer sig i takt med de tidsbestemte ændringer i information om den specifikke sag, at den alligevel kommer til at fremstille et gennemgående billede af terrortruslen som stammende fra islamister. Flertydighederne er altså ikke her, som i Lors Doukaev-sagen, af betydningsmæssig karakter, men snarere relateret til netop den tidlige udvikling af sagen, hvor det er denne, der ændrer sig og ikke billedet af terrortruslen. Når dette er sagt, er det dog væsentligt at fremhæve, at 22. juli-sagen enkelte steder sammenlignes med anden højreorienteret terror og vold, hvilket kan skubbe til billedet af sagen som unik og en undtagelse.

På baggrund af den måde, de tre sager relateres til det generaliserede trusselsbillede, er det i Glasvej-sagen, at billedet af truslen og 'den potentielle terrorist' mest tydeligt fremstilles, idet sagen netop giver anledning til mere generaliserende refleksioner over truslen. Her må det fremhæves, at fremstillingen af trusselsbilledet sker gennem en logik om potentialitet i sammenknytningen af den specifikke sag med refleksionerne om trusselsbilledet. Sagen knyttes ikke til det generaliserede trusselsbillede gennem sammenknytninger af 'noget terroristisk' eller 'noget ekstremistisk'. I stedet knyttes den til trusselsbilledet gennem en sammenknytning på et forestillet forudgående stadie af muslimsk religiøsitet, der *potentielt* kan føre til ekstremisme og terror. Dermed tilskrives 'det muslimske' som sådan betydning for terror. Og denne muslimskhed gøres desuden kropsligt genkendelig, dels gennem visuel repræsentation af racielt markerede brune kroppe, og dels gennem betydningsmæssige glidninger til især 'indvandrere'-betegnelsen. Samtidig knyttes terrorismepotentialet til en forestilling om utilstrækkelighed hos de potentielle terroristers familiære eller andet nært netværk, og dermed placeres terrorismepotentialet inden for det fællesskab af delt herkomst og kultur (jf. Ahmed 2006:122-123), som 'den potentielle terrorist' er del af. Således relateres terrorismepotentialet til bredere forestillinger om kultur end dem, der

snævert kan knyttes til den specifikke muslimsk religiøse praksis. Idet 'den potentielle terrorists' netværk trækkes med ind i problematikken, gøres terrorisme til noget, der potentielt kan opstå i de kulturer, der kan knyttes til 'det muslimske' eller til 'indvandrere' som sådan. Idet disse gøres genkendelige som racialet brune, sker der samtidig en racialisering af terrortruslen, hvor netop den racialiserede 'muslimskhed' tilskrives betydning for terrorpotentialitet hos disse kulturer. Heri fandt jeg dog også en dobbelthed, der kan knyttes til 'den potentielle terrorists' ungdommelighed. Idet de, der er i risiko for at blive radikaliseret, fremstilles som 'unge', placeres der hermed et potentiale for forandring, hvor staten kan intervenere i de unges livsbane og påtage sig det forældreansvar, som deres egne forældre, eller øvrige netværk, er mislykkedes med. Samtidig har jeg med et perspektiv på rumlighed og stedlighed fundet, at også forestillinger om etnicitet og nationalitet betyder, at 'den potentielle terrorist' optræder som afsondret eller distanceret fra det nationaliserede rum. Dels konstrueres den som etnisk minoritet, og dels lokaliseres den til afgrænsede enklaver, hvorved der trækkes betydningsmæssige tråde til idéen om ghettoer og disses karakter af at være områder, der eksisterer i en parallelitet uden for det øvrige samfund. Således skubbes 'den potentielle terrorist' ad flere dimensioner væk fra det hér, hvorudfra rummet er orienteret. Og løsningen på radikaliseringen kommer i overensstemmelse hermed til at fremtræde som måder at trække 'de unge' hen imod 'vores' hér.

I kraft af 'den potentielle terrorists' tilknytning til 'indvandrerhed', 'muslimskhed' og 'den brune krop' må den forstås som del af de historiske processer, der kontinuerligt virker til at konstruere disse positioner af racialiseret andethed. Her har jeg fundet, at diskurserne om terrortruslen både trækker på, men samtidig forandrer forestillinger, der kan relateres til de diskurser om integration, der netop er aktive i de nævnte andethedskonstruktioner. Dels kan det se ud til, at der reproduceres en klasse-mæssigt problematiseret indvandreridentitet, først og fremmest fremstillet i form af indvandreres arbejdsløshed og mangelfulde integration. Men samtidig forhandles denne problemidentitet i og med, at det at være i

beskæftigelse og være velfungerende optræder som noget, der kan skjule et terrorpotentiale, idet dette dermed ikke kan genkendes på de tegn, 'vi er vant til' at kigge efter for at få øje på den problematiske indvandreridentitet. Således fremstår det at være velfungerende, som først og fremmest konkretiseres som at være i beskæftigelse, ikke nødvendigvis som et tegn på en ikke-problematiske indvandreridentitet, eller vellykket integration, idet det kan være et tegn på skjult terrorisme. På samme måde optræder tegn på muslimsk religiøsitet, især fuldskæg, som sådanne usikre tegn på terrorpotentiale, der fx betyder, at også fraværet af skæg kan være et tegn på et skjult terrorpotentiale.

En sådan usikkerhed i forhold til, hvilke tegn der kan markere terrorpotentiale, kan på den ene side virke yderligere racialet stigmatiserende, idet det åbner for, at alle racialet markeret brune mænd kan blive mødt som potentielle terrorister. Men samtidig giver det også en større åbenhed for, at racialet markeret brune kroppe kan positioneres i andre relationer til 'os'. Usikkerheden i tegnene betyder således, at de situationelle kontekster for mødet mellem 'os' og 'dem' har større betydning for, hvorledes relationen kan forstås. Således har jeg fundet, at racialetiserede brune kroppe har været positioneret på en måde, hvor de tilnærmes 'os' i form af at optræde som taknemmelige og loyale 'indvandrere', herunder en enkelt som potentielt offer for terroren, samt som brugbar ressource for at opnå viden om terrorisme og radikaliserings. Selvom 'den racialetiserede anden' således tilnærmes 'os', er det en væsentlig pointe, at denne tilnærmelse reguleres gennem en organisering af det nationaliserede rum ud fra 'vores' hér. Her kan 'den anden' inviteres ind og positioneres i forhold til, hvordan den kan relateres til 'os' på en måde, hvor den kan indpasses i den udformning af rummet, der netop orienteres ud fra 'vores' hér.

På den anden side viste 22. juli-sagen, at der i kraft af tilstedeværelsen af racialet markeret brune ofre kunne ske en farveblind indlemmelse af disse i 'vores' fællesskab, der i samme bevægelse blev fremstillet som et universelt almenmenneskeligt fællesskab med Breiviks individualiserede ondskab som dets konstitutive ydre. Selvom der i 22. juli-sagen skete en umiddelbar inklusion af

disse kroppe i kraft af den performativitet, deres blotte tilstedeværelse repræsenterede, fandtes der dog også her udtryk for, at 'den muslimske anden' blev inviteret ind i det norske nationale fællesskab. Her blev den gjort til genstand for en omfavelse, der virkede til at fremstille Norge som tolerant over for multikulturalisme og således kunne markere en distance til Breiviks anti-multikulturalistiske motiv for sin terror. På tidspunktet for indlemmelsen af 'den racialiserede anden' i 'vores' fællesskab var 22. juli-sagen dels helt fraknyttet billedet af den generaliserede trussel. Dels handler indlemmelsen netop om det almenmenneskelige fællesskab, på den ene side, og det norske nationaliserede rum på den anden. 'Den anden' indlemmes således ikke i det nationaliserede, danske rum, der gives form i relation til diskurserne om terrortruslen mod Danmark – som er mit primære forskningsobjekt. Ikke desto mindre har jeg fundet denne indlemmelse relevant at medtage i analysen, idet den åbner blikket for, hvorledes terror som fænomen i bredere forstand kan tage del i konstruktionen af betydning. Her kan det se ud til, at i tilfælde af traumatiske begivenheder kan en fælles sorg eller medfølelse virke til at give form til billedet af en menneskehed, der er forenet på tværs af raciale eller andre skel (jf. Nava 2007), og hvor det medierede danske rum således også kan tage del i en bredere menneskehed.

Men i den specifikke repræsentation af det danske rum i relation til truslen fra terror positioneres racialet markeret brune kroppe altså i forskellige relationer til det hér, som rummet orienteres ud fra. Dette virker dog ikke til at løsrive disse kroppe fra deres position af andethed og trække dem helt hen til 'vores' hér. Snarere positioneres de som en mere nær 'anden' end den terroristiske fjerne 'anden' (jf. også Camauër 2010). Når 'den anden' således, blandt andet i kraft af sin kropslighed, ser ud til at blive fastholdt som netop en 'anden', kan det muligvis hænge sammen med, at det repræsenterede rum i nyhedsudsendelserne vidner om en journalistisk praksis, der med Couldrys (2003) begrebsapparat virker til at konstruere samfundet som organiseret omkring et centrum, der *som sådan* kan repræsenteres af medierne. En sådan forståelse af samfundet, som en helhed centreret omkring samme kerne, kan

gøre det svært at indpasse diversitet inden for det. Hvorledes journalisters forståelse af netop det samfund, som de repræsenterer og henvender sig til, er del af deres refleksioner over nyhedsformidlingen om terrorisme, gøres til genstand for nærmere refleksion i de følgende kapitler. Her vil jeg dykke ned i de interviews, jeg har gennemført med 12 journalister, tilknyttet DR1 og TV2's nyhedsredaktioner.

Journalisterne og medierne

14. Islamistisk terror som vane og sandsynlighed

Dette kapitel er det første af de analysekapitler, der diskuterer de mest fremtrædende temaer i de 12 gennemførte interviews med journalister. Analysen af interviewene har først og fremmest fokus på de relationer mellem på den ene side journalisterne selv og de medier, de repræsenterer, og på den anden side deres forventede seere samt det bredere samfund, som de med deres nyhedsformidling er del af. Dog vil jeg indledningsvist, i dette første kapitel, etablere en ramme, der kan danne forståelse for, hvordan billedet af den islamistiske terrortrussel finder vej gennem journalistisk diskurs og praksis til at komme til at fremstå så dominerende i nyhedsdækningen af terrorsager, som den hidtidige analyse har vist. Her aktualiseres især to faktorer, der kan knyttes til nyhedsjournalistikken som profession og genre, nemlig kravet om fakticitet og den journalistiske framing-praksis. Således kaster kapitlet lys over, hvordan disse aspekter af journalistikken forhandles i relation til, og dermed også er med til at forme, den betydningsskabelse, som sker i nyhedsformidlingen om truslen fra terror.

Fra interviewene med journalisterne kan det læses, at journalistikkens krav om fakticitet er i spil i deres refleksioner over at nyhedsdække terror. Ifølge Peter Harms Larsen, der er professor i journalistik, er det kendetegnende for faktagenrer, som fx tv-nyheder, at der eksisterer en udtalt kontrakt mellem afsender og modtager om troværdighed, herunder at det, der formidles, giver et loyalt, fair og retvisende billede af virkeligheden (Larsen 2003:12-15). For at kunne leve op til en sådan kontrakt må journalisterne således have et billede af, hvordan 'virkeligheden' ser ud. Dette er ikke uden videre givet, og især ikke når det handler om truslen fra terror, idet en trussel ikke først og fremmest er til stede som noget objektivt observerbart, men snarere handler om en oplevelse af

at føle sig truet (jf. Massumi 2010). At give et retvisende billede af terrortruslen kan dermed se ud til at stå i kontrast til et fakticitetskrav, der for journalistikkens vedkommende traditionelt er blevet hentet fra en positivistisk objektivitetsforståelse, der blandt andet er præget af idéen om, at det er muligt at formidle rent faktuel om virkeligheden (Wien 2005). Noget, der altså ikke umiddelbart ser ud til at gå så godt i spænd med at skulle formidle om en terrortrussel, der handler om oplevelser af, hvad der kan ske i fremtiden. Derfor mener jeg, at ikke mindst i relation til terrortruslen kan de journalistiske bestræbelser i forhold til at give et retvisende billede af virkeligheden ikke tænkes adskilt fra den journalistiske framing-praksis. Framingen af en sag eller begivenhed udpeger netop den 'virkelighed' (jf. fx Tuchman 1978, Gamson & Modigliani 1989), som journalisterne skal søge at skabe et retvisende billede af.

Særligt interessant i forhold til terrortruslen er det, at spørgsmålet om fakticitet er tæt knyttet til den spænding, der aktualiseres i mødet mellem de konkrete begivenheder og det generaliserede billede af truslen. Som analysen af udsendelserne viste, fandt meget af formidlingen om de konkrete hændelser sted inden for en ramme, hvor de blev vurderet i forhold til, hvorvidt de kunne generaliseres til at være et eksempel på en generel trussel. Således kunne en faktuel formidling af konkrete omstændigheder vedrørende de specifikke sager ikke adskilles fra de betydningsmæssige fortolkninger, som fremstillingen af det generaliserede billede af truslen indebar. Dermed kan man sige, at der skete en interaktion mellem et journalistisk ideal om objektivitet, herunder at formidle faktuel og retvisende om virkeligheden, og den journalistiske praksis med at frame historierne inden for en bestemt fortolkningsramme, der samtidig skubber andre fortolkninger i baggrunden. I det følgende vil jeg argumentere for, at denne interaktion kommer til udtryk i de journalistiske diskurser i form af bestræbelser på at tilskrive fakticitet til det særlige billede af virkeligheden, som en bestemt framing tilvejebringer.

Her er det, for det første, værd at bemærke, at den islamistiske terror også hos de interviewede journalister fremstår som den helt dominerende fortolkning af

terror eller terrorrelaterede begivenheder, hvilket de også selv er bevidste om. Især når de reflekterer over 22. juli-terroren, giver flere af dem udtryk for, at den indledende fejlagtige fortolkning af denne som islamistisk nærmest havde karakter af en automatreaktion. Således er det netop deres erfaringer med dækningen af 22. juli-terroren, der har gjort dem opmærksom på, at de har en sådan forforståelse af terror (bilag 8, side 12, ll. 28-31, bilag 11, side 19, ll. 30-37, bilag 14, side 12, ll. 28-37). Men samtidig ser 22. juli-terroren ikke ud til at have ændret ret meget i dette billede hos de interviewede journalister, idet de netop her i deres retrospektive refleksioner over sagen stadig fremhæver et generaliseret billede af en islamistisk terrortrussel som det, 22. juli-sagen netop udgør en kontrast til.

Udover at den islamistiske terror fremstår som en framing, der nærmest per automatik hentes frem i fortolkningen af noget, der ligner terror, fremstår også det nærmere indhold af denne framing som velkendt for journalisterne. Dette udtrykkes meget tydeligt af følgende journalist:

"... alle var meget hurtigt enige om, at det her var en... det var mellemøstlig terror. Det var ligesom det, der blev sagt. Selvom folk selvfølgelig tog små forbehold rundt omkring, så var det det indtryk, der stod tilbage fredag eftermiddag, det var, at det her det var... det måtte være Al-Qaeda. Og så... det er selvfølgelig tragisk at sige, men så kan man sige, at så er det endnu et terrorangreb, og der kender vi nærmest historien. På forhånd. Den dramaturgi i den historie, den kan du næsten forudsige. Men det var lige som om, at da det... jeg tror, det var lørdag morgen, da jeg landede i Oslo. At det stod klart, at det var en etnisk nordmand, der havde gjort det. Er det lige som om, der får den så, faktisk, selvom det er utroligt, der får den ligesom en dimension mere".

(bilag 5, side 3, ll. 5-15)

Idet journalisten siger, at hvis det var *"mellemøstlig terror"* eller *"Al-Qaeda"*⁶⁹, så *"kender vi nærmest historien på forhånd"*, og at dramaturgien *"kan du næsten forudsige"*, udtrykker han meget klart, at han til den type terror har en helt klar framing ved hånden, som han kan formidle historien indenfor, uden at reflektere videre over eller have nærmere kendskab til den specifikke sag. Citatet vidner desuden om, at den post-2001 diskursive formation om en islamistisk terrortrussel mod Vesten i den grad er til stede som en tilgængelig frame, som journalisten uden videre refleksioner kan placere terror eller terrorlignende begivenheder indenfor.

Når journalisterne i kraft af deres nyhedsformidling, som vist, tager del i at skabe en forventning om en fremtidig islamistisk terror, kan denne praksis dermed se ud til at være informeret af, at også journalisterne er blevet forberedt på den islamistiske terror. Dette kan pege på, at man må åbne begrebet om præ-mediering op og, som jeg tidligere har foreslået (5.2 i kapitel 5), afvise den retningsbestemthed, der ligger i idéen om, at det er medierne, der forbereder offentligheden på den islamistiske terror (Grusin 2010:2,4). Snarere kan man foreslå, at der er tale om bredere diskurser, der cirkulerer mellem fx medier, efterretningstjenester, regeringsrepræsentanter og andre aktører eller institutioner. Også Grusin (2010) selv peger på, at medier interagerer med andre steder for magt og kontrol i reguleringen af offentligheder og samfund som sådan. Desuden fokuserer han ikke på specifikke medietyper, men argumenterer netop for at betragte mediering på tværs af genrer og medietyper i forståelsen af, hvordan offentligheden forberedes på den islamistiske terror (Grusin 2011:5,72-77). Selvom mit specifikke perspektiv på medier gør det oplagt at fastholde begrebet om præ-mediering, er det altså væsentlige pointer, at dette dels ikke bør forstås uafhængigt af den cirkulation af betydningsindhold, der sker mellem forskellige medier og andre steder for betydningsskabelse. Og dels mener jeg altså ikke at kunne få øje på en retning *fra* medier *til* offentligheden eller befolkningen, idet også journalisterne som medieproducenter fremstår som at være blevet forberedt på den islamistiske terror. Selvom det selvfølgelig nemt

⁶⁹ Citatet illustrerer også de betydningsmæssige glidninger, som terrortruslen fremskrives indenfor, som her mellem 'mellemøstlig' og 'Al-Qaeda'.

kan tænkes, at journalisterne også er blevet forberedt i kraft af deres deltagelse i den medieforberedte offentlighed, er det min pointe her at vise, at den præ-mediering, medierne repræsenterer, er at forstå som en proces, der *også* inkluderer en forberedelse af medieproducenterne på den islamistiske terror. Med andre ord mener jeg ikke, det giver mening at betragte denne proces som en, der starter ét sted og slutter et andet. Når jeg bruger det af Grusin lancerede begreb om præ-mediering, er det, fordi jeg ønsker at fremhæve, at forberedelsen på den islamistiske terror finder sted i medierne – og mere specifikt i nyhedsformidlingen – men dermed foreslår jeg ikke, at den ikke også finder sted andre steder, eller at det nødvendigvis er fra medierne, den udbredes til andre steder.

Forberedelsen af også journalisterne på den islamistiske terror kan altså genkendes i citatet i kraft af, at den optræder som noget, journalisten oplever at have fuldstændigt kendskab til, uanset om den har fundet sted eller i øvrigt nogensinde vil komme til at finde sted i fx Danmark. Desuden kan et citat fra en anden journalist meget tydeligt illustrere, at der er tale om en forberedelsesproces, idet hun taler om denne type terrorister som dem, 'vi' er blevet vænnet til at være bange for:

" ... de store anslag her mod den vestlige verdens hovedstæder i de senere år har betydet, at vi... da jeg voksede op, så var det russerne, vi var bange for, ikke. Og... nu er det så muslimerne, og det er dem, der har... eller hvad kan man sige Al-Qaeda ... når jeg siger muslimsk, så mener jeg jo ikke muslimer generelt, du ved, hvad jeg mener, altså, ekstreme... Al-Qaeda. Det har jo været dem. Så derfor er vi jo sådan blevet vænnet til, at det er dem, man skal være bange for. Altså, det... er det ikke sådan? Hvis du sådan spørger de fleste danskere, så regner de vel også med, at der på et eller andet tidspunkt sker et eller andet i København ud fra den betragtning,

at der er så mange, der gerne vil. Så på en eller anden dag, så skal det nok lykkes. Altså, det vil vel ikke komme som nogen stor overraskelse, hvis det skete"⁷⁰.

(bilag 15, side 11, ll. 11-22)

Ved både at tale om, at 'vi' er "*blevet vænnet til*", at "*de fleste danskere [...] regner [...] med*", at "*der er så mange, der gerne vil [...] så [...] det nok [skal] lykkes*", samt at det "*[ikke] vil [...] komme som nogen stor overraskelse, hvis det skete*", giver journalisten meget direkte udtryk for at være forberedt på, at den islamistiske terror vil ske. Desuden henter forberedelsen forklaring i en sammenknytning mellem konkrete begivenheder, nemlig "*de store anslag [...] mod den vestlige verdens hovedstæder*" og et mere ukonkret trusselsbillede mod København udtrykt som: "*der er så mange, der gerne vil*". Når journalisten taler om, at 'vi' er blevet 'vænnet til', er det altså ikke helt klart, hvem der har vænnet hvem til dette trusselsbillede, hvilket netop taler imod at installere en retning i forberedelsen på den islamistiske terror.

Selvom journalisterne således fremstår som at være forberedt på den islamistiske terror som noget, der vil ske i fremtiden, betyder det ikke, som analyserne af både 22. juli-sagen og Lørs Doukhaev-sagen også viste, at denne fortolkningsramme præsenteres som noget, der utvivlsomt vil passe på alle konkrete begivenheder, der kan ligne terror, *uafhængigt* af disse begivenheders mere specifikke karakter. Af interviewene fremstår journalisterne som meget opmærksomme på at søge at legitimere deres fortolkninger af en sag i faktuelle forhold, også i de tilfælde hvor de tidligt i forløbet endnu ikke ved, hvad en sag drejer sig om. Og det er netop i denne sammenhæng, at den velkendte islamistiske frame for terrortruslen bringes i spil. En af de måder, de søger at legitimere en fortolkning, er nemlig ved at placere den aktuelle sag inden for en fortolkningsramme af tidligere sager og den viden, de har om terrortruslen mere generelt. Det, der især er interessant ved denne strategi, er, at den virker til, at

⁷⁰ Udover at illustrere frygten for den islamistiske terror som en forberedelse på, at det *vil* ske, illustrerer citatet her også meget tydeligt de tidligere diskuterede betydningsglidninger mellem, som her, "*Al-Qaeda*", "*ekstreme*" og "*muslimer*".

forhold omkring den specifikke sag udpeges og tillægges betydning i forhold til en vurdering af, om der er tale om terror eller ej. Men hvor erfaring og viden om tidligere sager og det generaliserede trusselsbillede hos journalisterne fremstår som noget, der kan bruges til at kvalificere en vurdering af faktuelle forhold, vil jeg hævde, at denne erfaring og viden i lige så høj grad kan fungere som en opstilling af en fortolkningsramme, der virker til, at journalisterne fremhæver *bestemte* fakta, der så kan tildele faktuel ballast til den bestemte fortolkning – eller framing – af en sag som netop udtryk for den islamistiske terrortrussel. Kort sagt, hvor journalisterne udtrykker en bevægelse fra fakta til fortolkning, vil jeg hævde, at bevægelsen i lige så høj grad bevæger sig den anden retning, fra fortolkning til fakta (jf. Tuchman 1978:82f). Man kan sige, at fakta og fortolkning på denne måde gensidigt framer hinanden.

En journalist skitserer de processer, der kan ligge bag en vurdering af, hvad en sag handler om. Her fremhæves nogle elementer som fakta, idet de er baseret på egen viden og erfaring og opsøgning af viden hos andre. Som citatet illustrerer, indgår disse i tæt relation til forskellige fortolkningsrammer, som elementerne kan virke som en be- eller afkræftelse af. Her er det Lørs Doukaev-sagen, der refereres til:

"Så ringer du til forskellige folk, som ved mere om det. Og 'hvad fanden, hvad synes du, det ligner, jeg kan ikke finde ud af, hvad jeg synes, det ligner, jeg tænker sådan og sådan og sådan, kunne det være det?' Altså, og så, da det så ligesom kommer frem, at han er belgisk tjentener, så begynder man at ringe til Belgien, hvad er det her for et miljø, og hvad sådan, kan vi finde ud af. Hvad fanden, hvad er det for noget, hvor har han boet, har han boet i noget sindssyg... altså har han boet i en ghetto, hvor der er en eller anden voldsom prædikant eller har han boet helt normalt. Altså man begynder at prøve at pejle sig ind, ikke. Og han er tjentener. Så ringer man til nogle af de eksperter, der er på Tjetjenien, som siger 'nå, men der skal i øvrigt også være en stor kongres i Berlin om en uge, hvor der er nogle meget markante danske talere'. Nå gud... nå men så tænker man, nå men vi har også hørt om dem, der er blevet udsendt fra regimet nede i Tjetjenien, ikke. Nede i Grozny. Så

begynder man at køre lidt ud af... så det bliver sådan lidt et miskmask af, hvad folk siger til dig".

(bilag 7 side 24 l. 22 – side 25 l. 2)

Her skitserer journalisten en bevægelse mellem særlige fakta som Doukaevs nationalitet og hans opvækst i en eventuel ghetto med kontakt til prædikanter og så en underforstået fortolkningsramme for terror, hvor netop disse typer fakta kan indgå som betydningsgivende. Især i forhold til Doukaevs tjetjenskhed bliver det tydeligt, at det er fortolkningen, der her virker til at udpege relevante fakta. Her fremhæves en konference i Berlin som noget, der kunne have været en relevant faktisk information i forhold til vurderingen af sagen. Denne konference havde intet med Lørs Doukaev-sagen at gøre, og det må derfor være som resultat af den tjetjenske fortolkningsramme, at den fremhæves. En fortolkningsramme, der, på sin side, er opstået i kraft af den faktuelle oplysning om, at Doukaev er tjetjener.

En passage fra en anden journalist illustrerer, hvordan der i vurderinger trækkes, dels på viden baseret på observationer vedrørende sagen, som også her er den om Lørs Doukaev. Og dels trækkes der på viden om det generaliserede billede af terrortruslen mod Danmark. Selvom journalisten her giver udtryk for, at sagen *"kan [...] være alt"*, er det alligevel bemærkelsesværdigt, at den eneste fortolkning, der bakkes op af forklarende elementer, er islamistisk terrorisme:

"Vi ved, at der er sprængt noget sprængstof på et hotel. Vi ved at der ligger en mand omringet og har ligget flere timer inde i Ørstedsparken. Der ligger muligvis en taske, vi ser ammunitionsryddere køre ind. Det kan jo være alt lige fra en sindsforvirret person til et Al-Qaeda-angreb. Og der er jo fokus på Danmark, det skal vi heller ikke være blinde for efter Muhammed-tegningerne, så er Danmark kommet på terrorkortet, det ved jeg. Jeg ved, at der sker ting rundt omkring. Danske ambassader er også blevet afbrændt og angrebet".

(bilag 9 side 8 ll. 22-29)

Her sker der en hævvelse af fakticitet i forhold til den fremsatte fortolkningsramme, idet journalisten siger "*det ved jeg*" i forhold til, at Danmark er kommet på terrorkortet, og "*jeg ved*" om de ting, der sker rundt omkring, som der refereres til. Selvom det er udtryk for en fortolkning, at denne viden kan knyttes til journalistens viden vedrørende den konkrete sag, baseret på observationer af blandt andet sprængstof og ammunitionsryddere, så tilskrives det fakticitet dels gennem hævvelsen af, at det er viden. Og dels gennem sammenknytningen af disse vidensbaserede fakta som gensidigt bekræftende for det generaliserede billede af en islamistisk terrortrussel mod Danmark. Dermed bliver viden om trusselsbilledet og tidligere sager her konstrueret som fakta, der i tilknytningen til fakta vedrørende den konkrete sag peger på en bestemt fortolkning af denne. Framing'en af truslen som knyttet til islamisme, Al-Qaeda og Muhammed-tegningerne tilskrives således fakticitet gennem en sammenknytning af 'fakta' fra tidligere sager⁷¹, erfaringer og viden, der dermed gennem indbyrdes referencer kommer til at danne det net af fakticitet, der udgør den fortolkningsramme, som sagen fremstilles indenfor (jf. Tuchman 1978:82f).

Tilskrivningen af fakticitet til de konkrete begivenheder kan altså ikke løsrides fra det præ-medierede billede af islamistisk terror. Når konkrete sager tildeles fakticitet ved en tilknytning af dem til det generaliserede trusselsbillede, reartikuleres dette billede i form af en bekræftelse af det potentiale for terror, der knyttes til islamismen. Inden for denne logik vil en voldshandling med islamistisk motiv vanskeligt kunne fremstilles som en enkeltstående hændelse, som 22. juli-terroren gennemgående blev. Præ-medieringen af den islamistiske terror betyder således, at denne optræder som tilstedeværende i form af truslen, uafhængigt af om den vil finde sted som egentligt angreb eller ej (jf. også Massumi 2010). Som tilstedeværende tager den islamistiske terror således også del i konstruktionen af den betydning, som verden forstås igennem, uanset om den manifesterer sig i egentlige angreb eller ej. Dette kan måske også forklare

⁷¹ 'Fakta' er her i anførselstegn, fordi det, der fremstilles som faktuel viden fra tidligere sager og det generelle trusselsbillede, i ligeså høj grad kan være et resultat af lignende fortolkningsprocesser.

den lettelse, som en af journalisterne oplever, da 22. juli-terrorens motiv bliver kendt, i forhold til, at *"hele den der perspektivering... [...] ... med [...] at sige, at det var muslimer"* kunne man *"lægge lidt ned"* (bilag 11, side 19, ll. 2-10, jf. desuden kapitel 15, hvor journalisternes lettelse studeres nærmere). Idet angrebet ikke er islamistisk motiveret, oplever journalisten ikke, at det på samme måde trækker en større betydningshistorie med sig, som også vil blive trukket med ind i hans egen nyhedsformidling om det.

Idet en trussel handler om forventninger til noget, der kan ske i fremtiden (jf. Massumi 2010), er det desuden tegnene på det, der *kan* ske eller *kunne* være sket, der kommer til at fremstå som de 'fakta', der peger på, om en specifik sag repræsenterer den generelle tilstedeværelse af en trussel. Således kommer fakticitet til at handle om potentialitet. Men det er ikke nok at hævde, at noget potentielt kan ske, for at det kan opnå status af fakticitet, idet alt i princippet potentielt kan ske. Derfor må man også *sandsynliggøre*, at noget vil ske, eller *hævde* sandsynligheden for det, når det skal tilskrives en grad af fakticitet. En journalist bruger netop en sandsynlighedslogik i sine overvejelser over, at 22. juli-sagen indledningsvis blev vurderet som islamistisk terror. Han fortæller om den situation, han er i, når han bliver bedt om at vurdere begivenhederne:

"Men når man bliver spurgt, som jeg bliver, når jeg sidder dernede, så siger jeg 'jamen, altså... det er mest sandsynligt, at det er islamister'. Ikke på baggrund af handlingen som sådan, den ville være svær at analysere, igen ved vi jo ikke, hvad der er sket, det ved vi jo ikke, mens vi sidder og ser billederne, men simpelthen fordi... det er der trusselsbilledet kommer fra".

(bilag 8, side 13, ll. 1-6)

I manglen på egentlige faktuelle oplysninger om, hvad der er sket, fremhæves her billedet af terror som islamistisk som der, hvor fakticiteten hentes, i kraft af den sandsynlighed som *truslen* herfra tildeles. Således bliver fakticiteten altså netop knyttet til *forventningerne* om islamistisk terror fremfor en faktuel

afdækning af de egentlige begivenheder – sådan som fakticitet almindeligvis forstås.

En sådan vægtning af sandsynlighed kan hænge sammen med den udtalte faktakontrakt, som journalisterne ifølge Harms Larsen (2003) har med deres publikum. Hvis de ikke kan bevise en histories bærende idé, må den i det mindste sandsynliggøres, skriver han (Larsen 2003:15). Det skal dog her bemærkes, at de fleste af de interviewede journalister ikke eksplicit fremhæver sandsynlighed som et kriterium for deres fremsættelse af vurderinger og fortolkninger. Dog vil jeg argumentere for, at når journalisterne påberåber sig fakticitet ved at knytte fortolkninger af terrortruslen op på 'fakta' fra og viden om tidligere sager og det generaliserede trusselsbillede, sker denne tilskrivning af fakticitet netop i kraft af, at den tilbudte fortolkning kommer til at fremstå som *sandsynlig* i forhold til den pågældende sag ved, at denne bliver forklaret i en sammenhæng, hvor den kan fremstå som eksempel på et allerede etableret trusselsbillede.

Ved at hævde sandsynlighed tildeles det potentiale, som et tegn på terror kan signalere, større grad af fakticitet, idet det tildeles en status af at være funderet i en beregning eller vægtning af forhold i virkeligheden. Der foreslås altså ikke blot et hvilket som helst scenario, men et, der på baggrund af viden om og vægtning af virkelige forhold vurderes som det mest sandsynlige. Dermed kan journalisterne tilnærme sig den positivistiske forståelse af fakta som noget, der i et vist omfang kan, om ikke observeres direkte, så måles og beregnes. Her er det dog væsentligt at bemærke, at sandsynligheden i de journalistiske diskurser er til stede netop som en *hævdelse*, og at der således ikke nødvendigvis er tale om, at de foreslåede forklaringer reelt er mere sandsynlige end andre. Således kan man betragte en sandsynlighedslogik som selvrefererende, idet de fortolkningsrammer, der opfattes som mest sandsynlige, i kraft heraf vil virke til at udpege lignende fortolkninger af nye sager. Hvis man fx opfatter islamisme som det mest sandsynlige motiv til terror, kan der være en tendens til, at fremtidige voldshandlinger, der kan tillægges et islamistisk motiv, vil fortolkes

som terror, og dermed vil den større sandsynlighed for, at terror er islamistisk motiveret, kunne bekræftes.

Denne pointe kan eksemplificeres med en vurdering af sandsynligheden for netop islamistisk motiveret terror i forhold til andre motiver, der ville kunne fremsættes som sandsynlige motiver bag terrorangreb med bomber og skydevåben. Hvis man forestillede sig, at vurderingen af, hvilke scenarier der var mest sandsynlige, var baseret på en sammenligning med faktiske episoder af bombesprængninger og skyderier med ideologisk motiv i fx Skandinavien i de seneste årtier, kunne man komme frem til en anden hævvelse af mest sandsynlige scenarier, hvor Breiviks højreekstremistiske motiv ikke ville fremstå så overraskende.

Om end der i de senere år har været flere sager af formodede eller afværgede, islamistisk motiverede terrorplaner i Skandinavien, har der ikke fundet vellykkede, gennemførte, islamistisk motiverede terrorangreb sted⁷². Modsat har der fra 1990'erne til 2010'erne fundet flere tilfælde af enten retsligt bevist eller formodet højreekstremistisk motiverede angreb sted, hvor personer er blevet dræbt eller såret. I april 2013 kunne den danske tabloidavis *Ekstra Bladet* med en afhoppet nynazist som kilde fx afsløre, at et aldrig opklaret bombeangreb fra 1992 på den venstreorienterede organisation Internationale Socialisters lokaler i København, hvor én blev dræbt, var begået af en eller flere nynazister (Norton & Fischer 2013). I Norge blev en 15-årig norsk-ghanesisk dreng i 2001 slået ihjel af nynazister med racistisk motiv (Minnefond 2010). Desuden har der især i Sverige været flere tilfælde af formodet eller bevist højreekstremistisk vold. I 1991-1992 i Stockholm skød den såkaldte 'laserman' ⁷³ 10 mennesker med indvandrerbaggrund, hvoraf én døde (Tamas 2005). Ifølge gerningsmanden selv, der har ladet sig interviewe af journalisten Gellert Tamas, var nedskydningerne

⁷² Det, der kommer tættest på, var et angrebsforsøg med en bilbombe og en selvmordsbombe i Stockholm i december 2010, som kun resulterede i gerningsmandens egen død (Säkerhetspolisen 2014).

⁷³ Han blev kaldt 'lasermanen' (på svensk: lasermannen), fordi han brugte et lasersigte på sit skydevåben (Tamas:2005).

motiveret af et ønske om at skræmme indvandrere til at forlade Sverige (Tamas 2005:17-18,249-250). I 2009-2010 skete noget lignende i Malmö, hvor flere personer med indvandrerbaggrund blev skudt over en periode på cirka et år. I 2012 blev en mand dømt for to af disse mord og fire mordforsøg, der formodentligt var motiveret af racisme og inspireret af den stockholmske 'laserman' (Lannin og Heavens 2012). Som et andet eksempel blev en svensk fagforeningsmand skuddræbt af nynazister i 1999 (Aschberg og Wallin 2000), ligesom nynazister har været mistænkt for at stå bag et bombeangreb i 1999 mod to svenske journalister, der skrev kritiske artikler om de svenske nynazister (Jansson 2004). Ifølge en kommentator i den svenske avis *Aftonbladet* har der i perioden 1999-2009 i alt fundet ti højreekstremistisk motiverede mord eller drab sted i Sverige, hvorimod ingen er blevet slået ihjel med islamistisk, og i øvrigt ej heller med venstreekstremistisk, motiv (Cantwell 2013)⁷⁴.

Pointen her er altså, at det er ved at referere til eller *hævde* sandsynlighed, at journalisterne kan tilskrive en større grad af fakticitet til deres fortolkninger af en sag. Om en forklaring faktisk *er* mere sandsynlig end andre, er som illustreret med de ovenfor anførte eksempler i sig selv et spørgsmål om fortolkning i betydningen af, hvilke tidligere hændelser eller andre fortolkninger man bruger som ramme for den fremsatte vurdering af sandsynlighed. Således vil jeg hævde, at forventningen om, at terror eller terrorlignende begivenheder er islamistisk motiverede, ikke først og fremmest hænger sammen med en faktisk sandsynlighed for, at de er det. Snarere handler det om, at journalisterne er blevet så forberedt på – eller vænnet til – at islamistisk terror vil finde sted, at denne allerede er til stede som noget, de forstår og fortolker virkeligheden igennem. Hermed selvfølgelig ikke sagt, at islamistisk terror ikke med en vis sandsynlighed vil kunne finde sted, idet der netop *har* været flere sager af forsøg på eller planer om islamistiske terror, også i en skandinavisk kontekst. Således er

⁷⁴ Den omfattende højreekstremistiske vold i Sverige har dog, så vidt vides, og som den refererede kommentar vidner om, afstedkommet et vist fokus i dele af den svenske mediedebat på højreekstremistisk vold som generaliseret fænomen (se også Lindberg 2013). Men ifølge Mulinari og Neergaard (2012) havde det ikke indflydelse på reaktionerne af chok og overraskelse over, at Breivik som "one of us" kunne gøre det, han gjorde, mod 'sine egne' (Mulinari og Neergaard 2012:13).

det jo også netop sådanne sager, denne afhandling centrerer sit undersøgelsesfokus på.

At terrortruslen forstås inden for rammerne af, hvad der potentielt kan ske, og hvad der er sandsynlige scenarier, har forskellige betydninger i forhold til den betydning, den tilskrives, fx i relation til karakteren af truslen og det truede. Som analysen af udsendelserne viste, kan det betyde, at et bredt spektrum af tegn på islamisme eller 'noget muslimsk' kan optræde som tegn på truslen. En fastholdelse af terror som en trusselsrelation mellem islamisme og Vesten, inklusiv dens nationer, kan desuden fastholde truslen som noget udefrakommende og dermed skygge for de politiske konflikter og trusler, der kan findes inden for Vesten og dens nationer (jf. også Mulinari og Neergaard 2012 for lignende refleksioner). Dermed undgår man at skubbe til billedet af nationen som et organisk hele, hvilket muligvis ville kunne forstyrre journalistiske bestræbelser på at repræsentere og henvende sig til den samlede nationale befolkning.

15. Journalistiske konstruktioner af hvidhed, nordiskhed og danskhed

Analysen i kapitel 14 viste, at den islamistiske terrortrussel fremtræder som så selvfølgelig en forventning til fremtiden for journalisterne, at et fremtidigt angreb er tæt på at blive tilskrevet faktastatus. Man kan foreslå, at dette vidner om en præ-mediering (Grusin 2010:8) af islamistisk terror, der betyder, at den som oplevet trussel er til stede som noget, der tilskriver betydning til virkeligheden, uanset om et angreb vil komme til at finde sted eller ej.

En sådan betydningstilskrivelse kan blandt andet læses af journalisternes refleksioner over kontrasten mellem, hvordan 22. juli-terroren og nyhedsformidlingen om den påvirker både et bredere 'os' og det norske samfund, i forhold til hvordan et islamistisk terrorangreb forventes at ville have påvirket 'os' og det norske samfund. Dette vil være i fokus i nærværende kapitel sammen med en analyse af journalisternes overvejelser over, hvordan der kan etableres identifikation for danske seere i nyhedsformidlingen om 22. juli-terroren.

I journalisternes overvejelser om disse aspekter træder racialisering, etnificering og nationalisering frem som processer, der er med til at relatere journalisterne, det 'os', de repræsenterer, samt de seere, de forestiller sig at henvende sig til, til hinanden. Dette sker især i kraft af, at kontrasten mellem det egentlige angreb og den forestillede terror aktualiserer grænsedragninger og markeringer af enshed og forskel, der henter betydning fra idéer om race, etnicitet og nationalitet.

15.1 Hvis det havde været en muslim

I kontrast til det generaliserede trusselsbillede af islamistisk terror var nyhedsdækningen af 22. juli-sagen ikke mindst interessant, fordi der heri kunne ses udtrykt en lettelse over, at der *ikke* var tale om islamistisk terror, men i stedet "*indlandsterror*", som angrebet blev betegnet som i en af udsendelserne (jf. kapitel 11 og bilag 4, side 163 DR1/TV-Avisen 23.07.2011 kl. 20.55, o. 5:30/2:30 min). En lettelse, der især blev forklaret i, at man så ikke behøvede at frygte, at angrebet var del af noget større, der kunne fortsætte med at udgøre en trussel.

Lignende oplevelser af lettelse optræder i de interviewede journalisters kontrastering af forestillingerne om, *hvis* det havde været islamistisk terror, over for det egentlige angreb, der viste sig ikke at være islamistisk. Idet journalisterne i interviewene betragter 22. juli-terroren retrospektivt, reflekterer de her meget eksplicit over, hvad det er, de forestiller sig, der ville have været anderledes, *hvis* terroren havde haft et islamistisk motiv. Dermed kan interviewene give et særligt indblik i, hvordan det også her ser ud til, at en præ-medieret tilstedeværelse af den islamistiske terror er aktivt til stede i journalisternes betydningsgørende praksisser og diskurser.

I første omgang er det relevant at skitsere den kontrast, der i interviewene sættes op mellem det egentlige angreb og forestillingerne om den islamistiske terror. Her kan der identificeres nogle betydningsmæssige glidninger, der bekræfter billedet fra udsendelserne, idet den islamistiske terror knyttes til termer som "*muslimsk*", "*muslimske terrorister*", "*islamistiske terrorister*", "*muslim*", "*udlænding*", "*mellemøstlig*", "*militante islamister*", "*fra Mellemøst-landene*" og "*Al-Qaeda*" (bilag 5, side 2, ll. 28-29, bilag 7, side 20, l. 2, bilag 9, side 9, l. 2, bilag 11, side 18, l. 32 og side 19, l. 3, bilag 13, side 27 ll. 17-18, bilag 15, side 7, ll. 19-22, side 10, ll. 29-38 og side 11, ll. 13-16, bilag 16, side 6, ll. 32 og 39

og side 15, l. 15)⁷⁵. Disse forskellige termer knyttes sammen i billedet af den forestillede islamistiske terrortrussel, der samtidig opstilles som en kontrast til det egentlige terrorangreb med højreekstremistisk motiv. Dette knyttes på sin side til gerningsmanden Breiviks identitet, som journalisterne refererer til med udtryk som "*norsk*", "*nordmand*", "*etnisk nordmand*", "*ægte nordmand*", "*etnisk født[.] nordisk[.]*", "*ung, lyshåret mand*", samt at han talte "*talte norsk med østlandsk accent*"⁷⁶ (bilag 5, side 4, ll. 7-9, bilag 9, side 23, l. 16, bilag 11, side 18, l. 26 og side 19, l. 3, bilag 12, side 3, ll. 29-34, bilag 13, side 15, ll. 4-12, bilag 15, side 7, l. 29). Desuden nævner nogle af journalisterne Breiviks kristenhed som del af forklaringen og motivet for angrebet. Men her er det interessant, at kristenheden ikke tilskrives *reel* forklaringskraft, idet den refereres til som noget, "*han anser sig selv for*" (med reference til at være korsridder), "*et staffage*" eller som del af "*en stor rodebutik*" (bilag 8, side 18, ll. 22-27, bilag 5, side 16, ll. 30-35, bilag 13, side 21, ll. 28-31).

Udover at det generelt kan foreslås, at disse glidninger etablerer en forskel mellem 'det muslimske' og 'det norske', ønsker jeg at fremhæve den racialisering af forskelsmarkeringen, som især de beskrivelser, der refererer til Breiviks etnicitet og udseende, indebærer. Som det var tilfældet i udsendelserne, er der tale om, at den forventning om en ikke-hvid krop, som forestillingerne om terrortruslen indeholder, betyder, at 'vi' – eller som her, journalisterne – kan få øje på den hvidhed, som ellers i de fleste sammenhænge fremstår som racialt umarkeret (jf. Dyer 1997, Myong Petersen 2009:242f). Dette kan illustreres med følgende citat, hvor en journalist taler om at nyhedsdække 22. juli-terroren og i den forbindelse argumenterer for, at det var vigtigt at kende gerningsmandens identitet, fordi:

⁷⁵ Selvom de fleste af de interviewede journalister ind imellem laver disse glidninger, er det samtidig væsentligt at fremhæve, at flere af dem i andre sammenhænge er opmærksomme på at skelne mellem muslimer som sådan og den islamisme, der kan motivere terror. Ikke desto mindre indebærer glidningerne, at der skabes en betydningsmæssig sammenhæng mellem 'det muslimske' som sådan og den islamistiske terror. Og det er blandt andet denne betydningsgskabelse, jeg vil studere nærmere her.

⁷⁶ Østlandsk er en dialekt af det norske sprog.

"...at han i modsætning til mange menneskers forventninger var etnisk nordmand. At det lå hinsides langt de fleste menneskers forestillingsevne, at en nordmand, altså en ægte nordmand, altså, hvis man kan bruge det udtryk, kunne finde på at gøre det".

(bilag 12, side 3, ll. 31-34)

I citatet her fremkommer det netop, at Breiviks etniske eller 'ægte' norskhed bliver vigtig for formidlingen, *fordi 'vi'*, her udtrykt som *"mange mennesker"* og *"langt de fleste mennesker"*, forventer en anden etnicitet. En anden journalist taler på lignende vis om, hvor overrasket han blev, da han fik at vide, at gerningsmanden var norsk og ikke fx *"indvandrere"* eller *"født af albanske forældre, eller hvad fanden"*, som han udtrykker det (bilag 13, side 15, ll. 5-12). Også her fremtræder Breiviks norskhed som en kontrast til forventningen om en 'indvandrer', der med sig bærer en betydningshistorie af racialiseret andetgjorthed.

Især udtrykkene *"etnisk nordmand"*, *"ægte nordmand"* og det tidligere refererede *"etnisk født[.] nordisk[.]"* inkluderer idéer om et norsk eller nordisk slægtskab, som Breivik er del af, mens forestillinger om slægtskab videre involverer idéer om fælles kendetegn (Ahmed 2006:122, Fenton 2010:12f). Disse kendetegn kan netop foreslås at være den hvidhed, som en af de refererede journalister fx udtrykker gennem brugen af termen *"lyshåret"*. En hvidhed, jeg dog også mener, kan læses af de termer, der refererer til Breiviks etnicitet i kraft af netop de idéer om slægtskab, der ligger heri. Man kan således argumentere for, at der i mødet mellem Breiviks kropstegn og den betydningsmæssige sammenknytning af disse med de termer, der på forskellig vis refererer til norsk eller nordisk etnicitet, sker en markering af Breivik som hvid. Desuden kan man foreslå, at det er en særlig nordisk hvidhed, han kommer til at kropsliggøre, dels på grund af brugen af termen 'nordisk' i beskrivelsen af ham, og dels i kraft af, at blondt hår ofte optræder som noget, der tilskriver betydning til en særlig nordisk hvidhed (Sawyer 2008:90) eller til det Dyer (1997) refererer til som den mest hvide

hvidhed (Dyer 1997:42). Breivik kommer således til at materialisere hvidhed i form af mødet mellem hans krop og hvidhed som betydningsstruktur. Dermed konstrueres hvidhed som racial kategori snarere end 'blot' at være til stede som usynliggjort norm (jf. kapitel 5 for teoretiske refleksioner over konstruktionen af raciale kategorier).

Udover at kontrasten til det forestillede islamistiske angreb synliggør Breiviks hvidhed og dermed indebærer en markering af hvidhed som racial kategori, frembringer den også en kontrast mellem de positioner, som forestillingerne om et 'vi' placeres i, i forhold til de to scenarier. Her er igen den lettelse, som også var til stede i udsendelserne, et centralt omdrejningspunkt.

En journalist vurderer angrebet i forhold til, om det kunne skabe frygt hos de seere, hun formidler til:

"Vi fik at vide, at det sandsynligvis ikke havde noget som helst med muslimsk terror at gøre, eller noget, der var Muhammed-krise-orienteret på nogen måder. Og jeg tror måske, at i forhold til danskerne så vil det nok være det, som der sådan ville trigge en eller anden form for frygt herhjemme. Altså hvis det blev koblet til de danske Muhammed-tegninger, ikke, så tror jeg, man ville tænke, 'shit, nu rykker det bare virkelig, virkelig tættere på', ikke?"

(bilag 16, side 6, l. 39-side 7, l. 6)

Det forhold, at angrebene ikke var udført af en muslim eller kunne relateres til den danske tegningsag, bliver altså vurderet som noget, der betyder, at det ikke vil skabe frygt hos den danske befolkning. I modsætning til *"den muslimske terror"* er der tilsyneladende ikke noget ved Breiviks motiv eller identitet, der af journalisten her betragtes som tegn på en mere generaliseret trussel, og som dermed ville kunne give anledning til frygt.

Desuden illustrerer citatet, hvordan truslen er knyttet til forestillinger om, hvad der er nært, samt hvad der er fjernt, men kan komme nærmere. Journalisten udtrykker, at hvis der havde været tale om terror, der kunne relateres til de danske Muhammed-tegninger, så var truslen rykket tættere på. Dette kan læses som, at hvis denne type terror havde fundet sted i Norge, ville den være i gang med en bevægelse, hvor den allerede havde overvundet en distance mellem ét sted, et dér, der er fjernt, og et sted tæt på hér, nemlig Norge. I kraft af at være rykket *"tættere på"* skabes et billede af, at den bevægelse er i gang og kan fortsætte til Danmark, idet den allerede har overvundet distancen mellem dér og hér – eller tæt på hér. Men Breiviks angreb betragtes ikke som del af denne trussel, der er rykket tættere på. Breivik er således ikke del af en bevægelse, der er i gang, og som kan bevæge sig videre til Danmark. Breivik har ikke overkommet en distance, han har ikke bevæget sig mellem et dér og et hér. Han er blot i Norge og repræsenterer dermed ikke en terrorrisiko, der pludselig kan bevæge sig til Danmark. Breiviks norskhed kan dermed læses som, at han er på sit rette sted i Norge, og således er der ingen grund til at tro, at han eller noget, han er del af, vil bevæge sig videre derfra. Således tilskriver 22. juli-terroren med sin kontrast også betydning til billedet af den islamistiske terrortrussel, hvor terrorens farlighed knyttes til det at bevæge sig over grænser og terroristens fejlplacering i det land, som er truet (jf. kapitel 9). Dermed virker kontrasten også, i kraft af Breiviks hvidhed, til at knytte hvidhed til det hér, som Breivik ikke har skullet bevæge sig for at komme tæt på. Idet Breivik knyttes sammen med 'os' i en fælles nærhed af 'det norske' og 'det danske', kommer hans kropsliggørelse af hvidhed dermed også til at fremstå som et fælles karakteristikum for dette fællesskab. I modsætning hertil placeres den racialiserede muslimskhed som noget, der fra et andet sted kan bevæge sig hen imod 'os' og true 'os'. Således sker der en tilpasning mellem racialitet og rumlighed, idet hvidhed knyttes til det, der er hér, mens de kroppe, der 'ser muslimske ud', distanceres fra hér (jf. Ahmed 2006:121).

Således ser det altså ud til, at Breiviks hvidhed kan virke til også at fremdrage 'vores' hvidhed. Udover at det at få øje på sin egen hvidhed, og dermed sin

privilegerede position i et racialiseret hierarki, i sig selv kan opleves som ubehageligt (jf. Myong Petersen 2009:251), må man forvente, at det, at hvidheden indebærer en lighed med Breivik, kan få en opdagelse af egen hvidhed til at føles endnu mere ubehagelig. Dermed kan det umiddelbart forekomme paradoksalt, at journalisterne oplever det som en lettelse, at det var Breivik og ikke 'en muslim', der stod bag. For at nærme mig en forståelse af dette er det derfor nødvendigt at dykke mere ned i, hvordan journalisterne begrebsligger denne lettelse.

Udover at lettelsen handler om, at Breiviks angreb ikke forventes at være del af noget, der kan udgøre en yderligere trussel ved fx at bevæge sig til Danmark, kommer den også til udtryk i forhold til den bredere samfundsmæssige betydning, det kunne have haft, *"hvis det havde været en muslim"*, som journalisten her udtrykker det:

"... det ville risikere at brække samfundet midt over, hvis det havde været en muslim. Altså, det var jo den første tanke, som faktisk slog rigtig mange, da de fandt ud af, at det var en nordmand, der var jo mange, der sagde 'Gud ske tak og lov for det'. For så var det ikke, så var det en af vore egne. Altså, det var samfundsmæssigt jo meget, meget bedre, end hvis det havde været en muslim".
(bilag 15, side 7, ll. 26-31)

Her fremhæves det altså, at Breivik som *"en af vore egne"* ikke repræsenterer noget, der kan *"risikere at brække samfundet midt over"*. Men samtidig er det interessant, at 'muslimen' fremstår som positioneret inden for samfundet, idet den muslimske gerningsmand kunne have *"brække[t] samfundet midt over"*. I stedet distanceres 'muslimen' her kulturelt og identitetsmæssigt i form af ikke at være *"en af vore egne"*. Således fremstilles 'muslimen' her snarere som en, der repræsenterer en indre samfundsmæssig splittelse, end som en, der truer udefra. Dermed kan det se ud til, at lettelsen over, at det ikke var en muslim, handler om, at 22. juli-terroren dermed ikke fremtræder som en etnificeret og racialiseret

konflikt inden for det norske samfund. Breiviks hvidhed og etniske norskhed betyder med andre ord, at spørgsmålet om race kan forblive usynliggjort – og dermed også 'vores' egen hvidhed. Således kan lettelsen handle om, at om end forventningen om en muslimsk gerningsmand betyder, at Breiviks hvidhed markeres, så indebærer hvidhedens betydningshistoriske status som den umarkerede norm for 'vores' samfund, at den kan undgå at frembringe spørgsmålet om race. Idet hvidhed fremstår som det 'blot' menneskelige og som ikke-race, bringer Breiviks hvidhed ikke spørgsmålet om race frem, *selvom* 'vi' får øje på den. 'Vi' ser den med andre ord ikke som race. Således ser tilsynekomsten af Breiviks hvidhed ud til at reproducere hvidhed som uproblematisk eller som ikke-race og hvide som individuelle personer (jf. Dyer 1997:9,12), mens den racialiserede muslimskhed efterlades som det, der kan markere en racialiseret og etnificeret samfundsmæssig konflikt. Det kan se ud til, at terrorens klæben til brune, 'muslimske' kroppe indebærer en fiksering af racialiseret konflikt som noget, der markeres af disse kroppe og dermed kan skygge for, at man kan få øje på hvidhed som repræsentant for terror og racialiseret konflikt (jf. hooks 1992:174).

I stedet betragtes Breivik først og fremmest som en galning og som én *"livet er gået fuldstændigt skævt for"* (bilag 15, side 7, ll. 36-38), som samme journalist udtrykker det. Således fremstår Breivik netop ikke som noget, der kan repræsentere en samfundsmæssig splittelse. Journalisten uddyber desuden sin forståelse af Breivik på følgende måde:

"... det satte jo bare lys på det faktum, at den ensomme ulv. Ham, der sidder i sin lejlighed eller på sin gård et sted i landet og har internettet som sin bedste ven. Og ikke har så mange andre venner. Han er fandeme svær at få øje på. Og han kan finde på hvad som helst, når som helst. Men jeg tror som befolkning, som samfund er det nemmere at håndtere det faktum, at en galning har gjort det her, end hvis det havde været en muslim".

(bilag 15, side 8, ll. 22-28)

En anden journalist laver en meget direkte sammenligning mellem Breivik, som den enlige galning, og *"militante islamister"* som udtryk for et generaliseret trusselsbillede:

"Jeg synes altså, alle terroreksperter, jeg taler med, er enige om, at Anders Breivik, han er simpelthen uden for nummer. Altså, han er simpelthen... det, der er sådan lidt anomali... (...)... nogle gange kan det være vigtigt at fjerne de største udsving for at få et retvisende billede af situationen. Og situationen er altså ikke sådan, at vi har 50 Breivik rundt om i Europa, som lige i øjeblikket går og pønser på at lave det samme. Det er der bare ikke. Men der er mindst 50 militante islamister, som mægtig gerne vil kunne tænke sig at slå Knud Westergaard ihjel. Eller Tony Blair eller, hvad fanden ved jeg".

(bilag 13, side 19, ll. 5-15)

Den orientering, der findes i forhold til Breivik, er altså til ham som individ og ikke som repræsentant for fx mennesker med en bestemt tro eller nationalitet. Den tidligere refererede nedskrivning af hans kristne motiv som noget, der kan tillægges egentlig forklaringskraft i forhold til hans handlinger, må således også ses som del af denne individualiseringsproces. Hvis kristenheden fremstod som forklaring på hans handlinger, ville det netop kunne trække andre kristne eller kristendom som sådan med ind i fremstillingen. Ved at betragte hans kristne motiv som *"staffage"* (bilag 5, side 16, ll. 30-35) kan det fremstilles som noget, Breivik har fundet på til lejligheden, og dermed ikke som noget, der har med andre kristne at gøre. Ligeledes kan nedtoningen af Breiviks eventuelle religiøse motiver virke til at opretholde en skelnen mellem 'religiøse terrorister', som især islamistiske, og 'sekulære terrorister' som nogle, der er drevet af mere rationelle politiske mål (jf. Gunning og Jackson 2011). Dermed kan hans kristenhed, og dermed også 'vores' kristenhed, undgå at fremtræde som noget, der kan drive en til irrationel, mere eller mindre fanatisk motiveret terror. Dermed fremtræder kristenhed som noget, der kan være sekulært og rationelt, mens den religiøse

fanatisme, som den hidtidige analyse har vist, bliver noget, der kan motivere ekstreme muslimer til terror.

Ved at betragte Breivik som galning og en, livet er gået skævt for, individualiseres han, hvorved han ikke kan fremstå som tilknyttet en generaliseret trussel, som 'vi' fortsat bør frygte. Dette ville kræve, at han blev knyttet til noget, der potentielt ville kunne udgøre en fremtidig fare, som fx de *"mindst 50 militante islamister"*, der er ude på at slå forskellige folk ihjel. Således udtrykkes der snarere foragt for ham som forfejlet og uværdigt individ fremfor en frygt for en fare, han ville kunne repræsentere. Dermed orienterer man sig ikke i samme grad væk fra ham, som hvis han udgjorde en trussel. Man har ikke travlt med at komme væk, fordi man er bange. Snarere indgår der i relationen en vertikal orientering, hvor man placerer sig over ham som for at sige, at om end han er 'en af vore egne' og således ikke kan ekskluderes fra det rum, der er orienteret omkring 'vores' hér, så skabes der alligevel distance til ham i kraft af, at han placeres som underordnet i form af at blive foragtet som individ. Ikke mindst kan bemærkningen om, at han ikke har ret mange venner ud over internettet, fremstille ham som én, der er blevet isoleret, fordi han, som den usle person han er, ikke har været i stand til at få venner. Desuden kan der hos en af de interviewede ses en umenneskeliggørelse af Breivik, som personliggørelsen af en særlig ondskab. Journalisten formulerer det på følgende måde:

"Og der var jo ingen, der i deres vildeste fantasi kunne forestille sig, at en mand kunne finde på at gøre det. Altså, det brød jo simpelthen alle grænser for umenneskelighed og koldblodighed. Altså på en måde, så... der må man jo sige, at terrorister som vil sprænge nogle i luften inde på Nørreport, altså de ser dem jo ikke. Det er jo bare en eller anden masse. Nogle dumme danskere, ikke. Ham her, han har jo gået hen, og så har han stået foran Petra på 14 og... Nikolaj på 16 og så har han bare skudt dem. Altså... It's beyond compare".

(bilag 10, side 27, ll. 8-14)

I citatet her fremtræder en individualisering af Breivik, som sker i kraft af den nærhed, han placeres med i forhold til de enkelte ofre. Ved at fremhæve drabssituationen som en, hvor Breivik har stået ansigt til ansigt med sine ofre, der i øvrigt personliggøres med journalistens navngivning og alderstilskrivning til dem, kommer hans terrorangreb til at fremstå som en sag mellem ham og hans ofre. Denne situation af nærhed til ofrene synliggør ham som et individualiseret umenneskeligt monster, der i kraft af en særlig koldblodig ondskab har været i stand til at slå de unge mennesker ihjel, mens han har stået lige over for dem. Det er samtidig bemærkelsesværdigt, at journalisten som kontrast til Breivik ser ud til at udvise en anelse forståelse for terrorister, der kunne finde på at bombe Nørreport, i kraft af den distance, de ville have til deres ofre som "[n]ogle dumme danskere". Således tilskrives disse forestillede terrorister ikke samme umenneskelige koldblodighed som Breivik, og deres terror kommer i stedet til at fremstå som en sag mellem kollektiviteter, der fx kan være nationalt, etnisk, racialet eller religiøst markeret og således kan være motiveret af andre, mere meningsgivende, forhold end umenneskelig koldblodighed. Hermed kommer journalisten samtidig til at udstyre de forestillede terrorister med et blik på de ofre, et terrorangreb på Nørreport ville have, som nogle, der er forskellige fra terroristerne i kraft af den danskhed, de tilskrives som "*dumme danskere*". De forestillede terrorister tilskrives således et blik på verden, hvor danskheden gør deres ofre forskellige fra dem selv, og det får dermed deres terrorisme til at fremstå som at være motiveret af racialiseret og etnificeret forskel mellem deres, formodede, muslimskhed og de færdende på Nørreports danskhed. Dermed bliver 'danskerne' også konstrueret som dem, der er truet af denne forestillede terrorisme mod Nørreport, uagtet at en central togstation i København må forventes at være befærdet af mange mennesker, der ikke vil kunne passes ind i betegnelsen 'dansker'. Den forståelse, som et sådant forestillet angreb tilskrives, er altså en, der installerer et ønske hos terroristerne om at ramme 'det danske' snarere end at ramme enkelte mennesker, sådan som Breivik fremstilles i beskrivelsen af hans angreb som et individualiseret møde mellem ham og hans ofre. Det kan være lignende spørgsmål om muligheden af at frembringe en rationel forståelse for terroren, der har haft betydning for, at spørgsmålet om Breiviks tilregnelighed eller utilregnelighed i forbindelse med

efterforskningen og retssagen mod ham fik så stor opmærksomhed (jf. fx DR1/TV-Avisen 24.08.2012, kl. 18.30, TV2/Nyhederne 24.08.2012, kl. 19.00). Her kan man foreslå, at erklæringen af ham som tilregnelig bedre kan afkræve et forsøg på at forstå hans terror som andet end netop 'en gal mands værk'⁷⁷.

Hvor Breivik i kraft af at være "*en af vore egne*" ikke kan påvirke 'os' som samfund, kan hans individualiserede afvigelse som særligt umenneskelig betyde, at han kan påvirke 'os' som mennesker. Dermed kan man forstå relationen mellem Breivik og 'os' som en mellem individer, og således reproducere 'vores' hvidhed her som netop en umarkeret norm, der tillader racielt markerede hvide at optræde som blot mennesker.

Idet Breivik individualiseres, kan han heller ikke gøres til genstand for de generaliseringer, som forestillingen om en generel terrortrussel kræver. Han kan ikke repræsentere en trussel, idet han ikke repræsenterer andre end sig selv. Det kan være sådanne ting, der spiller ind på, at en af de tidligere citerede journalister på side 261 vurderer, at det "*som samfund*" er "*nemmere at håndtere det faktum, at en galning har gjort det her, end hvis det havde været en muslim*". Muslimen ville have trukket alle andre muslimer med ind i det, der skulle 'håndteres', herunder fx spørgsmålet om en generel trussel fra muslimer. Breivik trækker som "*galning*" kun sig selv med, og idet han er anholdt og fængslet, er problemet 'håndteret'.

I andre dele af interviewene optræder mere specifikke refleksioner over de konsekvenser, det ville have haft for alle muslimer og for samfundet som sådan, hvis gerningsmanden havde været muslim. Et eksempel er følgende citat:

"Her kan du sige godt, her var der så en mand, som livet er gået fuldstændig skævt for og som mentalt, hvis man skal sige det mildt, er ude på et sidespor. Men det er jo

⁷⁷ Med idømmelsen af en forvaringsdom blev Breivik af Oslo Tingrett erklæret tilregnelig (Oslo Tingrett 2012), men på interviewtidspunktet var dette altså endnu et åbent spørgsmål.

ikke et udtryk for... jeg tror, det der ville ske mentalt hos mange mennesker, hvis det havde vist sig, at det var en i Norge bosat muslim, så ville man føle, 'jeg har næret en slange ved mit bryst'-fornemmelsen, ikke. Her har vi faktisk forsøgt at gøre det så godt, det er jo virkelig et land, hvor man vil... virkelig vil alle det bedste, eller det er det jo i vores del af verden, der vil vi jo alle så vel, og hvis det havde været en muslim, så ville det have haft frygtelige konsekvenser".

(bilag 15, side 7, l. 36-side 8, l. 5)

Af konteksten for citatet her fremgår det, at det, journalisten udtrykker bekymring om, er, at der kunne være sket en samfundsmæssig splittelse, der blandt andet havde kunnet vise sig ved en styrkelse af nationalismen og en hård tone mod muslimer. Der er således *ikke* tale om, at journalisten opstiller et billede af 'muslimen' som en trussel, vi skal frygte. Det, som citatet illustrerer, er, at hvis det havde været "*en i Norge bosat muslim*", så ville angrebet kunne læses som udtryk for utaknemmelighed i forhold til alt det gode, som Norge som land har forsøgt at gøre, og i forhold til den gode vilje, som 'vi' i "*vores del af verden*" udviser. Citatet kan dermed kaste lys over, hvad præ-medieringen af den fremtidige islamistiske terror betyder for den nutidige betydning, der tilskrives virkeligheden. Selvom den islamistiske terror ikke har fundet sted, fremstår den alligevel her som noget, der tilskriver betydning til relationen mellem muslimer og "*vores del af verden*" som en relation, der bør være præget af taknemmelighed for alt det gode, 'vi' gør for dem. Således kan den præ-medierede islamistiske terror her se ud til at frembringe refleksioner, der mere generelt har at gøre med tilstedeværelsen af muslimer blandt 'os'. I et lignende spor har Peter Hervik og Sophie Boisen (2013) i en analyse af danske avisartikler om 22. juli fundet, at til trods for, at det viste sig ikke at være et angreb, der på nogen måde kunne relateres til 'noget muslimsk', så var det alligevel muslimerne, der blev gjort til genstand for opmærksomhed i mediedebatterne, i form af en større debat om 'multikulturalisme', fokuseret på spørgsmålet om tilstedeværelsen af muslimer i Danmark. Dette forbinder de med en generel øget medieopmærksomhed på multikulturalisme som noget faretruende i sig selv (Hervik og Boisen 2013:203). Således kan man udover den præ-mediering af islamistisk terror, jeg med Grusin

(2010) har fremhævet, argumentere for, at der til denne er knyttet den bredere potentialitet, der involverer selve *tilstedeværelsen* af muslimer iblandt 'os' som noget, der muligvis kan udgøre en trussel, eller i hvert fald som noget problematisk.

Desuden kan man i citatet se, hvordan det norske rum gøres ikke-muslimsk og hvidt. Det gøres hvidt ved, at 'muslimen' som gerningsmand modstilles Breivik, som i kraft af sin racialet markerede hvidhed, samt andre tegn på norsk etnicitet, som fx hans "*østlandske*" norske sprog, kropsliggør norsk nationalitet. I modsætning hertil ville 'muslimen' kun være *bosat* i Norge, og således ikke *være* norsk.

Desuden sker der en sproglig glidning i citatet fra journalisten, hvor hun positionerer sig selv i samme position, markeret af hvidhed, som 'det norske', idet hun siger, at det er "*i vores del af verden*", at "[vi] vil alle så vel". Således repræsenteres der i citatet her en sammensmeltning mellem 'det norske' og 'det danske', som journalisten repræsenterer, som noget, der fx kan udtrykkes som en fælles vestlighed eller nordiskhed. I det hvide blik, som journalisten repræsenterer, bliver 'den muslimske anden' til en ressource for 'vores' godhed. Hun taler netop fra et udgangspunkt, hvor 'den muslimske anden' positioneres i forhold til, hvordan 'vi' bruger den i forhold til 'vores' egen orientering i verden, som nogle, der "*vil alle så vel*". Som Ahmed (2006) udtrykker det, bliver 'den anden' til ressource for den rumlige ekstension af den hvide krop og kan dermed ses som "orientation device[...]" for den hvide krop (Ahmed 2006:128).

Hvis angrebet havde været udført af en muslim, der dermed havde udtrykt utaknemmelighed mod 'vores' godhed, ville denne utaknemmelighed kunne have afstedkommet en vrede og foragt mod muslimer, som kunne have splittet samfundet. Ved at bruge det meget kraftfulde udtryk for følelsen af "[at have] næret en slange ved [s]it bryst" udtrykker journalisten, at nordmændene kunne have oplevet en *berettiget* følelse af vrede mod, foragt for eller anden

misbilligende følelse mod de muslimer, som de har vist deres gode vilje, blandt andet ved at lade dem bo i Norge. Hvis 'en muslim' havde stået bag angrebet, ville denne have udvist den ultimative utaknemmelighed for den norske, og "*vores del af verden*"s, godhed i form af at udføre et terrorangreb mod Norge. Sådanne følelser er ikke opstået i forhold til Breivik, idet han ikke forventes at udvise taknemmelighed over for Norge. I kraft af at kropsliggøre den etniske norskhed tilhører han nationen blot i kraft af den, han er. Dermed bliver hans handlinger ikke af relevans for hans relation til den norske nation. Desuden betyder nærheden til det 'vi', som af journalisten repræsenteres som både norsk og "*vores del af verden*", og som inkluderer idéen om også fælles karakteristika af racial hvidhed, at han ikke kan gøres til *orientation device* for hvidhedens udstrækning (jf. Ahmed reference ovenfor).

Markeringen af Breivik som hvid, der således indebærer en ikke-racialisering af hans terror, betyder med andre ord, at han kan positioneres som subjekt, der er sit eget udgangspunkt for orientering i verden, og dermed er hans handlinger 'blot' udtryk for *hans* handlinger og vilje (Dyer 1997:31). Den muslimske gerningsmand derimod ville handle ud fra en positionering af ham (*sic!*)⁷⁸ som objekt for det hvide subjekts orientering af ham. I det hvide blik, som udtrykt i citatet ovenfor, er muslimer tildelt en position, hvor de *bør* udvise taknemmelighed for 'vores' godhed. En muslimsk gerningsmand ville således betragtes som at være trådt ved siden af den position, han er blevet tildelt i den hvide orientering af verden. Og han er trådt ved siden af *i kraft* af sin muslimskhed og kan derfor trække 'det muslimske' med sig og ikke blot gøre sig selv, men 'det muslimske' som sådan, til genstand for berettiget foragt og vrede over denne ultimative utaknemmelighed over for den norske nation.

Som modsætning til den lettelse, som flere af journalisterne giver udtryk for, er der en enkelt journalist, der fremhæver, at Breivik trækker andre problemer med sig. Han peger på, at der kan være noget fascinerende ved Breivik, i kraft af

⁷⁸ Som tidligere refererer jeg til billedet af 'terroristen' med det kønnede 'han', idet der gennemgående i empirien sker en kønnet fremstilling af denne som mandlig.

at han har været udspekuleret i form af tilsyneladende at have planlagt også den medieopmærksomhed, han fik efter angrebene. Journalisten fremhæver dette som et element, man må forholde sig til i sin journalistiske praksis i vurderingen af, hvor meget plads man vil give Breivik i dækningen (bilag 5, side 17, l. 16-side 18, l. 33). Som sådan er denne journalist den eneste, der ser Breivik som udtryk for en potentiel fare i form af den holdningsmæssige påvirkning, han kan have på seerne, hvis han tildeles mulighed for at få sit politiske budskab frem. Men også her er det altså Breivik som individ, der vurderes, og ikke som repræsentant for en generel trussel, som andre lignende ham kan repræsentere. Om end der altså åbnes for et potentiale for, at han kan påvirke andre til holdningsmæssigt at nærme sig motivet for angrebet. Igen tilskrives han altså den individuelle handlingsorienteret og viljestyrke, som hvidhed betydningshistorisk er tilskrevet (Dyer 1997:30f), i kraft af at *han* vil kunne påvirke andre til terror. Dette står i modsætning til analysen af Glasvej-sagen, hvor debatten om radikaliserings gav et billede af de potentielle islamistiske terrorister som nogle, der i kraft af deres muslimskhed, indvandrerhed og ungdom er særligt udsat for en påvirkning fra andre.

Hvor Breivik altså fremstilles i kraft af sin individualitet, som repræsentant for 'blot' sig selv, så giver journalisterne udtryk for, at det ville have været anderledes, hvis det havde været en muslim. Her er det interessant, at journalisterne ikke *kun* eller *entydigt* giver udtryk for, at en muslimsk gerningsmand ville være udtryk for tilstedeværelsen af en mere generel trussel, i form af enten mere terror eller samfundsmæssige konflikter, som jeg tidligere har været inde på. Flere af journalisterne fremhæver især de konsekvenser, det ville have haft for muslimer som sådan, hvis gerningsmanden havde været muslim. En af dem udtrykker det meget klart i denne lidt længere sekvens fra et interview:

J: "Men det jeg kan huske, det var, at jeg var, forstå mig ret, jeg var lettet dengang, jeg fik at vide, at det var en skør nordmand. Det kan jeg huske, at jeg var.

AN⁷⁹: Hvordan?

J: Men nu er jeg ikke, nu er det ikke journalisten fra [navn på medieinstitution], nu er det mig som person, det som jeg snakkede om. Jamen, det er jo bare fordi, at jeg havde set det for mig, altså sådan en eller anden muslimsk terrorsag, altså, og alt det had til muslimer, det ville føre med sig. Men det er min egen mening, altså. Det må du ikke, det står ikke for [navn på medieinstitution]'s regning".

(bilag 11, side 18, ll. 24-34)

Lidt længere fremme i interviewet uddyber journalisten sin lettelse på følgende måde, hvor den journalistiske praksis i nyhedsdækningen bringes med ind:

"J: Altså, jeg ville hellere have, at det var en nordmand, end det var en udlænding.

AN: Ja. Altså, på grund af, at det kunne få konsekvenser?

J: Ja, fordi det ville have, altså, hele den der perspektivering, som vi jo også selv var i gang med på [navn på tv-kanal]. Altså, med ligesom at sige, at var det muslimer og sådan, det kunne man ligesom sådan lægge lidt ned. Og så vende blikket en anden vej, ikke".

(bilag 11, side 19, ll. 2-10)

Udover at sekvensen her illustrerer de bekymringer om de dæmoniserende konsekvenser for muslimer, som journalisten har i forhold til, hvis det havde været en muslimsk gerningsmand, er sekvensen også interessant i kraft af, at journalisten skelner mellem sin egen personlige opfattelse og sin rolle som

⁷⁹ 'AN' refererer til mig (Asta Nielsen) som interviewer.

journalist, hvor han må repræsentere det medie, han arbejder for. Dermed adskiller han sin personlige træthed i forhold til stigmatiseringen af muslimer fra den journalistiske professionelt betingede nødvendighed af at skulle perspektivere sagen netop i forhold til billedet af terror som noget, der særligt er knyttet til muslimer og således kan virke stigmatiserende. Idet der ikke var tale om en *"muslimsk terrorsag"* – som i øvrigt glider sprogligt over i *"udlænding"* og *"muslim"* – kan journalisterne *"vende blikket en anden vej"*, som han udtrykker det.

En anden journalist giver udtryk for lignende overvejelser, men inddrager også et bredere 'man' som dem, der udover ham selv kan være trætte af, at *"muslimer [...]... altid er dem, der er skurken"*, som han formulerer det. Disse overvejelser kommer i hans refleksioner over den kritik, som nogle medier mødte, fordi de hurtigt vurderede 22. juli-angrebet som islamistisk terror:

"Og så tror jeg også bare at nu, altså, men nu er jeg jo ovre på det helt personlige plan og ikke som journalist, at nu har vi i rigtig mange år jo ført en meget stram udlændingepolitik, og der har været meget fokus på bandekriminalitet og arbejdsløshed og nasseri, og der tror jeg måske også, at pendulet kan svinge til den anden side, og man siger 'aj, men, prøv at hør, altså, de kan jo ikke være skyld i alt i hele verden'. Jeg tror også, at der er en eller anden træthed af, at det altid er den samme befolkningsgruppe, som får skyld for al dårlighed. Og der er da en eller anden solidaritetsfølelse hos nogle, der siger... og derfra kan den kritik muligvis komme. At man simpelthen er træt af, at det altid er den samme befolkningsgruppe, som ligger for, får skyld for al dårlighed, ikke".

(bilag 9, side 23, l. 31-side 24 l. 2)

Ligesom den tidligere journalist fremhæver også journalisten her, at han taler på vegne af sig selv og ikke i sin rolle som journalist. Ved samtidig at placere trætheden over den muslimske 'skurkerolle' hos et bredere 'nogle' og 'man' skabes der desuden et billede af den almindelige befolkning, eller dele af den,

som den, der oplever denne træthed. Men idet dette billede løsrives fra journalistrollen og dermed den journalistiske praksis, fremstår det ikke som noget, der har betydning for, hvordan man kan eller bør lave sin journalistiske nyhedsformidling. Det er således ikke nødvendigvis *dette* billede af befolkningen, der positioneres som forestillingen om de seere, journalisterne henvender sig til (jf. desuden kapitel 16 for nærmere analyse af journalisterne konstruktion af deres seere)⁸⁰.

Således gives der udtryk for en lettelse over, at der ikke var tale om en muslimsk gerningsmand, fordi journalisterne dermed kunne undgå at puste til den stigmatisering af muslimer, som de selv personligt, og muligvis dele af befolkningen, er trætte af. Således kan disse to journalister betragtes som at udtrykke en vis bevidsthed i forhold til, at man i nyhedsformidlingen indtager en majoritetsposition – der i deres refleksioner dog ikke markeres racielt – hvorfra man kan tage del i en stigmatisering af en racialiseret minoritet i samfundet, om end altså de ikke eksplicit berører den raciale kropslighed i disse processer. Desuden giver citaterne et billede af dette som noget, de føler sig fanget i som journalister. Stigmatiseringen fremstår således som noget, der vil ske i kraft af, at 'det muslimske' trækker en større betydningshistorie med ind i dækningen, uanset om de personligt ønsker det eller ej.

15.2 Norsk 'naturlig' sorg og dansk medieret medfølelse

Som jeg har været inde på, fremtræder der i interviewene nogle gange et 'vi', der inkluderer en dansk-norsk nærhed, mens der andre gange i relation til 22. juli-terroren snarere gives udtryk for et rent norsk fællesskab. Den raciale enshed mellem Breivik og 'det norske' kan desuden aktualisere den hvidhed, der kan knyttes til 'det vestlige' og 'det nordiske' som sådan, og herunder også 'det danske'. Således kan hvidheden betragtes som det, der synliggør også en nærhed

⁸⁰ Desuden illustrerer citatet også den betydningshistorie til andre problematikker, som "*samme befolkningsgruppe*" får skyld for, og som terrorproblematikken kan trække med sig. Her eksemplificeret med bandekriminalitet, arbejdsløshed og nasseri.

til et dansk 'os' og ikke kun et norsk. Dette perspektiv kan bekræftes af en sekvens fra et af interviewene, hvor en journalist fortæller om, at han møder mistro blandt danske muslimer og har svært ved at nærme sig dem, fordi han: *"...ligner en typisk dansker, jeg har blondt hår og blå øjne, altså jeg kan ikke nærme mig det miljø"*, hvorefter han ærgrer sig over, at de danske medier kun har få: *"...medarbejdere med en anden baggrund end pæredansk"* (bilag 12, side 15, ll. 12-26). Her peger han netop på sine forestillede 'typisk danske' karakteristika som blondt hår og blå øjne som det, der markerer en forskel mellem hans danske krop og 'muslimer' såvel som kroppe, der kan repræsentere det at have *"en anden baggrund end pæredansk"*. Her optræder altså de samme kropstegn, som gør Breivik genkendelig som 'etnisk norsk', som nogle, der også markerer det 'typisk danske'. Således fremstår disse netop som kropstegn, der især tilskriver betydning til en særlig nordisk hvidhed (jf. Sawyer 2008:90) og således kan være med til at markere en dansk-norsk nærhed og enshed. Desuden kan det tilføjes, at selvom fremhævelsen af hans blonde hår og blå øjne kan læses som noget, der markerer journalisten som utvivlsomt hvid, sker dette samtidig på en måde, hvor han netop ikke taler om sin hudfarve, som er det kropstegn, der typisk forbindes med racer og derfor kan være belagt med et vist tabu at tale om (Dyer 1997:42-44, Sawyer 2008:92).

Med afsæt i, at journalisten her ser ud til at indskrive sig både som del af det nationaliserede danske fællesskab, men samtidig som del af det, der kan betragtes som et bredere racialiseret hvidt fællesskab (jf. Dyer 1997:19), vil jeg se nærmere på, hvordan nationaliserede forestillinger om 'det norske' og 'det danske' relateres til racialiserede og regionaliserede forestillinger om, hvad der kan betragtes som en fælles hvid nordiskhed, i journalisternes refleksioner over, hvordan terroren og nyhedsformidlingen om den vil påvirke de danske seere.

I forhold til 22. juli-terroren reflekterer flere af journalisterne over, hvordan de med nyhedsformidlingen kan søge at etablere identifikation for seerne. Her bevæger de sig mellem forestillinger om en mere eller mindre umiddelbar identifikation og forestillinger om, at identifikationen skal hjælpes på vej af

nyhedsformidlingen. I disse overvejelser relateres 'det norske' og 'det danske' på forskellig vis til hinanden og bringer dermed en nationalisme i spil i konstruktionen af de forventede seere. En nationalisme, der fletter sig sammen med de forestillinger om etnicitet og race, som især kom frem i forrige afsnits analyse.

En journalist udtrykker meget klart den umiddelbare identifikation, som de danske seere forventes at have med nordmændene:

"Altså, Utøya, den rører dig omkring, i hjertet formentlig, fordi det er i Norge, det sker. Der sker lignende overgreb, eller lige så mange mennesker bliver slået ihjel i Lahore i morgen, men det rammer dig ikke på samme måde. Og det er på grund af identifikationen. Eller mangel på samme".

(bilag 8 side 4, ll. 34-38)

Som journalisten udtrykker det, betyder det, at massakren på Utøya er foregået i Norge, at den for de danske seere forventes umiddelbart at ville påvirke dem følelsesmæssigt og dermed fremkalde en oplevelse af identifikation. Af citatet kan således læses en antagelse om, at 'vi' som danskere bliver følelsesmæssigt berørt, fordi 'vi' har let ved at identificere 'os' med nordmændene.

En anden journalist udtrykker noget lignende i sine overvejelser om, hvorfor det er nemmere at formidle mellem nordmænd og danskere, end hvis der var tale om andre nationaliteter:

"... fordi vi er, kulturelt ligger meget tæt på hinanden. Og vi ligner hinanden meget. Vores... altså de fysiske rammer ligner meget hinanden. Og vi klæder os meget ens. Og vores kulturelle historie er meget ens. Og, vi har en fælles historie. Hvor man kan sige, at hvis du... vil jeg tro, kigger på, hvordan man dækker terror i Madrid, så er det en anden situation, fordi når du som TV-seer sidder og kigger på det, kan du

simpelthen se på billederne, at du er et andet sted i verden. Som betyder at det ikke gør helt så ondt på de danske TV-seere, at se et tog, der er eksploderet i Madrid, som det gør at se, nogle unge i Norge, der er blevet slået ihjel”.

(bilag 5, side 9, ll. 28-37)

Udover at journalisten her taler i form af et dansk-norsk 'vi' udtrykkes også en forventning om, at danskere mere eller mindre automatisk på grund af en kulturel nærhed vil opleve en følelsesmæssig identifikation med norske ofre, i form af at 'det gør ondt'. Journalisten bringer både fælles kultur, historie og synlig enshed i spil i konstruktionen af denne nærhed. Således taler han om, at *"vores kulturelle historie er meget ens"*, at *"vi har en fælles historie"*, at *"vi ligner hinanden"* og *"klæder os meget ens"*. Desuden knyttes den kulturelle nærhed også til en rumlig nærhed i journalistens overvejelse om, at man kan se på billederne, at man *"er et andet sted i verden"*, når der vises billeder fra Madrid i modsætning til billeder fra Norge. Norge og Danmark knyttes således rumligt til hinanden i kraft af en visuelt genkendelig stedlig distance, de er fælles om at have til andre steder i verden, som her Madrid. Ved på denne måde at tilpasse det rumlige med det kulturelle fremtræder Ahmeds (2004:128, 2006:123) pointe om, at enshed, snarere end at gå forud for og dermed udpege fællesskaber, i lige så høj grad betragtes som noget, der retrospektivt kan fremhæves som et tegn på fælles slægtskab for det fællesskab, der hævdes. Således virker journalistens fremhævelse af den rumlige nærhed mellem Danmark og Norge til at udpege et fælles dansk-norsk fællesskab, der i samme ombæring tilknyttes bestemte forestillinger om fælles historie, kultur og synlig enshed, der dermed kan fremstå som tegn eller bevis på en slags slægtskab inden for det dansk-norske fællesskab. Idet det dansk-norske ikke refererer til et *nationalt* fællesskab, kommer andre markører end 'det nationale' til at træde i forgrunden som det, der bliver tegn på fællesskabet, som fx forestillede fælles raciale, etniske eller kulturelle karakteristika. Her kan den synlige enshed, som journalisten refererer til ved at fremhæve, at *"vi ligner hinanden meget"*, pege på en genkendelighed, som kan fremtræde på kroppe, og således kan foreslå en læsning af det dansk-norske 'vi' som racielt markeret.

Udover den nærhed, der markeres racialet og kulturelt, etableres der andre steder en adskillelse mellem 'det danske' og 'det norske'. Dette kommer fx til udtryk gennem et fokus på de norske reaktioner på angrebet, hvor flere af journalisterne positionerer både sig selv og deres forventede seere som nogle, der ikke er del af disse reaktioner, men snarere betragter dem udefra. I det følgende forklarer en journalist, hvorfor det er vigtigt at formidle om almindelige nordmænds reaktioner på angrebet:

"... så er det interessant, fordi vi spejler os i det. Fordi instinktivt så når vi ser sådan noget, så spørger vi os selv, 'hvad ville jeg selv have gjort?' Og fordi det jo var som Stoltenberg jo fuldstændig præcist udtrykte det, at hver og én, der døde, var en tragedie. Men samlet set var det en national tragedie. Og man kan jo godt... der er jo mange forskellige måder at reagere på. Men den altså, kollektivet, den masse som en befolkning i et land er, der valgte... altså, der var jo en entydig hovedstrømning i den måde, som det norske folk reagerede på. Og det gør det jo interessant for os andre at se på. For at se, om vi ville have gjort det lige sådan".

(bilag 15, side 4, l. 36 – side 5, l. 6)

Her taler journalisten om en samlet norsk reaktion, i form af en "hovedstrømning", som "os andre", der dermed ikke er del af 'det norske', kan betragte udefra. Journalisten placerer altså både sig selv og de forventede seere som vidner til, og ikke del af, de reaktioner og påvirkninger, angrebet har givet anledning til. Da journalisten i interviewet herudover kommer med flere beskrivelser af de norske reaktioner, kan man foreslå, at journalisten her ser sig selv som en, der kan være vidne til og fortælle om de norske oplevelser, men ikke selv tage del i dem. Her ser journalistens syn på egen rolle ud til at være informeret af en nationalisme, der betyder, at som dansk journalist kan man vise sin omsorg for nordmændene ved at formidle om deres tab til de danske seere med det formål at få dem til at forstå de norske reaktioner. Men i kraft af at være danskere kan hverken journalisterne selv eller de forventede seere tage del i de

norske oplevelser. Selvom flere af journalisterne i deres arbejde selv må have været vidne til mere død og sorg, end størstedelen af den norske befolkning må formodes at have haft, så er det den norske befolkning som sådan, her refereret til som en *"masse"*, der i kraft af sin norskhed fremstilles som at have *oplevet* et tab. De danske journalister kan altså 'kun' *betragte* dette tab og formidle det videre til de danske seere.

En anden journalist fremhæver vigtigheden af medieringen af begivenhederne for at etablere en følelsesmæssig identifikation mellem nordmændene og de danske seere, hvilket således heller ikke her fremstår som noget, der vil ske automatisk. Han siger således:

"... hvis man laver en udsendelse, hvor folk kan føle det, nordmændene også føler, så har man løst sin opgave godt, fordi... det er nu en gang det, vi kan... det er at vi kan sætte billeder og ord på nogle ting".

(bilag 5, side 8, ll. 21-23)

Selvom de danske seere altså forestilles at ville føle med nordmændene, ser det af dette citat ud til, at denne følelse ikke forventes at komme af sig selv, idet den hægtes op på succesfuldheden af en udsendelse i form af de *"billeder og ord"*, journalisterne tilvejebringer for seerne. Her positionerer journalisten sig som en mediator i forhold til at få danskerne til at føle de følelser, som tilsyneladende forventes at opstå 'naturligt' hos nordmændene.

Desuden fremstiller journalisten et billede af, at alle nordmænd vil føle det samme. Som jeg ser det, vil det være meget usandsynligt, at en stor gruppe mennesker alene på grund af deres nationalitet vil opleve den samme følelse, selvom de orienterer sig hen imod den samme begivenhed. Som Ahmed (2004) argumenterer for, så bør man netop ikke forstå følelser som noget, der kan bevæge sig mellem kroppe og få os til at føle det samme. Snarere er *objektet* for

følelserne det, der bevæger sig mellem og kan deles af mennesker (Ahmed 2004:10-11). Derfor vil jeg foreslå, at det, der er i spil her, er konstruktionen af den norske nation som noget, der kan være objekt for norske følelser, snarere end at der er tale om, at der *findes* nogle særligt norske følelser. Denne konstruktion sker i kraft af, at nordmænd er repræsenteret som nogle, der i kraft af deres norskhed 'naturligt' føler et tab, idet de fremstilles som at have mistet *som nation*. Hvorimod danskerne, i form af de forventede seere, repræsenteres som nogle, der er nødt til at have tabet medieret for at kunne identificere sig med nordmændene og dermed føle *med* dem. En identifikation, der dog samtidig, som de øvrige citater viser, forventes at blive fremmet af den kulturelle nærhed mellem de to nationer.

Hvad dette foreslår, er, at de danske seere forventes at opleve medfølelse med nordmændene, når de ser nyhedsudsendelserne om deres tab. De forventes ikke som nordmændene at føle i kraft af selv at have mistet. Idéen om, at danskere og nordmænd føler forskelligt i forhold til de døde, er indlejret i betydningshistorier, der konstruerer subjekter som nogle, der mere eller mindre fra naturens hånd er udstyret med en nationalitet – noget, der kan genkendes fra den primordialistiske nationalismes idé om nationalitet som noget givet hos mennesker (Özkan 2010:49f). Fordi de danske seere tilskrives dansk nationalitet, forventes de at have en mindre 'naturlig' følelsesmæssig reaktion end nordmændene, fordi både angrebet og de døde er tilskrevet norskhed.

Men samtidig forventes de altså også, som vist med de øvrige citater, at identificere sig mere 'naturligt' med nordmændene end med andre udlændinge, der ikke deler den kulturelle og geografiske nærhed, som danskere og nordmænd har. Således kan der her, samtidig med at der også optræder en nationalistisk informeret adskillelse mellem 'det norske' og 'det danske', ses en idé om fællesskab i form af fælles nordisk kultur og historie, der samtidig indebærer idéer om også synlig enshed. Det er især i kraft af forestillingen om dette fællesskab, at hvidheden træder frem som forestillet fælles karakteristikum, idet denne kan tilføre en væsentlig del af den materialitet,

hvorpå dette fællesskab kan genkendes. I mangel af at kunne give fællesskabet den materialitet som en nationalitet kan tilbyde, i kraft af fx statsborgerskab og pas, politiske institutioner og territorium, træder andre materialiseringer mere i forgrunden. Dette kan fx være historiske materialiseringer af tidligere fælles politisk organisering, og idéen om kulturel nærhed kan materialiseres gennem en synlig enshed, der fx kan indeholde racial hvidhed, samt måske en særlig stil i beklædning og kropspleje. Desuden kan det foreslås, at også sproglig lighed mellem dansk og norsk tilfører materiel genkendelighed til fællesskabet. En journalist peger på, at netop en sproglig lighed mellem dansk og norsk kan betyde, at der i forbindelse med 22. juli-sagen, *"hvor der står 'politi' på ryggen af politifolkene"*, har været et større potentiale for identifikation sammenlignet med sager andre steder i verden (bilag 8, side 23, ll. 29-38).

15.3 Konstruktionen af et hvidt hér og et dansk rum – en opsummering

Journalisternes refleksioner over kontrasten imellem det egentlige angreb og forestillingerne om et islamistisk angreb optræder som en indgang til at få øje på, hvordan hvidhed konstrueres i journalistiske diskurser om terrortruslen. Idet journalisterne udtrykker en forventning om en ikke-hvid muslimsk terrorist, kommer Breivik netop til syne som racialt markeret hvid. Som analysen viste, intersekterede den racialt markerede hvidhed med norskhed, således at Breivik fremstod som en kropsliggørelse af etnisk norskhed. Dermed konstrueres 'det norske' som noget, der inkluderer en idé om fælles karakteristika, her gjort synlige i form af Breiviks hvidhed. Samtidig betyder det, at Breiviks krop ikke er markeret af den raciale forskel i forhold til 'det norske', som kan trække hans angreb ind i racialiserede diskurser om fx problemer knyttet til 'deres' tilstedeværelse blandt 'os' – sådan som 'den muslimske terrorists' racialiserede forskel til 'os' gør (jf. også McIntosh 2014).

Desuden er det særligt interessant for en analyse af danske journalisters konstruktion af hvidhed og danskhed, at der i interviewene kan identificeres en vekslen mellem, at journalisterne repræsenterer et 'vi' af fælles dansk-norsk nærhed, mens de andre steder adskiller 'det danske' fra 'det norske'. Dette peger netop på betydningen af en synlig racial markering som noget, der kan tildele det fælles norsk-danske den materialitet, der betyder, at vi kan genkende dette fællesskab. Således har analysen af disse interviews, der har tilbudt et perspektiv på terrortruslen *uden for* en afgrænset nationaliseret kontekst, netop kunnet virke til at bringe hvidheden frem i lyset. Man kan sige, at den ikke her har kunnet usynliggøres i form af 'blot' at optræde som udtalt element i diskurser om nationalitet (jf. fx Myong Petersen 2009:243). Dette illustreres netop af journalisternes betoning af Breiviks norske etnicitet, 'ægthed', hans lyse udseende og nordiskhed, der ikke blot refererer til hans norske nationalitet.

Breiviks ikke-forventede hvidhed er altså sammen med sammensmeltningen af 'det norske' og 'det danske' med til, at hvidheden fremtræder mere tydeligt i journalisternes kontrastering af 22. juli-terroren med billedet af et islamistisk terrorangreb, end den gør i fx nyhedsudsendelserne om de tre cases. I nyhedsudsendelserne er der snarere tale om, at hvidheden optræder som den umarkerede norm, hvorudfra racialiseringsprocesser virker til at konstruere en position af andethed for kroppe racialt markeret som brune eller som at 'se muslimske ud' eller 'se ud som indvandrere' (jf. især kapitel 9). Men hvidhedens tilsynekomst i interviewene kan være med til at styrke argumentet om, at den umarkerede norm i udsendelserne bør læses som informeret af hvidhed. Med andre ord kan man foreslå, at hvidheden kan betragtes som noget, der tilknyttes og udbredes fra det hér, som det nationaliserede, sociale rum organiseres ud fra (jf. også Ahmed 2006:121,128).

Men samtidig er der også nationalistisk informerede diskurser til stede, der virker til at adskille 'det danske' fra 'det norske'. I kraft af disse markeres en fraknytning af 22. juli-sagen fra Danmark, og den kommer således til at fremstå som en norsk sag. Denne adskillelse indeholder især to elementer, der er af

betydning for forståelsen af den danske nyhedsformidling. Dels indebærer den en forståelse af, at de danske seere har brug for de danske nyhedsmedier for at kunne få en forståelse af den norske sorg. Således markerer den journalisternes og mediernes betydningsfuldhed i forhold til den danske offentlighed. Og dels indebærer fremstillingen af 22. juli-sagen som en norsk sag, at denne ikke ændrer noget ved terrortruslen mod Danmark, der således kan fastholdes som islamistisk. Desuden betyder fremhævelsen af tegningesagen som årsag til terrortruslen mod Danmark, at der også herved markeres et særligt trusselsbillede i forhold til Danmark, der således også herigennem adskilles fra situationen i Norge. Således markeres altså det rum, som journalisterne forestiller sig at formidle indenfor, som dansk. Dermed kan man foreslå, at der opstilles et nationaliseret, dansk rum, organiseret omkring et hér, der er racielt markeret hvidt. Men som analysen af både udsendelser og interviews har kastet lys over, bør dette ikke forstås som, at hvid/ikke-hvid fungerer som en eksklusionsmekanisme fra det danske rum, der sagtens kan indeholde kroppe, der ikke er racielt markerede som hvide. Snarere bør hvidheden netop forstås som noget, der markerer det udgangspunkt, hvorudfra rummet orienteres, og hvor de ikke-hvide kroppe, som vist med analysen af udsendelserne, positioneres i forhold til dette hvidt informerede perspektiv. Med Ahmed kan man argumentere for, at andethed ikke bør betragtes som en negation, men snarere som "a form of extension" (Ahmed 2006:115). Således argumenterer hun for, at når noget betragtes som orienteret omkring noget, som her hvidhed, bliver dette holdt fast som et centrum, hvor 'vi' er, og hvorfra 'vi' orienterer os i forhold til andre ting. Og dermed positioneres disse andre ting i en andethed alt efter, hvordan 'vi' kan gøre dem til 'orientation devices' for 'vores' egen rumlige udstrækning (Ahmed 2006:115-129).

Men samtidig med, at hvidheden tilskrives hér, hvorudfra den i sin udstrækning orienterer andre kroppe i forhold til dette hér, optræder der hos nogle af de interviewede journalister et vist ubehag herved. De oplever en træthed i forhold til, at 'muslimer' altid "*får skyld for al dårligdom*", som en af dem udtrykker det (jf. side 271 og bilag 9, side 23, ll. 37-38). Idet journalisterne beskriver denne

træthed som deres personlige oplevelse, udtrykkes der på den ene side en erkendelse, forbundet med ubehag, af, at man med nyhedsformidlingen kan være med til at stigmatisere muslimer. Men samtidig udtrykkes der på den anden side en oplevelse af nødvendighed af at gøre dette, idet de i deres rolle som journalister er nødt til at nyhedsformidle om de begivenheder, der kan trække en betydningshistorie med sig, som betyder, at nyhedsdækningen kan få disse stigmatiserende konsekvenser. Dette kan muligvis hente forklaring i den fakticitetsstatus, som den præ-medierede forventning om islamistisk terror netop tildeler det trusselsbillede, der kan trække en sådan bredere betydningshistorie med sig. Således kan det se ud til, at både den racialiserede andetgørelse af muslimer og markeringen af det hér, hvorudfra der nyhedsformidles, som hvidt fremstår som et uundgåeligt træk ved det rum, som journalisterne oplever at må repræsentere i produktionen af nyheder.

16. Journalisterne og seerne

I dette kapitel vil jeg se nærmere på, hvorledes journalisterne begrebsliggør den relation, der findes mellem dem og deres medie på den ene side og deres forventede seere på den anden. Her er et relevant tema ikke mindst at overveje, hvad det betyder, at journalisterne og medierne er dem, der befinder sig i positionen som de aktivt handlende formidlere af nyheder, mens seerne snarere er til stede i form af det billede, journalisterne har af, hvem de henvender sig til. Ang (1991:23-24) argumenterer for, at tv-stationer på det institutionelle niveau ofte vil arbejde med en idé om deres publikum, hvor dette gives form af et objekt, som tv-stationen skal forsøge at indfange med sin programvirksomhed. Dermed vil den medieinstitutionelle bevidsthed typisk være domineret af en subjekt-objekt-forestilling mellem mediet og dets publikum. I dette perspektiv tillægges mediet og dets aktører netop kapacitet til at handle, mens publikum ikke gør, idet det reduceres til objekt for mediets handlen. Det er her væsentligt at bemærke, at jeg med Ang skelner mellem de egentlige publikummer i form af dem, der ser tv, og publikum som konstruktion. Det sidste indebærer fiksering af de egentlige publikummer i et enshedsbillede, som netop bliver billede på det publikum, medieinstitutionen søger at nå. Dermed siger det ikke nødvendigvis så meget om, hvordan de egentlige tv-seere er (Ang 1991:13-14). Det er netop konstruktionen af publikum i de journalistiske diskurser, jeg undersøger. Med andre ord er det altså journalisternes relation til det billede, eller – for at bevare en analytisk åbenhed – de billeder, de har af deres seere, jeg studerer, snarere end det er seerne som sådan.

Flere steder i udsendelserne om de tre cases træder en sådan subjekt-objekt-relation frem i form af, at journalisterne optræder som nogle, der skal repræsentere seernes forventede interesse. Dette kommer især til syne i form af journalisternes repræsentationer af deres forventede seere udtrykt fx gennem referencer til *"Danmark"* med *"vi"*, eller med betegnelser som *"danskerne"*, *"den*

almindelige dansker” og *”folk*”, og hvor disse positioner optræder på en måde, så de fremstår som repræsenterende den almene interesse i forhold til det, der formidles om (bilag 2, side 53, DR1/TV-Avisen 04.09.2007 kl. 21.00, o. 4:00 min, bilag 3, side 33, TV2/Nyhederne 11.09.2010 kl. 19.00, o. 8:00 min, bilag 3, side 125, DR1/TV-Avisen 17.09.2010 kl. 18.30, o. 1:30 min, bilag 4, side 51, DR1/TV-Avisen 22.07.2011 kl. 21.00, o. 13:30 min, bilag 4, side 156, TV2/Nyhederne 23.07.2011 kl. 19.00, o. 31:30 min). Disse repræsentationer kan læses som en konstruktion af et dansk ’os’ i form af den befolkning, der udgør de potentielle seere, som journalisterne repræsenterer og henvender sig til. Karakteristisk for dette ’os’ er desuden, at det fremstilles som værende truet af den terror, truslen varslers, og således gøres til genstand for spørgsmålet om, hvorvidt ’vi’ skal frygte terror. En frygt, der både bekræftes og afvises i dækningen. I udsendelserne kan således genkendes en diskurs, der artikulerer frygt som noget, der i større eller mindre omfang knyttes til det ’os’, der kan siges at repræsentere den danske befolkning i dens kapacitet af potentielt publikum.

Interviewene med journalisterne viser, at sådanne diskurser om frygt også i høj grad er i spil i journalisternes refleksioner over relationen mellem dem selv, inklusive det medie de repræsenterer, og deres forventede seere. I analysen af dette vil jeg søge en forståelse for, hvordan dette spiller ind på den betydningskabelse i forhold til truslen fra terror mere generelt, som kan identificeres i interviewene.

16.1 Det kunne være dig – frygt og identifikation

I kapitel 14 var jeg inde på, at journalisterne legitimerer fakticiteten af terrortruslens tilstedeværelse gennem en hævde af sandsynlighed i forhold til de vurderinger, de fremsætter. Men når det handler om at opleve sig som truslens mål, peger logikken i en anden retning. En journalist fremhæver, at den statistiske sandsynlighed for at blive slået ihjel af terror er meget lille i forhold til andre risici, som fx trafikdødsfald (bilag 13, side 25, ll. 5-17), hvorefter

vedkommende konkluderer: *"Jeg mener bare, alt andet i tilværelsen er farligere end terrorisme. Det budskab synes jeg, kommer for lidt frem"* (bilag 13, side 25, ll. 16-17). Her sættes sandsynlighedslogikken i spil i forhold til at tale den fare, der er forbundet med terrortruslen, ned. Journalisten afskriver hermed, at det er sandsynligheden for den egentlige fare, der gør terrorismen skræmmende, såvel som nyhedsværdig. I stedet peger samme journalist på, at i modsætning til trafikuheld så er terrorisme ikke *"...part of life. Det er noget helt, helt andet. Og det kunne ligeså godt være dig"* (bilag 13, side 25, ll. 26-27). Det er altså ikke sandsynligheden for at blive ramt af terror, der betyder, at vi oplever en fare, men snarere en idé om vilkårlighed i form af potentialet af, at *"det kunne [...] være dig"*, der blev ramt.

Dette kan pege på et paradoks i den journalistiske praksis. På den ene side er det vigtigt for journalisterne at hævde sandsynlighed for at tilskrive deres nyhedsdækning fakticitet. På den anden side kan her ses en bevidsthed om, at det ikke er sandsynligheden for terror, der gør deres dækning relevant, men netop muligheden for den identifikation, der kan opnås, når truslen rykker tæt på, og man oplever, at det kunne være en selv, der blev ramt. Således er diskurser om den frygt, som terrortruslen kan generere, væsentlige elementer i journalisternes overvejelser over, hvordan de skaber potentiale for identifikation for deres seere. Med inspiration fra Grusin (2010:72f,138) kan man betragte dette analyseperspektiv som en måde at inkludere et perspektiv om, hvad medierne *gør*, fremfor blot at se på, hvad de repræsenterer. Her ser jeg på, hvad de gør i betydningen, at jeg ser på, hvorledes journalisterne, med mediet, søger at skabe affektiv identifikation for deres seere⁸¹.

Et citat fra en journalist illustrerer identifikationskriteriets centralitet i forhold til mediets følelsesmæssige påvirkning af seerne:

⁸¹ Jeg har allerede berørt identifikationskriteriet mere implicit i kapitel 15 (15.2), hvor en forventet følelsesmæssig identifikation med ofre og pårørende, samt nordmænd som sådan, var ganske fremtrædende i journalisterne's refleksioner om 22. juli. Men da terrortruslen mod Danmark er hovedtema i afhandlingen, vil jeg her uddybe identifikationskriteriet mere i forhold til journalisterne's refleksioner om denne.

"Identifikationen er et vigtigt nyhedskriterium. Hvis ikke dine seere føler, at det handler om dem, så interesserer det dem ikke særligt meget. Sådan er det. Og hvis du gerne vil være et TV-program eller radioprogram, der bliver hørt, så bliver du nødt til at have identifikationen med som en spiller".

(bilag 8, side 4, ll. 12-16)

Som journalisten her udtrykker det, kan identifikation handle om at få seerne til at *føle*, at det, der formidles om, handler om dem. Et citat fra en anden journalist kan sætte nogle flere ord på, hvordan en sådan følelsesmæssig oplevelse kan tage sig ud for seerne:

"Altså banalt set og helt basalt, så er en af de bedste lakmusprøver på om en historie kan noget... [...]... det er, hvis du kan tænke 'bare det var mig', eller 'godt det ikke var mig'. Så er det en historie, der har appel. Og det må man sige, at de her sager har".

(bilag 15, side 14, ll. 13-18)

I sociologen Ida Schultz' etnografiske studie af nyhedsredaktionerne på DR1 og TV2 fra 2006 citerer hun en journalist, der også bruger udtrykkene *"bare det var mig"* og *"godt det ikke er mig"* i forklaringen af identifikationskriteriet (Schultz 2006:49). Hvis denne måde at tænke nærhed og identifikation på kan betragtes som udtryk for en almindelig journalistisk praksis, kan man argumentere for, at der i forhold til terrorangreb, som i fx 22. juli-sagen, må være tale om, at der kan søges at skabes identifikation med ofre, overlevende og pårørende gennem en 'godt det ikke var mig'-oplevelse.

'Problemet' for de danske sager af afværget terror, samt terrortruslen som generelt fænomen, er imidlertid, at der ikke (endnu) er sket noget, som man kan tænke 'godt det ikke var mig' til. Derfor bliver den følelsesmæssige identifikation

et spørgsmål om potentialitet, hvilket kommer til udtryk på følgende måde hos journalisten citeret her:

"Det er ikke noget, vi snakker om, men det ligger jo nok lidt mellem linjerne, at det her med, at der også er, altså, hele det her frygtelement og folk, altså det er jo noget andet. Alle terrorsager er jo sådan noget med, jamen, når du tager... metroen på Kongens Nytorv. Det kunne ske for dig, agtigt. Det der element er der jo også i det... som der måske ikke er i så mange andre sager".

(bilag 11, side 6, ll. 7-13)

Idet der (endnu) ikke er sket et angreb, kan man ikke sige 'godt det ikke var mig', for man ved ikke, om det faktisk '*bliver* mig'. Fordi der er tale om nutidige oplevelser af, hvad der kan ske i fremtiden, er der en uvished i forhold til, om man selv vil blive ramt. Som journalisten udtrykker det: "*det kunne ske for dig*". Det potentiale for identifikation, der artikuleres i forhold til at nyhedsformidle om truslen fra terror, handler således om en forventning om, at idet seeren bliver vidende om den potentielle fares nærhed, vil frygten for terroren få seeren til at opleve identifikation i form af en følelse af, at 'jeg' kunne være blevet eller kan blive ramt af terror. Sådan en logik kan fx genkendes fra de sekvenser fra Glasvej-sagen, hvor intetanende naboer til de formodede gerningsmænd blev fremstillet netop som nogle, der *kunne* være blevet ofre for terror, hvormed der samtidig blev inviteret til en læsning af, at det *kunne* være 'mine' naboer, der var terrorister (jf. kapitel 9, afsnit 9.2).

Man kan argumentere for, at oplevelsen af nærhed og identifikation, når der formidles om truslen, forventes at ske direkte i mødet mellem denne og seeren i form af frygt. I tilfældet, hvor man kan sige 'godt det ikke er mig', vil der i stedet finde en identifikation sted med de ofre eller på anden måde berørte, hvis sted man ikke ønsker at befinde sig i. Her vil der være en distance til det, der er sket, og som har sat de berørte i den uønskede situation, som fx et terrorangreb. Idet dette er overstået, og man ikke selv er blevet ramt, er der ikke længere noget at

frygte i forhold til den begivenhed. Man kan foreslå, at når trussel og frygt bringes i spil som det, der skaber identifikation, kan der skabes potentiale for en mere intim nærhedsoplevelse for seeren. Hvis man som seer føler frygt for terroren, bliver det ikke muligt at distancere sig fra truslen, idet den netop er til stede i form af frygten. Man bliver så at sige en del af den nyhedshistorie, der fortæller om truslen, idet man ved at opleve frygt kropsliggør den trussel, der er historiens kerne. I modsætning hertil vil det i tilfælde af egentlige angreb være ofre og pårørende, der 'lægger krop til' nyhedshistorien, som det også sås i dækningen af 22. juli-terroren. Dermed kan man sige, at det, journalisterne giver udtryk for, at medierne gør, når de formidler om terrortruslen, er at få terrortruslen til at være til stede i form af seernes oplevelse af frygt (jf. også Massumi 2010).

En af journalisterne er særligt opmærksom på, at seerne potentielt kan blive påvirket følelsesmæssigt, når der sker begivenheder, der *kan* være terror. På spørgsmålet om, hvorfor det er vigtigt at dække en terrorsag, siger han følgende:

"Det er jo indlysende vigtigt, når nogle mennesker finder, at de har en legitim dagsorden, som gør, at de har pligt til at slå almindelige borgere i Danmark ihjel. Så er det vigtigt at dække, fordi det er en... trussel mod Danmark. Fordi vi reagerer, som vi gør. Og fordi vi ikke i det daglige håndterer det som en objektiv, matematisk sandsynlighedsberegning. Men vi reagerer som mennesker, og vi bliver bange, og det påvirker samfundet ... [...]... Altså, der er jo mere end 10.000 mennesker i New York, og andre steder, som bliver diagnosticeret med PTSD⁸², fordi de har set 9-11 i fjernsynet. Så... almindelige mennesker er meget følsomme over for sådan en påvirkning".

(bilag 13, side 20, ll. 16-25)

⁸² PTSD er forkortelse for den psykiske lidelse *posttraumatisk stresslidelse*, der har sin forkortelse fra den engelske betegnelse *Post Traumatic Stress Disorder*.

Her giver journalisten dels udtryk for, at det er *"almindelige borgere i Danmark"*, der er truet af terroren, og dels udtrykker han en forventning om, at de, udtrykt gennem et fællesmenneskeligt 'vi', vil reagere med frygt på denne trussel. Hvad der imidlertid ikke er klart, er, om han mener, at terrorsagerne er vigtige at dække, fordi man som nyhedsmedie må respondere på seernes frygt som en, der mere eller mindre automatisk vil opstå som en menneskelig reaktion på tilstedeværelsen af en terrortrussel. Eller om han mener, at det er vigtigt at dække, fordi medierne tager aktivt del i konstruktionen af en sådan almenmenneskelig affekt, som det tilsyneladende har været tilfældet med tv-dækningen af 11. september.

Den uklarhed, som journalisten her udtrykker, er interessant, da den netop peger i retning af affektforskningens uenigheder i forhold til, hvorvidt affekt kan forstås som en menneskelig reaktion, der findes uafhængigt af diskurs og bevidsthed, eller som noget, der er indlejret i og gives form og retning af disse. Jeg mener ikke, man kan tænke affekt løsrevet fra det diskursive og erkendelsesmæssige plan, ikke mindst fordi det er herigennem, den får sin retning. Dermed kan affekt heller ikke forstås som noget før-bevidst, idet det i mit perspektiv slet ikke giver mening at adskille affekt fra emotionelle oplevelser og bevidsthed (jf. desuden kapitel 5). Som indlejret i de diskurser og praksisser, der giver mening til og former den sociale virkelighed, må de tænkes som tæt forbundne med hinanden. Selvom fx frygt kan optræde som en umiddelbar reaktion i mødet med noget farefuldt, så kan denne reaktion ikke adskilles fra vores bevidsthed om, hvilke ting der udgør en sådan fare, og dermed heller ikke fra de diskurser og praksisser, der konstruerer noget som farligt. Hvis vi ikke genkender et tegn som et varsel om fare, vil vi ikke reagere med frygt i mødet med tegnet (jf. også Ahmed 2004:66-67). Ahmed beskriver frygt på følgende måde:

"Rather than fear being a tool or a symptom, I want to suggest that the language of fear involves the intensification of 'threats', which works to create a

distinction between those who are 'under threat' and those who threaten. Fear is an effect of this process rather than its origin" (Ahmed 2004:72).

I dette perspektiv kan nyhedsformidlingen om terrortruslen ses som del af dette 'language of fear' – som jeg foretrækker at begrebsliggøre som *frygtdiskurs* – hvor den vil indgå i udpegningen af, hvor skellet mellem de truende og de truede skal sættes. I analysen af udsendelserne har jeg først og fremmest beskæftiget mig med udpegningen af det truende (kapitel 9, 10 og 11). Med fokus på den identifikation, der kan opstå gennem diskurser om frygt for terror, er det her udpegningen af det truede, der er i fokus. Dette er netop det, der udpeges som den position, der forventes at ville opleve frygt.

Som allerede belyst indebærer de journalistiske bestræbelser på at opnå identifikation, at der sker en udpegning af seerne som dem, der er truet af terror. Det ser altså ud til, at seerne konstrueres som et fællesskab i kraft af, at de forventes at have en fælles følelsesmæssig oplevelse af frygt. Hvordan dette fællesskab er karakteriseret, kan det sidstnævnte citat fra en journalist give en idé om, idet både "*Danmark*" og "*almindelige mennesker*" her blev bragt i spil som det eller dem, der er truet. Ved at fremhæve disse to begreber er citatet meget illustrativt i forhold til, hvordan netop udpegningen af den truede position gennemgående kommer til udtryk i empirien. Denne bevæger sig nemlig mellem artikulationer af 'Danmark' som sådan, som det der er truet, og den brede danske befolkning, udtrykt gennem forskellige begreber som fx "*befolkningen*", "*folk*", "*danskere*", "*man*", "*vi*", eller "*herhjemme*" (bilag 7, side 10, ll. 23-28, bilag 8, side 8 l. 37-side 9, l. 1, bilag 16, side 7, ll. 3-11, bilag 15, side 11, ll. 16-20), som truet, og som dermed vil opleve frygt. Således bekræftes også billedet fra udsendelserne af, at nyhedsformidlingen repræsenterer og henvender sig til den brede danske befolkning i dens kapacitet af at være truet af terror, hvorfor den også forventes at ville opleve frygt, når truslen kommer tæt på. Følgende citat kan også illustrere dette. Her bevæger journalisten sig mellem benævnelserne "*alle*", "*man*", "*folk*", "*vi*" og "*Danmark*" som det, der udpeges som truet:

"... det er noget ualmindelig svært noget at dække, synes jeg egentlig. Fordi at terror er noget, som er sindssygt frygtet af alle, og det er noget, som man har utroligt svært ved at forstå, og det er også noget, som på en eller anden måde også er blevet lidt hverdag... i og med Muhammedkrisen og sådan noget. På en eller anden måde, så ved folk godt at man er... i hvert fald så får vi at vide, at vi er truede, ikke, og det er også sådan noget, der tyder på, at vi er det. At der er mange som ikke sådan har det varmeste forhold til Danmark".

(bilag 7, side 10, ll. 23-28)

Idet den danske befolkning udgør nyhedsudsendelsernes potentielle seere, kan det argumenteres, at når den fremstilles som truet, skaber journalisterne også et billede af deres seere som netop den truede befolkning som sådan. Desuden vidner citatet ovenfor om, at journalisterne også positionerer sig selv som del af denne truede befolkning, idet journalisten her taler om, at 'vi' er truede. Som jeg vil komme ind på i næste afsnit, er dette dog ikke den eneste måde, hvorpå journalisterne positionerer sig selv.

Alt i alt kan man argumentere for, at den identifikation, seerne forventes at opleve, når de ser nyhedsdækningen om terror, skabes gennem to samtidige processer. For det første forventes identifikationen at ske gennem frygt i form af følelsen af, 'at det kunne ske for mig'. For det andet forventes denne følelse at opstå, fordi seeren vil se sig selv som del af den danske befolkning, der er truet. Således er den forventede følelsesmæssige identifikation informeret af en nationalisme, der netop installerer en idé om den danske befolkning som en organisk helhed, der er truet, og at seerne vil føle frygt i kraft af at være del af denne nationale helhed. Det er som national befolkning, seerne forventes at have den samme oplevelse af frygt. Således ser det ud til, at der her sker en sammensmeltning mellem den emotionelle, kulturelle og rumlige nærhed, som den danske nation repræsenterer. Man kan foreslå, at frygtdiskursen her involverer en nationalistisk informeret idé om, at man kan *føle noget i kraft af sit*

tilhør til nationen og dermed også i kraft af den rumlige og kulturelle nærhed mellem dens medlemmer, som netop idéen om nationen indebærer.

Dette må dog ikke forveksles med, at jeg foreslår, at det *kun* er danskere, eller *alle* danskere, der i 'det virkelige liv' vil føle sig truet eller opleve frygt. Her er det netop væsentligt at holde sig for øje, at det er journalisternes *konstruktion* af publikum, der kan studeres med interviewene (jf. Ang 1991:13-14). Således skaber journalisterne et billede af 'den truede befolkning', som ikke nødvendigvis stemmer overens med de faktiske personer, som oplever sig som truet. Fx kan en turist, der besøger centrale offentlige steder i Danmark, også føle frygt, ligesom nogle danskere ikke vil opleve frygt, hvis de fx ikke føler sig personligt truet på grund af kun en lille risiko for at blive ramt i et terrorangreb, som en af de citerede journalister oplever det. Andre faktorer spiller således ind på, om truslen *faktisk* vil kropsliggøres i form af egentligt oplevet frygt. Ikke desto mindre er nationalisme bragt i spil i journalisternes bestræbelser på at skabe identifikation for deres seere i form af at foreslå at *danskerne* er dem, der er truet og dermed vil være i stand til at føle frygt gennem oplevelsen af, at 'det kunne være mig', når de konfronteres med terrortruslen mod Danmark.

Udover positionen for det truende og det truede finder jeg også en tredje position relevant for at forstå, hvorledes diskurser om frygt virker til at tilskrive betydning til netop denne relation mellem truet og truende. Det er en position, som Ahmed (2004:62f) ikke lægger betydelig vægt på i sine analyser af frygt. Denne har form af en position, der hverken er truet eller truende, men som alligevel er til stede i frygtdiskurserne. Dette er den position, hvorfra frygtdiskursen artikuleres, og som heri også udtrykker en selvrepræsentation i forhold til trusselsrelationen. Dette gør fx den journalist, der er citeret på side 288 og taler om, hvordan tv-dækningen af 11. september-terroren har påvirket seere. Her tildeler han tv-mediet en betydningsfuld aktørrolle i kraft af, med nyhedsdækningen, at kunne imødegå eller tage hånd om den forventede frygt hos de "*almindelige mennesker*", som vurderes som "*meget følsomme*". Det er netop i kraft af denne positionering som repræsentanter for deres medier og i

kraft af deres rolle som journalister, at journalisterne træder ud af positionen for det truede 'vi' af den danske befolkning som sådan. Også andre journalister markerer en sådan udtræden i form af at påtage sig en ansvarlighed i forhold til at tage hånd om seernes følelsesmæssige reaktioner. Fx er der en af dem, der reflekterer over, at de bør undgå, at deres nyhedsdækninger vækker unødigt meget frygt i befolkningen (bilag 10, side 12 l. 20-side 13 l. 1).

Dermed indtager journalisterne en dobbeltposition. De ser sig selv som del af den befolkning, der er truet. Men samtidig er de mere end det. I kraft af deres position som journalister kan de ikke kun optræde som del af den truede befolkning, idet de er i en position, hvor de kan og bør *handle* i forhold til forventningerne om terror.

At journalisternes selvforståelse er præget af en sådan skelnen mellem at se sig selv som henholdsvis almindelige borgere og journalister, kan følgende citat illustrere. Her peger journalisten netop på, at en følelse som fx frygt ikke er noget, en journalist bør give udtryk for i sit arbejde:

"Journalisten skal på intet tidspunkt, synes jeg, vise følelser i forhold til det, der foregår, det er ikke min rolle. Jeg må gerne optage eller interviewe folk, der har følelser, og det kan være folk, der har været bange, fordi at 'hold da op, var der virkelig sprængstof så tæt på, hvor jeg boede, puha...'"

(bilag 9, side 10, ll. 25-28)

Her etablerer journalisten altså en tydelig skelnen mellem de *"folk, der har følelser"*, og sig selv som journalist, der ikke må vise følelser. I det følgende vil jeg se nærmere på, hvad der mere karakteriserer denne journalistrolle.

16.2 Sensation og journalisterne betydningsfuldhed

Idet formålet med interviewene har været at få journalisterne til at reflektere over deres erfaringer med og tanker over at lave nyheder om terror, er det ikke så overraskende, at deres selvrepræsentation først og fremmest kommer til udtryk i form af deres rolle som journalister. Journalisterne positionerer sig altså ikke primært som del af den frygtende befolkning, som de forestiller at henvende sig til, selvom dette altså også sker indimellem. I stedet relaterer de sig først og fremmest til terrortruslen på især to andre måder. Dette er dels med en oplevelse af ansvar og forpligtelse i forhold til at formidle om truslen til deres seere, og dels udtrykker flere af dem en oplevelse, der kan beskrives med ord som spænding, ivrighed eller begejstring i forhold til at skulle dække terror eller noget, der *kan* være terror. En journalist udtrykker en sådan følelse i fortællingen om, hvordan dækningen af Lørs Doukaev-sagen foregik:

"Altså, helt ærlig. Der blev sprunget en bombe på et hotel, ikke altså, hold da op, altså. Og vi er jo også... så stor en station, at nogle bliver kaldt ind, og andre kan også, så kommer man bare. Fordi man ikke kan lade være. Men sådan er det jo. Når der er gang, når der ligesom er de store historier, vil man jo gerne være der".

(bilag 11, side 2, ll. 14-18)

Som journalisten her peger på, kan en begivenhed eller sag være så spændende, at man som journalist oplever en trang eller lyst til at være med til at dække den. Ikke mindst peger udtrykket "*man [...] kan [ikke] lade være*" på, at det opleves som en indgroet del af det at være journalist, at man vil deltage i nyhedsproduktionen, når der er "*de store historier*", eller det, man kan betegne som, at 'der sker noget'.

I det hele taget er det gennemgående i interviewene, at terrørsagerne og nyhedsdækningen af dem fremstår som noget spændende og sensationelt. Dette kommer fx til udtryk ved, at de interviewede journalister fremhæver terrørsager

som noget ekstraordinært, der giver anledning til, at de sædvanlige nyhedsrutiner ændres. Dette er i de fleste tilfælde i form af, at andre nyhedshistorier skubbes til side til fordel for nyhedsdækningen af den opståede terrorsag, som i nogle tilfælde endogså vil blive sendt live som breaking news, der rydder den ellers planlagte sendeflade (jf. fx bilag 8, side 5, l. 27-side 6, l. 20, bilag 10, side 2, ll. 17-23, bilag 13, side 5, ll. 1-7). En journalist fortæller om sin oplevelse af dette i forbindelse med Doukaev-sagen:

"Jeg kan faktisk overhovedet ikke huske, hvad jeg var i gang med, da Doukaev... ligesom da hotellet røg i luften der. Men det er ligesom, sådan er det ligesom at være journalist. Så smider du alt hvad du har mellem hænderne, og så er det det her, vi laver. Og så er det kun det, vi laver".

(bilag 7, side 15, ll. 21-24)

Udover at det sensationelle her kommer til udtryk i form af, at journalisten fortæller, at "[du] smider alt hvad du har mellem hænderne", er det også interessant, at han giver selve sagens sensationskarakter et ekstra hak, idet han beskriver den mindre sprængning, der ødelagde et toilet og gav Doukaev selv nogle skrammer, med ordene "*da hotellet røg i luften*". En sådan ekstra tilføjelse af dramatik kan netop udtrykke den spænding, journalisten har oplevet i forbindelse med at dække sagen. Desuden er denne journalist inde på, at det er et vilkår for journalister, at de må springe til, når 'der sker noget'. Således er det netop i deres rolle som journalister, at de interviewede kan give udtryk for disse oplevelser af spænding og ivrighed i forhold til at dække terrorsager.

Sensationsaspektet afspejles desuden i nyhedsbilledet for dagene, hvor de analyserede cases fandt sted. For Glasvej-sagen og især 22. juli-sagens vedkommende blev dele af den planlagte sendeflade ryddet til fordel for ekstra nyhedsudsendelser. Dette skete ikke for Lørs Doukaev-sagen, hvor det i stedet i de allerede programsatte nyhedsudsendelser blev prioriteret at vie en stor del af sendetiden til sagen i dens første dage (bilag 1 og 3).

De to citerede journalister knytter spændingen til selve dækningen af den enkelte sag, som her er Doukaev-sagen. Andre steder i interviewene tillægges den spænding og sensationelitet, der karakteriserer sagerne af afværget terror, især betydning i forhold til sagernes varsel om, hvad der *kunne* være sket, eller hvad der *kan* ske i fremtiden. Udover at de konkrete begivenheder ved en sag opleves som spændende, kommer det sensationelle ved sagerne således også til at handle om *forventningen* om, at der kan ske et terrorangreb. En journalist, der taler om, hvorvidt sager af afværget terror vil være interessevækkende, vurderer netop dette i form af forventningen om et fremtidigt angreb:

"... en sag mere vil jo stadig være interessevækkende, men måske ikke så chokerende. Hvis du forstår, hvad jeg mener. Altså, det er som PET jo også gør opmærksom på igen og igen og igen, der er grupperinger i dette land, der arbejder målrettet på at ramme, på at bedrive terror i Danmark. Så det ved vi. Og hvis man tænker videre, så kan man sige, i virkeligheden er det ikke et spørgsmål om, om det sker, men om hvornår det sker. Altså, hvornår det lykkes. Så... derfor har vi også nogle beredskabsplaner og så videre, som vi hiver op af skuffen en gang i mellem og støver af. Vel vidende at vi en dag kan komme til at stå i en situation, hvor vi får brug for alt det nødudstyr, som vi har investeret i og de nødprocedurer, som vi har planlagt".

(bilag 14, side 14 ll. 24-34)

Af citatet fremgår det, at forventningen om et terrorangreb også opleves som en forventning om en sensationel nyhedshistorie, idet journalisten taler om, at de på tv-stationen har lavet særlige beredskabsplaner og investeret i nødudstyr til brug ved et sådant muligt fremtidig scenario. Samtidig er det værd at bide mærke i, at idet planerne billedligt placeres i en skuffe, hvor de samler støv, fremstilles forventningen om et fremtidigt terrorangreb som noget, der er blevet så meget del af hverdagen, at planerne netop 'bare' kan ligge der og samle støv. Men samtidig udtrykkes det, at bevidstheden om, at angrebet *vil* komme på et

tidspunkt, er konstant til stede, idet planerne ind imellem tages frem og "*støve[s] af*". Således er det netop denne latente og konstante tilstedeværelse af truslen, der tilfører den spænding til det forventede, fremtidige angreb, som journalisterne udtrykker i form af, at det er et spørgsmål om, *hvornår* det sker, og ikke *om* det vil ske.

Umiddelbart kan oplevelser af spænding og ivrighed i forhold til forventningerne om et terrorangreb i Danmark, eller i forbindelse med nyhedsdækningen af sager, der kunne have været terror, ses som udtryk for en almindelig journalistisk interesse for 'action' og længsel efter, at 'der sker noget', som de kan dække. Ikke desto mindre er det væsentligt at reflektere over, hvilken betydningskontekst det, at 'der sker noget', er indlejret i. Her er den sidst citerede journalists forventning om et terrorangreb, og dermed at der 'sker noget', tæt knyttet til en viden om, at Danmark som nation er truet, såvel som til journalistens egen tilknytning til en medieinstitution, der forventes at ville spille en aktiv og vigtig rolle i forhold til et fremtidigt angreb. Det er denne kontekst, der former journalistens forventning om den sensationelle nyhedshistorie, et fremtidigt angreb vil være. Dermed er altså både forestillingen om det, der er truet, samt journalisternes egen positionering relevante elementer i de diskurser, der tilskriver betydning til terrortruslen som nyhedshistorie.

Desuden er der en interessant dobbelthed i citatet. På den ene side tillægges "*en sag mere*" ikke så stor sensationalitet. På den anden side er det netop på grund af de mange sager, at der skabes forventning om et angreb i fremtiden og dermed forventning om sensationelle begivenheder. Forventningen om, at der vil komme et terrorangreb, er altså på én gang det, der tilskriver de afværgede sager sensationalitet og samtidig nedtoner deres sensationalitet. Selvom den enkelte terrorsag er blevet mindre sensationel, fordi der efterhånden har været en del sager af afslørede, formodede terrorplaner, så betyder sagerne tilsammen, at forventningerne om et fremtidigt angreb er blevet større. Dermed er i høj grad netop forventningen om terror det, der også gør en sag sensationel. En afværget terrorsag bliver således sensationel i kraft af, at den *kunne* have været den

begivenhed, der materialiserede det forventende terrorangreb. Som Grusin (2010) peger på, betyder præ-medieringen af islamistisk terror, at vi forberedes på det chok, som et angreb vil kunne afstedkomme (Grusin 2010:2). Noget lignende er her udtrykt ved, at en del af chokket foregribes i form af den sensationalitet, som *forventningen* om terror udgør. I samme spor vidner de omtalte planer, som de internt i medieinstitutionen har lagt for at håndtere situationen under et fremtidig angreb, om, at den citerede journalist og hans kolleger i den grad er forberedt på den islamistiske terror.

Grusin installerer en intention, i form af et "cultural desire", i forhold til at forberede offentligheden på terror og dermed undgå det chok eller traume, som overraskelsen over et angreb kan afstedkomme (Grusin 2010:4). Jeg mener ikke, man bør forstå præ-mediering som noget, der involverer en intention eller et ønske om at undgå en sådan overraskelseseffekt. For det første finder jeg det generelt problematisk at placere et ønske hos noget så diffust som 'kultur'. Men ikke mindst peger min empiri også snarere i den modsatte retning, idet en journalist netop fremhæver uforudsigelighed som noget, der kan gøre en nyhedshistorie endnu mere interessevækkende. Således kan et sådant ønske i hvert fald ikke genkendes hos denne journalist. Journalisten refererer her til det tidspunkt, hvor det blev kendt for de producerende journalister, at 22. juli-terroren ikke var islamistisk motiveret:

"Og det viser sig så, at det var det så ikke. Og på en eller anden måde er det så, set med mine journalistiske øjne, altså, uhyggeligt som det er, er det jo superinteressant, at terroren ligesom er så mangefacetteret. Det er jo uhyggeligt, men det er da... altså set med mine journalist-øjne, der er det da superinteressant, at det ikke bare... jo mere uforudsigelige begivenheder er og udvikler sig, des mere interessant er det at dække dem journalistisk, strengt taget, ikke".

(bilag 14, side 20, ll. 3-9)

Samtidig peger citatet på, at når det er interessant at studere journalisternes forventninger til fremtidig terror, er det ikke, fordi det kan sige noget om, hvad der egentlig vil ske i tilfældet af et fremtidigt angreb, idet dette lige så godt kan overraske, som journalisten med reference til 22. juli-terroren giver udtryk for. Snarere er det interessant i forhold til, hvordan netop forestillingerne om fremtidig terror er med til at tilskrive betydning til den nutidige oplevelse af virkeligheden, herunder hvordan journalisterne oplever deres egen rolle.

Når journalisterne relaterer sig med spændt forventning til terrortruslen, sker dette i høj grad i forhold til den position, de forestiller sig selv at ville befinde sig i, hvis et terrorangreb skulle ske i fremtiden. Her vil de i deres funktion af nyhedsjournalister skulle rapportere om begivenhederne. En journalist reflekterer over det på følgende måde i overvejelser over, hvorfor sagerne af afværget terror er sensationelle:

"...følgerne eller de mulige følger er meget store og meget alvorlige. Et terrorangreb på dansk jord, altså hvis nogen skulle lykkes med at bombe Nørreport Station. Det ville jo... vi, der dækker det, ville jo godt være klar over, hvis vi tænker os om, at det ville komme til at stå i historiebøgerne. I modsætning til næsten alt andet, vi laver, og som jo sådan er dag til dag. Så det ville være historisk i det øjeblik, det sker. Så det er der, vi er. Det er derfor, vi rydder alt andet".

(bilag 8, side 9, ll. 16-23)

Her bliver de specifikke sager tilskrevet betydning som varsler om et fremtidigt angreb og dermed som noget, der bekræfter tilstedeværelsen af en trussel. Desuden udtrykker journalisten en spændt forventning om et sådant fremtidigt scenario i form af, at han selv og hans kolleger, udtrykt som *"vi, der dækker det"*, ville have en særlig position i kraft af at dække noget, der vil *"komme til at stå i historiebøgerne"*. Således kan det foreslås, at journalisternes spændte forventning i forhold til terrortruslen kan hente forklaring i netop deres forventninger om egen betydningsfuldhed i forhold til et fremtidigt angreb som

dem, der vil komme til at nyhedsdække det. Det kan altså se ud til, at journalisternes oplevelse af spændt forventning kan hænge sammen med deres egen mulighed for at *handle* i tilfælde af et fremtidigt terrorangreb. Dette står i kontrast til det billede, de fremstiller af deres forventede seere, idet de som frygtende efterlades i en passiv position uden mulighed for at handle i forhold til den forventede fare. Således kan forventningen om egen handlen ses som del af oplevelsen af spændt forventning i forhold til et fremtidigt angreb, idet netop deres position som nyhedsjournalister giver dem kapacitet til at handle og ikke blot være passive vidner til et angreb. Således optræder journalistens forventninger til fremtidig terror her som noget, der tilskriver journalisterne samfundsmæssig betydningsfuldhed i forhold til at kunne repræsentere og handle på vegne af befolkningen som sådan.

Men det er væsentligt her at bemærke, at journalisternes positionering af sig selv som handlende i forhold til et fremtidigt terrorangreb må finde sted i tæt relation til konstruktionen af de passive seere som dem, journalisterne kan handle på vegne af. Der må findes nogen, som har brug for deres nyhedsrapportering og dermed giver dem en grund til at handle. I journalisternes diskurs om terrortruslen kan de frygtende seere altså betragtes som en diskursiv foranstaltning, der virker til, at journalisterne kan positionere sig selv som betydningsfulde aktører. Desuden kan det foreslås, at billedet af den frygtende befolkning er med til at tilføre forventningen om terror det drama, der gør, at terror tilskrives betydning som historisk og således giver mulighed for, at journalisterne ved at nyhedsrapportere om terror indtager en betydningsfuld position. Uden forestillingen om, at der er *mange*, der frygter, at terroren kan ramme dem, ville formidlingen om truslen miste, dels, det dramatiske element, som forventningen om, at danskerne som sådan potentielt kan komme til at dø eller lide skade, tilfører den. Dels ville den miste noget af sin nyhedsjournalistiske værdi i form af den væsentlighed, den har for befolkningen som sådan. Frygtdiskursen virker altså på én gang dels til at tilføre nyhedshistorierne drama, sensation og væsentlighed og dels til, at journalisterne

kan positioneres som de aktører, der er i stand til at handle på vegne af den passiviserede, frygtende befolkning.

Journalisternes oplevelse af betydningsfuldhed kan desuden betragtes som informeret af nationalisme. Et fremtidigt terrorangreb vil være "*historisk*", som journalisten udtrykker det. Idéen om, at noget er historisk, er indlejret i den bredere strukturering af verden, idet et historisk øjeblik er noget, der markerer en forandring for et samfund, land, folk, en kultur eller lignende idéer om fællesskaber. Når journalisten derfor omtaler et terrorangreb "*på dansk jord*" som historisk, forekommer det nærliggende, at han vurderer, at det vil markere et historisk øjeblik, der i kraft af at finde sted i Danmark også vil have en særlig betydning for *Danmark* i sammenligning med andre lande. Når der udtrykkes spændt forventning i forhold til et fremtidigt terrorangreb, kan det derfor også hænge sammen med, at nyhedsdækningen af det kan tilskrives betydning i form af at tage del i den nationale danske historieskrivning.

Med det ovenstående argument er det ikke min intention at hævde, at danske journalister ikke kan føle spænding eller begejstring ved at tage del i nyhedsrapporteringen om begivenheder, der vurderes som historiske i andre rammer end den dansk nationale – som fx 22. juli-terroren i Norge. Det, jeg foreslår, er, at når en begivenhed anses som at være historisk i Danmark, ser det ud til, at journalisternes oplevelse af spænding er relateret til deres position som *danske* journalister. Journalisterne kan opleve, at når en begivenhed markerer *dansk* historie, så vil de rapportere om *deres egen* historie. I modsætning hertil vil udenlandske journalister ikke rapportere om *deres egen* historie, men netop den danske. I nedenstående citat udtrykker en journalist noget sådant. Dette kan læses som, at han føler et ejerskab til eller et særligt ansvar for de nyhedshistorier, som danske historiske begivenheder er. Det kommer frem i form af en sammenligning med det norske public service-medie NRK's ejerskab til 22. juli-terroren i Norge som nyhedshistorie. Han fortæller om, hvad han har lært af sin deltagelse i nyhedsdækningen af den norske sag:

"Hvis der springer en bombe på Christiansborg eller på Nørreport, så ved vi nu, hvad det er vi skal være i stand til, ved at kigge på, hvad det er fx NRK har lavet. Og jeg tænker også at det, at vi ved noget om, hvordan, hvad skal man sige, systemet reagerer. I hvert fald hvordan systemet i Norge reagerer, og der er en vis sandsynlighed for, at sådan nogle relativt parallelle hændelsesforløb vil udløse nogle af de samme reaktioner i Danmark, kan man sige".

(bilag 5, side 13, ll. 5-11)

Selvom journalisten her mener, han er bedre forberedt på et fremtidigt terrorangreb i Danmark, fordi han kan bruge sin erfaring fra den norske sag, udtrykker han samtidig meget eksplicit forskellene mellem de to sager i forhold til sin egen positionering i forhold til dem. Dette udtrykkes ikke mindst gennem hans synspunkt om, at danske journalister kan lære, hvad de *"skal være i stand til"*, fra deres kolleger på NRK. Hermed foreslår han, at de norske medier var de primære aktører i dækningen af 22. juli-terroren, og at de danske medier, repræsenteret gennem et 'vi' som betegnelse for ham selv og hans danske journalistkolleger, vil være de primære aktører ved et angreb i Danmark. Desuden sammenknytter han idéer om ansvarlighed og kapacitet med nationaliteten for medierne, idet han skelner mellem de danske og de norske medier som dem, der *"skal være i stand til"* noget i relation til et terrorangreb i henholdsvis Danmark og Norge.

Hvad der også er værd at bemærke fra både dette og det forrige citat (side 299), er, at begge journalister forestiller sig et terrorangreb på nogle meget centrale steder i Danmark. Det er i øvrigt gennemgående i både interviews og udsendelser, at enten sådanne centrale steder eller steder, der kan relateres til tegningesagen, optræder som de mål, man forestiller sig for et fremtidigt angreb. I citaterne her nævnes dels Nørreport Station, der som den mest befærdede togstation i Danmark må betragtes som et af de steder i Danmark, hvor flest tilfældige civile ville kunne rammes. Dels nævnes Christiansborg, som må siges

at have en usammenlignelig symbolsk national betydning som hjemsted for det danske parlament, Folketinget. Idet de citerede journalister forestiller sig et terrorangreb disse to steder, må det vurderes, at de forestiller sig det som netop et *nationalt* dansk, og ikke fx lokalt københavnsk⁸³, historisk øjeblik og dermed som begivenheder, hvor deres nyhedsrapportering vil blive del af den danske historie og dermed kan komme til at tage del i den fortælling, der former idéen om den danske nation. I nationalismeforskningen peges der på, at de fortællinger, der tager del i konstruktionen af nationer, ofte involverer idéer om fælles fortid og fælles skæbne (jf. fx Yuval-Davis 1997:43f). I dette perspektiv kan man foreslå, at journalisternes oplevelse af betydningsfuldhed også kan læses som en oplevelse af at spille en rolle i transformationen af terrorisme fra at handle om en fælles skæbne, i form af forventningen om et fremtidigt angreb, til at handle om fælles fortid. Når et angreb har fundet sted, bliver det historisk, og nyhedshistorierne vil blive part af minderne om det og dermed af den fælles fortid, der former nationen.

Når journalisterne oplever spændt forventning i forhold til fremtidig terror, artikulerer de således en banal nationalistisk diskurs, der dels reproducerer idéen om nationen som et organisk hele i form af den truede befolkning. Dels reproducerer de idéen om nationaliserede institutioners betydningsfuldhed, her i form af deres egne public service-nyhedsmedier som nogle, der kan og bør repræsentere 'det nationale folk'.

Jeg introducerer her mediernes public service-status som noget, der kan have en betydning i forhold til journalisternes selvrepræsentation som væsentlige repræsentanter for nationen. Dette er fordi, jeg mener, at dette ikke kan adskilles fra den institutionaliserede nationalisme, som netop public service-medier repræsenterer (jf. kapitel 3). Som DR udtrykker det i deres formidling om, hvad

⁸³ Selvom jeg i interviewene mest kan identificere udtryk for at tænke et terrorangreb i Danmark som et nationalt anliggende, er det dog bemærkelsesværdigt, at journalisterne – udover steder, der specifikt kan relateres til tegningesagen – kun fremhæver potentielle terrormål i København, og ikke fx et sted som Fredericia Banegård, som også er et af landets store trafikknudepunkter. Dette kan muligvis hænge sammen med en lokalcentrisme hos journalisterne, der, som formodentligt selv bosiddende i Københavnsområdet, ser 'verden' og Danmark herfra.

public service er, handler det netop om at arbejde *"i folkets tjeneste"* (DR 2013a). Således kan man argumentere for, at de interviewede journalister, i kraft af at være journalister på nationale public service-medier, faktisk *er* betroet opgaven som at være nogle af de væsentligste udbydere af, i det mindste den mest akutte, information om et muligt terrorangreb til befolkningen. Udover den betydningsfuldhed, det kan tilskrive dem, involverer denne position også en forpligtelse. Dette kan også genkendes i interviewene, fx hos en journalist, hvor det kommer til udtryk som en forpligtelse til at forsøge at forklare, hvad 22. juli-terroren handlede om, inden hverken gerningsmand eller motiv var kendt:

"100.000, måske millioner af danskere sad og åbnede for TV'et for at finde ud af, hvad det var, der skete. Og det er vores opgave. At forsøge at forklare det. Efter bedste evne. Så... ellers så skal man jo tone rent flag og så sætte klassisk musik på. Sådan foregår det ikke. Sådan er det jo ikke. Altså, vi forsøger efter bedste beskab at forklare så godt, vi kan. Og vi sætter de bedst mulige folk her på stationen til at forklare det. Med den baggrundsviden, de har. Og med de kilder de har. Det andet, det er for historikere. Altså, at man venter".

(bilag 8, side 27, ll. 15-22)

Journalisten her føler altså ansvar og forpligtelse i forhold til at kunne tilbyde *"danskerne"* forklaring af væsentlige begivenheder i det øjeblik, de sker. Desuden er det interessant, at journalisten i citatet laver en skelnen mellem på den ene side sig selv og sine kolleger som journalister og på den anden side historikere. Således kan man foreslå, at det her udtrykkes, at journalisterne *deltager* i historien, idet deres praksis fremstilles som en, der *er* eller *gør* historie, i modsætning til historikerne, der skriver om eller studerer den historie, som journalisterne er med til at skabe. Men denne aktive deltagelse i historien fremstilles ikke som et valg, journalisterne tager, men snarere netop som en forpligtelse, der må betragtes som indlejret i mediernes institutionaliserede public service-status. Ved at fremhæve sig som deltagere i at skrive historien, som den udfolder sig nu og her, fremhæver journalisten *den* særlige position som

nationens repræsentanter, som kan knyttes til netop den nyhedsjournalistiske profession. Således tilskrives nyhedsjournalisterne betydningsfuldhed og legitimitet i kraft af deres *specifikke* rolle som nationens repræsentanter; som dem der skal give befolkningen viden om vigtige begivenheder, mens de sker eller hurtigst muligt herefter.

Også andre af de interviewede journalister giver udtryk for lignende forpligtelser. Fx fremhæver en vigtigheden af at *"...sende et signal at lige nu, sker der altså bare noget, som er meget stort, og derfor bliver man på historien, også selvom man har meget lidt at fortælle"* (bilag 6, side 15, ll. 26-29). Her opleves en forpligtelse til at vise, at man tager en situation af et muligt terrorangreb alvorligt, selvom man ikke har meget at fortælle om det. Således udtrykkes her altså en opmærksomhed på vigtigheden af, ikke kun det medierne repræsenterer, men også hvordan de påvirker seerne i form af at *"sende et signal"*. Denne påvirkning fremstår dermed her også som noget, der tages ansvar for.

Desuden peger flere journalister på en generel forpligtelse, de oplever, i forhold til at fortælle seerne om verden. En af dem siger således:

"Det er jo vigtigt, synes jeg, at fortælle danskerne om. Altså i det store billede er det jo, at det er vigtigt at fortælle danskerne om den verden, vi lever i. Og det er jo vigtigt at fortælle, hvis vi er i fare for at blive angrebet af nogen, der ikke bryder sig om os. Det synes jeg, er en væsentlig oplysning, som danskerne har krav på at få, hvis vi ligger inde med de oplysninger. Så det er egentlig det primære".

(bilag 6, side 6, ll. 19-24)

Især ved at fremhæve, at *"danskerne har krav på"* oplysninger, udtrykker journalisten her en forpligtelse i forhold til at fortælle seerne om verden. En anden journalist fortæller om at være *"nødt til"* at fortælle seerne om, *"hvordan*

virkeligheden forholder sig” (bilag 14, side 13, ll. 37-39). Sammen med oplevelser af forpligtelse vidner citaterne desuden om, at journalisterne oplever, at de har en særlig adgang til 'virkeligheden', som seerne ikke ville have mulighed for at få viden om uden mediernes nyhedsrapportering (jf. Couldry 2003:44f). Således positionerer de sig selv og deres medier i en samfundsmæssig betydningsfuld position, hvor oplevelsen af betydningsfuldhed ikke kan adskilles fra oplevelsen af ansvar og forpligtelse. Journalisterne fremstår netop som betydningsfulde i kraft af det ansvar, de har i forhold til at give seerne, eller offentligheden som sådan, adgang til en vigtig viden, som de ellers ikke ville kunne få.

I lyset af denne journalistiske selvpositionering bliver det klart, at konstruktionen af seerne som den frygtende befolkning ikke bør forstås som et billede af, hvordan seerne eller befolkningen som sådan nødvendigvis vil opleve terrortruslen og nyhedsformidlingen om den. I stedet må man betragte det som en diskursiv foranstaltning, der virker i journalisternes egeninteresse som legitimerende for mediernes samfundsmæssige betydningsfuldhed, idet billedet af befolkningen som en frygtende enhed netop tilvejebringer en positionering af journalisterne og dermed deres medier som væsentlige samfundsmæssige aktører. Billedet af den passiviserede, frygtende befolkning betyder netop, at journalisterne kan optræde som nogle, der må handle på vegne af den, i form af at tilvejebringe den viden og drage omsorg for dens følelsesmæssige reaktioner. Dermed tilskrives journalisterne også det handlingspotentiale, som er med til at relatere dem med spænding og ivrighed i forhold til et fremtidigt angreb.

17. Terrortrussel, journalistik og medier – sammenfattende perspektiver

Journalist: *"Utøya var specielt. Og det bliver det jo også, hvis det lykkes med en terroraktion i Danmark på et tidspunkt. De vil os stadig til livs. Men jeg håber sateme ikke, at det lykkes".*

(bilag 10, side 37, ll. 13-15)

Ovenstående citat fra en af de interviewede journalister opsummerer væsentlige pointer fra analysen af interviewene. Således fremhæver det tilstedeværelsen af terrortruslen mod Danmark som et forventet faktum, som 22. juli-angrebet i Norge ikke har ændret ved. Især med brugen af ordet *"stadig"* etableres her en trusselsrelation som konstant tilstedeværende og som noget, der i uændret form har eksisteret både før og efter 22. juli-terroren. Samtidig fremstilles trusselsrelationen som en, der etablerer en grænse mellem et 'dem' og et 'os', idet *"de [...] stadig [vil os] til livs"*. En grænsedragning, der som vist er informeret af de forestillinger om racial og kulturel forskel, der modsat ikke var til stede mellem 'os' og gerningsmanden bag 22. juli-terroren.

Denne uforanderlighed og konstanthed i forhold til terrortruslen fremhæver desuden et væsentligt element i Grusins (2010) begreb om præ-mediering. Han peger på, at præ-medieringen af fremtiden også involverer en genforhandling og aktualisering af fortiden. Han fremhæver især 11. september-terroren som den del af fortiden, der lever videre i præ-medieringen af fremtidig terror (Grusin 2010:8). Selvom 11. september også fremstår som noget, der informerer de danske journalisters forventning om islamistisk terror, optræder den danske tegningesag dog i højere grad som den del af fortiden, der især holdes i live i

diskurserne om terrortruslen i både nyhedsudsendelser og interviews. Flere steder fremhæves denne netop som det, der markerer den særligt *danske* situation som truet af terror.

Det er således med et bagtapet af en islamistisk terrortrussel, der optræder som så tilstedeværende, at et fremtidigt angreb er tæt på at fremstå som faktuel, at journalisterne tilskriver betydning til relationerne mellem sig selv, deres medier og de seere, de forestiller sig at henvende sig til.

I denne betydningskabelse viste journalisternes kontrastering af 22. juli-sagen med deres forestillede scenario af et islamistisk terrorangreb sig at åbne for en synliggørelse af en racialet markeret hvidhed. Hvidhed er kendetegnet ved ofte at fremstå som et racialet umarkeret og dermed universelt udgangspunkt for orientering af verden (jf. Dyer 1997), men netop journalisternes forventning om en ikke-hvid muslimsk terrorist betød, at Breiviks hvidhed kom til syne og dermed også åbnede for en synliggørelse af 'vores' hvidhed – konkretiseret ved en 'vi'-tænkning af et dansk-norsk-nordisk, og muligvis bredere vestligt, fællesskab. Således har jeg med analysen af interviewene kunnet styrke en læsning af det nationaliserede, sociale rum, som repræsenteret i nyhedsudsendelserne, som orienteret i forhold til et hér, racialet markeret som hvidt, og hvorudfra hvidheden kan tænkes som at udstrække sig i orienteringen af ikke-hvide kroppe inden for rummet (jf. Ahmed 2006:120f). Således kan denne del af analysen (kapitel 15) pege i retning af, at også positioneringen af journalister, medierne, deres forestillede seere og relationerne mellem dem må tænkes inden for et sådant rum, organiseret omkring et hvidt hér.

Men samtidig er det en væsentlig pointe, at hvidheden ikke i særlig høj grad træder synligt frem i journalisternes refleksioner over deres og deres mediers relation til seerne. Analysen af interviewene peger i forskellige retninger i forhold til, hvordan journalisterne positionerer medierne i deres relationer til det bredere samfund og deres seere, i form af den almindelige befolkning.

På den ene side ser den journalistiske praksis ud til at være informeret af en banal nationalisme (Billig 1995), idet journalisterne positionerer sig selv som nogle, der både skal henvende sig til og repræsentere den nationale, danske befolkning i dens potentiale som seere. Men det er væsentligt at understrege, at om end journalisterne i deres nyhedspraksis kan siges at deltage i en banal reproduktion af nationalisme, så er der netop ikke tale om en '*flag waving*' nationalisme (jf. Billig 1995:39-43), hvor journalisterne går til forsvar for nationen i eksplicit nationalistiske termer. For journalisterne kommer nationalismen fx til udtryk gennem kriteriet om identifikation, som snarere handler om at skabe en oplevelse af nærhed for deres seere, end at det handler om at skabe en forestilling om et bestemt fællesskab, der udstyrer seerne med en særlig national, eller anden kulturel, identitet. Men i disse bestræbelser kan den nationalisme, de er institutionaliseret i rammen af, som journalister på nationale public service-medier, betyde, at det hér, hvor identifikationen lægges, optræder som centrum for det nationalstatsligt organiserede rum, som de agerer indenfor som public service-journalister.

Det kan således foreslås, at der er tale om en interaktion mellem på den ene side den nationalisme, der kan knyttes til de nationale public service-mediets rolle som at repræsentere og henvende sig til 'nationen', at 'arbejde i folkets tjeneste', og på den anden side en kommercialisme eller konkurrencelogik som typisk knyttes til kommercielle mediets bestræbelser på at tiltrække brugere, og hvor netop spørgsmålet om nærhed og identifikation står centralt. Ifølge den danske medieforsker Stig Hjarvard (2008) har ikke mindst TV2's brud med DR's monopol i 1988 betydet, at begge kanaler efterfølgende har gennemgået en stigende kommercialisering, hvor kampen om seerne blandt andet har betydet, at medieproduktionen i højere grad er blevet tilrettelagt efter, hvad modtagerne forventes at efterspørge. For nyhedsproduktionen har dette netop haft betydning for, at identifikation og nærhed er vundet frem som nyhedskriterier (Hjarvard 2008:108f). I denne interaktion mellem en kommerciel logik om at tiltrække seere og en publicistisk logik om at repræsentere befolkningen kan

man foreslå, at der opstår en kommerciel nationalisme⁸⁴. Med dette begreb søger jeg at indfange det aspekt, at når nyhedsformidlingen, som vist, er informeret af nationalisme, hænger det således ikke nødvendigvis sammen med en intenderet nationalisme hos journalisterne, men kan 'blot' hænge sammen med journalisternes bestræbelser på at tiltrække seere. Når der kan identificeres nationalistiske diskurser i nyhedsudsendelserne, kan dette altså være et udtryk for hensynet til seertallet for de nationale public service-medier, hvis potentielle seere netop er defineret af nationale befolkninger og sprog.

Samtidig har analysen vist, at journalisterne relaterer sig til samfundet som noget, der udgør en særlig virkelighed, som de som journalister har adgang til, men som deres seere, i form af den almindelige befolkning, er afskåret fra. Således kan her genkendes Couldrys (2003) idé om, at medierne konstruerer sig selv som steder med en særlig adgang til et samfundsmæssigt centrum, hvorved også medierne selv tilskrives samfundsmæssig centralitet (Couldry 2003:37f). Man kan således betragte det hér, som konstrueres i både udsendelser og interviews, som det centrum for orientering af samfundet, hvorudfra journalisterne giver deres seere adgang til samfundet. Dette centrum kommer dermed til at fremstå som konstruktionen af en almeninteresse, ud fra hvilken den virkelighed, der formidles om, både repræsenteres og adresseres.

I journalisternes refleksioner over, hvordan et islamistisk terrorangreb ville påvirke 'os' som samfund, kom den ikke-hvide muslimske gerningsmand til at markere en racialiseret konflikt inden for samfundet. Samtidig skete der i kraft af den tilsynekomst af racial hvidhed, som Breivik repræsenterer, en reproduktion af hvidhed som uproblematisk, idet denne ikke blev fremstillet som noget, der kan markere en bredere konflikt i samfundet. I stedet var det Breivik som individ, der repræsenterede det problematiske, og man kan argumentere for, at den raciale hvidhed, han synliggør, blev konstrueret som ikke-race. I disse

⁸⁴ Jeg låner begrebet om kommerciel nationalisme fra Zala Volcic, der dog bruger det i en lidt anden sammenhæng i sin beskrivelse af serbiske mediers overgang fra statslige propagandistiske kommunikationssystemer til kommercielle systemer (Volcic 2009).

interviewsekvenser kom forventningen om islamistisk terror således til at tilskrive racialiseret betydning til det sociale rum, repræsenteret af journalisterne som netop et, hvor den ikke-hvide muslimske gerningsmand repræsenterer konflikt mellem bredere fællesskaber, mens den hvide gerningsmand ikke gør dette.

Når journalisterne reflekterede over forventningerne om terror i form af den frygt, som den truende befolkning forventes at have, samt deres forventninger til egen rolle som journalister, der vil skulle dække et angreb, optrådte race ikke på samme måde som betydningstilskrivende. Her var der, som vist, snarere tale om, at den truede befolkning blev tilskrevet betydning som national befolkning, og at journalisterne positionerede sig som nogle, der repræsenterer, er forpligtede over for og tager ansvar for befolkningen. Selvom journalisterne således gennemgående racialiserer islamistisk terrorisme som en konflikt mellem 'den muslimske anden' og et dansk eller bredere vestligt 'os', vil det derfor være forhastet på baggrund heraf at slutte, at der dermed sker en udpegning af også de potentielle ofre som racielt hvide, selvom hvidhed er knyttet til 'det danske' og 'det vestlige'. Som Ahmed (2006:115) fremhæver, bør andetgørelse netop ikke ses som en negation. Ved at betragte andetgørelsen som "a form of extension" (Ahmed 2006:115) i stedet kan man få øje på, at det hér hvorfra verden orienteres kan være informeret af hvidhed, samtidig med at ikke-hvide kroppe kan være del af det rum, der udfoldes herfra. Dette betyder, at den andethed, der markeres, må betragtes som konstrueret i forhold til, hvordan hvidheden udstrækkes i rummet. Idet hvidhed som kategori må forstås som elastisk og åben, kan dens rumlige udstrækning også over tid handle om at inkludere nye medlemmer. En farveblindhed i forhold til potentielle ofre kan dermed markere en åbenhed for en forhandling af hvidheden, der kan give tidligere ikke-hvide kroppe mulighed for at blive indlemmet i hvidheden, hvis de fx deler 'vores' skæbne som potentielle terrorofre (Hübinette og Lundström 2011:46). Man kan således opfatte hvidhed som en normaliserende eller afrettende magt, der søger at suge kroppe til sig i sin rumlige udstrækning. Dette kan handle om over tid at indlemme nye kroppe i hvidheden, eller det kan

handle om udpegninger af 'den anden' i forhold til, hvordan denne kan virke betydningsmæssigt konstituerende for hvidheden.

Således kan 'den muslimske anden' fx både repræsenteres som en terrortrussel og dermed tilskrive hvidheden den godhed, der følger med 'det anti-terroristiske'. Og samtidig kan 'den muslimske anden' repræsentere den gæst, 'vi' lader bo her i 'vores' land, og som derfor dels kan blive tilfældigt offer for den terror, som andre muslimer truer 'os' med, men hvis andetgørelse i forhold til hvidhedens udstrækning dels også kan handle om at tilskrive hvidheden med en godhed i form af fx antiracisme og tolerance i forhold til en multikulturel forskellighed (jf. Hübinette og Lundström 2011).

Selvom der i terrorismefænomenet ligger en gensidig ekskludering mellem 'det terroristiske' og 'det antiterroristiske', er det altså væsentligt ikke at bringe denne negation mellem de to poler med sig over i den bredere betydningstilskrivelse, som terrortruslen som fænomen tager del i. Disse indgår netop i bredere racialiserede, etnificerede, nationaliserede, kulturaliserede og kønnede konstruktioner af betydningsindhold, der ikke nødvendigvis markerer absolutte grænser. Når jeg således på baggrund af mine analyser argumenterer for, at der dels sker en racialisering af terrortruslen, der klæber terrorpotentialet til unge, brune, mandlige kroppe, samt at det medierede sociale rum samtidig er organiseret omkring et hér, informeret af hvidhed, indebærer dette ikke en fuldstændig eksklusion fra rummet af ikke-hvide kroppe som sådan, eller mere specifikt kroppe der 'ser muslimske ud'. Idet det medierede sociale rum konstrueres som nationalt dansk og samtidig er informeret af et sådant hvidt udgangspunkt for orientering, betyder det snarere, at det 'naturligt' danske udpeges som hvidt (Hage 1998, Sawyer 2008, McIntosh 2014), mens 'den racialiserede anden' positioneres inden for rummet på en måde, hvor den bliver "orientation device" for hvidhedens udstrækning i rummet (Ahmed 2006:128).

Når hvidheden således tilsyneladende er fraværende i journalisternes refleksioner over den frygtende befolkning, kan det selvfølgelig repræsentere en

banal åbenhed for, at man ikke kan forudsige fremtidige ofres racialitet. Således peger dette i sig selv på, at frygtdiskursers udpegning af 'det truende' og 'det truede' mere handler om at drage grænser i betydningstilskrivelsen til nutiden gennem en præ-mediering af fremtiden (jf. Ahmed 2004:67,72), snarere end at det handler om, *hvad* det egentlig er, *hvem* skal frygte. Men samtidig er det væsentligt at se på den betydning, ikke-racialiseringen af relationen mellem den truede, danske befolkning, og journalisterne som dens repræsentanter, tilskriver det medierede sociale rum. Hvor 'den muslimske terrorist' repræsenterer en racialiseret relation til 'os', er der, når fokus lægges på relationen mellem journalister og deres seere, ikke tale om en racialiseret relation. Snarere er der her tale om, at befolkningen udpeges som derfra, hvor en almeninteresse stammer, og som journalisterne kan repræsentere i deres nyhedsdækning. Således kan det se ud til, at når fokus drejes væk fra 'muslimen' eller 'terroristen', forsvinder race ud af det sociale rum, journalisterne ser sig selv som agerende indenfor. Når journalisternes refleksioner således fokuserer på det, der kun handler om 'det danske', bringer interviewene os tilbage til idéen om, at race ikke har nogen betydning (jf. kapitel 5, Myong Petersen 2009:50f, Goldberg 2006). Man kan således argumentere for, at det er i kraft af fraværet af 'den racialiserede anden', at relationen mellem journalister og befolkningen, i dens egenskab af potentielt publikum, kan fremstå som en relation omhandlende den almene interesse. Men samtidig med at der opstilles et 'farveblindt' offentligt rum, kan den kontekstuelle racialiserede andetgørelse af 'muslimen' pege i retning af, at farveblindheden reproducerer en privilegering af hvidhed som det, der kan repræsentere den almene interesse (Dyer 1997:38-39, Gallagher 2003).

Interviewene med journalister har altså både virket til at synliggøre hvidhed som kontrast til 'den racialiserede muslimske anden' og samtidig som markerende for det hér, hvorudfra det sociale rum orienteres. Samtidig har interviewene demonstreret, hvordan race som sådan, og hvidhed mere specifikt, kan glide væk igen, som om den ingen relevans har for rummet. Desuden har de kastet lys over, at i det omfang hvidhed fremtræder, konstrueres den i samme bevægelse som ikke-racialiseret og individuel, eller som ikke-race. På en og samme tid er hvidheden der og er der ikke. Dyer (1997:39) kalder den et paradoks – den er "at

once a sort of race and the human race". Billedligt kan man beskrive hvidhed som noget, der smutter. Den er glat og glider væk, så snart man har fat i den. Idet benægtelsen af race er et konstituerende element i hvidheden, kan den altid optræde med en samtidig benægtelse af at have noget med race at gøre og derfor smutte væk i samme øjeblik, som man mener at kunne se, den er der.

Alt i alt kan det foreslås, at både banal nationalisme, banal racisme, og det man med Couldry (2003:12,46-47) kan betegne 'mediernes ideologi om centralitet', virker strukturerende for journalisternes produktion af nyheder. To journalister fremhæver en sondring mellem den stigmatisering af muslimer, som deres nyhedspraksis kan medføre, og deres egen personlige træthed i forhold til samme stigmatisering. Nyhedsjournalistikken og mediernes egen ideologiske konstruktion og dens sammenvævning med andre ideologiske betydningsstrukturer kan altså se ud til at guide en nyhedsformidling, som ikke nødvendigvis er resultatet af journalisternes subjektive valg og ønsker.

Ikke mindst har analysen vist, at et perspektiv om, hvad medierne 'gør', må medtænkes (jf. Grusin 2010:78-79,138 og 5.2. i kapitel 5). Således er fx journalisternes bestræbelser på at skabe identifikation for deres seere ikke kun informeret af betydningsstrukturer som især banal nationalisme. De er også indlejret i en forestilling om, at fx truslen om terror vil vække frygt hos seerne, eller at 22. juli-terroren vil vække medfølelse for pårørende og overlevende, samt desuden i, at journalisterne selv føler ansvar for at handle på vegne af befolkningen. Således handler journalisternes henvendelse til deres seere også om affektivt at orientere dem i forhold til både medierne selv og den virkelighed, som medierne repræsenterer i deres nyheder. Når en sådan affektiv orientering af kroppe spiller sammen med nationaliseret, etnificeret og racialiseret betydningsindhold, kan sådanne betydninger også spille ind på, hvilke muligheder man som seer tilbydes for at føle sig som del af det samfund, som det medierede sociale rum repræsenterer. Hvis man kan identificere sig med og orientere sig omkring det hér, hvorudfra det medierede rum orienteres, kan man

lettere 'overtage' det blik på verden, der repræsenteres herfra, end hvis man oplever sig som distanceret fra dette.

Konklusioner og perspektiver

Jeg har i denne afhandling forsøgt at sammentænke forskellige elementer i nyhedsformidlingen om terrortruslen, som ikke almindeligvis sammentænkes i analyser af journalistik og medier. Dette er en sammentænkning af elementer, relateret til nyhedsjournalistikken som genre og profession, med et perspektiv på både medierepræsentationen og det, medierne 'gør' i forhold til deres seere og det bredere samfund. Ved at sammentænke disse elementer har det været min intention at søge at forbinde den måde, som tv-nyheder er med til at forme den måde, vi orienterer os i verden på, med forhold, der kan knyttes til den journalistiske praksis. Desuden har jeg ved at knytte et perspektiv om affektiv orientering hertil kunnet pege på, hvorledes nyhedsjournalistikken virker til at orientere positioner i forhold til hinanden i form af relationer af nærhed og distance. Dermed har jeg kunnet åbne blikket for, hvorledes det sociale rum, medierne repræsenterer og former, ikke kun bør tænkes i form af inklusion i det eller eksklusion fra det, men netop som et rum, hvor forskellige positioner etableres og relateres til hinanden på forskellig måde og med forskellige grader af nærhed til eller distance fra det hér, som det er organiseret omkring.

I kraft af denne sammentænkning kan det på baggrund af min analyse for det første foreslås, at nyhedsjournalistikken hos journalisterne fremtræder som et bindeled mellem på den ene side 'den brede befolkning', som den forestilles af nyhedsjournalister og fremtræder i nyhedsudsendelserne, og på den anden side den 'virkelighed', som journalisterne positionerer sig som at have en særlig adgang til. Nyhedsjournalistikens funktion som bindeled træder frem, dels som en opfyldelse af befolkningens ret til at kende den 'virkelighed', de lever i. Og dels træder den frem i form af journalisterne oplevede ansvar i forhold til at formidle om denne 'virkelighed' på en måde, som både er faktuel og oplysende, men samtidig tager hensyn til befolkningens, i dens kapacitet som tv-seere, modtagelse af nyhederne. Dette indebærer deres følelsesmæssige reaktioner og ikke mindst deres potentiale for at opleve identifikation, når de ser tv-nyhederne.

Hensynet til befolkningens modtagelse af nyhederne betyder, at netop 'befolkningen' også trækkes ind som position i udformningen af det medierede, sociale rum, som nyhederne repræsenterer og samtidig positionerer deres medier som del af. Som argumenteret for indledningsvis må dette for de nationale public service-mediers vedkommende forstås som et nationaliseret, socialt rum. Her indenfor fremtræder 'den brede befolkning' i form af det hér, der tales fra, og som samtidig fungerer som det 'vi', nyhedsjournalistikken søger at repræsentere og henvende sig til. Således bliver det hér, hvorfra det nationaliserede, sociale rum organiseres, både et punkt for identifikation for seerne, repræsentationen af deres forventede interesse og det sted, hvorigennem journalisterne orienterer sig i forhold til den 'virkelighed' eller det samfund, de formidler om. Dette betyder, at distributionen af rummets øvrige positioner finder sted under hensyntagen til, hvordan seerne, begrebsliggjort som 'danskere', forventes at ville orientere sig i forhold til dem.

Analysen har vist, at rummets hér er informeret af racial hvidhed. I udsendelserne fremstod dette først og fremmest som det racialt umarkerede perspektiv på verden, i form af hvilket hvidhed ofte fremtræder – som et påtaget universelt udgangspunkt for orienteringen af verden, og hvor dette udgangspunkts hvidhed først og fremmest 'afsløres' i form af den racialisering af ikke-hvide kroppe, der sker ud fra det. Dette sås også i analysen af udsendelserne, hvor især Glasvej-sagen viste, hvordan der fra et sådant udgangspunkt skete en konstruktion af terrortruslen som en relation mellem et 'os', der var truet af den terror, som potentielt kunne findes blandt det 'dem', der blev konstrueret i kraft af begreber som 'muslimer', 'indvandrere' og 'andengenerationsindvandrere'. Desuden blev den potentielle terrorisme hovedsageligt knyttet til unge, mandlige, racialt markerede brune kroppe. Dette kom både til udtryk gennem tv-nyhedernes visualitet og gennem de betydningshistoriske referencer til racialt markeret brunhed, som betegnelser som 'muslim', 'indvandrer' og 'andengenerationsindvandrer' bærer med sig. Desuden var den formbarhed, der kan knyttes til de potentielle terroristers 'ungdom', et centralt tema i dele af nyhedsudsendelserne.

I 22. juli-sagen fremtrådte hvidheden med større synlighed. Dette skete i form af den kontrast, gerningsmanden Breiviks hvidhed udgjorde til forventningerne om, at terrorisme er islamistisk motiveret og udført af ikke-hvide, muslimske gerningsmænd. Således kunne 22. juli-sagen med sin kontrast netop virke til at frembringe hvidhed som en racielt markeret position. Men idet der samtidig skete en individualisering af Breivik, blev den hvide krop reproduceret som netop individ, og dermed blev der fastholdt en konstruktion af hvidhed som ikke-race. Således virkede Breiviks hvidhed til at synliggøre hvidhedens paradoks af på én gang at være en racial kategori og repræsentant for det 'blot' menneskelige. Dette indebærer blandt andet, at den kan være meget synlig i den visuelle kultur og samtidig usynliggøres som race (Dyer 1997:39-40). Hvidhedens usynliggørelse kunne også genkendes i journalisternes refleksioner over deres relation til deres forestillede seere, som netop fremstod som ikke-racialiseret. Hermed så det ud til, at *fraværet* af 'den racialiserede anden' betød, at denne relation kunne antage form af at være journalisternes repræsentation af befolkningen som sådan og dennes almene interesse, og relationen kan dermed virke til at reproducere hvidheden i dens privilegerede position af netop at kunne repræsentere den almene interesse (Dyer 1997:38-39, Gallagher 2003).

Som analysen har vist, kommer disse konstruktioner af hvid versus brun racialitet i stand med afsæt i en situation præget af en præ-medieret forventning om et fremtidigt islamistisk terrorangreb. Det er som nævnt forventningen om en brun 'muslimsk' krop, der betyder, at Breiviks hvidhed træder frem. Desuden betød problemerne med at positionere Lars Doukaev entydigt i forhold til det forventede billede af terroristen, at han vedblev at fremstå som et mysterium, eller i hvert fald delvist uafklaret, for journalisterne. Således viste denne sag, at selvom han var mistænkt for og siden blev dømt for terror med formodet islamistisk motiv, så var dette ikke nok til, at han kunne passe ind i det præ-medierede billede af den islamistiske terror. Her spillede hans tjetjenske oprindelse og det, at han handlede alene, ind, idet dette så ud til at bryde med forventninger om terrorister med oprindelse i arabiske, mellemøstlige eller

tilstødende asiatiske lande, der handler sammen i terrorceller eller netværk og på den måde netop kan betragtes som del af et bredere fællesskab, der truer 'os'. Man kan foreslå, at den racialiserede forventning til 'den muslimske terrorist' gør det sværere at acceptere denne som et individ, der handler alene.

Således kan det *terror/Krig mod terror*-paradigme, der har præget verden siden 2001, samt i en dansk sammenhæng især siden tegningekrisen, se ud til at have betydning for, hvordan 'det hvide vestlige' og dets 'anden' konstrueres, også i forhold til den raciale markering af disse positioner. Ikke desto mindre er det væsentligt at have i baghovedet, at disse konstruktioner knytter sig til en længere betydningshistorie, hvor tilstedeværelsen af 'muslimen' hos 'os' er blevet problematiseret på en række forskellige måder. Man kan foreslå, at præ-medieringen af islamistisk terror fletter sig sammen med en mere generaliseret præ-mediering af, at 'muslimer' blandt 'os' som sådan er problematisk (jf. Hervik og Boisen 2013). Således kan der også i den studerede empiris artikuleringer af den islamistiske terrortrussel genkendes re-artikuleringer og genforhandlinger af andre problemer, der typisk er blevet knyttet til 'indvandrere' og 'muslimer'. Dette er især spørgsmål som integration og beskæftigelse samt forestillinger om 'den mandlige muslim' som en trussel. Dermed kan det se ud til, at det ikke først og fremmest er i relation til *terrorismens* dikotomi mellem terrorist og anti-terrorist, der skabes en forskelsmarkering. Som analysen viste, blev der snarere markeret en forskel i relation til et forestillet forudgående stadie af muslimsk religiøsitet, hvor potentialet for terror blev placeret. Det er således ikke 'det terroristiske' i sig selv, der kommer til at markere forskel til 'os', hvilket også 22. juli-sagen illustrerede, idet denne ikke kom til at markere bredere sociale forskelle, selvom den blev fremstillet som terror. Således er det altså en bestemt *type* terror, nemlig den islamistiske, der ser ud til at virke betydningsskabende i relation til konstruktioner af forskel. Når forskelskonstruktionen forflyttes fra terrorismen som sådan til det muslimsk religiøse, kan det dels skygges for en forståelse af terrorisme som fænomen i sig selv (jf. Gunning og Jackson 2011). Dels kan det, snarere end at terrorisme optræder som problem og det uønskelige i sig selv, komme til at tilskrive betydning til verden, eller som her det danske

samfund, som præget af racialiseret og etnificeret forskel, uforenelighed og konflikt.

Denne forflyttelse af problemet til 'det muslimske' som sådan betyder fx, at der, udover at truslen etableres mod det danske 'os' i form af en sikkerhedstrussel mod 'nationen' som sådan, også etableres en trussel mod andre muslimers muligheder for at blive accepteret af 'os'. Således kan en muslim, der er terrorist, ødelægge 'lovlydige muslimers' muligheder for at blive accepteret, idet disse vil trækkes med af den utaknemmelighed, som den muslimske terrorist udviser mod 'vores' samfund. Som hermed påpeget åbner trusselspositionen også for, at andre muslimer kan positioneres på andre måder end som en trussel i relation til 'os'. Dette er dels som nogle, der er taknemmelige for at være del af 'vores' samfund, eller som analysen også har vist, som nogle, der kan være nyttige for 'os' i forhold til at kunne give 'os' adgang til viden om 'den muslimske anden' og dennes terrorpotentiale. Således kan terrordiskurserne åbne for en situeret følsomhed i forhold til 'muslimens' relation til 'os'.

Selvom analysen mest har peget på, at den hvidhed, der informerer orienteringen af det sociale rum, afstedkommer en andetgørelse af ikke-hvide kroppe, har inddragelsen af 22. juli-sagen dog markeret enkelte åbninger i forhold hertil. Her blev der netop åbnet mulighed for en almenmenneskelig identifikation med ofre og overlevende fra Utøya, hvilket inkluderede racielt markerede brune ofre. Dette peger på, at forhold knyttet til fx journalistik som genre og profession og mediernes relation til det samfund, de agerer i, ikke kan stå alene, men må sammentænkes med karakteristika for de specifikke fænomener, der er genstand for nyhedsformidlingen, når man søger en forståelse for, hvorledes betydning konstrueres heri.

Tidligere nordisk forskning har peget på, at genren spiller en rolle i forhold til mediernes inkluderende praksis, idet der i nogle underholdningsgenrer kan ses en større åbenhed for diversitet og inklusion af 'den racialiserede anden' end

den, nyhedsgenrerne traditionelt tilbyder (Andreassen 2011, Nikunen 2013). Mit studie har overvejende bekræftet, at tv-nyheder fremstår som en genre, der har besvær med at favne diversitet i repræsentationen af og adresseringen af 'befolkningen'. Dette kan muligvis hente forklaring i et paradoks i nyhedsjournalistikken. Samtidig med at nyhedsdiskurser ofte struktureres omkring en dem-os-logik (Sonwalker 2005, Hjarvard 2008:108f), er journalistikken præget af et ideal om interesseløshed og om at kunne repræsentere den almene interesse. Dermed kan den forskelsmarkering, der kommer til syne inden for en sådan dem-os-logik, virke til at markere 'os' som repræsentant for netop den almene interesse, hvorfra 'den anden' i samme ombæring ekskluderes (Muhlmann 2008:6f). Men samtidig har jeg peget på åbninger for, at diversiteten kan rummes, når der som i 22. juli-sagen appelleres til en almenmenneskelig affektiv identifikation med ofre og pårørende, hvor dem-os-markeringen forflyttes til Breivik versus menneskeheden som sådan. Således har analysen foreslået at også det, der formidles *om* i nyhederne, og hvilken 'anden' dette tillader nyhedsjournalistikken at afgrænse sit 'vi' i forhold til, har betydning for dens mulighed for at rumme racial/etnisk diversitet. Samtidig kan nogle journalisters træthed over en journalistisk praksis, der kan virke stigmatiserende for muslimer, pege i retning af, at der i forholdet mellem journalisterne som aktører og netop de mere strukturelle nyhedsjournalistiske krav, de agerer i forhold til, kan findes åbninger for en mere inkluderende journalistik.

Referencer

Ahmed, Sara (2004). The Cultural Politics of Emotion. Edinburgh, Edinburgh University Press.

Ahmed, Sara (2006). Queer Phenomenology. Orientations, Objects, Others. Durham & London, Duke University Press.

Ahmed, Sara (2010). Happy Objects. The Affect Theory Reader. G. J. Seigworth and M. Gregg. Durham & London, Duke University Press.

Andersen, Lars Erslev (2011). Al-Qaedas svanesang. Status og tilbageblik på ti års krig mod (al-Qaeda-) terrorisme. Ti år efter 11. september 2001. Tilbageblik, status og aktuelle tendenser. DIIS. København, DIIS - Dansk Institut for Internationale studier.

Andersen, Lars Erslev, Manni Crone, et al. (2011). Forord. Ti år efter 11. september 2001. Tilbageblik, status og aktuelle tendenser. L. E. Andersen, M. Crone, P. Hansen et al. København, DIIS: 4-5.

Anderson, Benedict (2001 [1983]). Forestillede fællesskaber. Refleksioner over nationalismens oprindelse og udbredelse. Roskilde, Roskilde Universitetsforlag.

Andreassen, Rikke (2005). Gender, Race, Sexuality and Nationality. An analysis of the Danish Media's Communication about Visible Minorities from 1971-2004. Department of History. Toronto, University of Toronto. **Ph.D.**

Andreassen, Rikke (2006). "Intersektionalitet i voldtægtsnarrativer." Kvinder, Køn & Forskning 2(3): 93-104.

Andreassen, Rikke (2007). Der er et yndigt land. Medier, minoriteter og danskhed. København, Tiderne Skifter

Andreassen, Rikke (2011). Sing a Song, but Stay Out of Politics: Two Cases of Representations of Racial/Ethnic Minorities in the Danish Media. Media in Motion. Cultural Complexity and Migration in the Nordic Region. E. Eide and K. Nikunen. Farnham & Burlington, Ashgate: 163-180.

Andreassen, Rikke (2013). "Muslim Women and Interracial Intimacies." Nordic Journal of Migration Research 3(3): 117-125.

Andreassen, Rikke og Anne Folke Henningsen (2011). Menneskeudstilling. Fremvisninger af eksotiske mennesker i Zoologisk Have og Tivoli. København, Tiderne Skifter.

- Ang, Ien (1991). Desperately Seeking the Audience. London Routledge.
- Ang, Ien (2001). On Not Speaking Chinese. Living Between Asia and the West. London & New York, Routledge.
- Aschberg, Richard og Ulf Wallin (2000). Mordet på syndikalist: "Omfattende bevis mot nazisterna". Aftonbladet.se. Stockholm, Aftonbladet Hierta AB. **11 Februari 2000**.
- Astrup, Søren (2012). Norge dømmer tre for terrorplaner mod danske mål. Politiken.dk. København, JP/Politikens Hus. **30. januar 2012**.
- Baker-Beall, Christopher (2009). "The Discursive Construction of EU Counter-Terrorism Policy: Writing the 'Migrant Other', Securitisation and Control." Journal of Contemporary European Research 5(2): 188-206.
- BBC (2008). The Bombers, bbc.co.uk.
- Berg, Anne-Jorunn (2008). "Silence and Articulation - Whiteness, Racialization and Feminist Memory Work." NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research 16(4): 213-227.
- Berglöv, Emil (2013). Kvinde bortført af fem mænd og voldtaget. politiken.dk. København, JP/Politikens Hus. **13. juli 2013**.
- Berlingske (2013). Fakta: Her er de nye ghettokriterier, berlingske.dk.
- Bhabha, Homi K. (1994). Dissemination. Time, narrative and the margins of the modern nation. The Location of Culture. H. K. Bhabha. London & New York, Routledge.
- Bhattacharyya, Gargi (2008). Dangerous Brown Men. Exploiting Sex, Violence and Feminism in the War on Terror. London & New York, Zed Books Ltd.
- Billig, Michael (1995). Banal Nationalism. London, Sage Publications Ltd.
- Blaagaard, Bolette B. (2008). "European Whiteness? A Critical Approach." Kvinder, Køn & Forskning 4: 10-22.
- Bociurkiw, Marusya (2011). Feeling Canadian. Television, Nationalism, and Affect. Waterloo, Wilfrid Laurier University Press.
- Bolt, Mikkel (2007). Antiterrorisme som regeringsteknik. Antiterrorismens idéhistorie. M. Thorup and M. Brænder. Århus, Aarhus Universitetsforlag: 253-260.
- Brubaker, Rogers (1994). "Rethinking Nationhood: Nation as Institutionalized Form, Practical Category, Contingent Event." Contention 4(1): 3-14.

Burcharth, Martin (2013). Obama vil afslutte krigen mod terror. Information.dk. København, Information. **24. maj 2013**.

Butler, Judith (1993a). Bodies that Matter: On the Discursive Limits of "Sex" New York & London, Routledge.

Butler, Judith (1993b). Endangered/Endangering: Schematic Racism and White Paranoia. Reading Rodney King. Reading Urban Uprising. R. Gooding-Williams. New York & London, Routledge: 15-22.

Butler, Judith (1999 [1990]). Gender Trouble. New York & London, Routledge.

Butler, Judith (2004). Precarious Life. The Powers of Mourning and Violence. London & New York, Verso.

Camauër, Leonor (2010). Constructing 'Close' and 'Distant' Muslim Identities. Communicating Risks. Towards the Threat Society. S. A. Nohrstedt. Göteborg, Nordicom: 137-160.

Cantwell, Oisín (2013). Säpo måste ta av sina skygglappar. Aftonbladet. Stockholm, Aftonbladet Hierta AB. **21. december 2013**.

Carrage, Kevin M. og Wim Roefs (2004). "The Neglect of Power in Recent Framing Research." Journal of Communication(June): 214-233.

Christoffersen, Jens (2012). Breivik tilregnelig: Dømt til forvaring. Information.dk. København, Information. **24. august 2012**.

Cohen, Stanley (2002 [1972]). Folk Devils and Moral Panics. Third Edition. Oxon, Routledge.

Collins, Patricia Hill (2000). It's All in the Family: Intersections of Gender, Race, Nation. Decentring the Center. Philosophy for a Multicultural, Postcolonial, and Feminist World. U. Narayan and S. Harding. Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press: 156-176.

Couldry, Nick (2003). Media Rituals. A critical approach. London New York, Routledge.

Crenshaw, Kimberle (1989). "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics." The University of Chicago Legal Forum: 139-167.

CTA, Center for Terroranalyse (2013). Tegningesagens fortsatte betydning for terrortruslen mod Danmark PET. Søborg, PET.

Damløv, Louise (2014). PET: Der kommer flere og flere danske islamister - også fra Facebook, dr.dk.

Danmarks Domstole (2008). Terrorsagen fra Glasvej. Retten på Frederiksberg. Frederiksberg, domstol.dk. **21. oktober 2008.**

Danmarks Domstole (2011). Skyldkendelse i Lørs Doukaev sag. Københavns Byret. København, domstol.dk. **30. maj 2011.**

Davis, Kathy (2008). "Intersectionality as buzzword: A sociology of science perspective on what makes a feminist theory successful." Feminist Theory **9**: 67-85.

DR (2013a). Public Service. dr.dk, DR.

DR (2013b). OVERBLIK: Terrorsagen mod David Headley. DR, dr.dk.

Dyer, Richard (1997). White. London & New York, Routledge.

Eide, Elisabeth, Maria Kjølstad, et al. (2013). "After the 22 July Terror in Norway: Media debates on freedom of expression and multiculturalism." Nordic Journal of Migration Research **3**(4): 187-196.

Eide, Elisabeth, Risto Kunelius, et al. (2008). Contrapuntal Readings. Transnational Media Research and the Cartoon Controversy as a Global News Event. Transnational Media Events. The Mohammed Cartoons and the Imagined Clash of Civilisations. E. Eide, R. Kunelius and A. Phillips. Göteborg, Nordicom.

Entman, Robert M. (1993). "Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm." Journal of Communication **43**(4): 51-58.

Esmark, Anders, Carsten Bagge Laustsen, et al. (2005). Socialkonstruktivistiske analysestrategier - en introduktion. Socialkonstruktivistiske analysestrategier. A. Esmark, C. B. Laustsen and N. Å. Andersen. Frederiksberg, Roskilde Universitetsforlag/Samfundslitteratur: 7-30.

Fairclough, Norman (1995). Critical Discourse Analysis. The critical Study of Language. London and New York, Longman.

Fanon, Frantz (2008 [1967]). Black Skin, White Masks. London, Pluto Press.

Fenton, Steve (2010). Ethnicity. Second Edition. Cambridge & Malden, Polity Press.

Forsvarsministeriet (2014). Afghanistan, fmn.dk.

Foucault, Michel (1980). Truth and Power. Power/Knowledge. Selected Interviews and Other Writings 1972-1977. C. Gordon. New York, Pantheon.

Foucault, Michel (2003). Society Must Be Defended. London, Penguin Books.

Foucault, Michel (2005 [1969]). Vidensarkæologien. Århus, Philosophia.

Frello, Birgitta (2008). "Towards a Discursive Analytics of Movement: On the Making and Unmaking of Movement as an Object of Knowledge." Mobilities 3(1): 25-50.

Frello, Birgitta (2012). Kollektiv identitet - kritiske perspektiver. Frederiksberg, Samfundslitteratur.

Gallagher, Charles A. (2003). "Color-Blind Privilege: The Social and Political Functions of Erasing the Color Line in Post Race America." Race, Gender & Class 10(4): 22-37.

Gamson, William A. og Andre Modigliani (1989). "Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach." The American Journal of Sociology 95(1): 1-37.

Gellner, Ernest (2006 [1983]). Nations and Nationalism. Second Edition. Malden, MA & Oxford, Blackwell Publishing.

Gilroy, Paul (2002 (1987)). There Ain't No Black in the Union Jack. London & New York, Routledge.

Goldberg, David Theo (2006). "Racial Europeanization" Ethnic and Racial Studies 29(2): 331-364.

Grusin, Richard (2010). Premediation. Affect and mediality after 9/11. Hampshire & New York, Palgrave Macmillan.

Gunning, Jeroen og Richard Jackson (2011). "What's so 'religious' about 'religious terrorism'?" Critical Studies on Terrorism 4(3): 369-388.

Gaardmand, Nola Grace (2011). Terrorforskere: Vi ved intet om det højreradikale miljø. Information. København, Information.

Hage, Ghassan (1998). White Nation. Fantasies of White supremacy in a multicultural society. New York & London, Routledge

Hall, Stuart (1982). The rediscovery of 'ideology': return of the repressed in media studies. Culture, society and the media. M. Gurevitch, T. Bennett, J. Curran and J. Woollacott. London & New York, Methuen: 56-90.

Hall, Stuart (1992). The West and the Rest: Discourse and Power. Formations of Modernity S. Hall and B. Gieben. Cambridge, Polity Press & Open University Press: 275-320.

Hall, Stuart (1996 [1980]). Encoding/decoding. Culture, Media, Language. S. Hall, D. Hobson, A. Lowe and P. Willis. London & New York, Routledge: 128-138.

Hall, Stuart (2000). Old and New Identities, Old and New Ethnicities Theories of Race and Racism. A Reader. L. Back and J. Solomos. London, Routledge.

Hall, Stuart, Chas Critcher, et al. (1978). Policing the Crisis. Mugging, the State, and Law and Order. London & Basingstoke, The Macmillan Press Ltd.

Haslund, Elisabeth Arnsdorf (2010). Trusselsvurdering følger resten af Europa. b.dk. København, Berlingske Medier. **23. november 2010**.

Hemmings, Clare (2005). "Invoking Affect. Cultural theory and the ontological turn." Cultural Studies **19**(5): 548-567.

Hemmingsen, Ann-Sophie (2008). "Glostrup-sagen, 2. akt. Terror uden handling?" Den ny verden. Tidsskrift for internationale studier **1**(Religion og/eller politik. Danske terrorsager, fraværende håndtryk og asymmetriske konflikter): 27-36.

Hemmingsen, Ann-Sophie (2011). Individualismens terrorisme. DIIS-bøger. D. I. f. I. Studier. København, Dansk Institut for Internationale Studier: 22-35.

Herschend, Sofie Synnøve (2013). Politi: Voldtægtsoffer blev bundet på hænder og fik bind for øjnene. politiken.dk. København, JP/Politikens Hus. **14. juni 2013**.

Hervik, Peter (2002). Mediernes muslimer. En antropologisk undersøgelse af mediernes dækning af religioner i Danmark. København, Nævnet for Etnisk Ligestilling.

Hervik, Peter (2004). "Anthropological Perspectives on the New Racism in Europe." Ethnos **69**(2): 149-155.

Hervik, Peter (2008). Original Spin and Its Side Effects. Freedom of Speech as Danish News Managemant. Transnational Media Events. The Mohammed Cartoons and the Imagined Clash of Civilisations. E. Eide, R. Kunelius and A. Phillips. Göteborg, Nordicom: 59-80.

Hervik, Peter og Sophie Boisen (2013). "Danish Media Coverage of 22/7." Nordic Journal of Migration Research **3**(4): 197-204

Hervik, Peter og Susi Meret (2013). "Erostratus Unbound: Norway's 22/7 converging frames of war." Nordic Journal of Migration Research **3**(4): 179-186.

Hervik, Peter, Elisabeth Eide, et al. (2008). A Long and Messy Event. Transnational Media Events. The Mohammed Cartoons and the Imagined Clash of Civilisations. E. Eide, R. Kunelius and A. Phillips. Göteborg, Nordicom: 29-38.

Hjarvard, Stig (2008). En verden af medier. Medialisering af politik, sprog, religion og leg. Frederiksberg, Samfundslitteratur.

Hobsbawm, Eric (1983). Introduction: Inventing Traditions. The Invention of Tradition. E. Hobsbawm og T. Ranger. Cambridge & New York Cambridge University Press: 1-14.

Holm, Andreas Beck (2007). Den dæmoniserende retorik - terrorismens konstruktion i politisk diskurs. Antiterrorismens idéhistorie. M. Thorup and M. Brænder. Århus, Aarhus Universitetsforlag: 295-303.

hooks, bell (1992). Black Looks. Race and representation. Boston, South End Press.

Hussain, Mustafa, Tim O'Connor, et al., Eds. (1997). Medierne, minoriteterne og majoriteten : en undersøgelse af nyhedsmedier og den folkelige diskurs i Danmark. København, Nævnet for Etnisk Ligestilling.

Hvenegård-Lassen, Kirsten og Serena Maurer (2012). Bodies and Boundaries. Whiteness and Postcolonialism in the Nordic Region: Exceptionalism, Migrant Others and National Identities. K. Loftsdottir and L. Jensen. Farnham & Burlington, Ashgate.

Hübinette, Tobias og Catrin Lundström (2011). "Sweden after the Recent Election: The Double-Binding Power of Swedish Whiteness through the Mourning of the Loss of "Old Sweden" and the Passing of "Good Sweden"." NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research **19**(1): 42-52.

Hülse, Rainer og Alexander Spencer (2008). "The Metaphor of Terror: Terrorism Studies and the Constructivist Turn." Security Dialogue **39**(6): 571-592.

Jacobsen, Sara Jul, Tina Gudrun Jensen, Kathrine Vitus, Kristina Weibel (2013). Analysis of Danish Media Setting and Framing of Muslims, Islam and Racism. Working paper København, The Danish National Centre for Social Research (SFI). **10**.

Jansson, Pär (2004). Journalistparet: Oron ökar för nya attentat. journalisten.se, Svenska Journalistförbundet. **19 Mars 2004**.

Jensen, Bent (2000). De fremmede i dansk avisdebat fra 1870'erne til 1990'erne. København, Spektrum.

Jerslev, Anne (2004). Vi ses på tv - medier og intimitet. København, Gyldendal.

Justitsministeriet (2014). "Terrorbekæmpelse." Retrieved 21. februar 2014, from <http://www.justitsministeriet.dk/arbejdsomr%C3%A5der/politi-og-straf/terrorbek%C3%A6mpelse>.

Järvinen, Margaretha (2000). Pierre Bourdieu. Klassisk og moderne samfundsteori. H. Andersen and L. B. Kaspersen. København, Hans Reitzels Forlag: 342-363.

Jørgensen, Marianne Winther og Louise Philips (1999). Diskursanalyse som teori og metode. Frederiksberg, Samfundslitteratur Roskilde Universitetsforlag.

Kaspersen, Lars Bo (2008). Danmark i verden. København Hans Reitzels Forlag

Kristensen, Nete Nørgaard og Mark Ørsten, Eds. (2006). Krigen i medierne, medierne i krig. Frederiksberg, Samfundslitteratur.

Kulturministeriet (2011). DRs PUBLIC SERVICE-KONTRAKT FOR 2011-2014. Kulturministeriet. København, Kulturstyrelsen.

Kulturministeriet (2013). Tilladelse til TV 2/DANMARK A/S til at udøve public service-programvirksomhed Kulturministeriet. København, kum.dk.

Kvale, Steinar (1994). InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview. København, Hans Reitzels Forlag.

Lannin, Patrick og Andrew Heavens (2012). Swedish anti-immigrant sniper jailed for life, Thomson Reuters, from <http://www.reuters.com/article/2012/11/23/us-sweden-crime-idUSBRE8AM0AP20121123>.

Larsen, Peter Harms (2003). De levende billeders dramaturgi. Bind 2 - TV, DR.

Leys, Ruth (2011a). "The Turn to Affect: A Critique." Critical Inquiry 37(4, Spring 2011): 434-472.

Leys, Ruth (2011b). "Affect and Intention: A Reply to William E. Connolly." Critical Inquiry 37(4 (summer 2011)): 799-805.

Lindberg, Anders (2013). Naziattacken visar våldet från höger. Aftonbladet.se. Stockholm, Aftonbladet Hierta AB. **16. december 2013**.

Lund, Anker Brink (2010). Den svære balancegang - public service mellem stat, marked og civilsamfund. Public service - i praksis og i fremtiden. E. N. Svendsen. Århus, Forlaget Ajour: 165-186.

Madsen, Jacob Gaarde (2000). Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet. Århus, Magtudredningen.

Maira, Sunaina (2009). "'Good' and 'Bad' Muslim Citizens: Feminists, Terrorists, and U.S. Orientalisms." Feminist Studies 35(3): 631-656.

Mamdani, Mahmood (2002). "Good Muslim, Bad Muslim: A Political Perspective on Culture and Terrorism." American Anthropologist 104(3): 766-775.

- Massumi, Brian (2002). Parables for the Virtual. Durham & London, Duke University Press.
- Massumi, Brian (2010). The Future Birth of the Affective Fact. The political ontology of threat. The Affect Theory Reader. M. Gregg and G. J. Seigworth. Durham & London, Duke University Press.
- Mattsson, Katarina (2005). Diskrimineringens andra ansikte - svenskhet och 'det vita västerländska'. Bortom Vi och Dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering. d. l. Reyes and Kamali. Stockholm, Statens Offentliga Utredningar.
- McIntosh, Laurie (2014). "Impossible presence: race, nation and the cultural politics of 'being Norwegian'." Ethnic and Racial Studies **published online 28 Jan 2014**: 1-15.
- Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter (2013). Bred aftale om udsatte boligområder. B. o. L. Ministeriet for By. København.
- Minnefond, Benjamins (2010). "Benjamin Hermansen og "Holmlia-drapet". Retrieved 11. juni 2013, from <http://www.benjaminsminnefond.no/benjamin>.
- Mitchell, W. J. T. (2012). Seeing Through Race. Cambridge & London, Harvard University Press.
- Molina, Irene (2005). Rasifiering. Bortom Vi och Dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering. d. l. Reyes and Kamali. Stockholm, Statens Offentliga Utredningar.
- Morley, David (2000). Home Territories. Media, mobility and Identity. London & New York, Routledge.
- Muhlmann, Géraldine (2008). A Political History of Journalism. Cambridge Malden, Polity Press.
- Mulinari, Diana og Anders Neergaard (2012). "Violence, Racism, and the Political Arena: A Scandinavian Dilemma." NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research **20**(1): 12-18.
- Munch, Søren (2012). Minister: Kriminelle bør kunne fjernes, jyllands-posten.dk.
- Murji, Karim og John Solomos (2005). Introduction: Racialization in Theory and Practice. Racialization. Studies in Theory and Practice. K. Murji and J. Solomos. Oxford, Oxford University Press.
- Myong Petersen, Lene (2009). Adopteret. Fortællinger om transnational og racialiseret tilblivelse Institut for Læring, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. København, Aarhus Universitet. **Ph.d.** .

- Møller, Peter (2005). Paris ramt af social uro, tv2.dk.
- nabr (2008). PET skærper trusselsvurdering. TV2, tv2.dk.
- Nagel, Joane (1998). "Masculinity and nationalism: gender and sexuality in the making of nations." *Ethnic and Racial Studies* **21**(2): 242-269.
- Nava, Mica (2007). *Visceral Cosmopolitanism. Gender, Culture and the Normalisation of Difference*. Oxford & New York, Berg.
- Neergaard, Helle (2007). *Udvælgelse af cases i kvalitative undersøgelser*. Frederiksberg, Samfundslitteratur.
- Nielsen, Jeppe Bøje og Casper Hjorth (2010). Jeg kender bombemanden. *B.T. København, Berlingske Hus*. **15. september 2010**: 18-19.
- Nikunen, Kaarina (2013). "Difference in Reality: Ethnic Minorities and the Boundaries of the Nation in Reality TV in Finland." *Popular Communication: The International Journal of Media and Culture* **11**(4): 303-317.
- Norton, Carsten og Sune Fischer (2013). Afhoppet top-nazist: sandheden om bomben i Søllerødgade. *Ekstra Bladet København, JP/Politikens Hus*. **27. april 2013**: 4-5.
- NTB (2012). Dette sa Breivik - ord for ord. *Aftenposten.no*. Oslo, Aftenposten. **17. april 2012**.
- Oslo Tingrett (2012). "Dom i 22. juli-saken." Retrieved 28. marts 2014, from <http://www.domstol.no/no/Enkelt-domstol/Oslo--tingrett/Nyheter/Dom-i-22-juli-saken/>.
- Pedersen, Jacob Fejrskov (2013). OK at sætte terrordømt på gaden, TV2/Østjylland.
- PET (2008). "PET ansætter terrorforsker ". Retrieved 7. april, 2014, from https://http://www.pet.dk/Nyheder/2008/ny_chef_forebyg.aspx.
- PET (2014a). "Truslen mod Danmark." Retrieved 14. februar 2014, from https://http://www.pet.dk/Kontraterrorisme/Truslen_mod_Danmark.aspx.
- PET (2014b). "Øvrige danske terrorsager ". Retrieved 14. februar 2014, from https://http://www.pet.dk/Kontraterrorisme/Oevrige_danske_terrorsager.aspx.
- PET (2014c). "Danske terrorsager ". Retrieved 14. februar 2014, from https://http://www.pet.dk/Kontraterrorisme/Danske_terrorsager.aspx.
- PET (2014d). "Trusselsvurderinger mv.". Retrieved 18. februar 2014, 2014, from <https://http://www.pet.dk/CTA/Trusselsvurderinger.aspx>.

PET (2014e). "Center for Terroranalyse (CTA)." Retrieved 21. februar, 2014, from <https://http://www.pet.dk/CTA.aspx>.

Petersen, Michael Nebeling (2012). Somewhere, over the rainbow. Biopolitiske rekonfigurationer af den homoseksuelle figur Center for Kønssforskning, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. København, Københavns Universitet. **Ph.d.** .

Prakash, Thomas (2013). De er dræbt: Gravid malariaekspert og kendt arkitekt. København, politiken.dk.

Preisler, Hassan (2013). Brun mands byrde. Århus, Lindhardt og Ringhof.

Regeringen (2011). Indsatsen mod terrorisme. Udenrigsministeriet. um.dk, Udenrigsministeriet

Ritzau (2011). Somalisk øksemand var klar til martyrdød, dr.dk.

Ritzau (2012). Fire svenske mænd er skyldige i terror. Information.dk. København, Information.

Ritzau (2013). Fem mænd bortfører og voldtager kvinde i Kalundborg, dr.dk.

Ritzau/Reuters (2005). Uroen fortsætter i Paris-forstæder. b.dk. København, Berlingske Medier.

Rygiel, Kim (2008). Protecting and Proving Identity: The Biopolitics of Waging War through Citizenship in the Post-9/11 Era. (En)Gendering the War on Terror: War Stories and Camouflage Politics. K. Hunt. Abingdon, Oxon, Ashgate Publishing, Limited: 145-167.

Said, Edward (2002 [1978]). Orientalisme. Vestlige forestillinger om Orienten. Roskilde, Roskilde Universitetsforlag.

Sawyer, Lena (2008). "Engendering 'race' in calls for diasporic community in Sweden." Feminist Review **90**: 87-105.

Schierup, Carl-Ulrik (1993). På kulturens slagmark. På kulturens slagmark. Mindretal og størretal taler om Danmark. C.-U. Schierup. Esbjerg, Sydjysk Universitetsforlag.

Schrøder, Kim (2010). "Danskernes brug af nyhedsmedier: et nyt landkort. En pejling af danskernes navigation i nyhedsuniverset." Journalistica **1**: 8-37.

Schultz, Ida (2006). Bag om nyhedskriterierne - en etnografisk feltanalyse af nyhedsværdier i journalistisk praksis. Journalistik. Roskilde, Roskilde Universitetscenter. **Ph.D.**

- Social- og Integrationsministeriet (2011). Afradikalisering. Målrettet intervention. Introduktion til et pilotprojekt. K. f. d. f. o. f. a. radikaliserings. København, Social- og Integrationsministeriet.
- Social- og Integrationsministeriet (2012). Antidemokratiske og ekstremistisk miljøer. København, Social- og Integrationsministeriet.
- Sonwalker, Prasun (2005). Banal Journalism. Journalism: Critical Issues. S. Allan. Berkshire, GBR: McGraw-Hill Education: 261-273.
- Stage, Carsten (2009). Et andet Danmark. Konstruktionen af national identitet i danske medier under tegningekrisen. Nordisk Institut. Århus, Aarhus Universitet. **PhD**.
- Stage, Carsten (2011). Tegningekrisen - som mediebegivenhed og danskhedskamp, Aarhus Universitetsforlag.
- Staun, Jørgen (2009). "A Linguistic Turn of Terrorism Studies " DIIS Working Paper **2009**(2): 1-18.
- Staunæs, Dorthe (2003). "Where have all the subjects gone? Bringing together the concepts of intersectionality and subjectification." NORA **11**(2): 101-110.
- Staunæs, Dorthe og Dorte Marie Søndergaard (2006). "Intersektionalitet - udsat for teoretisk justering " Kvinder, Køn & Forskning **2-3**: 43-56.
- Säkerhetspolisen (2014). "Intensivt utredningsarbete efter terrorattentatet på Bryggargatan." Retrieved 19. marts, 2014, from <http://www.sakerhetspolisen.se/publikationer/fallstudierochartiklarfranarsboc ker/terrorism/intensivtutredningsarbeteefterterrorattentatetpabryggargatan.4.635d23c2141933256ea15d.html>.
- Søndergaard, Dorte Marie (1996). Tegnet på kroppen. Køn: Koder og Konstruktioner blandt unge voksne i Akademia. København, Museum Tusculanums Forlag.
- Søndergaard, Henrik (2003). Globalization and National Identity in Danish Television: The Return of the Nation. Media in a Globalized Society. S. Hjarvard. København, Museum Tusculanum Press: 91-127.
- Søndergaard, Henrik (2010). Ny viden om public service. Public service - i praksis og i fremtiden. E. N. Svendsen. Århus, Forlaget Ajour: 215-241.
- Tamas, Gellert (2005). Lasermannen. En berättelse om Sverige. Stockholm, Ordfront förlag.
- Thomsen, Ulla Søgaard (2011). Somalisk øksemand er skyldig i terror, dr.dk.

Thorup, Mikkel og Morten Brænder (2007a). Staten og dens udfordrere - vold som terror eller krig. Antiterrorismens idéhistorie. M. Thorup and M. Brænder. Århus, Aarhus Universitetsforlag: 19-40.

Thorup, Mikkel og Morten Brænder (2007b). Undtagelse og terror. Antiterrorismens idéhistorie. M. Thorup and M. Brænder. Århus, Aarhus Universitetsforlag: 41-56.

Tuchman, Gaye (1978). Making News. A Study in the Construction of Reality. London & New York, The Free Press, Macmillan.

TV2 (2012). "TV 2 er fra 2012 en betalingskanal." Retrieved 7. april 2014, from <http://behold.tv2.dk/>.

Volcic, Zala (2009). Television in the Balkans: the rise of commercial nationalism. Television Studies After TV. G. Turner and J. Tay. London & New York, Routledge.

Wallerstein, Immanuel (1991). The Construction of Peoplehood: Racism, Nationalism, and Ethnicity. Race, Nation, Class. Ambiguous Identities. E. Balibar and I. Wallerstein. London & New York, Verso.

Wien, Charlotte (2005). "Defining Objectivity within Journalism." Nordicom Review 2.

Wilhjelm, Preben (2010). "Et retskulturelt forfald." Social Politik. Tidsskrift for Socialpolitisk Forening 3: 5-9.

Yilmaz, Ferruh (2006). Ethnicized Ontologies: From Foreign *Worker* to *Muslim* Immigrant. How Danish Public Discourse moved to the Right through the Question of Immigration. San Diego, University of California. **Ph.D.**

Yuval-Davis, Nira (1997). Gender & Nation. London, Sage Publications.

Özkirimli, Umut (2010). Theories of Nationalism. A Critical Introduction. Second edition. Hampshire & New York, Palgrave Macmillan.

Aarhus Kommune (2014). "Rabih Azad-Ahmad." Retrieved 28. marts 2014, from <http://www.aarhus.dk/da/politik/Byraadet/Byraadets-medlemmer/Rabih-Azah-Ahmad.aspx>.

Afhandlingens analyser bygger på følgende empiriske materiale:

Nyhedsudsendelserne *TV-Avisen* og *Nyhederne* fra hhv. DR1 og TV2 i følgende perioder:

- 4.-7. september 2007 (Glasvej-sagen)
- 10.-17. september 2010 (Lors Doukaev-sagen)
- 22.-23. og 29. juli 2011 (22. juli-sagen)

Interviews med 12 journalister fra DR og TV2

Resumé

Med udgangspunkt i et perspektiv på *terrortruslen mod Danmark* som et diskursivt og oplevet fænomen udforskes de betydningskonstruktioner, der skabes i public service-medierne DR1 og TV2's tv-nyhedsformidling om truslen, med særligt fokus på konstruktioner af racial, national og etnisk enshed og forskel. Med afsæt i analyser af nyhedsudsendelser og interviews med journalister studeres det, hvorledes det danske samfund repræsenteres gennem konstruktionen af et socialt rum. Analyserne viser, at der sker en racialisering af terrortruslen som knyttet til et potentiale hos racialet markerede brune, muslimske mænd. Potentialitetslogikken indebærer på den ene side en racial stigmatisering af alle brunt markerede mænd som potentielle terrorister, men samtidig åbner den for, at brunt markerede personer kan positioneres på andre måder, fx som det øvrige samfunds indgang til at få viden om de miljøer, der knyttes til terrorpotentialitet. Afhandlingen argumenterer for, at terrortruslen dermed optræder som noget, der er med til at tilskrive betydning til det sociale rum i form af den måde, som brunt markerede personer kan orienteres inden for det. Videre argumenterer afhandlingen for et perspektiv, der både inkluderer medierepræsentationer samt journalisterne relation til deres forestillede publikum og samfundet som sådan, som elementer, der virker til at udforme det konstruerede rum. Dette perspektiv baner vej for et argument om, at fraværet af 'den racialiserede anden' i relationen mellem journalister og publikum tillader, at denne relation konstrueres som 'farveblind'. Men i kraft af den kontekstuelle racialiserende andetgørelse af 'muslimen' kommer denne 'farveblindhed' til at reproducere hvidhed som det, der i modsætning til den muslimske brunhed kan repræsentere den almene interesse, som journalisterne søger at repræsentere deres publikum i form af. Dermed fremkommer der et billede af det medierede rum som et, der er orienteret omkring et centrum, der er informeret af umarkeret racial hvidhed, og hvorudfra racialiserende processer kan virke til at konstruere ikke-hvide kroppe som nogle, der markerer en forskellighed i forhold til det danske samfund, der søges repræsenteret i nyhedsformidlingen.

Summary

With a perspective of *the terror threat against Denmark* as a discursive and experienced phenomenon the dissertation explores the constructions of signification which are shaped in the Danish public service media DR1 and TV2's television news communication about the threat, with particular focus on constructions of racial, national and ethnic sameness and difference. Based on analyses of newscasts and interviews with journalists, the dissertation studies how Danish society is represented through constructions of a social space. The analyses show that the terror threat is racialized as being linked to a potential of racially marked brown, Muslim men. The logic of potentiality, on the one hand, includes a racial stigmatization of all men marked as brown, as potential terrorists, but at the same time it opens for other positionings of people marked as brown, as for instance the wider society's entrance to obtain knowledge about the communities which are linked to the terror potential. The dissertation argues that the terrorist threat thus appears as something that ascribes meaning to the social space in terms of the ways people marked brown can be oriented within it. Further, the dissertation argues for a perspective that includes both media representations and journalists' relation to their imagined audience and society as a whole, as elements that are at work in the construction of space. This perspective paves the way for the argument that the absence of the 'racialized other' in the relationship between journalists and their audience allows this relation to be constructed as 'color-blind'. But by virtue of the contextual racialized othering of the 'Muslim' this 'color-blindness' tends to reproduce whiteness as being that which in contrast to the Muslim brownness can represent the general public interest, in terms of which the journalists seek to represent their audience. This forms a picture of the mediated space as one that is oriented around a center being informed by an unmarked racial whiteness, and from which racializing processes can work to construct non-white bodies as markers of difference from the Danish society which is sought to be represented in the news communication.